

De schoonste gaven der vrouw

Johanna van Woude

bron

Johanna van Woude, *De schoonste gaven der vrouw*. Erven F. Bohn, Haarlem 1889

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/woud008scho01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Voorrede.

Toen mij het verzoek werd gedaan een Engelsch boek voor de Hollandsche vrouwen en meisjes te bewerken, en het geheel van toepassing te maken op Hollandsche toestanden, deinsde ik eerst voor zulk een taak terug; maar het boek doorbladerend, ontwaakte de lust in mij het werk te aanvaarden.

Laat geen angstvallig recensent zorgvuldig het oorspronkelijke met het Hollandsche gaan vergelijken; hij zou zeker vreemd staan te kijken. Want, zooals de opdracht luidde, moest ik aan de hand van den onbekenden auteur - hoe jammer dat het oorspronkelijk boek ons zijn naam noch pseudoniem meldt! - een werk leveren dat in zijn Hollandsch kleed ook inwendig door niets meer zijne Engelsche geboorte zou verraden. Ik hoop dat zulks mij is gelukt. Door de ontelbare wijzigingen, toevoegingen en weglatingen, die noodzakelijk waren, zou ik er in slagen de Ensche kleur door een Hollandsche te vervangen, durf ik

bijna zeggen dat als 't ware een ander boek is ontstaan. Wie het onvoldaan uit de hand moge leggen, wijte het aan de vertolkster der beschouwingen van den hooggeachten schrijver, niet aan den oorspronkelijken schepper van dit uitstekende werk, dat ik een plaatsje toewensch op den boekenhanger van iedere Hollandsche vrouw. De toepassing van de lectuur op haar dagelijksch leven zal gewis aan haar geluk niet schaden.

J.v.W.

Hoofdstuk I.

De schoonste gaven der vrouw.

‘De vrouw werd door haar aard, bevalligheid en zachtheid bestemd den man het huiselijk leven dierbaar te maken, kinderen tot goede menschen te vormen en het maatschappelijk leven hoogere beschaving te verleen. Niets kan haar aantrekkelijker maken dan de volbrenging dezer heilige taak, noch mag er iets worden verzuimd wat die aangeboren voortreffelijkheid en aanminnigheid kan verhoogen.’

FÉNÉLON.

Zoo aan de vrouw op aarde een bijzondere taak te doen gegeven is, haar werden tegelijk de gaven geschonken, welke haar dien arbeid gemakkelijk maken. Enkele dochteren Eva's kunnen zich mogelijk nog op andere talenten beroemen, iedere vrouw heeft een aangeboren bekwaamheid of gave om het vijftal plichten te vervullen, die opgesloten liggen in hare levenstaak. Die plichten zijn:

1. Hare medemenschen te behagen.
2. Hun voedsel aangenaam toe te bereiden.
3. Hen goed te kleden.
4. Orde en reinheid te doen heerschen.
5. Hen te onderrichten.

Hooren wij misschien een ‘kranige’ jonge dame, die zich aan de hoogere kunst heeft gewijd en hare wijsheid niet in de keuken wil verspillen, zeggen dat dit vervelende, ouderwetsche plichten zijn en dat de vrouwen hoogere gaven ontvangen hebben, dan antwoorden wij haar dat er geen verhevener taak denkbaar is, dan die wij zoo even aanduiden als de taak der vrouw. Al wordt haar werk grootendeels binnen de vier muren van haar huis verricht, het is niet minder belangrijk en noodzakelijk dan dat van den man. Zelfs zou het den man onmogelijk zijn iets tot stand te brengen zonder de hulp der vrouw. Shakespeare, Göthe, Schiller, de Gracchen, Napoleon, wat zouden zij geweest zijn zonder hunne moeders! Al konden wij ons hen voorstellen geboren uit een anderen oorsprong, zoo gelooven wij toch niet dat zij zouden geworden zijn wat zij waren, noch zouden hebben kunnen doen, wat zij deden, als zij in hunne kindsheid de teedere zorgen van die moeders hadden gemist.

Een moeder heeft veel meer invloed op het lot van haar zoon dan een vader. Een veldheer wint een slag, maar daartoe zou hij niet in staat zijn geweest, als hij niet was gevoed, gekleed en onderricht geworden, welk werk bijna geheel door vrouwen werd gedaan. Een groot staatsman gaat naar de Kamer om een nieuwe wet voor te stellen. Wie bemoedigt hem door haar glimlach, als hij zijn huis verlaat? - Een vrouw. Wie sterkte en verkwikte hem door een goed maal? - Een vrouw. Wie zorgde voor zijn lichamelijk welzijn? - Een vrouw. Wie ordende lang geleden zijn denkvermogen en scherpte zijn verstand? - Een vrouw. Zeg nu eens, aan wien is het land meer dank verschuldigd voor de nieuwe wet, aan den man of wel aan de vrouw?

Onlangs werd in Amerika een vergadering gehouden,

waar de rechten der vrouw werden bepleit. Een juffer, zegt men, liet zich daar op de volgende wijze hooren:

‘Mejuffrouw de presidente, medezusters en gij heeren mispunten in het algemeen, ik sta hier om over de rechten der vrouw te spreken, wraak te roepen over het onrecht haar aangedaan en de mannen op hunne plaats te zetten. Het is mijne overtuiging dat de beide seksen volmaakt gelijk werden geschapen, en de vrouw vooral geen zier minder dan de man. Het zou er in de wereld op dit oogenblik heel wat beter uitzien, als de man nooit had bestaan. Een man is een misproduct en ik zegen er mijn goed gesternte voor dat mijne moeder een vrouw was. (Toejuiching.)

Men zegt dat de man het eerst werd geschapen. Best mogelijk. Maar zijn eerste proeven niet altijd misbaksels? Het beste aan hem was nog een rib, en die werd hem weer afgenomen, omdat er iets beters uit gemaakt moest worden. (Toejuiching.)

En nu gooien ze ons voor de voeten dat het Eva was, die de appel nam..... Ik verwed er vijf dollars onder dat Adam haar optilde om bij den tak te komen en dat zij niets van hem kreeg dan het klokhuis. En wat deed hij bij de ontdekking? Getrouw aan zijn mannenaard, kroop hij achter Eva weg, en zei: “Ik heb het niet gedaan; *zij* deed het”.

Wat wij noodig hebben, is het stemrecht, en het stemrecht zullen wij hebben, al zouden wij ook met hangend haar moeten gaan loopen en in een zee van geronnen bloed zwemmen.’ - (Sensatie.)

- - Wat ons betreft, mogen de vrouwen gaan stemmen, schoon wij vreezen dat zij er haar macht en invloed door verliezen zullen.

Maar waarom zouden zij zich zoo gek aan gaan stellen om iets te verkrijgen, wat door de mannen weinig geteld

wordt en dikwerf niet eens gebruikt! - Wat echter de keuze van een beroep aangaat, de vrouw moest daarin even vrij zijn als de man, en aan iedere hoogeschool kunnen studeeren. Waarom niet! Zij, die niet geschikt bleken voor deze of gene betrekking, zouden die òf niet kiezen òf die spoedig moeten opgeven, genoodzaakt door die groote macht in de maatschappij - de concurrentie. En de beste vrouwen zullen toch nooit ophouden de gaven te kweeken, waarover dit boek handelt.

Het is een groote dwaasheid van de 'meerderheid' te spreken van een der beide seksen, want vergelijking is hier onmogelijk. Elke sekse heeft juist dat, wat de andere ontbreekt. Wederkeerig vullen zij elkaar aan. De man handelt, streeft voorwaarts, baant zich een weg; hij is schepper, ontdekker, beschermer. Daarin ligt zijne kracht. De vrouw was echter niet bestemd tot uitvinden en scheppen, maar tot liefelijk beschikken en regelen. Zij wedijvert niet, maar wijst de kroon der overwinning toe.

De man streeft er naar zijn tehuis tot een veilige en aangename rustplaats te maken, de vrouw brengt er gezelligheid, orde en liefelijkheid. Maar man en vrouw beiden hebben ook maatschappelijke plichten te vervullen en mogen zich niet uitsluitend aan hunne bijzondere belangen wijden. De man moet zijne krachten veil hebben voor het behoud, den vooruitgang en de verdediging des Lands. De vrouw brenge het hare bij tot bevordering der algemeene rust, welvaart en verfraaiing. Dat, wat de vrouw in haar eigen huis behoort te zijn: een toonbeeld van orde, troostende liefelijkheid en bevalligheid, moet zij te meer zijn buitenshuis, waar zooveel meer wanorde, ellende en ruwheid heerschen.

Zeg mij, wat mag het recht der ware vrouw toch zijn?
Het recht te minnen en te bidden en te werken,

Vermoeide harten door haar troostend woord te sterken,
En met een zoeten lach te stillen aardsche pijn.

Onwillekeurig komen ons hier de schoone woorden van Arnold Ising voor den geest: ‘Vrouw te zijn, dat is immers lijdzaam wezen en geduldig, duizend kleine opofferingen brengen zonder dat het opgemerkt wordt, de wenschen en begeerten der huisgenooten raden en voorkomen, altoos gereed om gemak te verschaffen of hulp te leenen en zichzelf te vergeten voor de anderen’.

De vrouw, die deze hoogte heeft bereikt, zetelt als op een troon, en de treden, die er heen leiden, iedere vrouw, ieder jong meisje kan ze bestijgen. Zij dragen de namen der vijf plichten, de vrouw opgelegd: behagen, voeden, kleeden, orde houden en onderrichten.

Niemand zal ontkennen dat deze plichten tot den werkkring der vrouw behooren, wat daartoe ook nog meer moge gerekend worden, onbegrensd als die inderdaad is.

O, zonder vrouwen kan schier niets genoeg geven,
Haar lieflijk bijzijn schenkt aan alles geest en leven.
Haar tegenwoordigheid verdrijft de felste smart
En tooverst zachte vreugd ook in het somberst hart.

Een jong predikant, rijker in ijver dan in levenservaring, preekte onlangs in een volle kerk en sprak de vrouwelijke bezoeksters aldus toe: ‘Zelfs gij, geliefde zusters, ofschoon gij slechts vrouwen zijt, hebt nog wel de een of andere roeping te volbrengen.’

‘Nu, men behoeft niet te vragen hoe zijne moeder de hare volbracht heeft’! zeide later een dame, die deze wonderlijke opmerking gehoord had. “Slechts vrouwen!” Alsof eenig aardsch wezen hooger staat dan de vrouw! En “de een of andere roeping!” Alsof de roeping der vrouw niet even gewichtig is als die van den man!’

De vrouw is de koningin van het huiselijk leven; aan

haar ontleent het kleur en geur. Als zij vrouwelijk is in de hoogste beteekenis van het woord, - trouw en teeder, liefdevol en moedig, geduldig en zelfverloochenend, - brengt zij, bewust of onbewust, talloze invloeden in werking, die over het lot van een volk beslissen. In het paradijs kon de vrouw niet gemist worden - hoeveel minder nog in deze aardsche wildernis! Lichamelijk is zij een zwak vat, maar in hare zwakheid ligt hare kracht. In het rijk van den man is kennis macht; in dat der vrouw voert zachtheid den scepter.

Hoofdstuk II.

De glimlach der vrouw.

'Was she beautiful?' I said,
 That so many hearts were led
 To her feet?
 'Was her mind of rarest kind,
 Depth and brilliancy combined,
 Thus complete?'
 'No; not beautiful nor wise
 More than thousands whom we prize;
 But her smile
 Was like sunshine in a room
 That before was filled with gloom
 All the while.'

ANONYMOUS.

In de levensbeschrijving van een beroemd wiskunstenaar wordt verhaald dat er eens een fatsoenlijke boerenvrouw bij hem kwam en verzocht hem te mogen spreken. Zij vertelde hem op geheimzinnigen toon dat haar man haar onvriendelijk behandelde, ander gezelschap zocht en dikwijls zijne avonden buitenshuis doorbracht, waardoor zij zich diep ongelukkig voelde; en daar

zij had gehoord dat mijnheer zulk een knap man was, dacht zij dat hij haar misschien ook wel zeggen kon hoe zij het moest aanleggen om haar man te doen veranderen.

Het was geen opzienbarend geval en hij meende wel te kunnen adviseeren, zonder zijn goeden naam als wiskunstenaar in gevaar te brengen.

‘Het middel is wel eenvoudig,’ zeide hij, ‘maar zoover ik weet heeft het nog nooit gefaald. *Begroet uw man altijd met een glimlach.*’

De vrouw bedankte hem, neeg en ging heen. Eenige maanden later kwam zij terug met een paar vette kippen, die zij hem smeekte niet te weigeren. Zij vertelde hem, terwijl tranen van vreugde en dankbaarheid in hare oogen blonken, dat zij zijn raad had opgevolgd en dat haar man geheel was genezen.

De glimlach der vrouw heeft machtigen invloed ten goede of ten kwade. Die glimlach is het kenmerk van de kunst om te behagen, haar geschonken om ten goede werkzaam te zijn. De man is doorgaans wat de vrouw van hem maakt, en door hare gave om te behagen op de rechte wijze te gebruiken, kan de vrouw van den man maken wat hij behoort te zijn.

Wat de veraangenaming van het huiselijk leven betreft, daarbij kan de man veilig gemist worden; zij is de vrouw goed toevertrouwd en is daarenboven haar heilig recht. Hare taak is het leven te verzoeten, haar huis en hare persoon aantrekkelijk te maken, hare vertrekken smaakvol te versieren en hare omgeving een geest van reinheid en welvoegelijkheid mede te deelen.

Wie stemt niet in met Victor Hugo, waar hij zegt: ‘Geen gewichtiger bezigheid in deze wereld dan die van te behagen. Is het niet der menschheid een dienst bewijzen als men vreugde en geluk verspreidt, donkere dagen ver-

heldert, de hoop levendig houdt en vrede en liefelijkheid met zich brengt? Nu en dan ontmoeten wij een wezen op ons levenspad, dat allen betovert; zij is als een zonnestraal in huis, hare nadering is als een koesterende warmte. Zij gaat ons voorbij en wij zijn verkwikt; zij toeft een poos en wij zijn gelukkig. Is het niet iets goddelijks een glimlach te bezitten, die - niemand weet hoe - de macht heeft den last te verlichten van dien reusachtigen keten, die door de menschheid wordt getorscht?’

Zelfs de deugd, die gepaard gaat met onvriendelijkheid, mishaaft, en het is niet zeer gemakkelijk de vraag te beantwoorden, onlangs door een kind gedaan: ‘Moeder, naar welk gedeelte van den hemel gaan de menschen, die wel braaf zijn, maar niet lief?’

Als een vrouw niet behaagt, vervult zij hare roeping niet. En hoe moet zij behagen? - Door hare lichamelijke en geestelijke schoonheid, haar onberispelijk gedrag, hare goede manieren en zacht humeur. Wij hebben nooit kunnen begrijpen wat zedepredikers toch tegen een vroolijk gelaat hebben, en het oordeel dat schoonheid ijdelheid is, schijnt ons ijdele praat. Het was de bedoeling der Natuur dat lichamelijke schoonheid bewondering zou wekken. Zij maakte haar tot een gids bij het ‘begeeren’. Een ranke leest, een welgevormde gestalte, een fraaie buste, een ronde arm en hals, een frissche kleur, een lief gelaat, zijn over het algemeen kenteekenen, die een krachtige en gezonde vrouw en moeder voorspellen.

Dus heeft de vrouw allereerst te zorgen dat door hare levenswijze hare gezondheid bevorderd en hare schoonheid verhoogd wordt. Die schoonheid kan niet te overweldigend zijn, noch haar heilig licht te ver uitstralen, maar men vergete niet dat geen lichamelijke schoonheid denkbaar is zonder zielenadel.

Er is inderdaad geen fysieke volmaaktheid mogelijk, waar geestelijke en zedelijke kracht ontbreken. Talleyrand zeide eens van een beminnelijke vrouw dat ‘hare schoonheid hare minste bekoorlijkheid’ was. Een opgeruimd gezicht is op zichzelf bijna schoon en een lieve glimlach doet de onbevalligheid van een leelijk gelaat verdwijnen. Verstand en rechtschapenheid zijn bijna even noodzakelijk als gezondheid en kracht om ons ideaal te verwezenlijken van een schoon gelaat en een fraaie gestalte.

Wat baat der Maagd haar schoon, als 't harte 't niet bezielt?
 Wat zelfs der Gratie krans, niet door de Deugd geweven?
 Zij is een afgodsbeeld, waarvoor de dwaze knielt,
 Dat dagen, weken boeit, - dan achteloos prijs gegeven.

Maar waar het Zieleschoon zich spiegelt in 't gelaat
 En de adel van het hart zich uit in leest en vormen,
 Daar rijst het Ideaal in hemeldageraad,
 Dat vastklemt tot aan 't graf, schoon leed en onheil stormen¹⁾.

Die volmaakte liefelijkheid van een vrouwengelaat kan daarin alleen langzamerhand gegrift worden door een gelukkig en welbesteed leven. Zelfs de pokziekte is zulk een groote vijand niet van de schoonheid als de zonde.

Geen kunstmiddelen kunnen zoozeer de schoonheid verhoogen als een vroolijke glimlach en het verlangen om te behagen, terwijl de uitdrukking van het gelaat meer dan eenige andere bekoorlijkheid voor veredeling vatbaar is.

‘La vie habituelle fait l’âme,
 Et l’âme fait la physionomie.’

Een vrouw moge geen regelmatige trekken hebben, haar gelaat kan door haar zielenadel zoozeer worden verfraaid, dat

1) Abraham Boxman.

het een innemende uitdrukking verkrijgt. Zeker zal dat het geval zijn, wanneer zij getrouw eenige der onderstaande voorschriften opvolgt:

Kweek in uw hart zelfbeheersching, geduld en liefde.

Houd uw humeur in bedwang, vooral in tijden van ziekte, beproeving en zorg, en denk aan uwe eigene tekortkomingen en feilen.

Spreek of handel nooit in toorn, maar vraag u eerst af hoe Jezus in uwe plaats zou gesproken en gehandeld hebben.

Vergeet in sommige omstandigheden het spreekwoord niet: spreken is zilver, maar zwijgen is goud.

Wees niet veeleischend voor anderen, maar verdraag en vergeef, zooals ge zelf verdraagzaamheid en toegevendheid wenscht.

Laat een scherp of boos woord onopgemerkt. Het *antwoord* alleen maakt den twist.

Wacht u voor de eerste oneenigheid.

Wen u aan op vriendelijken toon te spreken.

Zeg, zoo dikwijls de gelegenheid zich voordoet, iemand iets aangenaams.

Bestudeer ieders karakter en deel in ieders zorgen, hoe onbeduidend die ook zijn mogen.

Veronachtzaam de 'kleinigheden' niet, die het geluk van anderen maar in het minst kunnen verhoogen.

Geef luimen noch grillen macht over u.

Leer uzelf verloochenen voor anderen.

Hoed u voor bemoeiallen en babbelaars.

Veronderstel nooit een slechte drijfveer voor de daden van anderen, als een goede aannemelijk is.

Wees zacht maar flink tegenover kinderen.

Het laatste voorschrift ziet op kinderen, maar dikwijls is een echtgenoot nog veel moeilijker te leiden. Als echter

een vrouw haar goed humeur weet te bewaren en niet versaat in hare pogingen om te behagen, zal zij ten laatste overwinnen.

Mijn vriend Van Sloten was van nature geen kwade kerel. Dat hij zijne vrouw eer als slavin dan als zijne gelijke behandelde, kwam meer voort uit gebrek aan nadenken dan uit een slecht hart. Als hem buitenshuis iets overkwam, wat zijn goeden luim bedierf, moest zijne vrouw het geregeld ontgelden. Vooral op zijn eten had hij altijd wat aan te merken, en wat de arme vrouw ook deed om hem genoeg te geven, het was nooit goed. Lang verdroeg zij zijn kwaad humeur, maar ziende dat het hoe langer hoe erger werd, bedacht zij een middel om hem voor zijn onredelijk gedrag te straffen, dat uitstekend werkte.

Op zekeren dag, toen haar man na het ontbijt naar zijn kantoor was gegaan, stuurde hij haar een groote zoô paling, met de boodschap dat hij die 's middags wilde eten. Daar hij er niet bij liet zeggen hoe hij de visch wilde klaargemaakt hebben, wist de goede vrouw al vooruit dat, of zij die kookte of bakte of stoofde, haar man op haar knorren zou, als hij thuiskwam. Maar zij besloot hem, al was het nu maar voor een enkele maal, te voldoen en maakte de visch bij gedeelten op verschillende wijze klaar. Ook haalde zij, niet zonder moeite, nog een beest uit een beek achter het huis en deed dit in den pot.

Op den gewonen tijd kwam haar man thuis; eenige overdekte schalen stonden op de tafel en met een nijdig gezicht opende de brompot het gesprek.

‘Wel, vrouw, heb je de paling gekregen?’

‘Ja, lieve.’

‘Ik wil wel eens hooren hoe je ze hebt klaargemaakt. Ik wed dat je ze bedorven hebt. (Hij lichtte een deksel op.) ‘Zie je, heb ik het niet gezegd! Waarom ze ge-

bakken in vredesnaam? Ik eet net zoo graag een gekookten kikvorsch.’

‘Wel, beste, ik dacht dat je ze het liefst gebakken at.’

‘Dat dacht je in het geheel niet. Je wist wel beter. Ik heb nooit van gebakken visch gehouden. Waarom ze niet gekookt?’

‘Lieve, je weet wel: de laatste maal dat wij paling aten, had ik die gekookt en je zei toen dat je ze gebakken lekkerder vondt. Ik meende je genoeg te doen, maar kijk eens.....’

Zij opende een schaal en zie, daar lagen de dikste mooten van de paling keurig gekookt, een gezicht, dat een lekkerbek zou hebben doen watertanden, maar het kwaad humeur van haar man slechts verergerde.

‘Een mooi middagmaal!’ riep hij uit. ‘Als je nu niet de domste vrouw waart, die er bestaat, zou je ze gestoofd hebben.’

Zijne geduldige vrouw zette terstond met een glimlach het verlangde voor hem neer.

‘Beste man,’ zeide zij, ‘ik was er op gesteld je genoeg te doen. Ziedaar je lievelingsschotel.’

‘Lievelingsschotel! 't Is wat lekkers!’ bromde de ontevreden echtgenoot. ‘Ik wed dat het een onsmakelijk, waterig mengsel is. Nog liever had ik een gekookten kikvorsch dan dat heele zootje bij elkaar.’

Dit was een geliefkoosde uitdrukking van hem, die reeds door zijne vrouw was voorzien. En nauwelijks had hij uitgesproken, of zij opende een schaal aan zijne rechterhand, waarin een kolossale, afschuwelijke kikvorsch in zijne volle lengte lag uitgestrekt.

Van Sloten sprong van zijn stoel op, niet weinig verschrikt door dit onverwachte gezicht.

‘Ik hoop dat je eindelijk zult kunnen eten, lieve,’ zeide zijne vrouw op smeekenden toon.

Dit was hem te machtig. Zijn wrevel was verjaagd en hij barstte in lachen uit. Hij erkende zijn ongelijk en beloofde zijne vrouw dat zij nooit weer aanleiding zou hebben hem zulk een les te geven. En hij hield woord.

Als een vrouw beminnelijk is, kunt ge er zeker van zijn dat zij zich reeds jong leerde oefenen in de kunst om te behagen, en daarom zouden wij wel ieder jong meisje willen toeroepen: 'Wees altijd natuurlijk en vriendelijk en stel u niet op den voorgrond. Vraagt men u te spelen of te zingen, doe het terstond, als gij het kunt. Wees angstvallig netjes op uwe kleeding. 'Pour la fille,' zeide onze bekende opvoedster, Mevrouw Van Meerten-Schilperoort, 'j'aime mieux la coquetterie que la négligence.' Neem geen hinderlijke gewoonten aan. Val niemand in de rede, omdat hij u verveelt. Die verveling zal u minder deren dan hem de wonde, die ge zijne ijdelheid zoudt toebrengen. Doe nooit of ge een kennis niet ziet, die uwe achting waardig is, waar hij zich ook bevindt en hoe kaal hij er ook uitziet. Het jonge meisje dat voor ieder een groet, een glimlach en een goed woord overheeft, zal zich vele vrienden verwerven. Bovenal - wees oprecht.

Op een kerkhof in Nieuw-Zeeland kan men op een grafsteen, behalve den naam en den leeftijd der overledene, de woorden lezen: 'Zij was zoo liefstallig'.

Welk een beminnelijk wezen moet de vrouw geweest zijn, die zulk een grafschrift heeft! Zij was zóó liefstallig, dat hare vrienden in dagen van ziekte en leed het eerst tot háár gingen om hulp en troost. Bij het koortsachtige kind had de aanraking van hare zachte hand een bedarende uitwerking; enkele woorden door haar mond gefluisterd in het oor eener door smart neergebogen zuster verlichtte den last, die het arme schepsel drukte. Haar man kwam soms thuis, vermoeid en verbitterd; maar als hij de vriendelijke

huiskamer binnentrad, waar het vuur vroolijk brandde en zijne lieve vrouw hem met een glimlach verwelkomde, vloten alle booze geesten uit zijn hart voor de weldadige liefelijkheid, die van haar uitging. Haar oudste, een ruwe schoolknaap, zocht voor de plagerijen zijner makkers troost in hare armen; haar jongste kwam zijn kinderleed uitschreien aan hare borst. En nog vele anderen, die de betoovering gevoelden van haar glimlach, betreuren haar nu zij is heengegaan, omdat zij 'zoo liefvallig' was.

Ongelukkig zijn zulke vrouwen schaarsch. Velen hebben een slecht humeur, de 'azijnflesch, waarin al de paarden van het huiselijk geluk worden opgelost'.

'Ik heb een vrouw gekend,' zegt een zeker schrijver, 'wier grootste genoegenscheen den goeden man te plagen, die het ongeluk had haar echtgenoot te zijn. Op een avond kwam hij later thuis dan gewoonlijk, en hij vond wel een helder vuur in de keuken, maar geen vrouw. Zij was verdwenen. Hij doorzocht het huis van boven tot beneden, den halven nacht dwaalde hij de straten door om haar te zoeken, maar alles tevergeefs. En geen wonder - want al dien tijd was zij in haar eigen huis, waar zij verscholen zat in een klein kastje, zóó klein dat men zich moest afvragen hoe zij er in had kunnen kruipen; en in dat kastje zat zij den geheelen nacht, enkel en alleen om haar armen man te plagen en bang te maken, neergehurkt op een warme stoof als een kip op haar nest, maar zonder ook maar even te kakelen om haar man op het spoor te helpen.'

Een vrouw, die mokt bij oostenwind, nu, die is te verdragen, maar een vrouw, die zuur kijkt uit welken hoek de wind ook waait, die is onuitstaanbaar.

'Ik voel me van morgen weer zoo naar,' zeide een vrouw, die altijd klaagde.

'Ja,' antwoordde haar man, dien dat geklaag de keel

uithing, ‘je zoudt niet gelukkig zijn als je eens niet “naar” waart.’

Zachtheid van humeur is onmisbaar in een vrouw. De hemel schonk haar geen aanminnigheid, opdat zij norsch zoude zijn, noch maakte haar zwak om den baas te spelen; zij ontving geen zachte stem om er mede te kijven, noch lieve gelaatstrekken om die te misvormen door toorn.

Nu en dan ontmoet men een vrouw, als geschapen om te behagen, zoodat zij ieder voor zich inneemt, die haar hoort en ziet. Dit is niet alleen een gave van moeder Natuur, maar dikwijls het gevolg van veel wereldkennis en zelfbedwang. Duizend dingen, die niemand kan omschrijven, maar door ieder worden gevoeld, werken mede tot dat liefelijk geheel; als de verschillende deelen van een mozaiek, welke, gescheiden, weinig schoonheid of waarde bezitten, maar, behoorlijk bijeengevoegd, die fraaie figuren vormen, welke iedereen bekoren. Een blik, een gebaar, een stembuiging, alles heeft beteekenis, als men behagen wil.

Niet zelden is het de algemeen erkende *beauté*, die het minst geschikt blijkt een man gelukkig te maken, daar zij, steunende op hare schoonheid, het niet noodig vindt zich tevens aangenaam te maken. Maar gewonnen terrein kan ook weer verloren worden. - Veel meer geluk belooft een minder schoon meisje, dat zichzelf niet op den voorgrond stelt en geleerd heeft met anderen mede te gevoelen, zonder welke eigenschap men onmogelijk kan behagen. Haar is de beleefdheid eigen, die de Hertog De Morny aldus omschrijft: ‘Een beleefd mensch is iemand, die schijnbaar met belangstelling luistert, als een ander zonder eenig oordeel zaken bespreekt, waarvan hij zelf volkomen op de hoogte is.’

Het eenig middel tegen het vervelende doorslaan van som-

mige vrouwen is haar geest te beschaven. Daar is zulk een onmiddellijk verband tusschen ons innerlijk en ons uiterlijk, dat een vrouw, wil zij een aangenamen indruk maken, ook vriendelijk van gemoed zijn moet.

Naarmate de vrouw hare edele hoedanigheden kweekt, zal haar glimlach harten veroveren en over harten heerschen.

Hoofdstuk III.

Hoe staat het met uwe kookkunst?

Wee den man en de kinderen, die jarenlang vergast worden op de
verongelukte resultaten eener te laat geleerde kunst!

LOUISE BÜCHNER.

Du Huldgestalt mit Lilienhänden,
Kannst du auch festnähen einen Knopf?
Und kannst du auch den Braten wenden?
Und wachen über'm Suppentopf?

ARTHUR VON TOY.

Tal van meisjes krijgen een opvoeding, die haar in staat stelt later roem of fortuin te verwerven; het werk eener pleegzuster werd steeds met een aureool omgeven, terwijl het leven eener kunstenaars als buitengewoon veredelend wordt geroemd, maar voor de uitstekende huishoudster heeft men slechts schaarschen lof. Echtgenooten vooral waardeeren over het algemeen veel te weinig den arbeid hunner vrouwen, en vergeten dikwerf dat een weinig hulp meer waard is dan veel vitterij. 'Mijn meester is niet kwaad,' zei de hond, 'maar ik wou wel dat hij een staart had om te kwispelen, als hij in zijn schik is.'-

Hij was practisch en *zij* ook. Toen zij elkaar ontmoetten, voelden zij zich tot elkaar aangetrokken. Hij ‘vroeg’ haar.

‘Kunt ge koken?’ zeide hij.

‘Kunt gij alles aanschaffen, wat er voor noodig is?’ was hare wedervraag.

En zij werden een paar.-

Het is helaas waar, dat sommige huisvrouwen niet veel lof verdienen. Aandoenlijk was het verhaal, dat mij een ongelukkig echtgenoot deed over den uitslag van zijn onberaden huwelijk. Eenige jaren geleden, zoo deelde hij mij mede, was hij getrouwd met een juweel van geestelijke volmaaktheid. Zijne vrouw had de algemeene bewondering gewekt in beschaafde kringen en stelde zichzelf op één lijn met de eerste kunstenaars. Maar zij had zich nooit verwaardigd eenige kennis te vergaren omtrent de prijzen der voedingsmiddelen of het bestier eener huishouding. Zij dacht er even weinig aan een voet in de keuken te zetten, als het vleesch te bestellen uit dat onaesthetische oord, den slagerswinkel. ‘Dientengevolge,’ zoo klaagde de rampzalige echtgenoot, ‘had ik, wat mijn gemak betreft, evengoed een trekschuitpaard kunnen zijn; en terwijl ieder mij gelukwenscht met het juweel, dat ik bezit, ga ik gebukt onder den last, dien het mij veroorzaakt.’-

In een vrouwenblad werd onlangs de opmerking gemaakt dat tegenwoordig aan kunstnaaldwerk de tijd besteed wordt, die behoorde gewijd te worden aan huishoudelijken arbeid en dat ‘de vermoeide broodwinner thuis komt en een armzalig middagmaal vindt, toebereid door een domme dienstbode, terwijl zijne dochter hare Duitsche thema afmaakt.’

Een verstandige huishoudster kan welvaart en gezondheid - ja, zelfs een zekere weelde rondom zich scheppen - met beperkte middelen. En toch, hoe weinig meisjes *leeren* huishouden!

Onophoudelijk hoort men klagen over gebrek aan goede keukenmeiden. Zij worden flink betaald en nochtans zijn zij schaarsch. Voor eenigen tijd plaatste een mijner bekenden een advertentie in het Nieuws van den Dag om een betrekking te vinden voor een fatsoenlijke vrouw, die vroeger een flinke, eenvoudige keukenmeid was geweest tot een ongelukkig huwelijk verandering bracht in haar lot. Reeds des middags hadden zich zeven heeren en dames aan het opgegeven adres vervoegd om de vrouw te zien, en binnen drie dagen had zij 133 brieven ontvangen van dames, die haar wilden huren. Hoe komt het dan dat er niet meer flinke keukenmeiden in Holland zijn!

Vraagt men onze meisjes in welke vakken zij onderwijs ontvangen, dan zullen zij antwoorden: ‘Hollandsche, Fransche, Engelsche, en Duitsche taal en letterkunde, Algemeene en Vaderlandsche geschiedenis, Aardrijkskunde, Wiskunstige aardrijkskunde, Natuurlijke historie, Natuurkunde, Scheikunde, Teekenen, Geschiedenis der beeldende kunst, Gronden van Staatsinrichting, Boekhouden, Wiskunde, Gymnastiek en Handwerken.’

‘Wat een halve opvoeding!’ roept een geestig schrijver spottend uit. ‘Daar moet nog Latijn, Grieksch, Wijsbegeerte, Polytechniek en Waterbouwkunde bij, anders zal zij totaal ongeschikt zijn over eenige jaren hare plichten als vrouw en moeder te vervullen.’

Inderdaad - moest er op onze scholen niet veel meer werk worden gemaakt van de kookkunst? - 't Is waar, velen zouden het voorrecht missen zulk een cursus te kunnen volgen, maar door de practijk en met behulp van een eenvoudig kookboek zouden zij zichzelf kunnen onderwijzen. Och, gingen onze jonge dames eens iederen dag één uurtje in de keuken om een der spijzen, die des middags moeten gegeten worden, eigenhandig toe te bereiden op de zuinigste

en tevens smakelijkste manier! De kookkunst zou daardoor in de achting der dienstboden rijzen en deze zouden niet meer op zulk een gespannen voet met de spaarzaamheid staan. Een vrouw heeft, om hare huisgenooten lekker eten voor te kunnen zetten, geen andere bekwaamheden noodig dan die zij aanwendt bij het maken eener japon, of het versieren eener kamer, of welken arbeid ook, die doorgaans - maar ten onrechte - oneindig hooger staat aangeschreven. Noem de kookkunst een onderdeel der scheikunde en de keukenmeid een wetenschappelijk scheikundige, en op eens gaan u de oogen open voor de achtenswaardigheid van haar vak. Waarlijk, het schijnt wel dat de spreuk: 'voorkomen is beter dan genezen' algemeen wordt vergeten, anders zouden goede keukenmeiden dezelfde achting genieten als dokters. Bekwame kooksters voorkomen ziekten, terwijl de dokters, ofschoon zij in rijtuigen rijden en zich veel meer op hunne kunst laten voorstaan, die slechts kunnen genezen.

'Hoe ouder ik word,' zegt een Engelsch auteur, 'des te meer word ik overtuigd dat de apotheker een veel gewichtiger persoon is dan Seneca en dat de helft van alle aardse ellende voortkomt uit verstoppingen, uit voedsel, dat op de verkeerde plaats zit, uit een geplaagden darm of een overladen maag.' Het woord 'keukenmeid' zou hier zeer goed in de plaats van 'apotheker' kunnen staan.

Maar het is niet alleen de stoffelijke mensch, die wel vaart bij met zorg gekozen en goed voorbereid voedsel; ook het humeur en het karakter ondervinden er den invloed van. 'Wanneer men ziet,' zegt Dr. Coronel, 'hoe plant en dier in hun samenstelling en uiterlijk, in hun gehalte en vorm gewijzigd worden door de soort van voedsel en de wijze en mate, waarop dit voedsel wordt aangebracht, dan mag men terecht daaruit ook tot denzelfden invloed bij den mensch, inzon-

derheid bij den nog in ontwikkeling verkeerenden mensch besluiten.’

Wat men onder kookkunst verstaan moet? - ‘Zij omvat de kennis van alle kruiden en vruchten, geuren en specerijen, en van alles in velden en bosschen, wat genezende kracht heeft, of het verhemelte streelt, of de spijsen smakelijk maakt. Zij omvat zorgvuldigheid en vindingrijkheid, oplettendheid en ijver, en vaardigheid in het toepassen. Zij is de huishoudkunde onzer overgrootmoeders vereenigd met de moderne scheikunde,’ gelijk een buitenlandsch schrijver zegt. ‘En zooals de huisvrouw te zorgen heeft dat ieder harer huisgenooten goed gekleed is, zoo behoort zij er ook voor te waken dat allen smakelijk voedsel krijgen.’

Ofschoon de man de kostwinner is voor het huisgezin, drukken de zorgen voor het dagelijksch brood op hem niet zwaarder dan op de vrouw; want het is even moeilijk een inkomen op zijn zuinigst uit te geven als het te verdienen. ‘Een gek kan geld verdienen,’ zegt het spreekwoord, ‘maar alleen een verstandig mensch kan het goed besteden.’

Een goede huisvrouw weet wat zij koopen moet en de waarde der huishoudelijke behoeften. Zij weet hoe het vleesch op zijn voordeeligt gesneden wordt en met kliekjes doet zij wonderen. Zij voorziet in alle behoeften van het gezin met een inkomen, dat menige minder bekwame huisvrouw geheel onvoldoende zou schijnen. En hoe fijnbeschaafd wellicht, zij acht zich nooit te goed voor het toebereiden van een middagmaal.

Als men ziet hoe roekeloos er in sommige huishoudens met de voedingsmiddelen wordt omgesprongen en hoe jammerlijk weinig er van terecht komt, vraagt men zich verbaasd af hoe die huismoeders durfden trouwen. Het is waar, dat de dwazen dáár binnengaan, waar wijzen aarzelen hunne schreden te zetten, maar het is erger dan dwaasheid den

moeilijken post van huismoeder te aanvaarden, als men er zich zoo weinig toe voorbereid heeft. Het is onze vaste overtuiging dat ieder verloofd meisje zich volkomen op de hoogte moest stellen van de huishoudkunst in al hare onderdeelen. Niet alleen behoorde zij zich te bekwamen in de bereiding der spijzen, maar ook moest zij leeren welke rol het voedsel speelt in het lichaam, de verhouding van vaste spijzen tot vloeibare, en welk bijzonder voedsel zieken toekomt, zoowel als kinderen ‘in den groei.’ Als de vrouwen dit laatste wilden leeren en toepassen, zouden, volgens de verzekering van de bekwaamste geneeskundigen, na een of twee geslachten allerlei wanstaltigheden, zooals Engelsche ziekte, kromme beenen, hooge schouders en ruggen verdwenen zijn als bij tooverslag.

Hoe is het mogelijk dat eenige vrouw zich schaamt te koken of te kunnen koken! Als zoo iemand slechts over een matig inkomen heeft te beschikken, zal ongetwijfeld binnen weinige jaren haar man zich te schamen hebben over haar en zichzelf.

Met de kookkunst staat de gezondheid in nauw verband, met de gezondheid humeur en werkkraft, en met onze werkkraft ons geluk. Als de vrouwen vroolijke, voorspoedige mannen willen hebben en gezonde, bloeiende kinderen, laat haar dan waken over de toebereiding der spijzen. Het ‘niet in verzoeking brengen’ is een der eerste grondbeginselen van den zedekundige; maar hoe schuldig zijn dan die vrouwen, welke hare mannen een slecht toebereid middagmaal voorzetten en aldus aanleiding geven tot kwade luim en al de gevolgen er van.

‘Nochtans,’ zoo zegt een Amerikaansch geestelijke, Dr. Cox, als hij jonge meisjes goeden raad geeft en haar waarschuwt zich nooit te schamen om hare mouwen op te stroopen en een boezelaar voor te spelden, ten einde een lek-

keren schotel klaar te maken voor zieken of zwakken, ‘nochtans hoop ik dat gij nooit zult vergeten dat er nog hogere plichten te vervullen zijn en dat de verzorging van den geest een edeler werk is dan de verzorging van het lichaam. Want als er nog een beklagenswaardiger schepsel bestaat dan de dame, die niet kan afdalen tot hare huishoudelijke plichten, dan is het de vrouw, die zich verlaagt tot keukensloof en wier ziel schijnt opgesloten in het zoutvat en de peperbus.’

Hoofdstuk IV. De kunst van kleeden.

De naald en draad, mijn lieve kind,
Moet gij nooit laten varen.
Wat helpt het of de man wat wint,
Als vrouwlief 't niet kan sparen.

OUD VOLKSRIJMPJE.

Werden de vrouwen plotseling zóó door de natuur, als zij zich aan de hand der mode door allerlei kunstmiddelen maken, zij zouden ontroostbaar zijn.

?

De kleur van een strik, zoo beweert men, of de vorm van een hoed kunnen beslissen over het toekomstig lot eener vrouw. Men zou er gerust bij kunnen voegen dat haar geluk als huisvrouw grootendeels afhangt van hare handigheid, en hare vaardigheid met de naald.

Natuurlijk is het een groote dwaasheid te gelooven - zooals de zendelingen zeggen dat de heidenen doen - dat het Christendom bestaat in het dragen van kleeren, maar zeker is het dat de kleeding grooten invloed heeft ten goede of ten kwade; en, gelijk een bekend zedekundige beweert, 'dat wij tegenwoordig niet genoeg gewicht hechten aan

fraaie kleeën als een van de middelen om onzen smaak en ons gemoedsleven te veredelen.’

Als de mensch bekleed was gelijk het vee en het gevogelte, zou menig een smaakvoller zijn getooid dan nu het geval is, en veel zorgen, ijdelheid en ellende zouden de menschheid zijn bespaard. Maar daarentegen zou een heilzaam opvoedingsmiddel hebben ontbroken; want terwijl wij ons best doen ons gezond en welvoeglijk te kleeden, eenvoudig en verstandig over ons toilet te denken en er niet meer dan de allernoodzakelijkste aandacht aan te schenken, voeden wij onszelf op.

Bij een Amerikaansche schrijfster, mevrouw Henry Ward Beecher, leest men het volgende: ‘Ik herinner mij nog zeer goed hoe wij naar de restauratie-zaal werden geleid door een statig, deftig heer, en toen wij wilden binnengaan, stuitten wij juist op een ander deel der genoodigden, dat zoo pas van tafel was opgestaan. Zooveel japonslepen, ruischende in verschillende richtingen, konden - hoe kunstig ook bestuurd - niet missen in elkaar verward te raken, en bij de haastige pogingen om ze uiteen te houden, geraakte onze geleider gevangen in een zwaren fluweelen sleep, die hem bijna op den grond deed tuimelen. Ofschoon hij zich goedhield, kon hij niet laten een half gesmoorden uitroep te doen hooren. Toen keerde hij zich glimlachend tot ons en zeide kalm: ‘Een weinig meer stof boven aan een damesjapon en een weinig minder onderaan, zou wèl zoo doelmatig zijn.’-

Welk een droeve gedachte dat, zoodra er van kleeding sprake was in het Paradijs, het geluk verdween!

‘Hij was er,’ zegt Bella thuis komende, ‘en hij was juist, zooals hij nu reeds zes weken achtereen geweest is. Waarom verklaart hij zich toch niet!.... Ik weet zeker dat ik hem genoeg aanmoedig.’

‘Zij was er,’ mijmert Ernst, ‘zooals gewoonlijk in een japon, die meer kost dan ik in drie weken verdienen kan. Hoe kan ik haar ten huwelijk vragen, terwijl het mij niet mogelijk zou zijn haar den staat te laten voeren, waaraan zij gewoon is!’

Ziedaar twee menschen ongelukkig gemaakt door de roekeloze pronkzucht van een van beiden.

Een der kerkvaders heeft de vrouw genoemd: ‘een kleerendragend dier, een kleerenlievend schepsel.’-

Uit de manier, waarop een man met zijn geld omspringt, kan men zijn karakter raden, en evenzoo kan men uit de wijze, waarop een meisje of vrouw met hare kleeren omgaat, den sleutel vinden tot haar gemoed.

‘Ik zegen Eva voor het eten van dien appel,’ zeide een jonge dame onlangs tot hare vriendin, toen zij voor den spiegel stond.

‘Waarom?’ vroeg deze.

‘Omdat het zoo heerlijk is een nieuwe japon aan te passen, die goed zit,’ was het antwoord.

Dit nu is een onschuldig genot, maar er zijn vele vrouwen, wier eenige gedachte de kleeding is. De eerste vraag, die men van haar hoort, na de eene of andere openbare plechtigheid is: ‘Wat hadden de dames aan?’ en bij iedere ongewone gebeurtenis in haar eigen leven is haar toilet hare grootste zorg. Zij schijnen te meenen dat de kleeren de vrouw waarde geven en niet de vrouw de kleeren, en zijn het met Napoleon Bonaparte eens, die zeide dat de eerste plicht der vrouw was ‘schoon te zijn.’

Afkeer gevoelende van deze soort van vrouwen en de groote hoeveelheid tijd en geld afkeurende, die zij aan kleeding verspillen, vallen anderen in een tegenovergesteld uiterste. Het spijt haar dat zij geen natuurlijk bekleedsel hebben ontvangen gelijk de dieren, en vinden dat, zoo zij

dan volstrekt iets moeten aantrekken, een eenvoudige zak goed genoeg is. ‘Mijne ziel is voor mij alles,’ zeggen zij. ‘Wat komt het er op aan hoe mijn ellendig lichaam gedekt is? Met zulke nietigheden houd ik mij niet op.’

Aan beide categorieën van dames bevelen wij den stelregel aan van een presidentsvrouw der Vereenigde Staten. ‘Een dame,’ zeide zij, ‘behoort de meest mogelijke aandacht aan haar toilet te wijden, zoolang zij in hare kleedkamer is, maar zoodra zij die verlaten heeft, moet zij het volkomen vergeten.’

Wij zijn goed gekleed, als ons toilet overeenstemt met het seizoen, met onzen leeftijd, met onze plaats in de maatschappij, met ons werk of ons tijdverdrijf, al naarmate wij ons met het een of met het ander bezighouden. Het is geen quaestie van geld, maar van smaak en van snit. De ééne vrouw kan smakeloos gekleed zijn in fluweel en satijn, terwijl de andere er allerliefst uitziet in katoen of wol.

Eindelijk is er ook een dokter gevonden, die een goed woord heeft gedaan voor de corsetten. Hij zeide dat het nauwe rijgen een algemeene zegen is, daar het de dwaze meisjes doodt en de verstandigen overlaat om tot vrouw op te groeien. De vrouwen der oude Grieken (misschien het schoonste menschenras der wereld) wier prachtige standbeelden men nog tegenwoordig veinst te bewonderen, droegen nooit corsetten. Het gebruik er van werd, meen ik, het eerst genoemd 400 jaren na de geboorte van Christus, toen eenige Grieksche vrouwen, naar men zegt, een arme slavin uitlachten, wijl zij haar middel had samengeperst.

Het kleed dezer Grieksche vrouwen hing van de schouders af, was uit één stuk, en toonde de natuurlijke bevalligheid van het lichaam zonder behulp der kunst. Geen Grieksche dame droeg ooit dat afschuwelijk ding, hetwelk heet het figuur te verbeteren.

De huisvrouw moest nooit vergeten dat naast voegzaamheid de eenvoud een der eerste vereischten is voor een fraaie kleeding. Er is een lieve fabel, getiteld: *‘De engel en de roos,’* die wij zulke vrouwen in herinnering brengen, welke niet geleerd hebben den eenvoud te waardeeren.

De engel, die voor de bloemen zorgt en ze in den stillen nacht met dauw besprenkelt, sluimerde op zekeren lentedag in de schaduw van een rozestruik in. Toen hij ontwaakte, zeide hij: ‘Schoonste mijner kinderen, ik dank u voor uwen verkwikkenden geur en koelen schaduw. Verzocht gij mij nu een gunst, met hoeveel genoegen zou ik die inwilligen!’

‘Tooi mij dan met een nieuwe bekoorlijkheid,’ was het vleidend antwoord.

Toen versierde de engel de liefelijkste der bloemen met eenvoudig mos. Bevallig stond zij daar in haar bescheiden tooi, de mosroos, de schoonste van hare soort. Zoo zijn de fraaiste versieringen dikwijls de eenvoudigste.-

Of een kleed voldoet, hangt voornamelijk af van haar, die het draagt. Het groote geheim van de kunst der Parijsche modistes is dat zij rekening houden met de persoon, voor wie zij werken; en als die persoon een Française is, ontmoeten zij hartelijke medewerking. Er zijn weinige Françaises, die niet weten wat haar goed staat. Zij maken een studie van haar gelaat, figuur en houding, en ofschoon hare japonnen kostbaar zijn, hebben zij er niet te veel. Zij maken ieder nieuw kleed tot een deel van zichzelf en slaan de uitwerking er van gade in beweging en in rust. Zij verheffen het toiletmaken tot de waardigheid van schoone kunst en verkrijgen een uitstekende uitkomst; terwijl de kleuren, die zij dragen, hoewel vermetel gekozen, met zooveel smaak zijn bijeengevoegd, dat zij nooit een schreeuwend geheel vormen.

Alle vrouwen moesten trachten zich smaakvol te kleden. Wie oog heeft voor de schoonheid van den vorm, ziet dadelijk het verschil tusschen de artistiek gekleede dame, hoe eenvoudig haar toilet ook wezen moge, en een smakeloos opgedirkte burgerjuffrouw.

De natuurlijke vorm van het menschelijk lichaam is schoon en behoorde niet misvormd te worden door zijn tooi. ‘Wanneer wij,’ zegt Dr. Coronel in zijn uitstekend boek: *De gezondheid en schoonheid der vrouw*, ‘wanneer wij toch tegenwoordig aanwassende jongedochters van veertien tot achttien jaar ontmoeten, met kunstmatig gewelfde boezems, hoog opgetuiste schouderstukken, dicht ingesnoerd midden en als een zadel opgeschorte lendenen,..... dan moet ieder, die ware schoonheid en zedelijkheid op prijs weet te stellen, erkennen dat zulk een vormsel indruischt tegen de wetten van schoonheid en zedelijkheid. Stel zulk een aangekleede pop op een voetstuk naast een vrouwenbeeld door een kunstenaar naar de natuur uit marmer gebeiteld, dan zal u dadelijk het onnatuurlijke, het onschone, het onzedelijke van die kleedij in het oog vallen.’

Er is terecht gezegd dat men, door het uitgieten van een pot verf op een doek, nog geen schilderij verkrijgt. Zoo krijgt men geen damestoilet, door een zekere hoeveelheid stof op slordige manier in elkaar te gooien. Een slecht gegemaakte fluweelen japon is leelijk, terwijl een eenvoudig kleedje, dat smaakvol gemaakt is, de aanzienlijkste dame niet zal misstaan.

Uitersten moeten in de kleeding vermeden worden, evenals in alle andere dingen. Het is zeer gemakkelijk de mode van verre na te volgen, zóó dat men er niet ouderwetsch uitziet en toch ook geen modeplaatje is. Voor een burgermeisje is het onmogelijk steeds naar de mode gekleed te zijn en het zou dwaas zijn zulks te beproeven.

‘Waarom loopt ge zoo hard?’ vroeg iemand aan een zijner kennissen.

‘Wel,’ antwoordde deze, ‘ik heb een nieuwen hoed voor mijne vrouw gekocht en nu ben ik bang dat hij uit de mode zal zijn, eer ik thuis kom.’

En wat zijn die modes duur gekocht! Corsetten, hooge hakken, zware hoeden en zoo voort, benadeelen de gezondheid; de wieken van vogels hebben veel lijden gekost, en ingewikkelde garneeringen vereischten veel tijd en volharding, die toch al zoo schaarsch zijn in onze maatschappij.

In een damesblad kon men vóór eenigen tijd het volgende lezen:

‘Het schijnt ons toe dat, als een dame eenmaal zekerheid heeft hoe zij zich het best kleedt overeenkomstig haar leeftijd, persoon en positie, haar eenig streven zijn moest zich zooveel mogelijk aan die kleeding te houden, zonder daarom de mode van den dag geheel te verloochenen.’ -

Wat is het een aardig gezicht, zulk een rappe naald in de hand eener vrouw! Of eigenlijk moesten wij liever zeggen: ‘Wat *was* het een aardig gezicht!’ want de naald - zelfs de machinenaald - wordt niet meer zoo veelvuldig gebruikt als vroeger. Dit is zeer jammer, want het naaien heeft een kalmeerenden invloed. Een vrouw, die een uur lang naait, vouwt al hare kleine verdrietelijkheden in de zoomen, en ketent al hare ingebeelde grieven in de naden. Mevrouw Somerville, de groote wiskundige, prees den bedarenden invloed van een langen zoom; mevrouw Dudevant (George Sand), die van geheel andere inborst was, sprak een gelijkloidend oordeel uit, en iedere verstandige vrouw is het met haar eens. Wij zijn niet tegen de hooge beschaving der vrouw, maar het is onze overtuiging dat, eer een meisje allerlei wetenschap gaat beoefenen, zij de naald moet leeren hanteeren.

Het zou er in vele huisgezinnen heel wat gelukkiger uitzien, als er minder wandeljaponnen waren en meer eenvoudige, nette huisjaponnen. Het is de plicht eener gade haar man te behagen door een net toilet, evengoed als toen hij nog haar verloofde was.

Wij mogen niet meenen dat het er weinig toe doet hoe wij er thuis uitzien. Het doet veel toe of af aan onze achting voor onszelf en aan de achting onzer vrienden. Manchetten en kraagjes behooren altijd vlekkeloos te zijn; geen ware dame zal - zelfs in den schoot van haar gezin - gezien worden met een vuil ruche of een gehavend galon, zoolang zeep en water, naald en draad binnen haar bereik zijn.

Tot slot zij hier, ten bewijze hoe hoog reeds in lang vervlogen tijden de handenarbeid der vrouw werd geschat, de raad vermeld van Batseba, David's vrouw, aan haar zoon Salomo, in dichtvorm gegoten door Jacobus Lydius:

Indienje (sprak het wijf, in desen heel ervaren)
 Wilt met een echte deel, tot recht vernoegen paren;
 Indienje wilt een vrouw, die door de ware daet,
 En niet in blooten schijn het gout te boven gaet,
 Kiest een die besigh is en sweeft met haer gedachten,
 Omtrent het sachte vlas en bij de wollen-vachten.
 En die de spinrock liefst en op den haspel past,
 En met haer eygen waer de kasten overlast.
 Die van het linnen-web, met eygen hand geweven,
 Kan aen haer huysgesin bequame kleeders geven;
 Die haar tapisserie en purper-rocken maect.
 Geluckigh is de man, die soo een wijf genaect.
 Mijn soon, besint het wel. Wou God het maer gehengen,
 Dat ghij u sulcken vrouw vermocht in huys te brengen!
 Ghy hadt een grooten schat, een uytgelesen deel,
 Een peerel, een çieraet, een dierbaer huysjuweel.

Hoofdstuk V.

Heerschen orde en netheid in uw huis?

Er is niets, hetwelk het hart van een redelijk en waardig man met zulk een gevoel van achting, met zulk een telkens aangroeiende gehechtheid aan zijne dierbare wederhelft verbindt, dan wanneer hij orde en geschiktheid rondom zich ziet heerschen.....

VAN DER PALM.

Die Ordnung in der Zeit und im Haushalt ist die Seele eines ruhigen, glücklichen Lebens.

MARIA THERESIA AAN HARE DOCHTER CHRISTINE.

Zoo de vrouw geluk wil verspreiden, moet zij allereerst orde rondom zich doen heerschen.

Het is onmogelijk de waarde te overschatten van geregelde gewoonten, niet alleen voor de vrouw zelf, maar ook voor hare betrekkingen en vrienden; en als zulke wetten en regels terstond in een huis worden ingevoerd, worden zij tot een tweede natuur, welker invloed wanorde en ongezelligheid buiten de deur houdt.

De goede inrichting eener huishouding hangt geenszins af van de ruimte der beurs, die de huisvrouw tot hare beschikking heeft, maar uitsluitend van hare ordelijkheid. Het

is waar, handige dienstboden kunnen veel doen; maar zelfs zij worden langzamerhand bedorven, wanneer de meesteres en de jonge dames van het huis achteloos en wanordelijk zijn.

Waardoor weet een vrouw dat gevoel van behaaglijkheid bij ons te wekken, hetwelk noch romantische omgeving, noch bouwkundige schoonheid, noch artistieke meubileering ons kunnen schenken? - Door de orde, die in haar huis woont, door de zindelijkheid, die ons tegenblinkt van den zolder tot den kelder.

How can I tell her?
By her cellar,
Cleanly shelves and whitened walls.
I can guess her
By her dresser,
By the back staircase and hall.

And with pleasure
Take her measure
By the way she keeps her brooms.
Or the peeping
At the 'keeping'
Of her back and '*unseen*' rooms.

In het huis eener morsige vrouw heerscht wanorde, en dientengevolge ongezelligheid en kwade luim. En er zijn weinig vaders van gezinnen, die een slordig huishouden kunnen bekostigen, want dat woord omvat bij een minimum van genot een maximum van uitgaven. Zonder ordelijk bestuur kan een huishouden zich nimmer kenmerken door die liefelijke kalmte, welke een van de grootste bekoorlijkheden is van het leven.

Er is een langdurige ondervinding noodig om te weten welke wetten het best voor een huishouden passen, wanneer er minder de hand aan moet gehouden worden (want zulke gevallen komen voor) en wanneer men daarentegen

op het gehoorzamen er van moet staan. Al het huishoudwerk moet op bepaalde tijden worden verricht, en iedere dag der week behoort, behalve voor zijne gewone taak, tot den een of anderen bijzonderen arbeid te zijn aangewezen, b.v. voor kamers of voorwerpen, die nog een afzonderlijke beurt noodig hebben.

In huishoudens van Jan Steen, waar men niet op den tijd past, is altijd gehaspel. Treinen vertrekken op vaste uren, scholen en kantoren beginnen op gezetten tijd, en de leden van een ongeregeld gezin zullen steeds in haast en drukte zijn en toch altijd te laat komen.-

De kok van Napoleon I had altijd een versch gebraden kuiken klaar, op welk uur de Keizer ook om zijn ontbijt schelde, want ieder kwartier begon hij een ander te braden. Als wij zooveel kuikens niet kunnen bekostigen, moeten wij zorgen op het vastgestelde etensuur present te zijn.

Een vrouw van ondervinding zeide onlangs dat een meisje, om een goede keuze te doen, maar heeft op te letten of een man geduldig wacht, als het middagmaal te laat klaar is. En haar echtgenoot liet er plagend op volgen dat de beste manier om een goede vrouw te vinden is er achter te komen, of zij steeds tijdig het eten op tafel brengt.-

‘Ik heb een zeer betrouwbare klok,’ hoorde ik onlangs iemand zeggen, ‘want als zij op twee staat, slaat zij altijd twaalf, en dan weet ik dat het halfacht is.’ - Gisteren bracht ik den dag door in een huishouden, waarvan de meesteres op die klok geleek, en ik verlang er nooit weer binnen te treden. Iedere maaltijd was minstens een half uur te laat, de gastvrouw zocht voortdurend naar sleutels, en als zij sprak, was het maar om verontschuldigen te maken over allerlei zaken, die niet verkeerd zouden zijn gelopen, als zij een ordelijke huisvrouw was geweest.

Men roemt een man, als hij kennis van zaken heeft,

maar waarom waardeert men ook niet de zaakkennis eener vrouw? Het hoofd eener huishouding heeft evengoed zaakkennis noodig als het hoofd van een winkel of kantoor. Van der Palm zegt: 'Het wèl besturen eener huishouding is een werk, dat in belang en zwaarwichtigheid met het moeilijk beroep van vele mannen verdient gelijk gesteld te worden.' Dr. Coronel gaat nog verder: 'Een gezin naar eisch te besturen,' zoo schrijft hij, 'is een grootere kunst dan die een staatsman beoefent,' terwijl uit het rijmpje, dat een onzer oude dichters Aristoteles nadichtte, blijkt dat reeds in oude tijden de taak der vrouw niet minder werd geacht dan die des mans.

'Die wint en die 't gewin verspaert,
Zijn beyd' al eender eere waert.'

Orde, nauwkeurigheid, verstand, ijver, spaarzaamheid, tact, kunde en bekwaamheid om de tering naar de nering te zetten, liggen alle in het woord zaakkennis opgesloten. Daarom moest ieder jong meisje, dat gelukkig wil worden, zich huishoudelijke zaakkennis vergaren.

De orde, die de ziel is van ieder bedrijf, is ook van groot gewicht in het huishouden. De slordige vrouw wekt, evenals de achtelooze man, weerzin, omdat zij den kostbaren tijd verspilt. Orde is tijd en tijd is geld, zegt het spreekwoord; voor de vrouw is orde nog meer dan geld, namelijk huiselijk geluk en vrede.

Een oud verhaal meldt dat aan een arme, die stierf, den toegang tot den hemel werd geweigerd met de opmerking dat er geen hemel is voor 'zulken als hij.' Zoo zijn er vele beklagenswaardige echtgenooten van slordige vrouwen, die tot de droevige ontdekking komen dat er geen hemel van huiselijk geluk is voor 'zulken als zij.'

De oorzaak van den ondergang van menigen man is de wanorde in zijn eigen huis, de ongezelligheid aan zijn eigen

haard, die hem drijven in ‘de kroeg’ zijn troost te gaan zoeken. Terwijl hij zich dagelijks meer aan allerlei uitpattingen overgeeft, tot hij lichamelijk en maatschappelijk zal zijn geruïneerd, wordt zijne vrouw, die thuis zit ‘haar toorn koesterend om hem warm te houden,’ meer en meer verbitterd en chronisch slecht geluimd. En een man moet een wonder van geduld zijn, als hij zijn goed humeur bewaart, wanneer hij, thuiskomende van zijn werk, het vuur uit vindt en de zitkamer overhoop, terwijl de kinderen schreeuwen en zijne vrouw boos en verdrietig is, omdat zij zich onbekwaam voelt orde in dien chaos te brengen.

Een frisch, goed geregeerd huis bevordert zoowel de geestelijke, als de lichamelijke gezondheid zijner bewoners en wekt dientengevolge vroolijkheid en onderlinge eendracht.

Ook al is een meisje niet bestemd om te trouwen en een eigen huis te bestieren, zoo zijn orde en regel haar toch onontbeerlijk. Waarschijnlijk heeft zij niet veel fortuin en moet zij lang met hare kleeren doen. Hoezeer komen haar nu netheid en zuinigheid te pas, want een goed onderhouden en zorgvuldig afgeschuierd japonnetje maakt dikwijls een veel aangenamer indruk dan het prachtige, maar verwaarloosde kleed van een rijk meisje, terwijl een hoed, die terstond in de doos wordt geborgen, het heel wat langer uithoudt dan die, welke altijd in stof en vuil rondslingert. Prent u dus de goede ouderwetsche les in het geheugen: ‘Heb een plaats voor alles, en leg alles op zijne plaats.’

Een verliefd man moest, eer hij het meisje zijner keuze vraagt, haar eens (zonder te verraden dat hij haar op de proef stelt) in donker naar hare kamer zenden om iets te halen. Is zij een ordelijk meisje, dan zal haar zulks niet moeilijk vallen.-

Een wijsgeer zeide tot zijn zoon: ‘Kies u een vrouw, die nooit over een bezemsteel zal heenstappen.’

De zoon onthield die les.

‘Komaan,’ zeide hij op zekeren dag tot een zijner vrienden, ‘deze bezem zal mij een vrouw helpen kiezen. De jonge dame, die hem oproept, bied ik mijne hand.’

De meisjes stapten allen over den bezem heen, sommigen struikelend, anderen met een vluggen sprong. Eindelijk bukte zich een jonge dame, en zette hem op zijne plaats. Het jonge mensch, een goede partij, hield woord; hij vroeg haar ten huwelijk, en kreeg een verstandige, vlijtige en lieve vrouw aan haar.-

‘Orde en netheid moeten worden aangeleerd,’ zegt een Engelsch zedeleeraar. ‘Als gij niet netjes zijt op uw achttiende jaar, hebt ge veel kans het nooit meer te worden. Uit een achteloos meisje groeit een slordige vrouw. Ga naar huis en open uwe kasten. Kijk in al die laden en hoeken en gaten, waar alles, wat geen vaste plaats heeft, maar wordt weggestopt. Slaat gij acht op vetvlekken? En neemt gij ze weg of laat gij ze maar zitten? - Een dame zeide eens tot mij: ‘Wat is nu leelijker dan een gerepareerde handschoen!’ - ‘Een handschoen, die reparatie noodig heeft,’ antwoordde ik haar. - Dit mogen nietigheden schijnen, maar de algemeene verwaarloozing van die nietigheden door onze meisjes, bewijst dat er nog te veel onder haar zijn als het luie dametje, dat ik tot hare vriendin hoorde zeggen: ‘Stel niet uit tot morgen, wat uwe moeder heden voor u doen wil.’

De vrouwen klagen dat het voor haar veel moeilijker is werk te vinden dan voor de mannen. Maar kan men haar even gerust werk toevertrouwen? - De uitgever van een provinciaal blad sprak mij onlangs over het groote aantal manuscripten, welke hij dagelijks lezen moest, antwoorden op een door de redactie uitgeschreven prijsvraag.

Wetende dat hij twee ontwikkelde dochters had, waagde ik de opmerking, dat zij hem zouden kunnen helpen. - 'Ja,' zeide hij, 'dat zouden zij zeker, en nu en dan hebben zij het ook gedaan, maar zij zullen nooit leeren het te doen, zooals ik het verlang. Zij maken mij boos door hare slordige manier van werken en dan doe ik nog liever alles zelf.'

Daarentegen bewijst de statistiek der onderwijs-examens in ons land dat in vlijt en volharding de vrouwen de mannen ver vooruitstreven.-

Voor eenigen tijd reisde ik met de tweede klasse der stoomtram Schiedam - Rotterdam. Twee mijner vrouwelijke medepassagiers waren vuil en haveloos; blijkbaar waren zij bedelaarsters van beroep en leidden zij een ongeregeld leven. Spoedig trad nog een andere vrouw binnen, die een geheel verschillenden indruk maakte. Te oordeelen naar hare afgedragen kleeven was zij even arm, neen, armer nog dan de bedelaarsters. Haar gelaat was bleek door ziekte of onvoldoende voeding, maar de jongen, dien zij aan de hand hield, zag er welgedaan uit en had een paardje zonder kop om mede te spelen. En ik dacht: 'Je ben een ordelijk wijfje, al moet je hard tobben.'

Het eerste gedeelte dezer gevolgtrekking was niet moeilijk te maken, want handen en gezicht, zoowel van haar als haar jongen, waren helder gewasschen; op hunne schamele plunje, hoewel op verschillende plaatsen met de grootste zorg versted, was geen smetje te vinden en de boezelaar der vrouw was brandhelder. Alles wat ik aan kleingeld bij mij had was een kwartje, maar ik kon niet laten haar dit ongemerkt in de hand te stoppen.-

Ik ken een dame, die altijd klaagt over de ontaarding der tegenwoordige dienstboden, zoodra zij ziet dat hare bezoekers de slordigheid opmerken, die overal in haar huis heerscht.

En toch heeft deze dame drie volwassen dochters, echter ‘zóó zwak, de arme lieve kinderen, dat zij geen hand kunnen uitsteken.’ Daar hare zwakheid van de ‘nerveuse’ soort is, zou het zeker veel beter zijn, zoowel voor hare gezondheid als voor de gezelligheid in huis, als de beide dienstboden werden ontslagen en de jonge dames zelf het huis bestierden.

Een andere bezorgde mama kwam dezer dagen bij een dokter van naam in Amsterdam en kreeg het volgend advies: ‘Het beste versterkende geneesmiddel is de ouderwetsche manier om onze eigen handen te gebruiken, in plaats van alles door dienstboden te laten verrichten. Laat uwe dochters friesche boezelaars voordoen en minstens twee of drie uur daags in het huishouden helpen.’

‘Maar dat is geen ‘ton’, antwoordde de mama.

‘Dat kan *ik* niet helpen,’ zei de dokter. ‘De natuur laat echter niet met zich spotten. De mensch is een machine, gemaakt voor beweging, niet voor rust. Versmaden uwe dochters het versterkende middel, dat de natuur haar aanwijst, dan moeten zij mijne drankjes nemen - een armzalig surrogaat voorwaar!’

De couranten meldden indertijd dat de koningin van Zweden, tijdens haar verblijf alhier, op raad van Dr. Mezger, iederen morgen zelf hare kamer ‘deed’, vegen inclus. Een zeer gezonde lichaams oefening inderdaad, maar hoeveel onzer jonge dames hanteeren ooit den vloerschuier? Hoeveel harer trachten zich in huis nuttig te maken en de zware taak harer moeders te verlichten in plaats van visites te maken en te wandelen?

Evenwel - de netheid heeft ook een keerzijde. Zoodra een huisvrouw haar overdrijft, wordt deze deugd eer een plaag dan een zegen voor hare huisgenooten. Vooral de Hollandsche vrouw verheft bezem en stofdoek ál te dikwijls

tot hare afgoden en maakt zooveel vertoon van hare werkzaamheden, dat haar man hare netheid moet verfoeien. Den ganschen dag wordt hij vervolgd met vermaningen als de volgende:

‘Lieve, daar maak je weer een vinger op het tafeltje.’

‘Beste, je zult asch morsen.’

‘Manlief, kun je niet wat vroeg naar het kantoor gaan? Wij moeten de huiskamer doen.’

Of de vrouw zit nooit rustig op hare plaats, als haar man thuis komt, maar loopt rond met verwarde haren, een hooge kleur en in ochtendtoilet, en heeft het veel te druk om een rustig woordje met hem te wisselen, waardoor hij thuis met zijne ziel onder den arm loopt. Zulke vrouwen herinner ik aan het woord van Elisabeth Van Staegemann: ‘De huiselijke werkzaamheid der vrouw moet gelijk zijn aan het bedekte binnenwerk van een horloge. Gelijk de wijzer zwijgend de uren en minuten aanwijst, zoo blijke het uit de rustige kalmte, dat er orde heerscht in de geheime werkplaatsen.’

Hoofdstuk VI.

De vrouw als onderwijzeres.

De eerste opvoeding der kinderen heeft den grootsten invloed. Zonder twijfel rust deze taak op de vrouw.

ROUSSEAU.

Onder de gaven, waardoor de vrouw boven den man uitmunt, behoort voornamelijk hare groote opvoedende kracht.

D^r. ALLEBÉ.

Onderwijzen is bij uitnemendheid het werk der vrouw. Het vereischt medegevoel, tact en geduld, hoedanigheden, die in den regel meer bij de vrouw voorkomen dan bij den man.

Een lieve oude predikantsvrouw, die zelf steeds gestreefd had de jongens en mannen van haar dorp te onderwijzen, was onlangs op een ringsvergadering met dames en sprak met geestdrift tot hare kennissen over de gelegenheid, haar allen geschonken, jonge lieden op het rechte pad te houden.

‘Als gij hen wilt onderwijzen,’ zeide zij, ‘kunt gij meer voor hunne vorming doen dan eenig man ter wereld. Uwe vrouwelijke teederheid en zachtheid zullen, zonder dat ge het weet, veredelend op hen werken. Gij kunt hen verma-

nen nimmer iets te zeggen of te doen, wat *gij*, gelijk zij wel kunnen veronderstellen, zoudt afkeuren, en door hunne achting en liefde voor u zullen hunne gemoederen minder ruw worden.’

‘Wie de kunst verstaat het goede bij anderen op te wekken, kan groote dingen tot stand brengen,’ zegt Van der Hoeve. Lieve lezeres, hebt ge wel ooit bedacht hoe nuttig ge een deel van uw ledigen tijd zoudt kunnen besteden ten behoeve van al de jammerlijk verwaarloosde, diep beklagenswaardige arme kinderen, welke in uwe nabijheid leven, en welk een louterenden invloed gij daardoor op hun toekomstig leven zoudt uitoefenen? 't Is waar, zij zijn niet altijd aantrekkelijk of innemend of welgemanierd, en soms zijn zij zelfs vuil en haveloos en terugstootend, maar des te meer reden voor u hen u aan te trekken. Huisbezoek doen en het geven van onderwijs in een Zondagsschool (vooral op kleine plaatsen) is de aangewezen taak voor ieder jong meisje, dat niet reeds onderwijzeres van beroep is.

‘Draagt geen witte kruisen of zwarte kleeren of mutsen van een bijzonder model,’ raadt een Engelsch wijsgeer aan jonge meisjes. ‘Wie geeft u het recht rond te loopen in een in 't oog vallende hemelsche uniform, alsof het meer *uwe* zaak of *uw* privilege is het goede te doen dan van ieder ander? Maar zorgt iederen dag van uw leven zooveel mogelijk te doen voor het geluk van anderen. Te *doen*, zeg ik, niet er over te praten. Helpt uwe medemenschen, maar kwezelt niet met hen; en doet de armen wel, maar om alles ter wereld, preekt niet voor hen.’

Hoeveel nut kan een meisje of vrouw stichten, die op deze wijze haar geld besteedt!

Nu mogen sommigen al beweren dat vrouwen van ondervinding en levenservaring betere huisbezoeksters zullen zijn dan jonge meisjes, niemand zal ontkennen dat de Zondags-

school de plaats is, waar onze meisjes het meeste nut kunnen stichten met haar aangeboren talent om te onderwijzen.

Onze meisjes met hare heldere oogen en aardige, innemende manieren zijn beter in staat kinderen aan te trekken dan ernstiger en oudere lieden. Hare jeugdige verbeelding zal de Bijbelsche geschiedenis levendig schilderen voor de kleine oogen en ooren; haar frissche, wakkere moed zal slagboomen van botheid omverwerpen en zich een weg banen tot trage hersenen, waar oudere, en daardoor minder energieke vrouwen zouden falen. Voorts zullen de grootere jongens, terwijl zij rondom hunne jeugdige onderwijzeres zijn geschaard, worden gelouterd, alleen reeds door den invloed harer zachte stem en beschaafde manieren, een loutering, die zich later zal doen gevoelen in hun huiselijk leven en in hun omgang met hunne meisjes en vrouwen en dochters. Onmerkbaar leeren zij zich overgeven aan haar milden, maar onweerstaanbaren invloed, en in hare nabijheid voelen zij schaamte over hunne ruwe gewoonten en lage ondeugden. Zij luisteren, terwijl zij hun den rechten weg wijst, en gehoorzamen aan hare vriendelijke, maar vaste leiding.

Als onze meisjes werk verlangen dat de edelste krachten der menschelijke ziel wakker roept, laten zij dan zich bekwamen voor zulken arbeid.

In geen enkele andere betrekking kan een vrouw zich zóó nuttig maken als in die van onderwijzeres. Nog tot voor korten tijd was het voor meisjes uit den beschaafden stand de eenige weg om geld te verdienen. Zelfs tegenwoordig, nu zij zooveel ruimer keuze van betrekkingen hebben, neigen zij als vanzelf nog het meest tot die van onderwijzeres en zijn er ook waarschijnlijk het best op hare plaats.

Een jong schooljuffrouwje zeide onlangs vol geestdrift tot

mij: ‘Onderwijzen, dat is voor mij een heilig beroep. Het zaad van toekomstige kennis te strooien in den ontluikenden kindergeest en het te bespieden, terwijl het groeit en zich ontwikkelt, welk een onuitsprekelijk genot! Het verveelt mij nooit.’

Ik kon niet nalaten haar aan te zien met een glimlach vol welgevallen, en mij te verkwikken aan haar ongeveinsd enthousiasme. Helaas, niet alle onderwijzeressen hebben zooveel hart voor haar werk, ofschoon zij het zich wel verbeelden of het voorgeven. Zij grijpen het aan als een middel om haar brood te verdienen en natuurlijk verveelt het haar en gevoelen zij dat zij misbaksels zijn.

Ieder meisje meent dat zij wel onderwijs kan geven en toch is er geen grooter dwaling denkbaar. Kennis te bezitten en kennis aan anderen mede te deelen, zijn twee zeer verschillende zaken. Een kind op de rechte wijze te beschaven en te ontwikkelen is een taak, die alleen kan worden volbracht door hen, die uitstekende zedelijke hoedanigheden hebben. Geen geleerdheid, hoe groot ook, vergoedt bij de onderwijzeres gebrek aan fermitieit, aan billijkheid, aan geduld en aan boeiende voordracht. Men heeft genie ‘onuitputtelijk geduld’ genoemd, maar deze definitie is evengoed op degelijk onderwijs toepasselijk. Geduld zoowel als verbeelding worden van de onderwijzeres gevorderd om de moeilijkheden te kunnen raden, waarmede de leerlingen zelf te strijden hebben.

Voor de verklaring van een zin of woord mogen nooit dezelfde woorden gebruikt worden. Een kind is misschien slechts in staat een zaak van één kant te beschouwen; en dan moet de onderwijzeres haar vernuft toonen door steeds verstaanbaarder omschrijvingen te gebruiken.

Maakt ge u bij het onderrichten van een kind boos op hem wegens zijne onbevattelijkheid of onhandigheid, beproef

dan eens, zoo ge het nog nooit beproefd hebt, met uwe linkerhand te schrijven, en bedenk dan dat een kind geheel en al linkerhand is.

Het behoeft nauwelijks betoog hoe hartelijk een onderwijzeres met de jeugd moet medegevoelen om haar te kunnen verstaan. Sommigen van haar schijnen niet in staat te zijn zich hare eigene kindsheid te herinneren en geven aan hare leerlingen den indruk dat zij nooit kinderen zijn geweest. Zich aldus onbegrepen gevoelende, ontbreekt een kind de moed zijne zwarigheden te openbaren.

De vrouw, die niet in staat is het menschelijk hart te doorgronden, deugt niet voor onderwijzeres. Een van de voorschriften voor de kapelaans, die opgeleid worden om later in militaire gevangenissen nuttig te zijn, luidt aldus: 'Hij moet zooveel hij kan - en vooral door het winnen van hun vertrouwen - een grondige kennis trachten te verkrijgen van het karakter en den aard van alle gevangenen.'

Deze regel moest evenmin ooit worden verwaarloosd bij de opvoeding van kinderen.

De eerste Jezuiten, die meesterlijke opvoeders waren, hadden de gewoonte in het geheim aantekeningen te maken over hunne leerlingen, en vele jaren later, toen deze aantekeningen onderzocht werden, zegt men, werd de juistheid dier voorzeggingen treffend bewezen door het gevolgd succes van velen, die naam hadden gemaakt.

Een andere tactiek van deze Jezuiten kan worden aanbevolen aan zulken, die dwazelijk meenen dat er weinig bekwaamheid en kennis vereischt wordt om jonge kinderen te onderwijzen. In hunne scholen plachten zij de jongste en minstgevoerde leerlingen aan de zorg der beste onderwijzers toe te vertrouwen. Want terwijl ieder met behulp van eenigen ijver, een goed geheugen en een tamelijke dosis verstand zich voldoende kennis kan verwerven om meerge-

vorderden verder te beschaven, zijn er slechts weinigen, die zulke uitstekende gaven van geest en gemoed bezitten, dat zij jonge kinderen met tact weten te behandelen, hun verstand ontwikkelen en hunne karakters vormen kunnen. De kinderopvoeding moest beschouwd worden als het voornaamste gedeelte van de taak eens onderwijzers. Hoe slechter het materiaal is, des te bekwamer moet de bewerker zijn.

Ook een levendige voordracht is voor de onderwijzeres van het hoogste gewicht. Laat zij, die zoo dikwerf klaagt over de onoplettendheid harer leerlingen, zich eens afvragen: ‘Heb ik hen wel geboeid?’ De onderwijzeres mag geen dood vraagteeken zijn. Hare vragen moeten het kind voorthelpen, het aanmoedigen - niet het verwarren. Zij behoort te weten waar hare hulp noodig is en waar zij die moet terughouden. De kinderen moeten zooveel mogelijk zelf handelen, en een goede onderwijzeres laat hen ook zelf denken, wetende dat het spreekwoord: *zoo gewonnen, zoo geronnen*, even toepasselijk is op kennis als op geld.

Natuurlijk sluit dit in dat de onderwijzeres niet ophoudt zichzelf te bekwamen. Die studie houdt haar geest levendig, waardoor zij in staat is het denkvermogen van anderen te scherpen. Een goede onderwijzeres is nooit tevreden met haar eigen kennis, maar gaat steeds voort zich te verkwikken aan frissche teugen uit de bron der wetenschap, haastig gesnapt in hare vrije uren.

En haar loon blijft niet uit, want de waarheid ondervindende van het Latijnsche spreekwoord: ‘Als gij verstandig zijn wilt: *lees*; verstandiger: *studeer*; en het verstandigst van allen: *geef onderwijs*, voelt zij hoe haar geest zich meer en meer beschaaft en zij zich boven de menigte verheft.

Als wij bedenken dat geen roeping hier op aarde hooger en heiliger is dan die van onderwijzeres, kunnen wij niet

nalaten verontwaardigd te zijn over de manier, waarop sommige lieden hunne gouvernantes behandelen.

‘Moeders!’ zoo roept de Engelsche schrijver Ruskin uit, ‘is het wel waarschijnlijk dat uw dochttertje haar eigen gedrag of ontwikkeling van veel gewicht zal achten, wanneer gij de geheele vorming van haar gemoed en verstand toevertrouwt aan iemand, die gij door uwe dienstboden met minder achting laat behandelen dan uwe huishoudster; (alsof de ziel van uw kind van minder belang ware dan geleien en kruidenierswaren!) en wie gij zelfs een eer meent aan te doen, als ge haar somtijds des avonds in de gezelschapskamer duldt?’

‘Als wij recht willen waardeeren al degenen, die medewerken tot den voorspoed van den staat, dan moeten wij den eersten rang toekennen aan hen, die kinderen onderwijzen, wier arbeid invloed uitoefent op de toekomst, en van wier streven het welzijn des lands grootendeels afhangt,’ zegt Lorenzo de Medici.

Onderwijzen is slechts een onderdeel van die heilige taak der vrouw op aarde: invloed uit te oefenen. Vergeet noch verspil ooit die groote macht, welke u geschonken is, maar houd haar in eere als een heilig, kostbaar, u toevertrouwd goed; en gebruik uw talent zóó goed, dat het u in uwe laatste ure zijn zal, als sprak de Heer tot u: ‘Gij hebt wèl gedaan, gij goede en getrouwe dienstmaagd.’

Hoofdstuk VII.

Tusschen school en huwelijk.

Den ledigen tijd niet ledig doorgebracht!

Sir HENRY WILTON.

De jaren in het leven van een meisje, die volgen op het verlaten der school en voorafgaan aan haar huwelijk, zijn dezelfde, welke de jongeling aan de hoogeschool doorbrengt of gebruikt om zich voor een beroep te bekwamen. Sommige jonge meisjes studeeren in die jaren voor examens, maar verreweg de meesten beschouwen ze als een ‘mauvais quart d'heure,’ dat op een onverantwoordelijke wijze doorgebeuzeld mag worden, tot haar trouwdag gekomen zal zijn. Trouwen beteekent voor haar een *tehuis*, een *positie*, neen, soms nog minder: de *titel van mevrouw* of een *huwelijksreis*. Dus haasten zij zich door de dagen der jeugd zoo snel zij kunnen, alsof zij een vervelende taak hadden af te maken. En toch zijn deze jaren, waarin men zich zoo licht vaste gewoonten eigen maakt, ontwijfelbaar de gewichtigste van haar geheele leven. Brengt het meisje ze door in gedachteloos nietsdoen, de gevolgen er van zullen zich doen gevoelen in het karakter der vrouw. Gelukkig de mensch, wiens dagelijksch werk hem als

't ware wordt aangewezen en die dus niet behoeft te zitten bedenken hoe hij zijn tijd klein zal krijgen. Dit laatste is helaas de ellendige toestand van ontelbare meisjes, die in ruime omstandigheden leven en veel zusters hebben. Wat zullen zij doen in de jaren tusschen school en huwelijk?

Meisjes, die hare dagen slijten zonder zich ooit af te vragen *hoe* zij dat doen, verdroomen haar gouden jeugd en zijn volslagen nutteloos. Regel de uren van uw dag. Ge behoeft u geen slavin te maken van die regeling, maar wij moeten onzen tijd zoodanig verdeelen, dat wij geen enkel oogenblik laten verloren gaan en gemakkelijk onze plichten kunnen vervullen.

Bijzonder kostbaar zijn de uren tusschen negen en twaalf. Gebruik ze voor studie, muziek (als ge er aanleg voor hebt) of tot het aanleeren van de een of andere nuttige kunst, waarmede gij uw brood zoudt kunnen verdienen, als gij daartoe eens gedwongen werdt. Niemand zou er slechter aan toe zijn, integendeel, ieder zou er wèl bij varen, als meisjes van alle standen in het een of andere vak zóó bekwaam werden gemaakt, dat zij ten allen tijde, zoo noodig, geld kunnen verdienen. De oplettendheid, orde en vlugheid, die men zich eigen maakt bij het aanleeren van een handwerk of bij het beoefenen eener schoone kunst, leggen een beteren grond voor het karakter eener waardige huismoeder, dan het doelloos gefladder van het gewone jongemeisjesleven. Met fortuin begiftigde jonge dames behoeven hare vaardigheid of bekwaamheid niet te koop te bieden, alleen *omdat* zij vaardig of bekwaam zijn. Omdat zij kunnen graveeren, behoeven zij nog geen graveersters van beroep te worden, evenmin als zij dienstboden behoeven te worden, omdat zij een kamer aanvegen of een aardappel koken kunnen. Bekwaamheid van elken aard kan in voorraad worden gehouden, als zij niet terstond in klinkende munt behoeft

te worden omgezet. Er bestaat een opvoeding van volwassenen en wij leeren steeds voort tot den dag van onzen dood. Daarom is het zoo dwaas de opvoeding van een meisje voltooid te noemen, wanneer zij de school verlaat. Zij behoeft zich aan de volgorde der lessen niet meer te houden, maar zij kan ten minste beproeven niet te vergeten wat zij geleerd heeft. ‘Het is minder hard in de jeugd te leeren dan in den ouderdom onwetend te zijn,’ zegt het spreekwoord.

Waarom zal een meisje op achttienjarigen leeftijd alle studie vaarwelzeggen, juist als zij een weinig in de verschillende vakken begint thuis te geraken? Als zij bij het verlaten der school de boeken gaat beschouwen als geestelijke martelwerktuigen, staakt zij hare vorming, juist nu die haar eerst recht genot zou gaan geven.

Maar geest en lichaam zijn nauw met elkander verwant, en bij het beschaven van den geest mag een meisje niet verzuimen ook het lichaam zijn eisch te geven. Op lateren leeftijd zal zij heel wat gezondheid en lichaamskracht noodig hebben, en die kan zij verkrijgen door rijden, zwemmen, kaatsen, roeien en het doen van die gymnastische oefeningen, welke tegenwoordig voor meisjes zijn uitgedacht. Door deze spelen veroverd zij zich, mits zij ze matig beoefent en wel in een doelmatige kleeding, die de longen vrijlaat (vooral geen nauwsluitend corset), een vaste hand, een scherp blik, een frisschen blos en de luchthartigheid, welke in een lichaam woont, dat niet belemmerd wordt in zijne bewegingen. Zij bestendigen de gezondheid en volmaken de schoonheid.

Welopgevoede meisjes kleeden zich eenvoudig en wijden niet al hare gedachten uitsluitend aan haar toilet. Vooral op het gebied van hoeden heerscht nog veel wansmaak. Onlangs ving ik een opmerking op, die *sotto voce* door een student werd gemaakt over een jonge dame, die de aandacht trok.

‘Zeker, ze is heel lief,’ zeide hij tot zijn vriend, ‘maar die afschuwelijke met vogelafval versierde hoed bederft alles.’

Het bewuste hoofddekseel was gegarneerd met een vogelkop, halsveeren en klauwen.

Een teerhartig jong meisje van mijne kennis zeide tot haar broertje: ‘Jij wreede bengel, mag jij die arme vogels hunne eieren afnemen?’

‘O,’ antwoordde het ventje, ‘dat beest daar op je hoed is de moeder. Zij trekt er zich niets van aan.’

Natuurlijk is het onmogelijk voor een meisje, dat hare eigene japonnen en hoeden maakt, iedere nieuwste nieuwigheid te volgen, maar dat is ook volstrekt niet noodig, en haar werk stijft haars vaders kas, evenals wanneer zij het eerste onderwijs van hare kleine broertjes en zusjes op zich neemt.

‘Wat kan ik doen om moeder te helpen?’ Die vraag moest ieder jong meisje zich dagelijks voorleggen.

In een groot en welingericht huishouden moet iedere dochter haar eigen taak hebben. De een heeft toezicht te houden in keuken en eetkamer; zij moet zorgen dat de tafel behoorlijk voorzien is van spijzen en dat er in het sousterrain zuinig wordt huisgehouden. Een ander brengt de ontvangkamer en de slaapvertrekken in orde; een derde heeft het verstellwerk voor hare rekening. De volgende week verwisselen zij eens van bezigheden en op die manier heeft hare moeder tijd om te lezen, uit te gaan, vrienden te ontvangen en een welverdiende rust te smaken.

Wij zijn het volkomen met Von Raumer eens, waar hij zegt: ‘Wij oordeelen dat ieder meisje, van welken stand en in welken staat ook, noodzakelijk moet onderricht worden in de bezigheden van het huishouden en dat hare opvoeding anders niet voltooid kan heeten. Ik zeg: *meisjes van allen stand en staat* moeten leeren met kennis en overleg huiselijk

werk te verrichten, dewijl zij later allen, al leven zij ook in den ruimsten overvloed, een overzicht moeten houden van de huishouding en goed bekend zijn met wat zij van de dienstboden in betamelijkheid eischen kunnen. Dit oordeel kan geen vrouw bezitten, die niet zelf de bijzonderheden des huishoudens door eigen ervaring heeft leeren kennen.’

Vloeren boenen, pannen schuren, laarzen poetsen, borden reinigen, linnengoed wasschen en strijken, dat alles kan goed of slecht verricht worden, en een meisje zal er niet van bederven, als zij het eens zelf beproeft, opdat zij later hare dienstboden kan wijzen hoe het gedaan moet worden.

‘Moeders!’ zegt Dr. Coronel, ‘laat uwe dochters in de jaren, die tusschen de school en het huwelijk liggen, rijkelijk plukken van de vruchten aan den boom des levens, dien gij zelf in den huiselijken hof vertegenwoordigt. Leidt haar reeds vroeg op tot *nuttige werkzaamheid*. Laat geen werk haar vernederend toeschijnen, dat in het belang van het gezin wordt ondernomen. Leert haar beurtelings het huishouden met spaarzaamheid leiden, de voeding met verstand regelen, de reinheid op prijs stellen, de waardigheid tegenover het dienstpersoneel, de liefde en genegenheid jegens de overige huisgenooten in acht nemen.’

Met naaiwerk hebben meisjes doorgaans niet veel op, vooral niet als het wat eentonig is. Toch kan men van moeder de vrouw niet verwachten dat zij al het verstelwerk doet, en in tegenwoordigheid van nadenkende meisjes moest zij nooit hare eigene handschoenen behoeven te herstellen, nog veel minder die van vader of de jongens.

Bezoekers zijn dikwijls vervelend of vermoeiend. Helpt gij uwe moeder wel eens om het gesprek gaande te houden? Misschien berooft dit u van een welverdiend uitspanningsuurtje, maar gij doet er een goed werk aan naar hun

gebabbel te luisteren, daar gij uwe lieve moeder er door belet geheel ‘op’ te raken. Er is somtijds beweerd dat geleerde vrouwen bijna altijd hare huishoudelijke plichten verzuimen of dat, om de geestige woorden van Sydney Smith te gebruiken: ‘waar men de vrouw laat eten van den boom der kennis, de overige huisgenooten spoedig van de lucht zullen moeten leven.’ Onder de vele vrouwen, die een levend bewijs voor de dwaasheid dezer bewering waren, noemen wij slechts mevrouw Somerville, de groote wiskundige. Zij was niet alleen een uitstekende huishoudster, maar ook buitengewoon bekwaam met de naald. Toen haar man op hun huwelijksreis door een keelaandoening was aangetast, verbaasde zij hen, die meenden dat een geleerde vrouw niets van de kookkunst kon weten, door het zorgvuldig klaarmaken van zwarte bessengelei. En op een anderen tijd voorzag zij een van de schepen, die werden uitgerust voor een noordpool-expeditie, van marmelade, eigenhandig door haar gereedgemaakt.

‘Wie kan er aan twijfelen dat de betrachting van alle vrouwelijke plichten bestaanbaar is met een verlichte geest, met een schat van nuttige kennis, met een door kunst en wetenschap gevormden en verfijnden smaak? en dat de jonkvrouw die ontwikkeling kan bezitten, zonder daarom den smadelijken naam van *savante* te verdienen?’ zegt Niemeyer.

Zoodra een meisje inderdaad beseft, wat het woord *plicht* in zich sluit en haar best doet den haren te vervullen, slaat zij eerst thuis de handen aan het werk en ziet dan eens rond, wat er buitenshuis voor haar te verrichten valt. Dan doet zij haar best de armen te helpen, de onwetenden te onderwijzen en de treurenden te troosten. Er bestaan overal wel vereenigingen, genegen hun, die willen weldoen, den besten weg te wijzen, en de bestuurders zijn zeer blij, als

zij aanbiedingen van hulp krijgen, en geven gaarne wat te doen aan hen, die toonen hunne krachten aan het goede doel te willen wijden.

Het was vroeger de gewoonte in Indië dat een bruid den geheelen namiddag van haar trouwdag met haar gezicht naar den muur ging zitten. Als iemand sprak, mocht zij niet antwoorden. Dit was de zinnebeeldige voorstelling harer smart over het verlaten harer maagdelijke gelukstaat. Al voelt een Hollandsch meisje deze smart nu juist niet zoo diep als zij trouwt, wanneer zij hare meisjesjaren gelukkig maakt door ze goed te gebruiken, kan zij ten minste rustig wachten tot de rechte Jozef komt, in plaats van zichzelf weg te gooien aan den eersten den besten.

Meent zij hulpmiddelen te moeten gebruiken om zichzelf grooter aantrekkelijkheid te geven, dat hangt af van de soort van man, dien zij wenscht te huwen. Maar als zij zich een braaf, waardig man tot echtgenoot wenscht, doet zij veel wijzer geen kunstgrepen aan te wenden, maar zich juist voor te doen, zooals zij is. Laat zij haar geest ontwikkelen, zich bezighouden met goed en nuttig werk, zoowel binnenals buitenshuis, zich oefenen om practische kennis te verkrijgen van huishoudelijke zaken en dan afwachten of het lot haar een echtgenoot toeschikt, die haar bevalt.

Dat schoolmeisjes en jonge dames veel en ernstig over het huwelijk nadenken, geloof ik niet. Zij houden van gekheid maken, beminnen vroolijke scherts en laten zich graag de hulde welgevallen, waarop hare jeugd en schoonheid haar recht geven. Velen onder haar - maar het aantal is niet zoo groot meer als vroeger - zijn bang een oude vrijster te worden, en nemen dwazelijk het eerste het beste huwelijksaanzoek aan, vreezende dat zij misschien nooit weer gevraagd zullen worden. Maar er zijn tegenwoordig zóóveel middelen voor de vrouw om in haar eigen onder-

houd te voorzien, terwijl de publieke opinie het meisje, dat werkt, minstens even hoog eert als hare zusters, die ‘arbeiden noch spinnen,’ dat het trouwen om een onderkomen te hebben (wat vroeger maar al te veel in zwang was) tegenwoordig meer en meer als iets schandelijks wordt beschouwd.

Hoofdstuk VIII.

Examen van huwelijksandidaten.

Trouwen, o, dat is gemakkelijk genoeg; maar een goede huisvrouw worden, dáárop komt het aan, en de mannen van zulke dames, die er maar op los getrouwd zijn, zonder eenige huishoudelijke kennis of ervaring te bezitten, ontdekken te laat de bittere waarheid van de spreuk: ‘De trouwring maakt de huisvrouw niet, evenmin als de gereedschappen den schrijnwerker maken.’

ANONYMUS.

Catechismus vóór het huwelijk, ’ zoo luidt het onderschrift eener schilderij, die ik onlangs in een museum aantrof. Het tooneel is de keuken eener boerderij in België. Een vaderlijke oude pastoor zit in een leuningstoel, en ondervraagt den verlegen, dommen uitverkorene der bruid, welke laatste op eenigen afstand staat, zenuwachtig haar aanstaanden echtgenoot gadeslaande en angstig den uitslag afwachtende van het examen. Blijkbaar zou zij hem graag ‘vóórzeggen,’ maar de pastoor houdt haar scherp in het oog. De moeder van het meisje heeft het te druk met het gereedmaken van een maal voor den eerwaarde of misschien voor het bruiloftsmaal, dat

morgen moet aangerecht worden, om zich te bemoeien met dingen, die zóó ver boven haar begrip gaan. In den catalogus staat de schilderij aldus aangeduid: ‘Catechismus vóór het huwelijk, bij de Belgische Wet voorgeschreven, als noodzakelijk voor de rust van den Staat en het volk.’

Hoe verstandig van de Belgen een wet te maken, die voorschrijft dat men zich, eer men huwt, voorbereide tot dien gewichtigen stap, opdat jongelieden zich zullen afvragen hoe zij zich tegenover elkander hebben te gedragen. Ieder huisgezin is een eenheid in het getal der natie en slechts de algemeene trouwe plichtsbetrachting van ieder huisgezin afzonderlijk kan natiën vormen en in stand doen blijven.

Op de schilderij is het de bruigom, die door den pastoor op zijne plichten gewezen wordt; wij daarentegen willen in dit hoofdstuk iets zeggen over de onmisbare voorbereiding der *bruid*, wil zij op waardige wijze hare plichten als gehuwde vrouw vervullen.

Hooren wij daar niet den vroolijken lach van een meisje, dat zulk een voorbereiding bespottelijk of minstens overbodig vindt?

Dat zij de ronde woorden verneme, welke een dame van mijne kennis onlangs tot een jonge vrouw sprak, die een dergelijke meening was toegedaan.

‘O ja,’ zeide zij, ‘je dacht zeker dat een vrouw vanzelf huishouden leert, zooals een eend het zwemmen? Het lijkt er niet naar. Huishouden moet geleerd worden evenals iedere andere kunst, en zij, die het niet vóór haar trouwdag leeren, moeten het daarna doen, of gelijk zoovelen, haar levenlang in een rommel zitten. “Kijkt vóór je springt,” is mijn raad aan jonge vrouwen. Alle meisjes willen trouwen, maar ik zou wel eens willen weten hoevelen reeds haar best doen om later een goede vrouw te worden.’

Toen ik onlangs een bezoek bracht bij een vriend van mij, kwam juist zijne dochter van de school thuis.

‘Nu, pa, wat zegt u van mijn getuigschrift?’ vroeg zij. ‘Staathuishoudkunde, *voldoende*; teekenen en muziek, *zeer goed*; redeneerkunde, *uitstekend*.’

‘t Is mooi,’ zei de vader lachend, ‘vooral met het oog op je toekomst. Als je man nu maar wat kan huishouden, koken, verstellen en met de naaimachine weet om te gaan, zullen jullie wel een gelukkig paartje zijn.’

Wij juichen gaarne een hoogere, ja, een hoogst mogelijke opvoeding van meisjes toe, mits zij terzelfder tijd leeren huishouden. Alle meisjes kunnen geen rijke huwelijken doen, en al doen zij een goede partij, bij de onzekere toestanden van het tegenwoordige leven, kan een man, die heden rijk is binnen weinige jaren tot hen behooren, die met moeite strijden om hun bestaan. En zonder twijfel mogen deze mannen verwachten dat de vrouwen, die zij aan het hoofd stellen van hun dikwerf met zooveel moeite veroverd tehuis, in staat zullen zijn de dienstboden met oordeel aan het werk te zetten, of desnoods zelf de handen uit de mouw te steken en, zonder hulp van dienstboden, alles geregeld zijn gang te laten gaan.

Gisteren sprak ik een mijner bekenden op een vergadering.

‘Ik ben verbaasd over het voorkomen van je vriend B,’ zeide ik. ‘Wat ziet hij er ellendig uit! Heeft hij misschien een ongelukkige liefde?’

‘Neen,’ zeide mijn vriend, ‘hij is ongelukkig getrouwd.’

Voor eenigen tijd verscheen er in Engeland een klein boekje over de moeielijkheden, die een jonge vrouw ontmoet, als zij getrouwd is zonder zich met huishoudelijke kennis gewapend te hebben. Uit de voorrede er van halen wij het volgende aan.

‘Duizenden van mannen en vrouwen zijn gehuwd, en daarna

met wederzijdschen afkeer gescheiden, eenvoudig door de onbekwaamheid der vrouw om met hare middelen rond te komen en door hare onbekendheid met die kleine geriefelijkheden, welke een man aan zijn huis binden. De slordigheid en verkwisting, die een man tot een zwerver maken, hebben dikwerf hun oorsprong in de verkeerde opvoeding van zijn “kind-vrouwtje.” Moeders, luistert naar mijn raad en voegt bij de vakken van wetenschap en kunst, waarin ge uwe meisjes laat onderwijzen, toch die van het huishouden en het tactvol omgaan met kinderen en dienstboden.’

‘Oefent uwe dochters in huiselijk werk,’ zegt Ehrenberg, ‘opdat zij zich daaraan wijden met de warmte eener jeugdige liefde, door de gewoonte er behoefte aan krijgen en er gelukkig bij zijn.’ Vele huisvrouwen kunnen tehuis zóó slecht gemist worden, dat, willen zij hare huisgenooten gelukkig maken, zij zich geen tijd mogen geven naar de kerk te gaan. Maar tehuis verspreiden zij zegen. Hare plichten te vervullen, dat is *haar* godsdienstoefening.

Mogelijk hebt gij de schoone legende gelezen van Francisca? De overlevering zegt dat zij een Romeinsche edelvrouw was, die te midden van de pracht van het hofleven en een hoogen rang den eenvoud bewaarde van de ware vroomheid. Iederen dag trok zij zich op vaste tijden in hare bidkapel terug, om daar tot zichzelf in te keeren; maar zoodra zij geroepen werd, wat dikwerf gebeurde, kwam zij welgemoed voor den dag, zeggende dat een vrouw en moeder God in de eerste plaats moet dienen in de trouwe vervulling harer huishoudelijke plichten, en eerst daarna voor het altaar.

Francisca had een vrij wat zuiverder opvatting van den waren godsdienst dan die dames, welke trouw naar de kerk loopen en huisbezoek doen, terwijl zij haar eigen huis verwaarloozen, waaraan zij toch wel het allereerst hare zorgen mochten wijden.

‘Ik zag je vandaag niet in de kerk,’ zeide een dame tot een harer kennissen. ‘t Was een prachtige preek over de opvoeding van kinderen.’

‘Neen,’ was het eenvoudig antwoord, ‘ik was thuis met de kinderen bezig.’

Maar er is voor de vrouw, behalve de voorbereiding om een goede huisvrouw te zijn, nog een andere, n.l. die om geestelijk een goede gezellin van haar man te zijn. ‘Waarachtige levensgemeenschap kan er tusschen echtgenooten alleen dan bestaan, wanneer zij met elkander kunnen denken en gevoelen,’ zegt De Keijser.

Een meisje kan niet te veel zorg wijden aan de beschaving van haar geest, als zij wil dat haar man haar zal liefhebben en waardeeren als een makker, en als iemand, wier raad waardig is overwogen te worden, wijl zij een helderen blik heeft in zijne zaken. Maar wát zij ook leert, laat zij het *goed* doen. Een vrouw kan haar man altijd met hare kennis, hoe gering die ook zij, te hulp komen; maar door hem hare halve of onjuiste kennis op te dringen, kwelt zij hem slechts. ‘Hoe ver men den kring ook wille trekken voor de wetenschap der vrouw, men wachte zich voor den waan, dat het bij haar minder dan bij den man op degelijkheid en grondigheid aankomt,’ zegt Niemeyer. ‘Het moge nog zoo weinig zijn wat zij leert: als er maar juistheid, nauwkeurigheid, zekerheid en orde is in hetgeen zij weet.’

Een hoofdonderwijzeres had onder hare leerlingen een ondeugend meisje van dertien jaar, dat de talen met opzettelijke achteloosheid behandelde en een onverholten minachting aan den dag legde voor kunsten en wetenschappen in het algemeen. Eindelijk nam de juffrouw haar eens ernstig onder handen, en na uitgeweid te hebben over de verkeerdheid van zulk een gedrag, roerde de onderwijzeres, die

zelf ongetrouwd was, het teedere punt aan, wat er in de toekomst wel van hare pupil moest worden.

‘Denk eens na, lieve Emilie, hoe noodig het nu is dat ge uw geest beschaaft, opdat ge gewapend zult zijn voor den strijd om het bestaan.’

‘Ik begrijp u niet, juffrouw,’ zei Emilie uit de hoogte. ‘Weet u dan niet dat ik later zal trouwen?’

Niet kwaad gezegd voor een dertienjarige! Maar het toont ons in welke richting de gedachten onzer meisjes kunnen afdwalen, en het is misschien maar beter dat zij er voor uitkomen, opdat er een tegengift kan worden toegediend. Waarschijnlijk was dit denkbeeld in dat jonge hoofdje ontstaan door de een of andere onbedachtzame opmerking, in tegenwoordigheid van het kind gemaakt. Het beste tegengift in zulk een geval is het meisje te overtuigen dat, al is zij misschien bestemd te trouwen, onwetendheid toch geen zeer wenschelijk huwelijksgoed is om haar man mede te brengen. Al was het maar ter wille van hem, dien zij, zooals te hopen is, uit liefde zal huwen, moest een meisje haar best doen hare zedelijke en verstandelijke gaven zooveel mogelijk te ontwikkelen.

Wij weten wel dat kennis alleen geen goede vrouw maakt, maar onwetendheid zal dat nog minder doen, en wat ons betreft, wij zouden liever in het huwelijksbootje stappen met een meisje, welks geest is ontwikkeld, dan met een gansje, welks brein op een ongewieden tuin gelijkt. Een vrouw moet een degelijk gesprek kunnen gaande houden met haar man en zijne vrienden, en daartoe moet haar verstand veelzijdig ontwikkeld zijn, omdat zij niet *geleerd* mag schijnen, zooals dat aan een man geoorloofd is, maar den indruk moet teweeg brengen als gaf haar aangeboren gezond verstand haar alles in.

Ieder talent, dat onze woning aantrekkelijker kan maken

voor de mannelijke huisgenooten, verdient te worden aangekweekt, maar zonder twijfel staan de zedelijke gaven der vrouw voor dit doel hooger dan de verstandelijke. Vooral een goed humeur en een onverstoortbaar optimisme zijn niet genoeg te waardeeren. Een bestendig goed humeur is een hoedanigheid, die door geen verstandig man geringgeschat zal worden, als hij een vrouw kiest.

Een waarlijk goede vrouw is beleefd, vriendelijk en zacht bij alles, wat zij doet. Zij mag leelijk zijn, maar altijd is zij innemend. Hare eerste zorg is nooit - zelfs niet voor een oogenblik - de behagelijkheid te verstoren, waarmede zij zich heeft omringd. Zij weet dat, terwijl het de plicht van haar man is geld te verdienen, op háár de taak rust het leven aantrekkelijk en aangenaam voor hem te maken. Haar voortdurend streven is genoeg te geven en beminnelijk te zijn, en zij maakt het spreekwoord tot waarheid:

Eigen haard
Is goud waard.

Maar dit alles eischt voorbereiding, eer men huwt.

Letterkundigen of kunstenaars hadden zich dikwijls te beklagen over de kinderachtige afgunst hunner vrouwen. De wijsgeer der oudheid, die drie jaren lang zijne oogen niet wilde opslaan, uit vrees dat zij op een vrouw zouden rusten, had zonder twijfel een dergelijke ondervinding opgedaan. Dit is een dikwerf voorkomende fout bij alledaagsche vrouwenkarakters. In een vlaag van woede verscheurde de eene vrouw het schildersdoek, waaraan haar man arbeidde; een andere koos met nijldige standvastigheid juist altijd de uren, wanneer haar man zat te schrijven, om hare gamma's te studeeren of een sonate te trommelen; en een derde (maar zulk een kwaadaardigheid is haast ongelooflijk!) begon altijd, zegt men, een liedje te zingen in dezelfde kamer, waar

haar man, die dichter was, poogde een schoon en doorwrocht sonnet af te maken. En dit alles uit pure jaloezie over een denkbeeldige veronachtzaming. Als zulke vrouwen zich ooit tot het huwelijk hadden voorbereid, zouden zij tot beter besef zijn gekomen van hare verplichtingen tegenover hare echtgenooten.

De maanden, die het huwelijk voorafgaan, konden vrij wat nuttiger besteed worden dan met het klaarmaken van een uitzet. Als een meisje, verloofd rakende, zich voor hare taak ging bekwamen, zooals ieder wijs mensch doet, die een werkring gaat aanvaarden, zou de wereld er niet slechter bij varen. ‘Of welk vak is er,’ vraagt Manssen in zijn bekroond werk: ‘het Christendom en de vrouw’, ‘dat geen degelijke voorbereiding eischt, geen kennis van al die zaken, welke bij de uitoefening van dat vak voorkomen? Welke betrekking zal zonder die kennis ooit naar waarde worden bekleed, welk ambt aanvaard? Zal b.v. een koopman ooit een boekhouder nemen, die niet kan boekhouden? De reeder een kapitein, die aardrijkskunde noch stuurmanskunst geleerd heeft?’

Maar al te veel wordt het huwelijk door onze jonge dames beschouwd als het einde van al hare beproevingen, terwijl het inderdaad pas het begin er van is. Mochten deze denkbeelden algemeen ingang vinden, er zou heel wat hartepijn minder in de wereld zijn.

Hoofdstuk IX.

Wien kiest ge u tot man?

Gather the rose-buds, while ye may,
Old Time is still a-flying,
And this same flower, that smiles to-day,
To-morrow will be dying.

Then be not coy and use your time,
And while ye may, go marry,
For, having lost but once your prime,
You may for ever tarry.

HERRICK.

Het eerste wat een meisje te doen heeft, wanneer zij haar catechismus van het huwelijk goed van buiten heeft geleerd, of met andere woorden, zich fysiek, geestelijk en zedelijk heeft voorbereid tot dien heiligen staat, is een man te kiezen.

‘Och hemel,’ zoo hoor ik verscheidene meisjesstemmen, ‘*kiesen?* Ik kan noch kiezen, dien ik graag zou willen hebben, noch afwijzen, die me vraagt.’

Helaas, 't is waar. Een meisje kan niet kiezen, dien zij liefheeft, omdat hij haar misschien niet trouwen kan, of omdat hare liefde onbeantwoord blijft. Ook kan zij niet wei-

geren, die haar niet bevalt, zonder gevaar te loopen nooit weer een kans te krijgen om aan den onnatuurlijken toestand van het coelibaat te ontsnappen. Arm kind! Vooral de meisjes zonder fortuin zijn in het laatste opzicht dubbel afhankelijk.

Moeder's tranen,
Toekomst zwart,
Vader's toespraak,
Wijs, maar hard.

Idealen,
Trouw gekweekt,
Vlien den boezem,
Die schier breekt.

‘Weet ze zeker
Dat 't verschiet
Haar een andren
Minnaar biedt?’

Wreede weifling,
Bittere strijd:
Heel een leven
Ramp gewijd! -

VAN DER HOOP.

Toch moet het ons van het hart dat een meisje zedelijk verplicht is een man af te wijzen, als zij hem niet liefheeft; want het is toch nog beter een oude-jongejuffrouw te worden dan levenslang ongelukkig gehuwd te zijn.

Het zij verre van ons een meisje aan te raden het huwelijk uit te stellen tot zij 380 jaren oud zal zijn, wat, naar ik meen, de leeftijd was, waarop de dochter van Henoch den ‘houwelijcken staat’ intrad; maar wij waarschuwen haar met nadruk toch vooral niet te veel over liefde en trouwen te denken in den tijd, dien men gewoonlijk noemt: ‘de jaren tusschen mal en dwaas.’ Zulk een vroegrijpheid richt in vele opzichten schade aan. Zij bederft de gelukkige meisjes-

jaren, wanneer gemoed en geest onder gezonden invloed juist zoo frisch en liefelijk kunnen ontluike; zij leidt de gedachten van de studie af; vervult den geest met droombeelden, wenschen en illusies, die niet alleen nutteloos zijn, maar zelfs schadelijk, en maakt ongeschikt tot een gezonde levensbeschouwing; zij vormt oppervlakkige en lichtzinnige karakters en leidt niet zelden tot dwaze engagementen, die de bron zijn van veel last en verdriet. Soms zelfs voert zij tot een huwelijk, eer nog jongeling of meisje recht weten wat zij doen, en terwijl het meisje noch fysiek, noch zedelijk, noch op huishoudelijk gebied geschikt is te huwen.

Er zijn menschen, die nooit schijnen te bedenken dat de liefde een heilige en ernstige zaak is, nog iets anders dan ‘een wond van Amor's pijl’ of een geschikt onderwerp voor boert en scherts. En als de vrouwen daarin voorgaan, zullen de mannen niet achterblijven. Gij meisjes, bedenk dat gij de liefde heilig moet houden, of de mannen zullen haar gaan geringschatten. Als ge uw hart wegwerpt aan iederen knaap, die u maar gewone beleefdheid bewijst, zal hij u achter uw rug uitlachen en dingen zeggen, die gij niet graag zoudt hooren.

Pogen meisjes door allerlei kunsten de aandacht op zich te vestigen, dan vergeten zij de waardigheid, die zij zichzelf verschuldigd zijn. Een Geldersch boerinnetje van mijne kennis deed anders. Toen zij door een rijk man, dien zij graag nam, zonder veel plichtplegingen werd ten huwelijk gevraagd, zeide zij flinkweg: ‘Joa, Joap, ik vat oe wel, moar ge mot me toch erst, zooas 't beheurt, 'n puske noaloope.’-

Het behoeft geen betoog, dat op het karakter van den man het geluk der vrouw berust.

Een rechter vroeg eens aan een beschuldigde of hij gehuwd was.

‘Neen,’ zei de man norsch.

‘Gelukkig voor je vrouw,’ hernam Zijnedelgestreng.-

Een soldaat in garnizoen schreef onlangs een brief aan zijn liefje, die aldus eindigde: ‘Moge de hemel u bewaren en u uit de handen houden van uwen u liefhebbenden Jan.’-

Een jongmensch biedt zijn hart en hand aan een jonge dame. Als zij zich de moeite wilde geven onderzoek te doen, zou zij vernemen dat hij een sluwe deugniet is, die haar nooit gelukkig zal maken. Maar omdat hij er goed uitziet of een gladde tong heeft en zijne zaak welsprekend bepleit, zegt zij ja en dompelt zich voor haar gansche volgende leven in ellende.-

‘Als ik ga trouwen,’ zegt een bakvischje tot hare schoolvriendinnen, ‘wil ik een mooien, grooten, knappen man hebben, die door iedereen bewonderd wordt.’

‘Dat zou toch niet slim van je zijn, zus,’ zeide hare oudere en verstandiger zuster. ‘Op een minder knappen man zou je niet zoo behoeven te passen en je zoudt veel meer zijn gezelschap genieten.’-

Ook moet ik jonge meisjes waarschuwen voor een man, die met geringschatting spreekt van de vrouw en de liefde der vrouw.-

Eenige maanden geleden woonde ik het volgende tooneel bij in een familie, waar ik den dag doorbracht. Het middagmaal zou juist worden opgedragen, toen de heer des huizes thuiskwam, blijkbaar zeer opgewonden en slecht geluimd. Bij het een of andere gezegde zijner vrouw werd hij woedend, wierp de tafel omver en vloekte en raasde. De dienstboden vluchtten, de kinderen werden haastig weggebracht. Ik vroeg de vrouw des huizes, die aan mij verwant was, of zij vóór haar trouwen geweten had dat haar aanstaande dronk.

‘Neen,’ zeide zij, ‘eigenlijk niet. Ik hoorde het pas den dag te voren, en dat was natuurlijk te laat.’

Het was *niet* te laat; vijf minuten van te voren zou het nog niet te laat geweest zijn. Ja, al had zij reeds op het stadhuis gestaan, toen zij het hoorde, zou zij het recht gehad hebben de vraag: ‘Wilt gij dezen man tot uw wettigen echtgenoot?’ met een nadrukkelijk ‘*neen!*’ te beantwoorden. Geen vrouw mag zich voor het leven verbinden aan een man, die het slachtoffer is van zulk een noodlottigen hartstocht, en kinderen in de wereld helpen, aan wie de zonden bezocht worden van zulk een vader.-

De Amerikaan, John Gough, de bekende redenaar over de matigheid, zegt in zijn boek: *De arbeid mijns levens*: ‘Algemeen bekende personen worden vervolgd met allerlei brieven, die de onzinnigste voorstellen behelzen of vragen bevatten over allerlei onderwerpen. Als voorbeeld geef ik hier een gedeelte van een brief, dien ik van een dame ontving.

‘Mijnheer, ik zal u mijne omstandigheden en wenschen zoo kort mogelijk mededeelen. Ziehier de zaak. Ik zou graag trouwen en ik hoop dat gij er mij niet minder om achten zult, dat ik mijn verlangen aldus kenbaar maak aan iemand als u, die zeker wel een wijden kring van kennissen hebt. Als een dame bemerkt dat heur haar begint te grijzen en dat de kringen onder hare oogen dieper worden, dan is het tijd voor haar dat zij zelf eens uitkijkt; althans, wanneer zij hare latere jaren niet in eenzaamheid wil doorbrengen, “unloved and unloving,” een vooruitzicht, dat mij volstrekt niet toelacht, tenzij het mij blijken zal God's wil te zijn. Dan moet ik er mij natuurlijk in schikken.

Ik ben vijf en dertig jaar oud, weinig innemend van uiterlijk, daar ik een donker teint en alledaagsche, ietwat zwaarmoedige trekken heb; ik haal slechts vier voet en tien duim, weeg tusschen de negentig en honderd pond en mijne gezondheid is onbestendig. Het huis mijns vaders ligt in...., ver weg op het land, waar geen enkele heer onder mijne

bekenden is, met wien ik zou willen trouwen, zelfs al vroegen zij mij. Ik wil een vriendelijken, braven man hebben, beschaafd en met veel gezond verstand en fortuin; tusschen vijf en veertig en vijf en zestig jaren oud en een ijverig afschaffer. Een weduwnaar zal de voorkeur genieten, maar hij moet liever thuis zijn bij zijne vrouw dan in gezelschap. Wat mijzelf betreft, ik geloof dat ik een trouwe en liefhebbende gade zou zijn, bekwaam om een huishouden te besturen en niet onwillig mij eenvoudig te kleeden en zuinig te leven, als het moest.'

Voorwaar een roerend epistel, vooral wanneer men bedenkt dat een onnoemelijk aantal vrouwen evenzoo zouden kunnen spreken.-

Een coquette is een jonge dame met meer gratie dan verstand: meer talenten dan kennis; meer lichamelijk dan zedelijk schoon; meer bewonderaars dan vrienden, en meer dwaze dan verstandige lieden in haar gevolg. Menig jong meisje verspeelt hare kans op een gelukkig huwelijk door hare lichtzinnigheid en hare behoefte om te coquetteeren. Ofschoon in hare coquetterie misschien geen kwaad steekt, schrikt zij er een degelijk man door af.

De leerzame geschiedenis van 'Colijn, een brave boerenzoon' en Lizette, de fiere schoone, behoort helaas tot de volksliedjes, die uit den tijd zijn geraakt, maar is nog steeds vol diepe, actueele waarheid.

Als een meisje het hoofd te hoog draagt, en de mannen versmaadt, die haar hart en hand bieden, dan zal zij veracht worden door hen, die zij aan zich zou wenschen te binden.

Het gebeurt soms dat een meisje huwt met iemand, om wien zij niets geeft, alleen om een minnaar te straffen, die haar trots gekwetst heeft, hetzij in werkelijkheid of in schijn. Was het onderwerp niet al te treurig om er over te schertsen, dan zouden wij zeggen dat zulk een meisje, hetwelk

uit 'dépit' trouwt, doet als iemand, die zijn neus afsnijdt om zijn gezicht te ergeren.

Bij de mannen bestaat soms een andere drijfveer tot het sluiten van een huwelijk zonder liefde, een drijfveer, die minder onedel is, maar evenveel ellende na zich sleept. Wanneer een nauwgezet man het spel van het courtiseeren te ver gedreven heeft, kan hij zich verplicht gevoelen het meisje te huwen, al heeft hij haar niet meer lief. Met een vertoon van hemelsche berusting biedt hij zichzelf ten offer op Hymen's altaar.

Natuurlijk heeft een man het recht niet met een vrouwenhart te spelen, maar geen meisje moest toch zulk een offer aannemen. Zij, die het doet, stelt hare waardigheid en haar geluk in de waagschaal.-

Een boerenvrouw had een vrij onverstandig huwelijk gedaan. Toen iemand haar vroeg, wat haar daartoe had doen besluiten, gaf zij een zeer voldoende reden op.

'Ja, ziet u, mijnheer, ik had zulk een groote wasch, en zelf was ik verplicht thuis te blijven; als ik dus hem niet genomen had, zou ik een ezel hebben moeten koopen.'

Men kan moeielijk een meisje achten, dat alleen trouwt om gevoed en gekleed te worden; maar wat kunnen sommigen van die arme schepseltjes anders doen? Zij zijn niet, zooals hunne broers, opgeleid tot nuttigen arbeid, en men heeft haar altijd geleerd dat de hoogste roeping der vrouw het *huwelijk* is. Daarop zou men kunnen antwoorden:

Most true; but to make a mere business of marriage,
To call it a 'living,' 'vocation,' career,'
Is but to pervert, degrade and disparage
A contract of all the most sacred and dear.

De vrouwen moesten nooit om geld trouwen, maar geheel zonder geld moesten zij het toch ook niet doen; want gelijk een practisch meisje eens zeide: 'Een kus

en een kroes koud water zijn een armzalig ontbijt.’

Toch is het veel verstandiger een braaf, knap man te huwen zonder fortuin, dan een rijken dwaas, die u slechts vergulde ellende schenken kan. Wie met weinig tevreden is, is altijd rijk genoeg; maar dat is juist de groote kunst, die de meeste menschen maar niet kunnen leeren.-

Onlangs sprak ik iemand, die uit Indië was teruggekomen, den eigenaar van een groote plantage.

‘Toen wij naar Indië gingen, nu zoowat veertig jaar geleden,’ zoo vertelde hij mij, ‘zeide ik tot mijne vrouw dat ik rijk wilde worden.’ - ‘Och,’ antwoordde ze, ‘rijk, dat behoeft nu juist niet; als ik maar genoeg heb om het mij “comfortable” te maken.’ - ‘Goed, ik ging aan het werk en heb nooit gerust, en nu ben ik zoo rijk, als ik nooit gedroomd heb te zullen worden. Al mijne kinderen zijn gevestigd of hebben eigen plantages - maar mijne vrouw kan het zich nog maar altijd niet “comfortable” maken.’ -

Twee minnenden wandelden in het Vondelspark.

‘Zul je alles voor mij overhebben?’ fluisterde zij.

‘Ja, lieveling.’

‘Al je gedachten, je leven,.....’

‘Ja, dierbaarste.’

‘En al je....’

‘Alles, alles, mijn engel!’ viel hij haar in de rede.

‘Al je geld?’ vervolgde zij, zonder zich uit het veld te laten slaan.

Een oogenblik snakte hij naar lucht; toen boog hij en... alles was uit.

Meisjes, als ik u een goeden raad mag geven, trouwt dan een man, die in zijn kennis en bekwaamheid een fortuin met zich omdraagt. Landerijen, geld en zulke dingen zijn op zichzelf niet kwaad, maar twee of drie ongelukkige beleggingen - en weg zijn ze. Vele mannen zijn schatten

op zichzelf door hunne groote hoedanigheden van hoofd en hart. Maar laat mij u ook op het hart drukken, kijkt niet uit naar een volmaakt man. Als gij een man vindt, die geen kwaad kan doen, trouwt hem niet, hoor; wat zoudt ge slecht bij hem passen!

Maar scherts ter zijde: er *zijn* geen volmaakte mannen. Als er een u wijsmaakt dat hij geene gebreken heeft, dan kunt ge er op aan dat hij liegt. Tweemaal in mijn leven heb ik met zulke buitengewoon brave lui zaken gedaan, en beiden hebben mij beetgehad.-

De jeugdige spruit van een aanzienlijk geslacht liet zich onlangs bij een dokter aandienen, die bij de ‘chic’ in trek was.

‘Dokter, ik ben gekomen om u de hand uwer dochter te vragen.’

‘Inderdaad?’

‘Ja, dokter. Ik heb genoeg om haar in overvloed, zelfs in weelde te doen leven.’

‘Zeker, dat weet ik wel; maar zul je vriendelijk jegens haar zijn? Kan ik er van op aan dat je een goede man voor haar zijn zult?’

‘Dokter, ik zweer u.....’

‘O, zweer als je blijft niet, jonge vriend. Je wil is zonder twijfel goed, maar ik moet mij overtuigen dat je haar niet dood zult plagen, als je haar eenmaal hebt. Trek je jas uit en laat mij eens onderzoeken of je een gezonde lever hebt.’-

De sympathie en de antipathie van een jong meisje kunnen haren vrienden onredelijk toeschijnen, maar het gaat niet gemakkelijk ze weg te redeneeren.

‘Ik heb hem lief, omdat ik hem lief heb,’ ziedaar haar echt vrouwelijk argument.

Het volgende gesprek komt voor in de Levensbeschrijving van Heinrich Stilling.

‘Heb je opgemerkt, Doris, dat je aanstaande mank is?’

‘Ja, pa, ik heb het gezien; maar als hij zoo vriendelijk en gemoedelijk met mij praat, denk ik aan zijne voeten niet.’

‘Maar jonge meisjes letten toch doorgaans wel op het uiterlijk van een man.’

‘Ja, ik ook wel; maar Wilhelm bevalt me, zooals hij is. Als hij gewone voeten had, zou hij Wilhelm Stilling niet zijn, en dan zou ik niet van hem kunnen houden.’-

Ofschoon wij vinden dat de tegenwoordige jonge dames hare naaste bloedverwanten wel wat heel weinig raadplegen in hare liefdezaken, gelooven wij toch niet dat het ooit de plicht eener dochter kan zijn zich uit vergedreven gehoorzaamheid te verbinden aan een man, die haar niet gelukkig zal maken. Ouders hebben geen recht het geluk te verwoesten van hen, die nog lang leven zullen, nadat zij zelf reeds van alle aardsche beslommeringen zullen zijn ontheven.

Het feit, dat een man niet volmaakt is, belet hem volstrekt niet een goed echtgenoot te zijn. Het meisje, dat hem huwt, heeft slechts te zorgen dat zij van hem maakt, wat er van hem te maken is.

De schrijfster van John Halifax zegt: ‘Menige vrouw loopt er rond, die een heele drukte maakt over pure kleinigheden. Haar man heeft haar de positie niet geschonken, die zij verwachtte; *hij* houdt van het stadsleven, *zij* daarentegen van het buitenleven, of omgekeerd; hij heeft een goed hart, maar een slecht humeur; zijne familie is niet aangenaam, of hij houdt, te recht of ten onrechte, niet van de hare. Al die kleine misères meet zulk een gekkinnetje breed uit, in plaats van ze - met den man - te nemen zooals ze zijn en door alle geoorloofde middelen, door geduld, door zelfverloochening, desnoods door moed, en altijd door stille verdraagzaamheid, den stand der zaken te verbeteren.’

Het is dikwerf bedroevend te zien hoe menig huwelijk,

dat uit innige liefde gesloten werd, den echtgenooten op rijperen leeftijd tot een ondraaglijk juk is geworden; maar er zijn ook genoeg voorbeelden van huwelijken, die, hoewel zij door een dwaling tot stand kwamen en alle kenteekenen hadden, dat zij op ellende zouden uitloopen, toch door het tactvol gedrag der vrouw eindigden in kalm geluk.

Iedere vrouw, die den heiligen huwelijksband knoopt - en die band *is* heilig! - moet vroeg of laat leeren (gelukkig als zij het spoedig leert!) dat geen twee menschelijke wezens voor het leven kunnen saamgekoppeld worden zonder eindelooze moeilijkheden te ontmoeten, niet alleen in hunne omgeving, maar ook in elkander. Wat laat Van Zeggelen den vader van Geerte van Apeldoorn tot zijne dochter zeggen, als zij met Jan van Katwijk zal gaan trouwen?

‘Daor is mèèr neudig veur de lieven,
 Dan ‘t mallen in den maeneschien;
 Want um mekander trouw te bliiven
 Moi taoi van zielsgevrachten ziin.
 Daor komt veul kiiken in het lèven,
 Nie altijd gift het trouwen pret.
 Was mennig schaop maor thuis geblèven,
 Hi had zen liif en ziel gered.’

En al de zwarigheden, die zich mochten voordoen, moeten worden opgelost - gewoonlijk door de vrouw.

Hoofdstuk X.

Dames, welk lokaas gebruikt gij?

.....

De tweede hemelbode
Die niemand ooit beschaamd',
En schoon de jeugd kan sieren
Is *zedigheid* genaamd.

Drie engelen van A. VAN DER HOOP.

Een vraag, die men dikwerf hoort, als hengelaars elkaar ontmoeten, is: 'Welk aas gebruikt ge?'

Onlangs waren we op zee uit visschen gegaan, maar wij hadden weinig geluk. Dat verwonderde ons zeer, want den vorigen dag hadden wij een flinke vangst gehad, en de een na den ander begon gissingen te opperen omtrent de oorzaak van dezen tegenspoed. Eindelijk zeide een van ons: 'De visschen schijnen dit nieuwe aas niet lekker te vinden. Nu en dan knabbelen zij er eens aan, maar bijten doen ze niet.'

Wij hadden namelijk dien dag een nieuw aas, meenende dat het de visschen nog meer zou lokken. Maar het bleek nu dat wij ons hadden vergist. Dit voerde ons tot bespiegeling-

gen over lieden, die wij gekend hadden en die, terwijl zij naar populariteit en voorspoed vischten, doorgaans volkomen hadden gefaald. Zij hielden het lokaas, dat zij gebruikten, voor het allerbeste, en het bleek volkomen ongeschikt.

Er zijn gelukkig genoeg ingetogen meisjes, die niet uitrekenen hoe zij het best een man vangen zullen. Als een jongeling haar liefkrijgt en ten huwelijk vraagt, en is hij een brave kerel, wel, laat zij hem dan trouwen, als zij zin in hem heeft, en blij de toekomst tegemoet gaan. Zedige meisjes zullen geen heer naloopen of bij alles, wat zij doen en laten, denken: ‘Zou ik zóó een man vangen?’

Zulke jonge dames zijn er echter, helaas, ook. In plaats van zich nuttig te maken en tevreden te zijn in haar ongehuwden staat, denken zij er slechts aan hoe zij het spoedigst een man kunnen ‘knippen,’ en gebruiken alle mogelijke middelen om haar doel te bereiken. Deze meisjes nemen niet zelden in het oog loopende manieren aan, spreken luid en kleeden zich opzichtig, en meenen zich aldus aantrekkelijker te maken voor het mannelijk geslacht. Zij gebruiken echter het verkeerde aas. De visschen zullen er mogelijk eens aan knabbelen, maar vangen laten zij zich niet.

Een meisje, dat zich zoo aanstelt, moge al aandacht trekken en een half uur in het rond bekend zijn, slim is zij niet. Vroolijke jongelui zullen zich mogelijk een tijdlang met haar amuseeren, geen degelijk man zal haar ten huwelijk vragen.

Er is een vrijheid, die onze boeien slaakt, maar ook een vrijheid, die ons boeien aanlegt, en het meisje, dat zich te groote vrijheid veroorlooft in woorden en manieren, en de grens overschrijdt der vrouwelijke zedigheid, legt zich banden aan, knellender dan die, welke zij aflegde. De toejuiching der mannen, die zij beoogde, wordt haar juist onthouden door de middelen, welke zij bezigde om ze te winnen. Wat de mannen zelf ook zijn mogen, in de vrouw zien

zij gaarne zachtheid, zedigheid en kuischheid. Zij verlangen dat hunne vrouwen beter zijn dan zijzelf, en beschouwen haar als de vaandraagsters van alles wat rein, liefelijk en edel heet.

In een dagblad kwamen onlangs in een artikel over jonge dames de volgende woorden voor.

‘Sommigen onzer jonge dames, vooral zij, welke men doorgaans met den naam van “oude-jongejuffrouwen” aanduidt, hebben de fatale gewoonte aangenomen vrije en gewaagde gesprekken te voeren, een hebbelijkheid, die zij hebben overgenomen van de getrouwde vrouwen, welke er de heeren mede denken te behagen. Maar zij schijnen te vergeten dat, wat een heer om verschillende redenen misschien aardig vindt in een vroolijk jong vrouwtje, hij in het geheel niet verdragen kan in een meisje, dat hij misschien ten huwelijk zou willen vragen. Het zou hem terstond afschrikken en hem aan het nadenken brengen wat soort van vrouw zij zou zijn en of zij de liefde en het vertrouwen van haar man wel zou verdienen.

Andere jonge dames begaan soms dezelfde fout, als zij de “causes célèbres” bespreken, die tegenwoordig zoo openlijk en onbewimpeld in sommige onzer nieuwsbladen worden behandeld; en in plaats van ze ongelezen te laten en daardoor protest aan te teekenen tegen de walgelijke bijzonderheden, die de pers goedvindt het publiek op te dringen, lezen zij ze niet alleen, maar beredeneeren ze ook nog. Gelukkig durven wij met grond beweren dat het aantal *jonge* dames, dat behagen schept in twijfelachtige literatuur en onkiesche gesprekken, zeer klein is.’-

Ieder meisje moet zich netjes kleden, en als zij het kan betalen, tevens fraai; maar ‘opgedirkte’ jonge dames hengelen met een verkeerd lokaas.

Over het rechte en het verkeerde lokaas, dat een meisje

moet aanwenden - maar bij haar weten mag zij er in het geheel geen gebruiken - schreef onlangs een vader den volgenden brief aan zijne dochter. Eerst noemt hij de hoedanigheden op, die naar zijne meening een goede vrouw vormen.

‘Een goede vrouw moet de zedigheid zelf zijn en niet de minste gemaaktheid hebben in hare manieren. Een fijn gevoel is hier de beste gids. Maar beproeft zij naar vaste regels te handelen of anderen na te apen, dan zal zij ontwijfelbaar stijf en gemaakt worden. Wat haar uiterlijk betreft, zal zij er het best uitzien als zij zich hare schoonheid niet bewust is, maar tevens beschaving en adeldom van ziel bezit. Want de kleederen alleen zijn niet voldoende om een vrouw schoonheid te verleenen.’

En dan laat hij er op volgen: ‘Een goede vrouw doet niets om bewonderd te worden, want daardoor wekt zij juist minachting en verdient die ook. De vrouw, die vleit en lokt en allerlei kunsten uithaalt om de bewondering van anderen te wekken, schijnt er om te bedelen en aldus te bekennen dat die bewondering slechts door onwaardige middelen kan verkregen worden.’

‘Ik heb een moeder gekend,’ zoo schreef onlangs een dame in een vrouwenblad, die altijd zeide: ‘Ik zal mijne meisjes zóó opvoeden, dat zij gerust een man zonder fortuin zullen kunnen huwen.’ En zij deed het ook. Ieder van de freules C. had op hare beurt de ‘week,’ en werd dan door de huishoudster ingewijd in al de geheimen van keuken en provisiekast, mangel- en naaikamer. Wel, op haar tijd werden zij behoorlijk ten hove voorgesteld en allen deden spoedig prachtige partijen. Hare huishoudelijke bedrevenheid scheen de mannen niet af te schrikken. Integendeel, de meisjes waren er des te meer om gezocht en zij hebben uitstekend bestuurd huishoudens.

Deze moeder wist met welk lokaas men de beste visschen vangt.

Een tweede voorbeeld over de geschiktheid van dit aas geeft een andere dame. ‘Drie of vier jaar geleden,’ zegt zij, ‘hoorde ik van een familie op het land, die in omstandigheden kwam, waardoor het wenschelijk bleek een tijd lang haar kostbaar huishouden op te breken en hare levenswijze belangrijk te vereenvoudigen. Het scheelde niet veel of zij moest haar heerlijk voorvaderlijk huis verlaten, en trachten het te verhuren of te verkoopen.

Maar de dochters - zeven in getal - flinke, moedige meisjes, die zich niet lieten neerslaan door het ongeval, smeekten te mogen blijven. Alle dienstboden konden ontslagen worden, zeiden zij; zelf waren zij bereid al het huishoudelijke werk op zich te nemen. - En zoo geschiedde het. Vader, moeder en kinderen werkten met hartelijke welwillendheid samen. Zuinigheid werd het consigne. Toch scheen het oude huis aan hunne kennissen en vrienden even gezellig als te voren, en de jongelui zeiden vol bewondering dat zij de liefste en verstandigste meisjes waren uit den geheelen omtrek. Toen ik de laatste maal naar haar informeerde, hoorde ik dat vijf van haar reeds uitstekende huwelijken hadden gedaan; en dat is nu al een poos geleden. Misschien zijn de twee overigen nu ook al het nestje ontvlogen.’-

De meisjes, die geleerd hebben haar eigen brood te verdienen, blijven volstrekt niet het langst ongehuwd. Hieruit zou men besluiten dat de jongman van onzen tijd veel meer verstand heeft dan men hem wel toedicht. Men kan er ook gerust op aan dat een meisje, hetwelk heeft leeren werken en de verantwoordelijkheid kent, die verplichten arbeid met zich brengt, in gelijke omstandigheden waarschijnlijk een betere huisvrouw zijn zal dan een meisje dat, hoe lief ook, nooit een andere taak heeft gekend dan er goed uit te zien.

Het huwelijk is nog iets anders dan trekkebekken en kirren, zooals vele verloofden schijnen te denken. De vrouw, die zich het nuttigst kan maken, zal ook het meest geluk brengen in haar huis.-

De mannen zijn in den grond zelfzuchtige wezens - geen enkele uitgezonderd.

Everard is vóór zijn trouwen bereid door een vuur te gaan of iedere andere beproeving te dragen voor zijne aangebedene Engelina. Maar na het huwelijk!..... Als het eten een kwartiertje te laat is, of de biefstuk iets te gaar, of een wielkje in de huishoudelijke machine hapert een weinig, dan krijgt Engelina van haar Everard de volle laag.

Dat Engelina daarom vóór haar huwelijk leere hoe zij al de raadjes het best gesmeerd kan houden!

Hoofdstuk XI.

Den man een hulpe.

God helpe den vrijgezel! de huisvrouw helpt haar man.
Russisch spreekwoord.

Een meisje, dat door hare bekoorlijkheden en talenten - en niet door onwaardige middelen - een geschikten echtgenoot gekregen heeft, is reeds op den rechten weg om hem een 'hulpe' te worden.

Een oude vrijer zeide tot zijn dokter: 'Ik voel mij ellendig naar lichaam en geest. Wat zal ik er tegen doen?'

'Neem een vrouw,' antwoordde de dokter barsch.

Velen zijn er wèl bij gevaren, als zij dezen raad opvolgden. Vóór hun huwelijk waren zij niet veel waard, maar daarna werden zij achtenswaardige mensen.

De man gevoelt nooit dieper zijne minderheid tegenover de vrouw, als wanneer hij, te midden zijner vrienden, met haar voor den ambtenaar van den burgerlijken stand staat en hoort hoe deze hem tot echtgenoot maakt. Negen van de tien mannen beven in zulk een geval, alsof zij op het punt waren voor moord in hechtenis te worden genomen;

terwijl negen van de tien jonge dames deze plechtigheid zóó bevallig doormaken, alsof het een alledaagsche gebeurtenis gold. En dit vreesachtig wezen in een gekleeden rok belooft de beschermer te zijn van de kalme engel met haar aureool van oranjebloesem!

Welk een spotternij!

En later, als de man gebukt gaat onder zorg en een kleinigheid voldoende is om zijn zielevrede te verstoren, dan wordt de vrouw, die hij beloofde te beschermen, zijn staf en steun. Zij ziet de zon achter de wolken. Zij strijkt zijn voorhoofd glad. Zij montert hem op. Zij stort nieuw leven in zijn gemoed, nieuwe hoop in zijne ziel, en des morgens gaat hij aan den arbeid met nieuwe kracht en nieuwen ijver om den strijd voor het bestaan met frisschen moed nogmaals te strijden.

De vrouw moge het zwakkere vat zijn, maar zij valt niet zoo spoedig als de man in duigen.

Zeer schoon schetst Multatuli deze eigenschap der vrouw.

‘Er moet hulp zijn vóór 11 Juni. Die man is radeloos..... hij heeft aan alles gebrek. Z'n vrouw en kinderen.....’

‘Kinderen ook? Kinderen?..... O, dat is hard. Een *vrouw* is niets. Maar..... kinderen, zegt ge. Ja, dat is verschrikkelijk. Maar 'n vrouw! O, dàt steunt, dàt verheft, dàt adelt. Zeg dat de man lijdt om z'n *kinderen*, maar haal niet de vrouw daarbij, als ware ook zij een lastpost op de begroting zijner ellende. Helpt ze hem niet? Troost ze hem niet? Zou hij sterker wezen zonder haar?..... O, ge weet niet hoe 'n vrouw lief heeft!.....

‘Als er diepe wonden worden geslagen door de *noodzakelijkheid*, dat is: God,..... als men diep neergebogen door smart op het punt staat te vergaan in wanhoop, dan treedt de *vrouw* op en glimlachend zegt ze: ‘Waarom weent ge?

We zijn rijk, rijk in liefde, rijk in adel! Lijdt ge aan eerzucht? *Ik* maak u koning, *ik* kroon u..... Drukt u de laster? *Ik* noem u groot; *ik* noem u edel, *ik*, die alleen u ken, en de armen beklag, die u *niet* kennen.’ - -

‘Hulpe van den man’ is, na den moedernaam, de schoonste titel, dien een vrouw zich kan verwerven, en ter aanmoediging van zulken, die dezen titel begeeren, geven wij hier een paar voorbeelden van zulke vrouwen, wier namen door de faam tot ons zijn gekomen.

Mevrouw Rachel Russell, een Engelsche dame, is een van die vrouwen, welke haren echtgenooten den moed hebben geschonken sterk te zijn in hun tegenspoed. Gedurende het publiek verhoor van haar man zat zij dag aan dag naast hem, aantekeningen makende en alles doende om hem te helpen. Zij werkte en pleitte voor zijne vrijlating, zoolang zij het eervol doen kon, ja, zóólang tot hij zelf zeide te wenschen dat zij ‘zou ophouden voor hem de kastanjes uit het vuur te halen.’ Eindelijk, toen zij zag dat alles vergeefs was, verzamelde zij al haar moed en trachtte door haar voorbeeld haar man kracht te geven. En toen zijne laatste ure gekomen was en zijne vrouw en kinderen hem opwachtten om hem voor het laatst te omhelzen, toen wist zij, moedig tot het einde toe, haar zielsangst en haar harteleed onder een uiterlijke bedaardheid te verbergen, om *zijne* smart niet te vergrooten. Zoo scheidden zij zwijgend na een teeder afscheid. Toen zij weg was, zeide Lord William: ‘Nu is de bitterheid des doods geweken.’

Vele van de grootste denkers op wijsgeerig en godsdienstig gebied zouden hunne denkbeelden nooit hebben openbaar gemaakt, als zij er niet toe gebracht waren door de waardeering en aanmoediging hunner vrouwen.

Zulk een dienst bewees de vrouw van Zimmermann aan haar echtgenoot, wiens diepe neerslachtigheid zij vruchteloos

poogde te overwinnen. Zij gevoelde met hem, luisterde naar hem en trachtte hem te begrijpen; en op haar sterfbed, toen zij haar einde voelde naderen, voegde zij hem deze aandoenlijke woorden toe: ‘Mijn arme Zimmermann, wie zal u nu verstaan?’

Vrouwen zijn oogen, handen, ziel, - ja, alles voor hunne mannen geweest.

De Geneefsche natuurkundige Huber, de bekende schrijver over de bijen, was reeds op zijn zeventiende jaar geheel blind en toch gelukte het hem door te dringen tot natuurkundige verborgenheden, die de nauwkeurigste waarneming en het scherpste gezicht vereischten. De oogen zijner vrouw zagen voor hem. Zij spoorde hem tot de studie aan, wijl zij hoopte dat hij er zijn smartelijk gemis door zou vergeten; en werkelijk voelde hij dat ten laatste niet meer.-

Franklin placht te zeggen: ‘Wanneer een man vooruit wil komen, dan moet hij zijne (eene) vrouw raadplegen.’ En de held van de volgende kleine geschiedenis, was van hetzelfde gevoelen.

Toen, bij gelegenheid van een huwelijksinzegening, de predikant de gewone toespraak hield en juist den bruidegom vermaande om zijne vrouw lief te hebben en te eeren, voegde deze zelf er de woorden tusschen: ‘*en te gehoorzamen*,’ in de veronderstelling dat deze uitdrukking overgeslagen was, hoewel zij in het formulier slechts voorkomt in de toespraak aan de vrouw.

Verwonderd dat de man reeds bij voorbaat solliciteerde om onder de pantoffel te komen, nam de predikant geen notitie van de voorgestelde wijziging, waarop de bruidegom hem nogmaals zijn verzuim herinnerde.

‘Jawel, mijnheer, *gehoorzamen* - liefhebben, eeren èn gehoorzamen, weet u,’ en het scheen den man geweldig te hinderen dat zijne opmerking in den wind werd geslagen.

Eenige jaren later reed de geestelijke door het dorp, waar het echtpaar zich metterwoon gevestigd had. De man kwam haastig uit zijn huis en hield hem staande met deze merkwaardige woorden: ‘Weet gij nog, mijnheer, dat gij mij getrouwd hebt, en hoe ik er op stond de belofte van gehoorzaamheid af te leggen? Nu kunt ge u overtuigen dat ik toch gelijk had. Of gij het goedvondt of niet, ik heb mijne vrouw gehoorzaamd en kijk, nu ben ik de eenige man hier in den omtrek, die een huis met twee verdiepingen rijk is.’-

‘Menigmaal’, zegt Holmes, ‘wanneer ik nederlag in mijne boot, die lange, puntige, zwarte wieg, waarin ik mij zoo gaarne liet schommelen door de oude moeder, de zee, heb ik gezien hoe een groot schip tegen het getij in langs mij henen dreef als door honderden sterke armen aan onzichtbare koorden voortgetrokken. De zeilen hingen slap, geen stoomkracht was te bespeuren, en toch gleed het statig daarheen, als trotsch op eigen kracht. Maar ik wist dat er aan de andere zijde van het schip, verborgen door de groote romp, die zoo fier de wateren kliefde, een kleine sleepboot zwoegde, met vurig hart en ijzeren arm, die het niet losliet en het dapper voorttrok; en ik wist ook dat als de sleepboot het groote schip aan zijn lot overliet, het zou waggelen en wenden, zwalken en dobberen, en afdrijven met het getij, wie weet waarheen.

En zoo heb ik menigen trotschen, voorspoedigen, algemeen geëerden man gekend, die toch met den stroom zou zijn afgedreven en verloren zou zijn geraakt zonder de ijverige, onvermoeide handen en het kloeke, warme hart van het trouwe, kleine vrouwtje, dat onopgemerkt aan zijne zijde leefde, zoo innig aan hem hing, dat niets hen scheiden kon, en hem vooruithielp tegen het getij in van tegenspoed en wederwaardigheden.’

Menig schrijver heeft rondweg erkend hoeveel hij aan zijne gade verschuldigd was. Tom Hood stelde zulk een vertrouwen in het oordeel zijner vrouw, dat hij alles, wat hij schreef, met haar las, herlas en verbeterde. Haar sterk geheugen kwam hem bij zijne aanhalingen en toelichtingen uitstekend te pas. Anthony Trollope zeide dat zijne vrouw de eenige was, die ooit een blik in zijn manuscript mocht slaan. En hoevele vrouwen van schrijvers en dichters hebben, zoo zij hunne echtgenooten al niet geheel begrepen, hen toch bezielde door de machtige liefde, die zij wisten in te boezemen.

Menig auteur en journalist vond in zijne vrouw niet alleen een goed kopiïst, maar ook een letterkundigen steun. De romanschrijver, Alphonse Daudet, had besloten ongehuwd te blijven, uit vrees dat een verkeerde keuze het vuur zijner verbeelding zou uitdooven. Deze angst heeft hij beschreven in zijne ‘Femmes d'Artistes’, en vooral in het verhaal ‘Madame Heurtebise’, het eerste in den bundel. Maar toen hij kennismaakte met Mademoiselle Julie Allard, een ontwikkeld meisje, dat zelf niet onaardig schreef en recenseerde, verdwenen eensklaps al zijne bezwaren. Het werd een zeer gelukkig huwelijk, en een bekoorlijk tafereel hangt ons zijn broeder op van den arbeid van het tweetal.

‘Zij was de zonneshijn in zijn huis,’ zegt hij. ‘Zij bracht orde in zijn werk en leidde zijne verbeelding. Geen bladzijde zijner boeken of zij heeft die herzien, verbeterd en verfraaid. En in zijne opdracht van den “Nabob” heeft haar echtgenoot een treffend getuigenis afgelegd van hare toewijding en onvermoeide hulp. Jammer dat zij niet wilde toestaan dat deze opdracht in druk verscheen!’

Eens greep er, zoo verhaalt men, een aandoenlijk tooneeltje plaats tusschen hem en zijne vrouw, wat Daudet de opmerking ontlokte: ‘Dit heeft veel van een hoofdstuk uit een roman, kindlief.’

‘Mij dunkt, Alphonse,’ antwoordde zij, ‘dat het eerder een stukje leven is, hetwelk wij in een roman zullen brengen.’-

Vrouwen als mevrouw Carlyle wisten door haar bedachtzaam huiselijk bestier de gezondheid en de opgewektheid van hare echtgenooten zóó goed te bewaren, dat zij daardoor onmerkbaar een heilzamen invloed oefenden op hunnen arbeid. Hawthorne heeft erkend dat hij de bezieling, welke hem zijne onsterfelijke bijdragen in de pen gaf voor de Amerikaansche klassieken, geheel te danken had aan de kalme en liefelijke huiselijke omgeving, die zijne vrouw voor hem schiep.

Burdette, even gunstig bekend door zijne humoristische geschriften, als door zijne aangename voordracht, verhaalt ons van den invloed, dien zijne zieke, nu onlangs overleden echtgenoot op zijn arbeid had. ‘Welk ernstig of edel doel ik ook in mijn leven heb nagejaagd,’ zegt hij aan het slot dezer bekentenis, ‘ik heb het alles te danken aan de beste, beminnelijkste en verstandigste aller beoordeelaars en medewerkers - een liefhebbende, trouwe vrouw.’

Aangaande zijn werk zegt hij: ‘Toen de gezondheid mijner vrouw begon te kwijnen, werkte ik hoe langer hoe meer thuis, tot ik ten laatste mijne bezigheid op het bureau er geheel áán gaf, om alles thuis te schrijven. “Hare kleine Doorluchtigheid” was in dien tijd volkomen hulpbehoevend, en leed in alle gewrichten hevige, plotselinge reumatische pijnen. Maar in deze jaren van hulpeloosheid en smart was zij mij meer dan ooit tot steun. Ieder manuscript las ik haar voor, eer het weggezonden werd. Hier voegde zij eenige juist-gekozen woorden in, dáár wijzigde zij een volzin; en dat alles deed zij met zooveel teederheid, dat het gewoonlijk zoo gevreesde en onverbiddelijke blauwe potlood in hare bevende hand een zegenende tooverstaf werd, al vernietigde die ook geheele volzinnen en geliefkoosde tirades. Hoe goed wist zij

wat ongedrukt moest blijven! Gelukkig de man, die schrijft, terwijl zulk een vriendelijke gids over zijn schouder gluuert, - een liefhebbende vrouw, die zijne ijdelheid en zorgeloosheid niet spaart, om zijn goeden naam in stand te doen blijven.'

De verheffende invloed, dien Laura de Noves op den grooten Italiaanschen dichter Petrarca had, is algemeen bekend, en Michel Angelo, sprekende van de macht, door Vittoria Colonna op hem uitgeoefend, vergelijkt zichzelf bij 'une grossière étoffe, qui, par l'effort d'une main délicate, va s'amender, s'assouplir et se transformer.'

Van Félix Dahn gaat geen werk ter perse of zijne vrouw heeft haar deel gehad in den arbeid, en hoe diep Multatuli den invloed zijner vrouw gevoelde blijkt uit de door hem aangehaalde woorden van Henry de Pène, waarmede hij den Max Havelaar opent.

Dat een vrouw zich door en door in den arbeid van haar man kan inwerken, hebben twee Amerikaansche dames bewezen. De ingenieur, die het toezicht hield op den bouw van de reusachtige brug, die nu New-York met Brooklyn verbindt, werd door ziekte verhinderd daarmede voort te gaan, terwijl een groot gedeelte van het werk nog onvoltooid was. Toen nam zijne vrouw, die haar man reeds met raad en daad had bijgestaan in het maken der plannen en berekeningen, en dus geheel was ingewijd in alles wat den aanleg betrof, zijne plaats in, en wel met het beste gevolg. De prachtige brug werd onder haar toezicht voltooid en terwijl zij dagelijks het werk bezocht, dwong zij zoowel aannemers als werklieden eerbied af door de zaakkennis en schranderheid, die zij aan den dag legde bij het leiden der werkzaamheden.

Het andere voorbeeld is dat van mevrouw Frank Leslie, de eenige vrouw, naar ik meen, die aan het hoofd staat eener groote uitgeverszaak, en tegelijk de zaken bestuurt en de

redactie voor hare rekening neemt. Toen - zes jaren geleden - haar man stierf, waren zijne zaken deerlijk in de war. Zijne laatste woorden tot haar waren: 'Ga naar mijn kantoor, neem daar mijne plaats in, en doe mijn werk tot mijne schulden betaald zullen zijn.'

Zij arbeidde dag en nacht, bewoonde een karig gemeubeld zolderkamertje, ontzegde zich alle genoegens en gemakken, die het leven biedt, tot het haar gelukt was de zaak een soliditeit en uitbreiding te geven, grooter dan ooit te voren.

'Ik leefde,' zegt zij zelf van dit tijdperk in haar leven, 'als een man, zonder ooit te genieten als een man.'

Men noemde haar 'de bekoorlijkste en innemendste courantier in geheel Amerika'.

Ook de geschiedenis geeft de treffendste voorbeelden van vrouwen, die een ware hulpe voor hare mannen waren.

Onder anderen getuigt Jhr. Mr. J.H. Hora Siccama van de derde gemalin van Willem den Zwijger: 'Hoewel zwak van gezondheid volgde Charlotte van Bourbon haren gemaal waarheen en wanneer zij slechts konde, op al de omzwervingen, die de zorg voor het behoud des lands van hem vorderde en zonder zich te ontveinzen aan welke gevaren haar leven, nevens het zijne, blootgesteld was. Eene trouw voorwaar, die als zeldzaam mag worden geroemd.'

Beerte van Yselstein verdedigde in afwezigheid van haar man het slot Yselstein tegen de Hollanders en het deel, dat Maria Van Reigersbergen in de ontsnapping van Hugo De Groot had, is algemeen bekend.

Met het oog op den tachtigjarigen oorlog zingt Spandaw:

.....
 Toen teed're vrouwen in de lang benauwde steden
 Als helden aan de zij van hare mannen streden;
 Niet vreesden voor gevaar, voor pest of hongersnood,
 Voor vuur, voor foltering noch wreedten marteldood.

Ten slotte herinneren wij nog aan het heldhaftig gedrag van Aria, een Romeinsche vrouw. Toen haar gemaal Paetus door den keizer Claudius ter dood veroordeeld was, trachtte zij hem over te halen zich aan die schande te onttrekken door zichzelf om het leven te brengen. Tevergeefs. Toen trok zij plotseling zijn dolk uit de schede, en zeide kalm: ‘Doe het zóó, Paetus!’ Bij deze woorden stak zij zich den dolk diep in de borst, haalde dien er weer uit en reikte hem aan haar man, stervende met de heldhaftige en onsterfelijke woorden op de lippen: ‘Paete, non dolet.’ (Paetus, het doet geen pijn.)

Carlyle noemde zijne vrouw dikwerf schertsend: ‘een noodzakelijk kwaad’; en inderdaad, de meeste mannen zijn niet lang getrouwd, of zij vinden hunne vrouwen werkelijk zulk een ‘*hulpe*’, dat zij hun reeds onontbeerlijk is. Een vrouw heeft nooit ‘gedaan’. Eten bestellen, slaapkamers nazien, werklieden orders geven, de wasch uitzoeken, eer zij gaat, en ‘aan kant maken’, als zij terugkomt van den bleeker, kinderen opvoeden, boodschappen doen, visites maken.

In het buitengewoon geval dat een man zijn eten zelf moet bestellen, zullen de meesten dat een gruwel vinden; hoeveel zwaarder moet deze taak een vrouw dan drukken, die, in een gewoon huishouden, zich met elken maaltijd moet bemoeien en, als zij een zuinige huismoeder is, zelfs het vleesch moet wegen, eer het gebraden wordt. Hoevele dames heb ik dan ook niet hooren zeggen dat een van de grootste genoegens van reizen en uit logeeren gaan is dat men zich aan tafel zet zonder te weten wat er opgedischt zal worden!

Een vrouw mag nòg zooveel theoretische kennis hebben, de practijk stelt haar dikwerf voor allerlei onverwachte belemmeringen. Onvermijdelijke ‘zwakheden des vleeschs’ en de meest alledaagsche misères - zelfs de beste huishoudster moet er zich aan onderwerpen.

Als door de een of andere oorzaak het lichaam den zoo hoog noodigen slaap heeft moeten ontberen, dan is het bijna ondoenlijk op den gewonen tijd op te staan en onze plichten te vervullen met dezelfde onvermoeide opgewektheid, die al onze spieren staalt, als wij behoorlijk uitgerust en verkwikt zijn door den slaap. Toch moet een goede huishoudster vroeg uit de veeren. Hoe verleidelijk het ook moge zijn zich 's morgens 'nog eens om te keeren', dat genot kan een ganschen dag in de war brengen. Vruchteloos blijken dan alle pogingen om den verloren tijd terug te winnen, want de uren snellen voorbij spottende met onze wenschen.

Voorts kunnen de oneerlijkheid of de zorgeloosheid eener dienstbode de bron worden van onbeschrijfelijke kwelling.

Ook heeft een huismoeder voortdurend strijd te voeren tegen hitte en koude, vochtigheid en droogte, kortom, tegen allerlei natuurlijke invloeden, die onophoudelijk inwerken op haar arbeid.

De heer des huizes meent dat het vanzelf spreekt dat elke maaltijd en alles wat daartoe behoort hem op den bepaalden tijd wordt voorgezet; dat zijne dienstboden behoorlijk gedresseerd zijn; dat zijne kinderen vader's rustuurtje eerbiedigen; dat zijne schoorsteen geveegd worden, eer het roet in brand kan vliegen, in één woord, dat zijne huishoudelijke machine, goed gesmeerd en uitstekend in orde, onhoorbaar maar onberispelijk loopt.

Maar wat zou hij beginnen zonder vrouw?

Wij hooren meer dan ons lief is van ontevredenheid en werkstakingen onder de arbeidende klasse; maar er is ééne soort van werklieden, die nooit 'strike' maakt en zich maar zelden beklagt. Zij staan elken morgen om vijf uur op en kunnen aan geen rust denken vóór tien of elf uur des avonds. Zonder ophouden werken zij den geheelen dag door en ont-

vangen geen ander loon dan karig voedsel en schamele kleeding. Van alles moeten zij verstand hebben, van rekenen af tot koken toe. Schoon gekweld door honderd zorgen, schoon gejaagd en afgetobd, schoon dikwerf miskend en weinig in tel, nooit komen zij in opstand; en tot eigen bescherming kunnen zij niets doen. Zelfs ziekte ontslaat hen niet van hun post. Geen opoffering zoo groot of zij wordt van hen gevergd, en geen verzuim, hoe gering ook, wordt hen kwijtgescholden.

Geen verhandelingen, geen gedichten zijn ooit geschreven ter verheerlijking hunner stille standvastigheid. Zij sterven in het gareel en worden zoo spoedig mogelijk vervangen.

Vrouwen uit den werkenden stand heeten zij.

Hoofdstuk XII.

De invloed der vrouw.

De man zal altijd zijn wat de vrouw van hem maakt. Wilt gij dus den man groot en edel maken, leer de vrouw dan wat grootheid is en adeldom van ziel.

ROUSSEAU.

No man ever lived a right life, who had not been chastened bij a woman's love, strengthened by her courage, and guided bij her discretion.

RUSKIN.

Zoo de vrouw hare schoone roeping, den man een hulpe te zijn, goed begrijpt, is zij hem allereerst een gids op den weg van het goede.

Het is onmogelijk den invloed te overschatten, dien een vrouw op een man kan uitoefenen. Zelfs in onze prozaïsche negentiende eeuw gevoelen wij de diepe waarheid en ernst, in de volgende woorden van Ruskin vervat: ‘Het pantser, dat de ziel eens mans omgeeft, kan slechts door een vrouwenhand zijn aangebracht; en alleen, wanneer zij het te los heeft bevestigd, is zijne eer in gevaar.’

Dezelfde schrijver zegt in een ander zijner werken: ‘Daar is geen strijd in de wereld, ja, zelfs geen onrecht, of gij

vrouwen zijt er verantwoordelijk voor, niet zoozeer omdat gij die hebt te voorschijn geroepen, maar wijl ge ze niet verhinderd hebt. De mannen zijn uit hun aard tot strijden geneigd. Strijden zullen zij of zij er reden toe hebben of niet. Maar *gij* moest hun niet toestaan te strijden zonder reden; en waar er werkelijk een aanleiding is, moest gij verzoenend optreden. Daar is geen smart, geen onrecht, geen ellende in de wereld, of de schuld er van ligt bij u. De mannen kunnen alles zonder medegevoel aanzien, maar *gij* moest daartoe niet in staat zijn. In het vuur hunner worsteling voor eigen belangen vergeten zij alles; zij zijn van een ander maaksel. Maar *gij* kunt de diepte peilen van de smart uws naasten en het middel vinden om die te heelen.’-

Een oude vrijer zeide eens: ‘Die niet ongetrouwd kan blijven, moet ten minste een goede vrouw nemen.’

Hij behoorde tot de mannen, die het oude rijmpje huldigen:

‘Trouw toch niet, trouw toch niet!
Als je trouwt, begint je verdriet.’

‘Je hebt het glad mis,’ zei iemand, die hem hoorde, ‘als je geen goede vrouw nemen kunt, moet je ongetrouwd blijven.’

Inderdaad, als een man het geluk niet heeft dat zijn leven door een lieve vrouw wordt verhelderd, doet hij ten minste wijs zich niet aan een Xantippe te verbinden. De meeste mannen zijn wat de vrouwen van hen maken. Zelfs een slecht man wordt beter in den engagementstijd.

O woman! lovely woman! nature made thee
To temper man; we had been brutes without you.

En welk soort van ‘brutes’ wij geweest zouden zijn, zegt ons een Provençaalsch spreekwoord. ‘Waren er geen vrouwen op aarde, dan zouden de mannen maar ongelikte beeren zijn.’

Een verstandige vrouw is altijd bezig uit het karakter van haar man kleine uitspruitsels weg te snoeien, die den verkeerden kant opgingen. Door het snoeien houdt zij hem in den behoorlijken vorm. Als hij iets onnoozels zegt, zal zij hem met zachtheid daarop wijzen. Als hij verklaart een ongerijmdheid te willen doen, zal zij wel een middeltje vinden het hem te beletten. Een vrouw is bekwaam in het hanteeren van het zedelijk snoeimes. Als Olivier Goldsmith getrouwd was geweest, zou hij nooit die gedenkwaardige, bespottelijke jas hebben gedragen. Ontmoet gij een u zoo goed als onbekend man, dwaas gekleed, gekkepraat uitslaande of met in 't oog loopende manieren, dan kunt ge er van op aan dat hij ongetrouwd is; want bij getrouwde mannen zijn de hoeken rond en de wilde loten weggesnoeid.

Vrouwen hebben veel meer gezond verstand dan mannen. De raad der vrouw is als de ballast, die het schip in evenwicht houdt. Menige man, die den raad zijner vrouw in den wind sloeg, beklagde het zich te laat. Reeds in 1643 zag onze dichter Cornelis Boy dit in, toen hij zong:

Daer zijn verwaande mans, die alle vrouwen laken,
En sluyten haar de deur, oock in geringe saken,
Jae, houden voor geval en enckel kinderpraet
Oock dat een deftigh wijf op vaste gronden raet,
En uit een eijgen sin en aengenomen waen
Al wat de vrouwe seijt geen acht en willen slaan.

Lavater, een Zwitsersch geestelijke en beroemd gelaatkundige, dacht er anders over dan die ‘verwaande mans’, wat het volgend uittreksel uit zijn dagboek bewijst.

23 Januari. Onze dienstbode vroeg mij na het eten of zij mijne studeerkamer mocht vegen.

‘Ja’, zeide ik, ‘maar je moogt niet aan mijne papieren of boeken raken.’

Ik sprak niet op vriendelijken toon, want ik was niet op

mijn gemak en vreesde dat er onaangenaamheid uit zou voortkomen. Toen zij een poosje weg was, zeide ik tot mijne vrouw: ‘Ik ben bang dat zij boven aan het opruimen zal gaan.’

Daarop sloop mijne vrouw met de beste bedoelingen de kamer uit en verzocht de meid toch niets te verleggen.

‘Is ze nu nòg al niet klaar?’ riep ik onder aan de trap, en zonder antwoord af te wachten, liep ik naar boven. Toen ik binnenkwam, wierp de meid een inktkoker om, die op de tafel stond. Zij was zeer ontsteld.

‘Wat een lomp schepsel ben je toch!’ riep ik ruw. ‘Heb ik je niet gezegd dat je voorzichtig zoudt zijn?’

Ik ontmoette den blik mijner vrouw, maar in plaats van mij te schamen, barstte ik opnieuw in verwijtingen los. Ik liep klagend en zuchtend naar de tafel, alsof allerlei gewichtige papieren waren bedorven, ofschoon eigenlijk nergens inkt op gevallen was dan op wat vloeipapier en een onbeschreven blad.

De meid nam deze gelegenheid waar om zich uit de voeten te maken, en mijne vrouw sloeg hare armen om mijn hals.

‘Mijn lieve man!’ fluisterde zij met zacht verwijt.

Ik keek haar woedend aan, maar voelde dat ik haar niet kon weerstaan en trachtte haar uit den weg te komen. Zij echter legde haar wang tegen den mijnen, zweeg eenige oogenblikken en zeide toen met de teederste bezorgheid: ‘Je zult je gezondheid benadeelen, lieveling.’

Nu begon ik mij te schamen. Ik zweeg en er welden tranen in mijne oogen.

‘Ik ben een ellendige slaaf van mijn drift,’ zeide ik. ‘Ik durf mijne oogen niet op te slaan. Die verwenschte hartstocht! Zij is mij de baas.’

‘Neen, neen!’ wierp zij zacht tegen. ‘Bedenk hoeveel dagen en weken er voorbijgaan zonder dat ge een driftbui krijgt. Laten wij samen bidden.’

Ik knielde naast haar neder, en zij bad zóó natuurlijk, zóó vurig, en zóó toepasselijk, dat ik God dankte voor dat uur en voor zulk een vrouw.’ -

Zouden wij niet allen tal van huwelijken - zelfs onder onze vrienden - kunnen aanwijzen, waar de oplopende, ruwe man langzamerhand door zijne vrouw op het rechte pad is gebracht?

Zachtheid zal den dwingeland leiden.

In het heiligdom der trouw

Heerscht onmerkbaar en bescheiden

De almacht van de stille vrouw.

Haar gebod ruischt als een bede,

En haar wenken is gebod;

Voor haar voeten dauwt het vrede,

En haar zonen zegent God.

DE GÉNESTET.

Maar ofschoon een goede vrouw niet vitterig is, waakt zij er toch tegen haar man niet te bederven. Zij is steeds:

De vriend, die (hem zijn) feilen toont.

‘De ware hulpe van den man,’ zegt Sir Henry Taylor, ‘is zij die prijst en overreedt, waarschuwt en vermaant op klare gronden, en liefheeft met een krachtige liefde, niet met ziekelijke weekheid.’

Een vrouw kan wonderen doen door zachtheid en goedheid. Deze karaktertrekken van Monica, de moeder van den Heiligen Augustinus, werden bekroond door de bekeering van haar man niet alleen, maar ook van haar beroemden zoon. De huiselijke vrede werd dagelijks verstoord door de prikkelbaarheid van den eersten, maar nooit gaf Monica hem een ruw antwoord terug, noch klaagde zij ooit tegen anderen over zijn gedrag. Zij wachtte rustig tot de bui was afgedreven en trachtte dan hem zijn ongelijk te doen inzien, zoodat zij nooit in toorn scheidden. Hare liefvalligheid en zachtheid

maakten hem ook zacht en vriendelijk; en hij gevoelde zulk een diepe liefde en achting voor haar, dat hij zich langzamerhand verbeterde, en eindelijk een onberispelijk en godsdienstig leven leidde. Ziedaar wat Monica's liefde had uitgewerkt. Mochten andere vrouwen zich aan haar spiegelen!

Helaas, er zijn ook tal van voorbeelden aan te wijzen van vrouwen, die een slechten invloed hadden op hare echtgenooten, en alles deden, wat in haar vermogen was, om het karakter hunner mannen te verlagen.

Zulk een vrouw was de tweede gade van Thomas Moore. Toen hij niet spoedig genoeg naar haar zin in aanzien steeg, zeide zij dikwerf: 'Haast je toch wat! Mijne moeder zeide altijd dat het beter is te commandeeren dan gecommandeerd te worden.'

'Nu, wijfje!' placht Moore dan te antwoorden op zachten, welwillenden toon, 'dat geloof ik graag. Want nog nooit heb jij je iets laten gezeggen.'

Tevergeefs trachtte hij haar de grondbeginselen in te prenten, of zelfs maar te doen begrijpen, die voor hem de alpha en de omega waren van de maatschappelijke zedelijkheid. Zij kon maar niet vatten dat iemand eer bedacht kon zijn op het geluk van anderen dan op het zijne, en het wilde er bij haar niet in dat strikte oprechtheid een eerste vereischte is voor het algemeene welzijn en dat dus waarheidsliefde de voornaamste plicht is van een rechtschapen man tegenover zijne medemenschen. Waarlijk geen vrouw om haar man aan te vuren tot het streven naar de martelaarskroon!

Toen hij in de staatsgevangenis zat, wierp zij hem de volgende woorden naar het hoofd.

'Ik kan mij niet begrijpen dat jij, die tot dusver altijd voor een verstandig man bent gehouden, je nu zoo gek kunt aanstellen om hier in die muffe, vuile gevangenis te gaan

zitten..... terwijl je toch vrij zoudt kunnen rondlopen en je zoudt kunnen verheugen in de gunst van den koning en het Parlement, als je maar woudt doen wat de bisschoppen en geleerden van het land ook gedaan hebben. Je hebt immers een mooi huis te Chelsea, waar je vroolijk kunt leven met je vrouw en kinderen. Wat doe je dan toch in God's naam hier!’

Dit voorbeeld van een man, willig te sterven voor zijne overtuiging, en van een vrouw, hem voor gek uitmakende, staat niet alleen. Het is er slechts een uit de velen, die wij allen dagelijks voor oogen hebben van vrouwen, die al haar best doen hare mannen te verlagen tot haar eigen peil.

Theodota zeide pochend tot Socrates dat zij gemakkelijk al zijne leerlingen van hem zou kunnen aftrekken en tot haar doen overloopen.

‘Best mogelijk!’ antwoordde de wijsgeer, ‘want gij leidt hen naar beneden langs een gemakkelijke helling, terwijl ik hen noodzaak te klimmen op het pad der deugd - een steile hoogte, onbekend aan de meeste menschen.’

‘Cherchez la femme!’ zegt de Franschman, als hij in korte woorden een verklaring wil geven voor de opzienbarende handelwijze van een man, en in dit spreekwoord schuilt zooveel diepe waarheid, dat het zich reeds over de geheele wereld een weg gebaand heeft.

Natuurlijk wordt het voor een vrouw bijna onmogelijk invloed op haar man uit te oefenen, als hij heeft opgehouden haar lief te hebben. Het beste, wat zij dan doen kan, is te trachten zijn hart opnieuw te winnen, met evenveel ijver als zij dat deed in haar jongemeisjestijd. Wellicht zal het haar gelukken, als zij onderstaande regelen volgt. Maar ik geef die met eenigen schroom, want eigenlijk hebben de mannen meer behoefte aan goeden raad dan de vrouwen en er zijn *twee* menschen noodig om een gelukkig paar te vormen;

toch zou het àl te dwaas zijn in een boek, geschreven voor vrouwen en meisjes, tot de heeren der schepping het woord te richten. Moeder de vrouw, *u* dus zij het volgende op het hart gedrukt.

Allereerst: wees even vriendelijk en beleefd jegens uw echtgenoot als toen hij nog uw minnaar was. Toen placht gij tot hem op te zien; zie nu niet op hem neer.

Vlied het voorbeeld van die ijdele vrouwen, welke iederen man trachten te behagen behalve de ongelukkigen, die door huwelijksbanden aan haar geketend zijn.

Houd u dagelijks voor dat ge een *mensch* gehuwd hebt en geen god; en wees dus voorbereid op zijne onvolmaakheden.

Eens voor al - laat uw man het laatste woord; het zal hem voor u innemen, en geen bijzonder groot verlies voor u zijn.

Houd u altijd, alsof ge hem knapper vindt dan uzelf; dat geeft hem een gevoel van eigenwaarde, en gij wordt er niet minder om als gij erkent feilbaar te zijn.

Wees niet onhandelbaar. Onder sommige omstandigheden valt een verzoek zwaar, maar beproef het toch. Zulke vrouwen zijn zeldzaam - behoort *gij* tot haar.

Lees nog iets anders in de courant dan Modeberichten en Gemengd Nieuws, en stel u op de hoogte van wat er in het buitenland omgaat.

Als uw echtgenoot in verstand boven u staat, tracht dan als een makker voor hem te zijn; en zoo niet, poog hem tot *uw* kameraad te maken. Verhef hem steeds en laat hij u niet verlagen.

Vergeet uzelf, en denk er altijd aan dat hij *u* koos; waarschijnlijk zal hij zich dan met dankbaarheid herinneren dat ge *hem* niet hebt afgewezen.

Heeft hij mogelijk geen hart, een maag heeft hij zeker;

verlicht dus het huwelijksjuk door het eten lekker toe te bereiden.

Plaag hem niet altijd om geld en geef niet meer uit dan ge moogt.

Behandel zijne familie met onderscheiding, vooral zijne moeder. Al is zij uwe schoonmoeder, zij is toch *zijne* moeder - zij had hem eerder lief dan gij.

Hoofdstuk XIII.

De moeder.

Moeder - kent gij een toon, een woord op aarde, zoo zoet als dit? het doet alle snaren der ziel van heilige ontroering trillen.

M. WALDAU.

De moeder alleen vormt het kind tot mensch.....; de mannen voeden op en oogsten den lof; maar de ontelbare slapelooze nachten en de tallooze opofferingen, die een moeder zich getroost om een held of een dichter voor den staat op te kweken, worden vergeten, ja, niet eens geteld; de moeder zelf telt ze niet eens. En aldus vormen, eeuw in, eeuw uit, vergeten en onbekende moeders de meteoren, de zonnen, de baanbrekers en de zangers van den tijd.

JEAN PAUL.

Is er ter wereld nuttiger werk dan dat, hetwelk een goede moeder verricht? De arbeid onzer Kamerleden is ongetwijfeld van groot belang, maar een goede moeder, wie zij ook zijn moge, bewijst het land nog veel grooter dienst. Eén verstandige en teedere moeder weegt op tegen honderd schoolmeesters. Veel meer dan de vader oefent zij invloed op de daden en het gedrag van haar

kind. Als het jonge volkje opgroeit en zich vaste gewoonten eigen maakt, dan kunnen onderwijzers zoo bitter weinig doen ter verbetering; maar een moeder weet altijd in het ontvankelijke jeugdige gemoed het goede te kweeken. De kleinen, die heden nog op moeders schoot spelen, zullen eenmaal de mannen en vrouwen zijn, die ons volk groot of verachtelijk maken.

Bij het lezen der levensbeschrijvingen van beroemde mannen wordt men dikwerf getroffen door de liefde, die zij voor hunne moeders koesterden, aan wie zij al hun roem toeschreven. Buffon, de groote Fransche natuurkundige, placht te zeggen dat hij het karakter zijner moeder had, en beweerde dat kinderen doorgaans de geestelijke en moreele hoedanigheden hunner moeder erven. Napoleon I zeide dat hij zijne latere verheffing voornamelijk te danken had aan de wijze, waarop zijne moeder zijne eerste levensjaren leidde. Naar zijne meening hing het goede of slechte gedrag van een kind geheel van de moeder af.

Een van de fraaiste gedichten van den dichter Ledeganck is aan zijne moeder gewijd. Wij ontleenen er de volgende regelen aan.

De storm, die ceders velt, jaagt misten heen en dampen,
 De schrikbare oceaan bergt schatten boven maat,
 En 't menschedom, samenhang van boosheid en van rampen,
 Heeft als een zegening de Moeder tot sieraad!
 De moeder! O, dit woord viel uit den mond der engelen
 Voorzeker op de tong van d'eersten sterveling,
 Toen hij in éénen klank, in éénen galm wou mengen
 Al 't edelst, dat uit God in schepslen overging:
 De zachte lijdzaamheid, 't verheven zelfverachten,
 Den balsemenden troost in rouw en bange smart,
 De liefde in al haar schoon, de liefde in al haar krachten,
 En wat geen tong ooit meldt: het Moederlijke hart!
 Een hart, dat als een vat vol heilge wondergaven
 Den omtrek zaligmaakt, waarin 't zijn geuren brengt,

Dat, nimmer uitgeput, hoeveel er zich aan laven,
Nog altijd voller wordt, hoe meer 't zijn schatten plengt!

Watt, de groote werktuigkundige, had ontzaglijk veel aan zijne moeder te danken. Zij was een uitstekende vrouw, van wie iemand, die haar van nabij kende, getuigde: ‘een dapper, kloek wijfje, zooals er weinig loopen.’ Daar Watt een zwakke gezondheid had, was zij in zijne kindsheid bijna zijn eenig gezelschap. Haar liefvallig karakter, haar gezond verstand en hare stille vroomheid oefenden een allergelukkigsten invloed uit op de vorming van zijn gemoed; en daar zij tevens zijne eerste schreden leidde op het pad der wetenschap, is het aan geen twijfel onderhevig dat ook zijn verstand en verbeelding de werking gevoelden van haar machtigen invloed.

De bekende geologist, Cuvier, leerde niet alleen bij zijne moeder lezen, maar, om hem bij zijne latere studies terzijde te kunnen staan, leerde zij zelf nog Latijn; en zij had de voldoening te bemerken dat hij van al zijne schoolmakers het grondigst voorbereid was. Ook wist zij hem smaak in te boezemen voor het teekenen en de letterkunde, en stond hem zóó trouw terzijde bij al zijne studiën, dat hij steeds aan hare zorgen een groot deel van zijn later welslagen toeschreef.

De Maistre beschreef zijne edele moeder als ‘een engel, door God voor korten tijd met een aardsch lichaam bekleed.’ Hij zeide dat haar verheven natuur alle andere vrouwen in zijn oog eerbiedwaardig maakte. Gelukkig hij, wien zulk een moeder geschonken werd!

Zalig wie een Moeder hebben,
Die op 's levens kronkelvloed,
't Zij hij rijzen moog' of ebben,
't Hulkjen voor het stranden hoedt!
Moederliefde is de eelste zegen;
Gids op blijde en donkere wegen;

Roos aan onzen pelgrimsstaf;
 Bloemperk in de doornendreven;
 Lichtstraal in den nacht van 't leven;
 Rustpunt op den tocht naar 't graf!

BENNINCK JANSSENIUS.

George Washington, de oudste van vijf kinderen, was maar elf jaar oud, toen zijn vader stierf. De weduwe bleef achter, belast met de opvoeding en verzorging van dit jeugdig vijftal, met het bestuur van een groot huishouden en het toezicht over uitgestrekte goederen; maar zij kweet zich uitstekend van deze moeilijke taak. Haar gezond verstand, hare teederheid, hare waakzaamheid en ijver deden haar elke moeilijkheid te boven komen en hare zorg en inspanning werden rijkelijk beloond. Want zij had het geluk al hare kinderen veelbelovend te zien opgroeien, terwijl zij er later getuige van mocht zijn hoe zij de hun aangeboden betrekkingen vervulden op een wijze, even eervol voor hen, als voor de moeder, die hen had opgevoed. Mevrouw Washington had de gewoonte haar kuddeken elken dag rondom zich te verzamelen en hen voor te lezen uit boeken, vol van godsdienstzin en zedeleer; en het boekje, waarin zij de stelregels neerschreef, die haar tot richtsnoer waren, werd later door haar zoon niet alleen bewaard als een kostbaren schat, maar ook dikwerf door hem geraadpleegd.

De liefde eener moeder is altijd een heilige natuurdrijf, maar zal er kracht en zegen voor hare kinderen van uitgaan, dan moet de moeder zelf een vast, ernstig en onberispelijk karakter hebben. Zulk een moeder hadden de Wesley's. Zij was zeer schoon, en huwde, twintig jaar oud, een dorpspredikant, dien zij negentien kinderen schonk. Tot het einde haars levens zagen al hare zonen, en John vooral, tot haar op, en beschouwden haar als hunne beste vriendin en verstandigste raadgeefster. In haar huis heerschten vrijheid en

geluk; men vond er de vroolijkheid en gezonde lichaamsbeweging van de vakantie, naast de orde en den geregelden arbeid der school. Gehuil en gekraakel werden er niet geduld, maar een gulle schaterlach mocht er onverhinderd klinken. Mevrouw Wesley had enkele verstandige stelregels, waarvan zij nimmer afweek. Onder andere zonderde zij zich elken avond met een harer kleinen af, luisterde naar zijne onschuldige biecht, en raadde en troostte hem in zijne kinderlijke bezwaren.

Daarentegen was de moeder van Nero een moordenaar; Nero was een moordenaar op groote schaal. De moeder van Byron was trotsch, slecht-gehumeurd en heftig. Byron was trotsch, slecht-gehumeurd en heftig.

‘Ik doe zóó mijn best om mijne kinderen gelukkig te maken,’ zuchtte een moeder op zekeren dag, wanhopig over hare vergeefsche pogingen, ‘en zij zijn nooit tevreden.’

‘Houd dan op uw best te doen,’ antwoordde hare verstandige vriendin, ‘en doe liever zooals een mijner kennissen.’

‘Wat doet die dan?’ vroeg de moedelooze.

‘Wel, zij laat hare kinderen stil hun gang gaan, en bepaalt er zich toe een oog op hen te houden. Zooveel mogelijk laat zij hen op eigen krachten steunen, gewent hen voor zichzelf te zorgen, hoeveel dienstboden zij ook heeft, en laat hen zelf speelgoed maken. Wanneer zij uit is, zijn zij toch tevreden, en bij hare thuiskomst vragen zij niets dan - haar welkomstkus. Wat zij voor hen koopt, krijgen zij ter gelegener tijd. Vooral des avonds wordt elke opwindning vermeden, zoodat zij bij het naar bed gaan in een kalmen toestand verkeeren, die een vasten slaap met zich brengt. Zij kweekt liefde voor de natuur in hun gemoed en maakt hen opmerkzaam op de wonderbare schoonheid van de veldbloemen, van de bijen en de vlinders. Zij leert hen

dat niets lager is dan een leugen, niets droeviger in de gevolgen dan ongehoorzaamheid, niets schandelijker dan kleinzeerigheid; en dat een goede gezondheid, gave tanden en een opgewekt humeur het gevolg zijn van eenvoudig voedsel, een goede nachtrust en rechtschapenheid.'

Een onbegrensd vertrouwen in moeder's liefde, weinig speelgoed, geen weelde, eenvoudig voedsel, geen geneesmiddeltjes en vroeg in de veeren - ziedaar, wat een kind waarlijk gelukkig maakt.

Er is zooveel te zeggen voor hetgeen men bij de opvoeding van kinderen 'beredeneerde verwaarloozing' zou kunnen noemen. Hiermede bedoel ik een 'zorgvolle onbezorgdheid', die hen noodzaakt op eigen beenen te staan, in zooverre zulks veilig kan geschieden, maar toch altijd gereed staat op het rechte oogenblik te hulp te schieten. Natuurlijk zullen zij vaker vuile kleeren en builen in het hoofd hebben dan angstig bewaakte lievelingen, maar zij zullen ook flinker opgroeien en meer zelfvertrouwen verkrijgen.

Om te kunnen 'gedijen', moet men kinderen tot op zekere hoogte aan zichzelf overlaten. Evenals het een dwaling is een kind aanhoudend te bedillen, is het ook verkeerd hem te willen gieten in een voorgeschreven vorm, die zooveel mogelijk het getrouwe afdruksel van onszelf is. Menige moeder is bitter teleurgesteld als haar zoon, of erger nog: hare dochter, neigingen aan den dag legt, die zij nooit gekend heeft. In haar oog zijn deze zoo al niet slecht, toch hoogst ongepast; en dan begaat zij den ongelukkigen misslag alles, wat haar mishaaft of wat zij niet begrijpt, zooveel zij kan tegen te werken.

De neigingen, die een kind aan den dag legt, klaarblijkelijk als een natuurlijk uitvloeisel van zijn aanleg, mogen nooit onderdrukt worden - behalve wraakzucht, onoprechtheid, gebrek aan eergevoel en andere treurige afwijkingen van het goede pad - en zelfs bij het tegengaan

van dergelijke verkeerdheden dient men met voorzichtigheid te werk te gaan. Want sommige er van voorspellen de aanwezigheid van groote talenten, die nog in de kinderziel sluimeren. De gewoonte onwaarheden te vertellen is dikwerf de voorbode van een fijn bewerktuigden, dichterlijken, scheppenden geest en in de hardnekkige stijfhoofdigheid, die het geduld der ouders zoo dikwerf op de proef stelt, ligt vaak de kiem van een moed en standvastigheid, die in later jaren het kind zullen maken tot een held - een gids zijner medemenschen. De gaven onzer kinderen worden hen echter maar al te dikwerf ten vloek; en de schuld daarvan ligt veelal bij de onverstandige moeders, die, door overdreven bewondering of partijdige overschatting aan verdere inspanning en vlijt een einde maken en het talent te niet doen gaan; of wel door aanhoudende tegenwerking het verstikken.

Vele onzer fraaiste tuinbloemen en kasplanten zijn, door onafgebroken zorg en bekwaamheid, uit onkruid geteeld. En zou dan de verstandige moeder niet kunnen wedijveren met den tuinman in het veredelen van de menschelijke plant, die aan hare zorgen is toevertrouwd? Zou zij niet, door oordeelkundige behandeling, koppigheid kunnen veranderen in standvastigheid, onbeschaamdheid in vrijmoedigheid, zelfingenomenheid in zelfvertrouwen, weekheid in zachtzinnigheid, wuftheid in vroolijkheid, overgevoeligheid in teederheid voor anderen, en norsche ingetrokkenheid in ernstig nadenken?-

In een Zweedsch boekje, getiteld: '*Voor moeders*', vonden wij de volgende regelen: 'Niemand bouwt zulke heerlijke luchtkasteelen als een moeder. Welke moeder heeft zich het teedere knaapje op haar schoot niet wel eens gedacht als minister, als geliefd spreker, als gevierd kunstenaar? of wel de schoonste droomen gedroomd over het

geluk, dat haar klein meisje in de toekomst wacht? Allen maken zich aan dezelfde vergeeflijke dwaasheid schuldig. Zij mijmeren altijd over het geluk, dat zij hare lievelingen toewensen. Maar de meesten vergeten dat de toekomst van het kind grootendeels ligt *in de hand zijner moeder*.

Ik heb een moeder gekend, die aan al hare luimen en ‘stemmingen’ toegaf. Nu eens kwam de kleine wereld van haar huishoudentje haar in het schoonste licht voor, dan weer zag zij alles even donker in. De ongelukkige toestand der kinderen, die onder den druk leefden van deze ‘stemmingen’, werd mij aldus beschreven: ‘Zij wisten nooit vooruit of hunne moeder al of niet te spreken zijn zou. Zij waren onzeker wat geoorloofd zou zijn en wat hen als een vrijheid ten kwade geduid zou worden; zij konden niet zeggen of hun werk welwillend aangenomen of wel knorrig weggeduwd worden zou. Moeder's oordeel was voor hen als een loterijspel; naar gelang haar humeur was, oogstten zij lof of blaam; en de oudste zoon, reeds half volwassen, had de vaste gewoonte om, als hij des avonds van zijne bezigheden thuiskwam, aan zijne zuster te vragen: ‘Hoe is 't er mee?’ en de antwoorden waren even verschillend van elkander als de zomerzon van den Novembermist. Gelukkig de kinderen, die rechtvaardigheid kennen. Zij kunnen menig genoeg missen, mits zij zeker zijn van onpartijdige belooning en berisping. Zelfs kunnen zij groote gestrengheid verdragen, als zij maar vooruit weten wat ongenoegen zal opwekken of hen straf zal berokkenen.

Ik weet het bij ondervinding, het is moeilijk den dwingeland te bekampen, dien wij ‘humeur’ noemen. Die donkere schaduw volgt ons allen wel eens na. En als wij ons gedrukt, zenuwachtig en teleurgesteld gevoelen, als alles ons tegenloopt - met opzet, zooals het ons toeschijnt - dan is het zeker niet gemakkelijk onze eigen ontstemming niet te wre-

ken aan hen, die ons onderworpen zijn, en aldus al onze huisgenooten in onze neerslachtigheid te doen deelen. Maar door zoo te handelen zijn wij wreed tegenover onze kinderen en doen hun onberekenbaar veel kwaad. Wij maken hen daardoor schuw, en schuwheid voert tot lafhartigheid, lafhartigheid kweekt valsheid en valsheid is de vruchtbare moeder van alle mogelijke ondeugden en zonden.

Onlangs vonden wij den volgenden goeden raad aan moeders in een buitenlandsche uitgave: ‘Leer uwe kinderen u te eerbiedigen. - Gij glimlacht? Gij meent dat liefde eerbied verre te boven gaat. En uwe kinderen hebben u hartelijk lief, niet waar? - Goed, maar daarom behoeven zij den eerbied nog niet uit het oog te verliezen.

Een teedere moeder offert met liefde haar eigen gemak ter wille harer lievelingen. Slapelooze nachten en vermoeide leden moet zij zich wel eens getroosten, maar er is nog een andere soort van moederlijke belangeloosheid. Als Marietje haar eigen portie gebak of fruit heeft opgepeuzeld en dan hare poezele vingertjes begeerig uitstrekt naar mama's bord, ontzeg uzelf dan het genoeg om haar nog, hoe weinig ook, af te staan.

Als uwe Johanna “zoo'n vreeselijken zin” heeft in dien nieuwen hoed, welken zij niet bepaald noodig heeft en dien gij haar niet koopen kunt dan met opoffering van den wintermantel, waaraan gij zelf groote behoefte hebt, koop dan den mantel en laat den hoed wachten.

Er worden gedurende den winter belangrijke lezingen gehouden, maar om de een of andere reden kunt ge er niet allen tegelijk heengaan. Laat uwe beurt niet voorbijgaan. Gij zult eens zien hoe gewillig uw man of uwe meisjes thuis zullen blijven, als zij bemerken dat “mama” ook graag eens gaat. Zeg nooit: “Voor mij komt het er niet op aan,” maar draag behoorlijk zorg voor uwe belangen en uw voorkomen.

Spoor uwe kinderen aan tot werken. Soms is er meer nodig dan bloote aansporing, maar meestal kan een verstandige moeder hare jongens en meisjes zóóveel belangstelling inboezemen voor hunne taak, dat deze hun nimmer zwaar valt.

Marietje wil het ontbijt opruimen, maar daar is zij nog te klein voor. Laat haar stof afnemen, terwijl Johanna de kopjes wast, en onderricht haar beiden langzamerhand in de kunst van bedden opmaken, eten toebereden, en zoo voort. Laat de jongens de kachels aanmaken en water aandragen. Zeker, het is oneindig gemakkelijker al deze bezigheden zelf te doen, het “houdt u zoo op”, kinderen alles te wijzen, maar getroost u om hunnentwil dat tijdverlies en die moeite.

Dit is de ware zelfopoffering der liefhebbende moeder. Wanneer ieder kind zijn deel heeft in den arbeid en de moeder behandeld wordt met het ontzag, dat haar toekomt, dan zullen er zeker minder mislukte kunstproeven het licht zien, en minder onbeduidende verhaaltjes en flauwe versjes saamgeflanst worden. Ook zullen er dan zeker minder arme, afgetobde, naar rust smachtende vrouwen zijn en in plaats van een vervallen huissloof te worden, die zich uit de wereld terugtrekt, zal de moeder waardiglijk de plaats vervullen, haar door God aangewezen, die van *koningin van het huis*.’-

De zoo vaak herhaalde vraag: ‘Wanneer moet men beginnen met de opvoeding van een kind?’ wordt door een bekend opvoedkundige aldus beantwoord: ‘Zes maanden oud beantwoordt het kind reeds glimlach met glimlach, ongeduld met ongeduld. Reeds kan het opmerken, genieten en verdriet hebben. Zou het dan geen verschillenden indruk maken op het jeugdig zieltje of het in een liefelijke, rustige omgeving is, dan wel in het sombere gezin van slechte men-

schen; of vriendelijke gezichten het toelachen en zachte stemmen het teedere namen geven, en duizend liefkoozingen zijn deel zijn, dan wel of het overgaat van den eenen arm op den anderen, onder ruwe, hartelooze lieden. Er is geen twijfel aan of de zedelijke geaardheid van het kind wordt reeds grootendeels gevormd in de eerste levensjaren.'

'Wanneer moeten wij beginnen een kind op te voeden?'

Een ander wijsgeer antwoordt op die vraag: 'Twintig jaren vóór zijne geboorte met de opvoeding van zijn vader en moeder.' Zeker beslissen de eerste jaren over het toekomstig karakter van een kind.

Ere your boy has reached to seven,
Teach him well the way to heaven:
Better still the work will thrive,
If he learns before he's five.

Een der stelregels van de Jezuiten is: 'Geef ons uw kind tot zijn zesde jaar, en hij blijft levenslang een Jezuiet.'

Velen onzer lezeressen kunnen misschien een droeven glimlach niet bedwingen bij het verhaal van de arme jonge moeder, die maar niet kon begrijpen, waarom haar kindje niet tieren wou. Zij gaf het toch wat mee, zeide zij, van alles wat zij en haar man zelf namen: 'een mootje bokking, een stukje kaas, een teugje bier.' Maar handelen wij wel veel verstandiger bij het toedienen van geestelijk voedsel? Jaarlijks worden er over de geheele wereld drie en veertig millioen kinderen geboren; dagelijks ruim honderd zeventien duizend; dat is tachtig per minuut. Welk een treurige gedachte dat zoovelen dezer arme schepseltjes, die toch niet helpen kunnen dat zij geboren zijn, een leven moeten leiden, dat nauwelijks leven heeten mag, in plaats van tot nuttige menschen te worden opgevoed?

Vóór alles - kweek liefde tot waarheid in uwe kinderen. De verfoeilijke gewoonte hen meer op den *schijn* te wijzen

dan op het *wezen*, het groote deel, dat in de opvoeding is toegewezen aan vormen en manieren, vernietigt de vrijmoedigheid en openhartigheid, die de grootste bekoorlijkheid uitmaken van een jeugdig gemoed.

Beloof uw kind nooit iets, zonder het te geven.

Een predikant zeide eens in gezelschap tot een vriend: ‘Als uwe kinderen u iets vertellen, veroorloof hun dan niet de minste opsmukking der feiten.’

‘Neen, dat is toch wat al te sterk,’ riep een dame, die dit hoorde. ‘Een verhaal wordt zoo licht wat opgesierd. Daar kan men niet op passen.’

‘Gij moest er toch op passen, mevrouw,’ hernam de predikant. ‘Veel leugenaars zijn dit geworden door gebrek aan stipte oprechtheid, en niet door opzettelijk liegen.’

Het is verkeerd als een moeder het straffen der kinderen geheel aan den vader overlaat en al hunne liefkoozingen voor zich alleen behoudt. Speelt zij voor hare kinderen de rol van beschermengel, onder wiens vleugelen zij zich verbergen kunnen, als ‘Vader’ hen berispt, dan zal deze zelfzucht allernadeeligst werken op hen, die zij beweert lief te hebben. De kinderen gewennen zich daardoor hun vader te beschouwen als een bullebak, terwijl hij toch met zijne gestrengheid hun waarachtig welzijn beoogt, en hen aldus meer liefde bewijst dan de moeder met hare zwakke toegeeflijkheid.

‘De opvoeding van een kind is geen spel,’ zegt dezelfde schrijfster van het bovengenoemde Zweedsche boekje, ‘geen spel, maar een strijd; een kamp der moeder tegen duizend vijanden. De sterkste daarvan is wellicht de verzoeking om het kleine, innig geliefde schepseltje iedere teleurstelling, iedere ontbering, alle leed te besparen, en elke zijner tranen terug te dringen. Waarachtige liefde echter verleent de kracht dezen vijand te bevechten; en deze ook alleen. En

de moeder *moet* zegevieren, zullen de tranen, die zij nu zoo haastig wegwischt, niet eenmaal met looden gewicht haar op het hart drukken.’

Niets is zoo verderfelijk voor een kind als gebrek aan samenwerking tusschen vader en moeder. De ouders moeten nooit zware straffen opleggen dan na gezamenlijk overleg en ernstige overweging.

Het volgende is een aanhaling uit de levensbeschrijving van ‘Vader Bourke’, een man, die in Ierland en Amerika beroemd was om zijne groote welsprekendheid.

‘In spijt van zijn kluizenaarsleven, zijne nachtwaken en boetedoeningen veroorloofde hij zich meer scherts dan men van een streng Puriteinsch prediker zou verwachten. Als jongen was hij buitengewoon ondeugend. Op zekeren dag, toen zijne moeder in de kamer trad om hem te kastijden, sloot zij de deur en zeide zij het gebed op, dat begint met de woorden: ‘Bestuur Gij, o God, onze daden en sta ons bij met Uwe genadige hulp.’

‘Toen ik mijne moeder zag binnenkomen,’ placht Vader Bourke te zeggen, als hij dit verhaal deed, ‘haar het teeken des kruises zag maken en den Heiligen Geest hoorde aanroepen om hare handelingen te besturen, toen begreep ik dat ik geen genade te wachten had, en ik heb dan ook nooit weer zulk een pak ransel gehad, als dat hetwelk mij met behulp van den Heiligen Geest werd toegediend, en ik heb het nooit vergeten.’

Deze moeder had gelijk, want onschuld en jeugd zijn heilig, en zij, die een kind tot zijn bestwil kastijden of in zijn hart het goede zaad strooien, zij volvoeren een daad, die met den diepsten ernst verricht moet worden.

Moeders, die zich alleen bezighouden met de lichamelijke verzorging en opvoeding harer kinderen en niets hoogers beoogen, moesten de volgende woorden van Channing ter harte nemen.

‘De geboorte van een kind is een van de gewichtigste gebeurtenissen in het heelal. Gij huivert bij de gedachte uwe kinderen te verminken, te vergiftigen of ze aan besmetting bloot te stellen, en toch is er nog vreeselijker verminking, zwaarder gif en gevaarlijker besmetting. Het is die der *ziel*.’

Zeer zeker zijn de plichten eener moeder zwaar, vooral wanneer zij te worstelen heeft tegen wind en getij, tegen een zwakke gezondheid, tegen beperkte middelen, of misschien zelfs tegen een echtgenoot, die haar edel streven belemmert of tegenwerkt; maar hare belooning zal niet uitblijven.

‘t Kan wezen dat de mensch geen naam meer hoort,
Dat hem geen klank meer zoet of dierbaar klinkt,
Daar is één naam, dien hij verstaat, één woord,
Dat altijd hem ontroert en 't hart doordringt:
‘Mijn Moeder!’

Tooverwoord vol zielsgenot!
De mensch kan 't ál vergeten; zelfs zijn God, -
Zijn moeder ooit vergeten, kan hij *niet*!
Wat in zijns harten tempel zij vergaan,
Háár beeld blijft overeind op 't voetstuk staan.
't Moog' schuilen achter 't klimop van den tijd,
Het *is* er toch, bedekt, maar *onontwijd*!

TEN KATE.

Hoofdstuk XIV.

Engelen of bengelen?

Voedt uw kind op, zooals gij zoudt wenschen zelf opgevoed te zijn.

SPURGEON.

De ware moeder heeft geen gemakkelijke taak, - wij wezen er reeds in het vorig hoofdstuk op, - maar geen andere taak ook brengt zulk een zoete belooning met zich. Zonder twijfel schenken ouders veel aan hunne kinderen, maar hoeveel ontvangen zij daarvoor ook terug! Wij hebben behoefte aan wat drukte en beweging om ons heen; wij, die de middaghoogte des levens reeds bereikt hebben, missen noode de vroolijkheid van het opkomend geslacht in onze omgeving. *Wij* verliezen onze illusiën, maar die onzer kinderen zijn nog ongerept. *Wij* zijn allicht achterdochtig en daardoor onbillijk; onze kinderen nemen alles vertrouwend aan, en zijn daardoor dikwerf dichter bij de waarheid dan wij. Herhaalde teleurstellingen sloegen zóó vaak aan onze verwachtingen den bodem in, dat ons oordeel onwillekeurig daarvan den invloed ondervindt. Maar de jeugd twijfelt niet aan de macht

van deugd en waarheid; zij is vol vertrouwen, vol edelmoedigheid, vol hoop, vol blijde verwachting.

Op die wijze ontvangen wij, die pralen met onze kracht, minstens evenveel steun van onze kinderen, als wij hun geven.

‘Wat de vrouwen in onze opvoeding onvoltooid hebben gelaten,’ zegt Goethe, ‘vullen onze kinderen aan.’

Ik ben het geheel eens met Holmes, waar hij beweert dat de edelste en schoonste trekken in een mannenkarakter niet tot ontwikkeling en volmaking komen, eer hij weet wat het zeggen wil een kind te hebben, dat naar hem opziet en hem ‘*Vader*’ noemt. En is dit het geval met den man, hoeveel meer nog met de vrouw! Eer zij weet wat het is een kind aan het hart te drukken, dat, tot haar opziende, den heiligen moedernaam stamelt, heeft zij hare bestemming niet bereikt.

Kinderen zijn ‘de poëzie des levens, zonnestralen, bronnen van liefde, frissche bloemen op ons levenspad.’ Zij zijn het zout der aarde, zonder hetwelk alles smakeloos zijn zoude.

Ah, what would the world be to us,
If the children were no more?
We should dread the desert behind us
Worse than the dark before.

Come to me, O ye children!
And whisper in my ear
What the birds and the winds are singing
In your sunny atmosphere.

For what are all our contrivings,
And the wisdom of our books,
When compared with your caresses,
And the gladness of your looks?

Ye are better than all the ballads
That ever were sung or said;

For ye are living poems,
And all the rest are dead.

LONGFELLOW.

Kinderen zijn ‘een glimlach uit den Hoogen’. Laten wij ze dan nooit geringschatten. Zelfs in den meest haveloozen straatjongen kunnen krachten sluimeren, die hem eens tot een edel, groot man zullen maken, en er kan een tijd komen, wanneer wij er trotsch op zullen zijn een groet van hem op te vangen.

‘Babies’ zijn wonderlijke wezentjes. Eenige hunner eigenaardigheden zal ik hier opsommen, en iedere moeder zal er nog wel wat bij weten te voegen.

‘Baby’ speelt gaarne voor wekker, en is op ieder uur bereid de geheele familie het bed uit te jagen.

Geef ‘Baby’ maar gelegenheid en hij zal meer scherven maken dan de bedrijvigste boerenmeid.

‘Baby’ valt vaker en is onkwetsbaarder dan de meest bedreven circus-clown.

‘Baby’ maakt meer geweld over een speldeprik dan zijne moeder over een gebroken been.

‘Baby’ kan het geheele huis op stelten brengen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat en van 's avonds laat tot 's morgens vroeg, zonder dat zijn eentonig gegil hem verveelt.

‘Baby’ slaapt den heelen dag rustig, als vader op het kantoor is, maar wanneer deze vermoeid naar bed is gegaan, schreeuwt hij hem telkens wakker.

‘Baby’ kan het onhebbelijkste, morsigste, leelijkste, dwingerigste kind van de wereld zijn, zonder dat zijne moeder daar iets van bemerkt, en wee hem, die het haar aan het verstand zou willen brengen.

‘Baby’ kan een model-kind zijn, als er niemand bij is, maar zoodra er bezoek komt allen oudertrots beschamen.

‘Baby’ verleent aan het huis grooter luister dan het

kostelijkste huisraad; hij kan de liefelijkste muziek maken ter wereld en een liefde in het hart zijner ouders wekken, machtiger dan zij wisten te kunnen koesteren. En als ‘Baby’ heengaat, laat hij een leegte na zóó groot, zóó onherstelbaar, dat een gansche wereld die niet weder vullen kan.

‘Niets,’ zegt Ludlow, ‘gaat boven het genot een kind genoeg te geven, een genot, zóó groot, dat de zwartste zwartgalligheid er voor op de vlucht gaat.’

De waarheid dier woorden hebben wij reeds zóó dikwijls ondervonden dat wij onze kinderen koesteren en vertroetelen, zooveel wij maar kunnen. En komt al eens de vrees bij ons op dat wij hen bederven, dan stillen wij die met de gedachte dat zij niet lang kinderen blijven zullen, of erger nog, dat de dood hen, wie weet hoe spoedig, uit onze armen rukken kan. Laat hen toch zoolang mogelijk gelukkig zijn; waartoe hen noodeloos te kwellen!

Maar onze lievelingen kunnen - en zullen - ware kwelgeesten voor ons worden, indien wij hen, niet *te veel*, want dat kan niet - maar indien wij hen onverstandig liefhebben. Kinderen worden zooals men hen maakt; het is maar jammer dat er zooveel door de opvoeding bedorven worden.

‘Ik ben zoo bang,’ schreef Carlyle's moeder hem, ‘dat wij niet meer zulke lange brieven van u krijgen zullen, als gij naar buiten gaat. Zij doen mij zoo goed; zij zijn het licht mijns ouderdoms, de oogst mijns levens.’

Alle ouders kunnen op hun ouden dag een rijken oogst van geluk genieten, als zij het goede zaad in de harten hunner kinderen hebben uitgestrooid; maar wee dezulken, die het achteloos hebben nagelaten!

Leer eerst uw kind gehoorzamen, en daarna kunt ge hem leeren wat ge verkiest; maar trek de teugels niet al te strak aan; het jonge gemoed moet zich onbelemmerd kunnen ontwikkelen.

Niemand heeft meer behoefte aan gezond verstand en helder oordeel dan een moeder of opvoedster, om te kunnen weten wanneer zij dwarsboomen moet en wanneer toegeven. Het kind moet geregeerd worden, maar niet met een ijzeren roede. Zijn wil moet gebogen worden, niet gebroken. Zijn vurige geest moet worden geleid, maar niet uitgedoofd. ‘Pour bien élever un enfant,’ zegt Lamfoin, ‘il faut beaucoup de fermeté, revêtue de beaucoup de douceur; en un mot, il faut le conduire avec une main de fer couverte d'un gant de velours.’

De uitersten moeten vermeden worden; aan den eenen kant overgroote toegevendheid, die het karakter bederft, nog voordat de eerste jeugdige bloesems zich hebben kunnen ontwikkelen; aan den anderen kant stuurschheid, hardheid en somberheid, die des levens Mei veranderen in een triestigen Novemberdag, de warmte van het jonge hart verkillen, en vrees en verwijdering wekken, waar nog onomstootelijk vertrouwen heerschen moet. Gezegend de moeder, die tusschen deze gevaarlijke klippen het midden weet te houden!

Zoowel voor zichzelf als voor anderen wordt het bedorven kind een kruis. Hij gaat de wereld in zonder zedelijke kracht om met het lot te worstelen. Hij is verweeklijkt en ontzenuwd, een speelbal van personen en omstandigheden, en nochtans onwillig goeden raad aan te nemen. En hij levert het droevig schouwspel van de gevolgen dier dwaze moederliefde, welke zelfs niet vermocht wederliefde te verwerven. Als een overdreven weekhartige moeder in hare kortzichtigheid haar kind iederen arbeid uit de handen neemt en elke hindernis wegruimt van zijn pad, berooft zij hem zelf van het uitstekende opvoedingsmiddel, dat ons in de trouwe vervulling onzer plichten gegeven is. ‘De weeklijkste en toegevendste ouders hebben de ondankbaarste en ongehoorzaamste kinderen,’ zegt Wilmsen.

Eenige jaren geleden kwam ik in aanraking met een soldaat, die gedurig in het militaire hospitaal moest worden opgenomen, ten gevolge van herhaald misbruik van sterken drank. Toen hij wegens ongeschiktheid uit den verderen dienst ontslagen was, vertelde hij mij wat de eerste aanleiding was geweest tot zijne ongelukkige gewoonte. Hij schreef die geheel dááaraan toe, dat zijn vader, een rijk indigo-planter, hem als schooljongen te veel zakgeld had toegestaan. Dit had hem in de gelegenheid gesteld te drinken en te spelen.

Wie zal zeggen hoeveel jongelieden zedelijk te gronde gericht zijn door het geld, hun door hunne zwakke moeders ‘toegestopt’, buiten weten en dikwerf zelfs tegen het uitdrukkelijk verbod in van hunne verstandiger vaders. Zoo maakt men kinderen zichzelf en der maatschappij ten vloek.

De grootste ondienst, dien men de maatschappij kan bewijzen, is zijne kinderen zoodanig te verwennen en te bederven, dat de wereld het later betreuren moet dat zij niet reeds in de wieg gestorven zijn.

Een moeder veroorlooft haar jongen haar tegen te spreken en haar oneerbiedig te behandelen. Maar jaren daarna, wanneer zij reeds lang ter verantwoording opgeroepen is, plukt een ander nog de bittere vruchten harer zwakheid. De bedorven knaap is echtgenoot geworden, en behandelt zijne vrouw op dezelfde ruwe wijze, die hij zich jegens zijne moeder mocht veroorloven. Mogelijk kan er uit een bedorven kind nog een waardig, deugdzaam man groeien, maar de gevolgen zijner verkeerde opvoeding zullen zich immer nog doen gevoelen in zijne ongemanierdheid, verwaandheid, zelfzucht, of op welke andere wijze zij zich mogen uiten.

‘Wij kennen iemand,’ zoo lazen wij onlangs in een ernstig blad, ‘wier heilige overtuiging het is, dat niemand gelukkig zijn kan, tenzij hij steeds bij de eerste roepstem

van den plicht volkomen bereid gevonden worde zijn genot te offeren en zijne zoete rust blijmoedig op te geven. Haar grootste geluk is hare kinderen genoeg te doen, maar dit streven tracht zij te vereenigen met haar innig verlangen blijmoedige zelfverloochening in hen aan te kweeken. Wij waren er getuige van hoe zij zonder eenige waarschuwing een van hen een kop thee zonder suiker overreikte, en bespieden den glimlach, die daarop tusschen die twee gewisseld werd. Dit scheen een kleinigheid, maar de toekomst zal er de vruchten van dragen.'

Gestrengheid, mits rechtvaardig toegepast, ontrooft ons nooit de kinderlijke liefde. Zij gevoelen de billijkheid er van en worden niet gaarne aan zichzelf overgelaten, maar hebben behoefte aan een leidende hand. De liefde, die geen zelfbedwang en zelfverloochening inprent, die zóólang de oogen sluit voor alle gebreken, tot zij reeds ondeugden geworden zijn, en uit verfoeilijke gemakzucht het opschietend onkruid welig laat tieren, die liefde is een moeder onwaardig.

Twee jonge dames in Indië stonden tusschen het struikgewas aan den kant van een beekje, zich afvragend hoe er overheen te komen. Toevallig kwam er juist een Javaansche knaap voorbij en zij riepen hem toe haar te helpen. Hij trad naderbij, en gilte plotseling met een ontsteld gezicht terwijl hij achter haar wees: '*Slangen!!*' In een ommezien waren de dames aan den overkant. Menige moeder zal het gemakkelijker toeschijnen een afgrond over te springen, dan de liefkoozingen en smeekbeden van haar lieven jongen te weerstaan, maar de gedachte aan de gevaren, die zoowel hem als háár dreigen, wanneer zij haar plicht verzaakt, zal haar sterken. Een ondankbaar kind is een foltering voor het hart zijner moeder, maar als zij hem bederft, zal hij natuurlijk ondankbaar zijn, wijl hij alsdan geen reden tot dankbaarheid hebben zal. Door bittere er-

varing zal hij tot de ontdekking komen, dat er geen grooter wreedheid is dan een kind te bederven. ‘Wanneer het kind, dat door de toegevendheid der ouders een slaaf van den hartstocht geworden is,’ zegt Ritter, ‘volwassen zijnde, de oogen opengaan, - weet ge, zwakke ouders! wat dan het loon uwer toegevendheid is? Dat ge van uw eigen zoon en dochter het verwijt zult moeten aanhooren: ‘Gij hebt mij rampzalig gemaakt. De oorzaak van mijn ongeluk zijt gij. Gij hadt wijzer moeten zijn: ik was een kind en wist niet beter.’

Na verloop van tijd zal de onverstandige moeder zuchten over de verkoeling harer kinderen, of weeklagen dat zij zoo ‘den verkeerden weg opgaan’. Zij denkt aan den tijd toen zij voor hen zorgde, voor hen zwoegde, voor hen bad, en misschien zal eindelijk in hare droeve ziel de gedachte rijzen, dat zij ‘onverstandig’ was.

De verstandige moeder daarentegen oogst de kostelijke vruchten van haar arbeid. Hare dochters worden vriendinnen voor haar; hare zonen worden haar tot hulp en steun. Hun eerbied houdt gelijken tred met hunne liefde, en op hunne beurt ouders geworden, gaan zij hunne kinderen in het goede voor.

‘Nog is er een ernstig gevaar,’ lezen wij in het boven aangehaalde Zweedsche boekje, ‘waaraan kinderen door de traagheid en gemakzucht hunner moeder zijn blootgesteld. De jeugdige ziel verlangt alles te begrijpen, alles te doorzien, wat zich aan zijne blikken voordoet. Geven zijne ouders hem geen antwoord op zijne dikwijls “penibele” vragen; schepen zij hem af met een: “Dat zult ge later wel begrijpen,” of trachten zij angstvallig het kwade voor de oogen van hun kind te verbergen, dan vraagt dit hun niet meer; buitenshuis zoekt het opheldering. En toch is het van zoo groot gewicht *hoe* het antwoord gegeven wordt. De stipte waar-

heid moet het kind gezegd worden. Verklaren zijne ouders hem de zonde, die hem overal toelacht, en wijzen zij hem tevens op de vreeselijke gevolgen er van, dan zal zich reeds vroeg een onoverwinnelijke afschuw er voor in het jeugdig gemoed woning maken. Zijne vrienden daarentegen zullen hem allicht die zaken geheel anders voorstellen, als iets wat “ieder doet”, en wat ook “zoo erg niet is, als men er zich maar niet al te veel aan overgeeft”. Zij zullen hem alles in zulk een geheel ander licht doen voorkomen, dat in het jonge gemoed zich de overtuiging vestigen zal, dat men zich niet aan zulke zaken kan onttrekken, zonder zich belachelijk te maken.’-

Moeders, weest op uwe hoede. Is u een kind geschonken, beschouwt het niet als een speeltuig, maar aanvaardt den u toevertrouwd schat als een heilig pand, - een talent, waarvan ge eenmaal rekenschap zult hebben af te leggen. Voedt het op in reinheid, waarheid, zelfverloochening en onafhankelijkheid. Leert uw kind wreedheid schuwen en de zwakke beschermen, en doordringt het van de achting, die het de vrouw verschuldigd is, te beginnen met zijne moeder en zijne zusters. Zoo zult gij met God's hulp verhoeden dat uw kind de vloek van uw leven wordt.

Hoofdstuk XV.

Onze dienstboden.

Van de ontelbare klachten over dienstboden komen er vele ten laste van de vrouwen zelf. Te goed en toegevend, of te streng voor een onbeschaafd mensch te wezen, is geen van beide verstandig.

NICOLAÏ.

Zijn zij huurlingen? - Neen, zij zijn leden van hetzelfde gezin.....
Eenvoudige vrienden, mededienstknechten voor God, over wie gij slechts tot heerschers zijt geworden door het verschil in aardsche goederen.

SENECA.

Toen Sydney Smith predikant was geworden van een dorpskerspel verhaalt hij ons, waar hij zijne huishoudelijke inrichting beschrijft: 'Een huisknecht was ons te duur; daarom raapten we een onbeholpen boerenkind van den weg op, hingen haar een servet over den arm, doopten haar Bunch en noemden haar onze hofmeesteres. De meisjes leerden haar lezen, mijne vrouw leerde haar werken en ik belastte mij met hare zedelijke vorming. Bunch werd de beste dienstbode uit den geheelen omtrek.'

Deze goede luitjes hadden een flinke dienstbode nodig, dus gingen ze er een ‘maken’, en Bunch was het waarlijk niet ontmoedigend resultaat.

Maar het geslacht van Bunch is uitgestorven. Wie tegenwoordig met ontzaglijk veel moeite en geduld een dienstbode tot zekere bekwaamheid gebracht heeft, zal, zoodra het meisje een dienst weet, waar zij het nog wat gemakkelijker en beter hebben zal, of waar haar loon een tiental guldens meer zal bedragen, van haar vernemen dat zij ‘hooger op’ gaat en kan haar nakijken. - En in zekeren zin heeft het meisje gelijk.

Onze dienstboden zijn niet meer wat zij plachten te wezen, maar kan de oorzaak daarvan ook gelegen zijn in het feit, dat de meesters niet meer zijn wat zij eertijds waren? Zoo heer, zoo knecht. De jacht naar genot, die in de eerste standen heerscht, heeft zich ook aan de lagere standen medegedeeld, en brengt de jacht naar geld verdienen met zich. Geen zekerder maatstaf voor de waarde eens volks dan het gehalte der dienstboden, want deze zijn de kopieën hunner meesters. ‘Bedienden volgen de meesters na’, zegt Rousseau, ‘en daar zij het ietwat ongelikt doen, vallen de gebreken, die onder het vernis der uiterlijke beschaving zoowat bedekt bleven, bij hen in het oog. Men kan uit den toon en het gedrag der kamenier den aard en de zeden harer meesteres opmaken.’ In de dienstbodenkamers van een degelijke natie vindt men wijsgeeren; een diepgezonken volk telt er karakters van het minste allooi.

Over het algemeen bestaat er helaas te weinig samenwerking tusschen de dochters en de dienstboden van het gezin. Maar al te dikwijls zien de eersten op de laatsten neer als op wezens van een lagere orde, gaan haar voor in luidruchtig en ongemanierd gedrag en leeren haar door eigen voorbeeld zich opzichtig en smakeloos te kleeden.

Mevrouw Smith leerde hare meid tafeldienen, maar onze hedendaagsche mevrouwen zijn veel te deftig, te traag of te onwetend, om hare dienstboden werken te leeren.

Men heeft er wel eens over gedacht dienstbodenscholen op te richten. Uitstekend, maar de mevrouwen zijn ook niet volmaakt. Een goede meesteres te zijn is nog moeilijker dan een goede dienstbode te zijn. Iedere vrouw, die aan het hoofd eener huishouding staat, moet niet alleen de plichten kennen der verschillende onderhoorigen, die zij in haar dienst heeft, maar ook *hoe* en *wanneer* zij vervuld moeten worden; anders zal zij nooit ‘baas’ zijn in haar huis. ‘Kennis is macht’ zoowel voor de huisvrouw, als voor ieder ander; de dienstbode, die haar werk grondig verstaat, ontdekt al heel spoedig of hare meesteres er verstand van heeft of niet; en zij wordt feitelijk meesteres van het terrein, zoodra zij bemerkt dat hare mevrouw de handen verkeerdt staan.

‘Waarom ben je uit je laatsten dienst gegaan?’ vroeg onlangs een dame aan een dienstbode, die zich voor keukenmeid kwam presenteeren.

‘U bent erg nieuwsgierig,’ antwoordde de sollicitante snibbig. ‘Ik heb u immers ook niet gevraagd waarom uw vorige keukenmeid is vertrokken!’

Zulke histories zijn ongetwijfeld hoogst onaangenaam voor de dames, maar zij moeten bedenken dat onze dienstboden niet langer bloote machines zijn, en door hun ‘volk’ met eenig respect willen behandeld worden.

De heer Smith zelf belastte zich met de zedelijke vorming van Bunch. Zeker, het hoofd des huisgezins is deszelfs natuurlijke geestelijke voorganger, maar hij moet meer voor zijne onderhoorigen doen dan hen iets stichtelijks voorlezen of gelegenheid tot kerkgaan geven. Toon een weinig oprechte belangstelling in de betrekkingen, die zij aanknoopen, de vermaken, die zij najagen, en de omstandig-

heden van hun huiselijk leven, en gij zult hen meer goeddoen dan ellenlange vermaningen en omvangrijke preeken vermogen. Preeken vooral kunnen zoo zwaar te verteren zijn!

Maar godsdienst en zedelijkheid worden niet uitsluitend door leeringen en uiterlijke teekenen van godsdienstoefening gekweekt; ieder lid van het huisgezin heeft door zijn voorbeeld invloed op een dienstbode als Bunch. In alles zal zij de jonge dames van den huize tot model nemen. Staan zij vroeg op, Bunch doet het ook; zijn zij ordelijk en netjes, Bunch zal het ook zijn; verrichten zij al haar werk met nauwgezetheid, Bunch doet het haar na. De kleeding en manieren van mevrouw worden in de keuken getrouwelijk nagevolgd, waarom het de plicht der meesteressen is, hare dienstboden voor te gaan in zedige bevalligheid en zachtmoedigheid. Kortom, van het voorbeeld der meerderen hangt het gedrag der minderen af.

Ziedaar dan, gij jonge dames, een taak, even heilig en nuttig als het moeilijkste huisbezoek, en zij heeft nog vóór dat gij haar binnenshuis kunt verrichten. Vormt de karakters uwer dienstboden, zoodat zij mettertijd goede vrouwen en moeders zullen worden, en gij zult een werk doen, dat 'niet ijdel is'.

Voor eenigen tijd zag ik een mooie schilderij met het onderschrift: 'De wijde wereld in.' De kunstenaar stelt een bevallig en zedig jong meisje voor, dat op het punt staat voor het eerst haar ouderlijk huis te verlaten om te gaan 'dienen'. Onwillekeurig voelt ge u aangegrepen door dit aandoenlijk tafereeltje. Het meisje ontvangt op den drempel der hut de laatste omhelzing harer moeder, terwijl de oude grootvader en het kleine zusje, dat ook hare pop heeft medegenomen om 'dag' te zeggen, met weemoedigen blik toezien; en de voerman wacht met zijn karretje. Kon hare

toekomstige meesteres de bezorgde gezichten der ouders zien, en voor een oogenblik gevoelen als deze, wanneer zij bidden voor de deugd en het geluk van hun kind, o, zeker zou zij zich meer bekommeren over hare jeugdige dienstbode en meer haar best doen het meisje op den goeden weg te houden.

Onlangs vroeg een dame in een veelgelezen advertentieblad een kindermeid, en ontving onder andere een brief, waarin de moeder der aspirante bezwaar maakte tegen het dragen van mutsjes en katoenen japonnetjes, wijl zij wilde, zooals zij zich uitdrukte, dat hare dochter als juffrouw behandeld zou worden; - natuurlijk tot groote verontwaardiging der dame.

Toch moeten de meesteressen, die zich over de aanmatiging dezer onverstandige moeder ergeren, de hand eens in eigen boezem steken en zich afvragen of zij haar eigen kinderen ook niet dikwerf 'hooger op' verlangen te zien en voor hen toegang begeeren tot kringen, waarin zij niet thuis behooren.

'Waarom staat gij er zoo op,' vraagt Ruskin, 'altijd door minderen gediend te worden? Waarom steekt ge zelf uwe handen niet wat meer uit? Waarom leert ge uwen jongens niet kleine huiselijke plichten te vervullen, - waarom verstaan uwe meisjes de kunst niet het huis zindelijk te houden, waarin zij geboren en opgegroeid zijn? Misschien zal het eenmaal zoover komen en huis en hof zullen er u te dierbaarder om worden..... Maar, zoo ge volstrekt door minderen wilt bediend zijn, stelt dan vast hoe gij ze wilt opgevoed hebben, sticht eigen dienstbodenscholen en plaatst ze daar. Zoo zullen zij voor hun beroep geschikt worden, het eer aandoen en niet lichtvaardig veranderen; mits gij zelf dan ook een waardig voorbeeld geeft. Maar nog eens - het zou een zegen zijn als het gebrek aan goede dienst-

boden er ons toe bracht wat meer onze eigen handen te gebruiken; wij zouden er stellig niet minder gelukkig om zijn.'

'De omgang met de huisbedienden,' zegt Nicolai, 'is een der onaangenaamste dingen voor een fijnbeschaafde vrouw. Men zou werkelijk het gelukkigst leven, als men zonder dienstboden kon zijn; want vooral de vrouw, die steeds met hen in aanraking komt, zal het ondervinden dat, hoe meer dienstboden zij heeft, haar des te meer aanleiding tot verdriet en ergernis gegeven wordt.'

Misschien zijn er onder mijne lezeressen, die verlangen iets meer van Bunch te vernemen. Ziehier hare korte geschiedenis, gelijk die te vinden is in de levensbeschrijving van Sydney Smith.

'Bunch was een stevig gebouwde en sterke deern. Haar eigenlijke naam was Rachel Masterman. Zij moest bij Sydney Smith tafeldienen, het huis in orde houden, en allerlei kleine diensten bewijzen. Na verloop van tijd werd zij keukenmeid en huwde den koetsier. De laatste jaren haars levens bracht zij te York door, waar zij ook gestorven is - nu reeds lang geleden.'

Toen Bunch tot keukenmeid bevorderd was, werd er een ander klein meisje van de straat opgeraapt om hare ledige plaats te vervullen. Twee jaar geleden ontmoette de levensbeschrijver van Sydney Smith haar in de buurt van York, en zij vertelde hem menig staaltje van welwillendheid, die ons de gehechtheid verklaren, welke zijne dienstboden voor hem koesterden. Hunne genegenheid was van het allooi, dat voor geen geld te koop is.

In het huishouden van een anderen predikant ging het op dezelfde wijze toe.

'Laat mij u eens vertellen,' zeide zijne dochter tot mij, 'hoe wij in onze dierbare, oude pastorie leerden onze dienstboden te dienen. Het spreekt vanzelf dat men in een druk

gezin, waar ieder zijne eigene bezigheden heeft, op weekdagen de dienstboden niet veel werk van belang uit de handen kan nemen. Maar op den zevenden dag legden geen lessen beslag op onzen tijd. Men gewende ons dien als den “rustdag der dienstboden” te beschouwen, en zooveel wij konden bij te dragen om dien inderdaad tot een rustdag te maken. Wij ontbeten dan vroeger, en terwijl wij daarmede bezig waren, schudden de meiden onze bedden, want die waren voor ons kinderen te zwaar. Dadelijk na het ontbijt gingen wij naar onze kamers, maakten onze bedden verder op, ruimden onze kleeven weg, namen stof af - kortom, brachten alles in orde. Dan gingen wij naar de eetkamer en dekten de tafel; en dat ging ons wát netjes af, hoor! Op die manier konden al de dienstboden om tien uur in hunne Zondagsche pakken met ons naar de kerk gaan. Gasten of niet - Zondags aten we om één uur in plaats van om vijf; en dan werd er dien dag niet meer gekookt. Bij het middagmaal en het souper mochten de meiden afwezig zijn en zelf moesten wij dan tafeldienen. Ik moet nog lachen als ik aan de verschrikte gezichten denk der deftige geleerden of galante militairen, die gekomen waren om vader te hooren preeken en om den Zondag in de pastorie door te brengen. Hunne tegenstribbelingen om door de dochters des huizes bediend te worden, hunne pogingen om zelf hunne borden te verwisselen, en eindelijk hunne gedwongen berusting, als vader bedaard zeide: “Dat is nu eenmaal gewoonte hier in huis!”

Zoo leerden wij ook iets over te hebben voor de trouwe dienstboden, die ons van den morgen tot den avond dienden. Wat wij deden, was wel niet veel, maar zij hadden er toch een bijna geheel vrijen Zondag door.’

Volgens het *Fremdenblatt* zijn er in Berlijn twee dames, moeder en dochter, die om de veertien dagen des Zondags

in alles met hare dienstboden van plaats verwisselen. Zij doen zelf al het werk en staan de ontvangkamer af aan hunne bedienden en hunne kennissen. Deze spelen piano, zingen, lezen, breien, naaien en doen wat hun bevalt, terwijl de dames hen bedienen, juist zooals de meiden het in de week doen. Gewoonlijk hebben deze bij die gelegenheid gasten, en de welwillende meesteressen moeten een uitgezochten maaltijd bereiden, en ruimen daarna blijmoedig het vaatwerk weg.

Dit schijnt ons echter een al te hooge opvatting van de verplichtingen, die wij tegenover onze dienstboden hebben.

De beroemde graaf van Chesterfield liet bij zijn dood aan ieder zijner onderhoorigen een legaat na, gelijkstaande met twee jaar loon, en duidde hen in zijn testament aan als ‘mijne ongelukkige vrienden, in geboorte mijne gelijken, doch in het bezit van wereldsche goederen mijne minderen.’

Indien alle meesters hunne bedienden in zulk een licht wilden beschouwen, dan zou een moeilijk maatschappelijk vraagstuk in eens opgelost zijn.

Iemand van de Inwendige Zending oppert in de Standaard het denkbeeld om meisjes, die met naaiwerk den kost willen verdienen, niet voort te helpen, en haar daardoor als 't ware te dwingen een dienst te zoeken. Volgens zijne overtuiging ‘geven de meesten er de voorkeur aan voor een “bloedgeld” te werken, om des avonds hare volle vrijheid te kunnen genieten - wie weet *welk* een vrijheid!’

Zou het onze plicht niet zijn onze huishoudingen zóó in te richten, dat die volle vrijheid minder aantrekkelijk werd?

Vriendelijkheid voor dienstboden bestaat evenmin als vriendelijkheid voor kinderen in louter toegeeflijkheid, maar veel meer in het behartigen van hun waar belang.

Ofschoon wij tot hertoe slechts hebben gesproken over de plichten der meesteressen jegens hare onderhoorigen,

weten wij zeer goed dat diezelfde meesteressen dikwijls diep te beklagen zijn door de onwilligheid en onbruikbaarheid harer dienstboden. Wij weten allen dat boeien dikwerf ware beproevingen zijn, al gaan wij niet zoo ver als Carlyle, die hen beschouwde als de natuurlijke vijanden van het menschelijk geslacht en hen rangschikte bij het huiselijk ongedierte. Niet zonder reden beklagen de hedendaagsche huismoeders zich over de verkwisting, de ongeschiktheid en de onverschilligheid harer dienstboden.

Maar het was vroeger niet beter. Verkwistend waren zij ten minste al in den tijd van Walter Scott, die boven den schoorsteenmantel van Abbotsford de woorden had doen graveeren: ‘Waste not, want not.’ (‘Die wat spaart, die wat heeft.’)

De groote romanschrijver schijnt doordrongen te zijn geweest van het feit dat de Engelschen op het punt van voedsel van geen spaarzaamheid willen weten, en kende wellicht het Arabische spreekwoord: ‘Te veel is de vader van te weinig.’

Op zekeren dag hoorde een predikant van mijne kennis zijne beide meiden kibbelen over het schrobben van den gang.

‘Het is jouw werk,’ riepen beiden om het hardst.

Hij zond haar de een na de ander uit voor een verzonnen boodschap, en toen zij weg waren, nam de zonderlinge geestelijke zelf den luiwagen ter hand.

Toen de dienstmeisjes bij haar terugkeer haar meester op die wijze bezig vonden, protesteerden zij beiden met vuur.

‘Dat is geen werk voor u, mijnheer.’

‘Wel,’ zeide hij, ‘als het toch *uw* werk niet is, Pietje, en *uw* werk ook niet, Jansje, dan is het zeker *mijn* werk.’

Natuurlijk heeft de vrouw des huizes geen recht al den tijd harer dienstboden in beslag te nemen en haar elke uitspanning te onthouden, maar de meiden mogen toch ook

niet te veel vergen. Wie gaat ‘dienen’, moet bedenken dat haar geen kost en loon gegeven wordt om er haar gemak van te nemen. Er zijn er maar al te veel onder haar die met haar werk de hand wat lichten, en zeggen: ‘Nu, zoo kan het wel!’ En het voorbeeld der meesters en meesteressen is helaas daaraan niet vreemd.

Mevrouw. ‘Brechtje, er ligt overal in huis een duimdik stof. Ik kan het niet langer aanzien.’

Brechtje. ‘Doe zooals ik, mevrouw, en kijk er niet naar.’

Maar Brechtje zou er wèl naar gekeken hebben als zij een braaf meisje was geweest, dat lust in hare plichten had; evenals de jeugdige dienstbode, die aan hare vriendin vertelde dat zij ‘bekeerd’ was.

‘Hoe weet je dat zoo zeker?’ vroeg deze.

‘Omdat ik nu onder de matten veeg,’ antwoordde de bekeerling op zegevierenden toon.

Vroeger deed zij haar werk alleen goed, waar zulks in het oog viel; nu verrichtte zij het, zooals haar verhoogd plichtsbesef het haar gebod.

Een andere dienstbode, die een bijbellezing bezocht had, waar gesproken was over ‘den doorn in het vleesch’, waarvan Paulus gewaagt, zeide bij het naar huis gaan: ‘Ik zal den dienst niet opzeggen, zooals ik van plan was; maar ik zal het slechte humeur van mevrouw beschouwen als *mijn* doorn in het vleesch, en daarmee mijn voordeel doen.’

Dit was het goede zaad, opschietende en vrucht dragende in haar hart.

Waren er veel zulke dienstboden, dan zouden de meesteressen minder gekweld worden door het humeur van hen, die betaald worden voor willig dienstbetoon.

Eens kwam ik bij een dame van mijne kennis en vond haar geheel ontstemd. De meid was van alles de schuld. ‘Zij heeft het van morgen weer op haar heupen,’ klaagde mijne

vriendin. 'Dan is er niets met haar aan te vangen. Dan gaat alles verkeerd!'

De meesteressen vergeten echter te dikwijls dat dienstboden van hetzelfde maaksel zijn als zij. Misschien wat grover bewerkt, maar van dezelfde grondstof.

Mevrouw. (tot de nieuwe meid.) Wij ontbijten gewoonlijk om acht uur.'

Nieuwe meid. 'Goed, mevrouw, maar als ik niet beneden ben, behoeft u niet te wachten.'

Mevrouw. (tot een welwillende dienstbode.) 'Ik ga van avond naar de Opera. Het kan wel laat worden, Antje.'

Antje. 'O, dat komt er niet op aan, mevrouw.'

In Amerika schijnt het met de dienstboden treurig gesteld te zijn. De volgende knipsels uit een daar verschijnend blad geven een bewijs van de tirannie der Amerikaansche dienstboden. Bij ons verschijnen dergelijke advertenties slechts in bladen als Uilenspiegel en Het humoristisch Album, maar wie weet hoe spoedig zij ook in andere bladen te vinden zullen zijn.

Wordt gevraagd:

een vroolijke en vriendelijke mevrouw voor een tweede meid, die pony en tournure draagt en er aardig uitziet. Verzoeken opgave van het aantal mannelijke bedienden, en eenige inlichtingen over de overige dienstboden. Ondergeteekende verlangt minstens drie avonden in de week hare kennissen bij zich te mogen ontvangen. Goede getuigen worden verstrekt door hare mededienstboden. Adres, enz.

Gezocht:

door een 'meid-alleen' een geschikte en ijverige meesteres, genegen een flink deel van het huiswerk voor hare rekening te nemen. Mijnheer wordt verzocht de ramen te wasschen en zijne eigene laarzen te poetsen. Niet aan vroeg

opstaan gewoon, zou men ook gaarne zien dat hij - als het eens noodig was - het eerst bij de hand was. De Zondagen geheel vrij, evenals de bezoeken van onderofficiers. Adres, enz.

Hoofdstuk XVI.

Wat moeten wij met onze dochters aanvangen?

Daar is een breede schare van vrouwen, die met zichzelf even verlegen schijnen als de maatschappij het met haar is. Zij hebben niets te doen en weten ook niets te doen. Waarom? - Omdat zij ongehuwd zijn? - Neen, maar omdat zij niet tot bruikbare en nuttige menschen gevormd zijn.

ELISE VAN CALCAR.

Ongeveer twintig jaren geleden schreef ik als student een opstel, getiteld: *‘Wat moeten wij met onze dochters aanvangen?’* en ik droeg het voor in ons ‘Philosophisch genootschap’. De te behandelen onderwerpen werden elke week bij den ingang der universiteit aangeplakt. De pedel, die met dit werk was belast, maakte bezwaar tegen den titel, dien ik hem opgaf, en wel op grond dat het onderwerp naar zijne meening hoogst ongepast was.

Met allen eerbied voor de gewetensbezwaren van mijn goeden vriend, den pedel, kan ik toch niet toegeven dat het onderwerp ongepast zou zijn; integendeel - ik houd het voor een punt, dat thans nog meer overweging ver-

dient dan twintig jaar geleden. Was de vraag wat men met een huis vol dochters doen moest toen reeds moeilijk te beantwoorden, thans, nu het trouwen uit de mode schijnt te gaan, is zij bijna niet meer op te lossen. Het aantal vrouwen, dat om werk roept, is in de laatste jaren ontzaglijk toegenomen, niet alleen tengevolge der aangroeiende bevolking, maar ook wegens den algemeenen druk in handel en landbouw. Vrouwen, die er nooit aan gedacht hebben zich bijzonder op iets toe te leggen, zien zich nu op eens geplaagd voor de harde noodzakelijkheid om zelf in hare eerste levensbehoeften te voorzien. En dat het hoogst moeilijk is werk te krijgen wordt even klaar als aandoenlijk bewezen door de dagelijksche reeks van aanbiedingen in de nieuwsbladen.

‘Ik beweer ook niet dat u leven kunt, van wat ik u geef,’ hoorde ik onlangs in een groot linnenmagazijn den eigenaar zeggen tot een bleek meisje van misschien achttien jaar. ‘Daar kan *ik* niet voor zorgen. Als u voor dat loon niet werken kunt, kan ik dadelijk honderd anderen in uwe plaats krijgen.’

Jaarlijks wordt de strijd om het bestaan zwaarder. Toen er eenige jaren geleden een examen voor vrouwen plaats had voor de vacante plaatsen bij post- en telegraafdienst in Engeland, waren er voor de honderd vijf en veertig plaatsen niet minder dan twee duizend vijfhonderd mededingsters.

Hoe zonderling toch dat zooveel meisjes in den vreemde haar brood trachten te verdienen, terwijl daarentegen in het ouderlijk huis een vreemd meisje kost, inwoning en loon verstrekt wordt, als zij het huiswerk in ruil daarvoor verrichten wil! Schamen onze meisjes zich voor dien arbeid? Zulk een nuttige bezigheid is haar niet fatsoenlijk genoeg, niet waar? - Maar hangt het gepaste van eenigen arbeid

dan af van deszelfs betrekkelijke nutteloosheid? Zijn jonge meisjes inderdaad ‘fatsoenlijker’, wanneer zij al het mogelijke doen om eenige guldens te verdienen met ‘dameswerk’, dan wanneer zij koken, bedden opmaken of kinderen verzorgen in haar ouderlijk huis? Konden vele meisjes er maar toe besluiten stil thuis te blijven en daar flink de handen uit de mouwen te steken, zij zouden spoedig meer uitsparen dan zij haar vader aan onderhoud kosten!

In een van Jean Ingelow's werken zegt de held van het verhaal: ‘Eens praatte ik met een beminnelijke, maar door zorgen neergedrukte dame, die in een mijner huizen woonde, over de verdrietelijkheden van het dagelijksche leven. Zij zeide dat er geen huiselijke bezigheid was, die zij niet met genoeg zelf zou verrichten, maar zij moest wel een meid houden. ‘Wie zou anders de voordeur opendoen!’

‘Permitteert uwe gezondheid dat niet?’ vroeg ik, haar niet recht begrijpende.

Zij sloeg geen acht op die vraag. ‘Voor de kennissen, weet ge.’

En zoo betaalt ge jaarlijks aan loon, voedsel, bewassching en zoo voort, een som van minstens driehonderd vijftig of vierhonderd gulden, - voor velen het verschil tusschen armoede en welvaart, - alleen opdat die kennissen door een meid zullen binnengelaten worden in plaats van door uzelf.

Ik ken een dame, die haar huishouden zóó aardig ingericht heeft, dat het mij dikwijls verwondert, als ik bedenk hoe weinigen nog haar voorbeeld volgden. Zij heeft een man en drie kinderen te verzorgen (geen baby), en heeft maar driemaal 's weeks een flinke jonge meid. Toch geniet zij een zeer rustig, kalm, tevreden leventje. Hoe zij dat aanlegt? - De meid kost belasting noch fooien, welke beide laatsten voor een gewone vaste dienstbode reeds

spoedig (althans in een groote stad) vijf en twintig gulden jaarlijks belooopen, en eet maar drie dagen in de week mede in plaats van zeven. Het geld, daardoor bespaard, komt hare meesteres uitnemend te stade, want nu kan deze zich de weelde veroorloven hare wasch droog van den stok - en de overhemden, boorden en manchetten gesteven en gestreken thuis te laten brengen, terwijl zij ook het grootste gedeelte van het naaiwerk van zich afschuiven mag. Overigens maakt zij geen overbodige drukte. Haar huis is klein, hare kinderen gaan school, haar man naar zijn bureau. Het middagmaal bestaat uit vleesch, groente en aardappelen, soms met een eenvoudig nagerecht. Zij kookt en braadt bijna alles op een stel, zoodat zij zelden het fornuis behoeft aan te maken. De meid schilt niet alleen aardappelen en maakt groente schoon voor den dag, waarop zij zelf mede-eet, maar ook voor den volgenden, zoodat hare meesteres daarmee ook geen drukte heeft. Wil deze eens, op dagen dat zij geen hulp heeft, visites maken of uit wandelen gaan, dan kookt zij vroeg, en zet daarna de pannen op zeer laag licht of wel de dekschaaltjes tusschen kussens, zoodat zij het eten toch warm vindt bij hare thuiskomst; de aardappels zijn dan in een ommezien ook klaar in water, dat in hare afwezigheid op het stel aan de kook is geraakt.

Des winters is zij - als haar man het haar niet afwint - het eerst uit de veeren, werpt den haardrooster om, zoodat de asch vanzelf wegvalt, legt hem weer recht, werpt er wat krullen op, wat houtjes en gebroken lichte turf, dan wat fijne cokes en de kachel snort ieder reeds verwelkomend tegen, die de ontbijtkamer binnenkomt. Al wat overigens nog 'grof werk' heet, wordt door de meid verricht op de dagen, wanneer zij present is. Mevrouw heeft zelden of nooit onaangenaamheid met hare dienstbode, die er nog een paar werkdagen elders bij heeft, veel geld ver-

dient en tevreden is met hare vrijheid. Heeft mevrouw zieken, logés, verhuizing, schoonmaak of welke extra drukte ook, dan veroorlooft de wet dat zij hare dienstbode zoovele dagen neemt, als zij verkiest. - Ik ken geen gelukkiger huisvrouwte. Zouden niet vele meisjes op dezelfde wijze kunnen bijdragen tot besparing van onnoodige uitgaven?

Ik heb eens gelezen van een officiersvrouw, die tot verwondering harer kennissen zelf haar bed opmaakte. Toen haar man na jaren generaal geworden was, opperde een vriendin van haar de veronderstelling, dat zij *nu* dat werk wel niet meer zou verrichten.

‘Zeker wel,’ zeide zij, ‘als een officiersvrouw goed liggen wil, zal een generaalsvrouw dat nog eer begeeren.’

Eenige jaren geleden woonde er een jonge dame in Arnhem, de bruid van een Hollandschen burgemeesterszoon, welke laatste, gedreven door zucht naar avonturen, zijn geluk in Amerika was gaan beproeven, en daar nu een hoeve met veestapel had. Met echt vrouwelijken tact schikte zij na haar huwelijk zich spoedig in hare nieuwe omgeving, hoe vreemd haar die ook was. In den aanvang had zij met groote moeilijkheden te kampen, en moest zij zich dikwijls geweld aandoen. Nieuwe gewoonten moesten aangenomen, oude gewoonten afgelegd worden. Maar, ofschoon opgevoed in een weelderig en gemakkelijk Hollandsch huishouden, sloeg zij vroolijk de handen aan het werk, en deed hare nieuwe plichten met een moed en een opgewektheid, die haar de bewondering van haar man verwierven.

Hare Hollandsche vrienden, aan wie zij iedere week schreef, vonden haar diep te beklagen en zonden haar deelnemende brieven, waarin zij het betreurden dat zij zulk een slavenleven leiden moest. Doch op hun wanhopig: ‘Hoe houdt ge 't toch uit?’ antwoordde het dappere vrouwtje:

‘Behalve Chineezen, die ik niet in mijn huis hebben wil,

zijn hier geen dienstboden te krijgen. Nu doe ik eenvoudig mijn werk zelf, en ik heb het reeds lief. Als men buitenshuis ieder ijverig bezig ziet en men is moederziel alleen binnenshuis, dan gaat men ook aan het werk - al was het alleen voor amusement. Ik voor mij houd dit voor de gezondste wijze van leven. Men voelt er zich zoo nuttig en gelukkig bij, iedere gezonde jonge vrouw zou dat ondervinden.

Natuurlijk schijnt het u vreeselijk om borden te wasschen, vloeren te schrobben en al die dingen meer; maar ik verzeker u, in de werkelijkheid is het zoo erg niet. Geloof mij, ik zou mijn gelukkig, vrij, bezig en gezond leven niet weer willen ruilen tegen het nietsdoen en de *ennui*, die zooveel Hollandsche meisjes ellendig maken. Ik ben volstrekt niet te beklagen,..... integendeel. Alleen verwondert het mij hoe langer hoe meer, waarom menschen, die in Holland tobben met een armzalig inkomentje niet herwaarts komen, om hier gelukkig te zijn. Gezondheid, tevredenheid, overvloed van werk, een leven vol afwisseling en verstrooiing, ziedaar wat men er zich door veroveren zoude, en wat zou men verliezen? De hooggeprezen conversatie, ja, en het genot van met de handen over elkaar te zitten. Ik ben volmaakt gelukkig, en heb ik al eens zorgen, - maar wie heeft die niet? - duizend zegeningen staan daar tegenover.'

Waren er meer zulke kordate meisjes, de vraag: 'Wat moeten wij met onze dochters aanvangen?' zou heel wat gemakkelijker te beantwoorden zijn.

Zooals de zaken nu staan, hebben vele huiselijke plichten weinig aantrekkelijks voor een welopgevoede vrouw. Maar tal van dames uit den beschaafden stand worden toch ziekenverpleegster.... Is het laatste beroep zooveel zindelijker? - In geen deele.

Wie geeft ons een Florence Nightingale in de keuken?

Het plan, voor eenige jaren met zooveel ijver in Enge-

land op touw gezet, om jonge dames tot steun der huismoeders op te leiden, viel deerlijk in duigen. Geen wonder! De jonge meisjes beantwoordden allesbehalve aan het doel. Zij begeerden den room van de huiselijke bezigheden, en lieten de melk aan anderen over. De mevrouwtjes echter, die zich verbeelden dat huishouden bestaat in stof afnemen en tafels arrangeeren voor een diner, zijn even onbruikbaar als ziekenverpleegsters, die meenen dat de oppassing bestaat in voorlezen en kussens opschudden.

Gisteren ontving ik een brief van een bloedverwante in Australie. Zij schreef mij dat haar zestienjarige dienstbode zes gulden in de week verdient, behandeld wordt als een lid van het gezin, een eigen paard tot hare beschikking heeft en reeds ongeveer vijftig gulden naar de spaarbank heeft gebracht. Reeds tweemaal had zij een goed huwelijk kunnen doen, maar daarvoor vond zij zichzelf nog te jong.

En zoo groot is er het gebrek aan goede hulp, dat een dame, die 's morgens vroeg vernam dat er een stoomboot in het gezicht was, onverwijld liet inspannen, en haar ontbijt vergetende, zes en twintig mijlen ver reed om de aanlegplaats te bereiken. Deze moeite was echter vruchteloos, want al de honderd een en dertig uitgekomen dienstboden hadden reeds meesters gevonden en waren bij hare aankomst als 't ware reeds weggevoerd.

Allergrappigst beschrijft mijne bloedverwante de deftigheid harer eigene schoonmaakster en waschvrouw, die, toen zij het mensch nog eens bezocht, poogde haar een harer buitentjes te verhuren. Het grootste bewoonde zij zelf.

Hoewel ik het betreurt dat men de vrouw stelselmatig tegen werkt als zij een bezigheid of betrekking zoekt, tot dusver slechts door mannen waargenomen, zoo zou ik aan den anderen kant elke vrouw, wier lot mij ter harte gaat, ten sterkste afraden een beroep te kiezen, dat strijdig is met

de vrouwelijke natuur. Meisjes moesten evengoed als jongens door hare ouders in staat worden gesteld later haar eigen brood te verdienen, maar nooit ten koste harer vrouwelijke zachtheid of huishoudelijke vorming. En juist de huiselijke bezigheden zijn zoo bij uitstek voor vrouwen geschikt.

Maar de vraag: ‘Wat moeten wij met onze dochters aanvangen?’ zal steeds onvoldoende beantwoord blijven, zoolang de vrouwen van oordeel zijn dat ledigheid minder vernederend is dan handenarbeid. Het is toch niet de hoofdzaak *wat* wij doen, maar *hoe* wij het doen, en geen waarlijk beschaafd man of vrouw zal het beneden zich achten te werken, als dat werk noodzakelijk blijkt. Geen maatschappelijke betrekking zoo hoog, of men kan haar verlagen; maar ook geene zoo laag, of men kan haar verheffen. Jonge meisjes mogen niet te kieskeurig zijn, en moeten doen wat ‘hare hand vindt om te doen’, terwijl hare ouders haar geen andere schaamte mogen inprenten dan die voor ledigheid of beuzelwerk. Een echte dame blijft dit overal en onder alle omstandigheden, en hare omgeving zal steeds haar invloed ondervinden. Waarom wordt er toch zooveel meer neergezien op handenarbeid dan op hoofdwerk? Nog eens, een waarlijk beschaafde vrouw weet dat zij dame blijft of zij piano speelt dan wel een vloer aanveegt.

Zelfs onder zulken, die vrijwillig de menschlievende taak op zich genomen hebben om vrouwen van geschikt werk te voorzien, bespeurt men maar al te vaak een neiging om werk voor de werkster, in plaats van een werkster voor het werk te vinden. De arme dames komen zich aanbevelen niet op grond van hare bekwaamheden, maar op grond van hare afkomst en goede familie; en het gevolg is dat zij dikwijls met een bestelling naar huis gaan, minder overeenkomstig hare aanbevelenswaardigheid, dan wel overeenkomstig de positie van haar grootvader, den generaal, of haar oom, den minister.

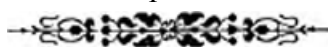
Welken arbeid kan men echter opdragen aan behoeftige dames, die ongeregeld en slordig werken, en alle volharding missen? Zij zijn maar al te dikwerf onbruikbaar, want zij hebben nooit geleerd wat zij deden goed te doen, en haar eenige beschikbare koopwaar is een oppervlakkige beschaving, waarop bijna ieder meisje aanspraak kan maken en die niet veel meer geldt dan onwetendheid. Moge het eerlang gewoonte worden ieder meisje, behalve een gedistingueerde opvoeding, ook nog iets mede te geven op den moeilijken levensweg, waarmede zij later desnoods in eigen onderhoud kan voorzien. Dezelfde schaamte, die een man gevoelt - of althans behoorde te gevoelen - over het gemis van de daartoe vereischte bekwaamheid, moest een meisje ook kennen. Zeker, elke opleiding voor het een of andere vak kost geld, en dit is een punt, waarmede vaders van groote gezinnen rekening houden moeten; maar wij zijn overtuigd dat het geld, nu dikwerf besteed aan onnoodigen opschik en kostbare sieradiën voldoende zou zijn om de toekomstige onafhankelijkheid der meisjes te verzekeren.

Op het gebied van nijverheid en kunst staan tallooze wegen open voor vrouwen en meisjes. Maar voorbereiding is onmisbaar en daarna hangt er veel van af, hoe een meisje zich voordoet. ‘Als ge op werk uitgaat,’ zeide iemand, die er verstand van had, ‘trek dan uw beste pak aan en zet een vroolijk gezicht.’

Een jong meisje van mijne kennis, dat reeds lang in behoeftige omstandigheden verkeerde en herhaaldelijk tevergeefs den arbeid harer handen in verschillende winkels had aangeboden, begon op zekeren dag dien gulden regel in toepassing te brengen. Terstond kreeg zij een kleine bestelling, en recht in haar schik meldde zij zich bij een tweeden winkel aan, waar zij met haar vriendelijkste lachje hare wenschen kenbaar maakte. Hier werd haar een veel grootere bestelling

gedaan, waarom zij de eerste ging afzeggen. Maar nu drong men haar een dubbele taak op, en zij ging naar huis met meer werk voor hare rekening dan zij kon afmaken. Onderweg ontmoette zij een dame van ‘Armenzorg’, die haar verscheidene adressen gaf van vrouwen, die werk noodig hadden. Zij maakte daarvan dankbaar gebruik, voerde alle orders naar genoegen uit, en heeft sedert van beide firma's volop werk.

En de meisjes, die geleerd hebben op eigen beenen te staan, hebben den meesten kans op een gelukkig huwelijk. Want het oogenblik, wanneer de jonge bruid haar aanstaanden echtgenoot haar bescheiden, maar eerlijk verdienden bruidschat in handen geeft, moet hem wel onvergetelijk zijn en hem aansporen zich harer waardig te toonen; terwijl zij er hem de zekerheid door geeft, dat het zachte handje, hetwelk hem vol vertrouwen geschonken wordt, toch sterk genoeg is om hem in tijden van nood te helpen en te steunen.

Hoofdstuk XVII.

Pas op uw geld.

Die tamelijk gegoed is, brengt het met orde verder dan de rijke, die er maar op toeleeft.

S. LECZYNSKI.

En hij, die 't stuivertje niet eert,
Krijgt zelden guldens in zijn kas.

VAN ZEGGELEN.

Ik heb eens een vrouw, die fruit verkocht in een Amsterdamsch achterstraatje, brutaalweg hooren beweren, dat er volgens haar in geheel Amsterdam geen dertig mannen waren, die alleen voorzagen in de behoeften van het gezin. Dit was zeker wel wat boud gesproken, maar zeker is het aantal vrouwen, dat door hare verdiensten het gemeenschappelijk inkomen belangrijk vermeerdert, zeer groot.

Nog grooter is het aantal ongehuwde vrouwen, vooral in den burgerstand, die niet alleen met haar geld moeten woekeren, maar ook nog gedwongen zijn het eerst te verdienen. De ware orde van zaken schijnt mij echter deze, dat de man het geld verdient en de vrouw het uitgeeft - dat is te zeggen: op de zuinigste manier.

‘Nu,’ zei een man tot zijne jonge vrouw, toen zij van hun huwelijksreisje terugkwamen, ‘laten we elkaar goed verstaan, eer wij ons huishouden beginnen. Denkt ge president te zijn of vice-president?’

‘Geen van beiden,’ antwoordde het vrouwtje. ‘Ik ben met een ondergeschikte betrekking tevreden.’

‘En die is?’

‘Bewaarster van de schatkist.’

Bewaarster van de schatkist een ondergeschikte betrekking! Deze waardeering van de plichten eener vrouw was meer bescheiden dan waar; want het is allesbehalve een gemakkelijke taak den ganschen dag uit te zuinigen en op de kleintjes te passen; terwijl de man zich nergens het hoofd mede behoeft te breken, is al dit getob alweer het deel der vrouw. Ook hier rusten welvaart en armoede in *hare* hand.

The man may spend,
And money lend,
If his wife be aught;
But he may work,
And try to save,
And will have nought,
If his wife be naught.

Meisjes, die later denken te trouwen, moesten reeds vroeg zuinigheid leeren, en evengoed als jongens, worden onderwezen in de beginselen van het boekhouden en de daaraan verwante vakken, opdat zij bekwaam zouden worden voor het vervullen der haar aangewezen plichten in de huwelijksvennootschap, evenals hare broeders worden opgeleid voor hunne latere maatschappelijke betrekking. Dan, maar ook dan eerst, zal het huwelijksideaal bereikt zijn.

‘Elke wijze vrouw bouwt haar huis, maar die zeer dwaas is, breekt het af met hare handen,’ zegt Salomo.

In onze dagen, nu het gebrek aan goede dienstboden zich meer en meer doet gevoelen, zou het in groote huishoudingen een verstandige maatregel zijn, als de moeder aan elk dochtertje, dat ouder was dan tien jaar, eenig huishoudelijk werk te doen gaf. Daarvoor zou het meisje een klein weekgeld kunnen genieten, waarvoor zij een gedeelte van hare toiletbenoodigdheden (b.v. hare handschoenen) zou kunnen aanschaffen en dat haar tegelijk zou leeren overlèggen. Naar gelang van haar leeftijd kon hare taak zwaarder worden en haar weekgeld grooter. Een dame van onze kennis verdeelt op die wijze het werk van een tweedemeid onder hare drie dochters.

Het meisje, dat op die wijze reeds vroeg met geld leert omgaan, zal een flinke, accurate vrouw worden, en wordt daardoor van onberekenbaar nut. Zoo las ik onlangs van een hooggeplaatste dame, die in hare jeugd steeds aan groote weelde gewoon, ook na haar huwelijk over ruime middelen te beschikken had, maar toch nauwlettend toezag op elke uitgave, en, schoon gul voor anderen, wars van elke verspilling was waar het haar eigen persoon betrof. ‘Ik geloof,’ zeide haar echtgenoot eens van haar, ‘dat zij diep ongelukkig zou geweest zijn, als zij hare aardische goederen niet had kunnen deelen met alle armen, die onder haar bereik kwamen.’

Van een groot weeshuis had zij het bestuur geheel op zich genomen, en zoowel de ‘boeken’ van deze inrichting als die van hare eigene huishouding behoeften in netheid en stiptheid niet onder te doen voor het werk van den eersten boekhouder aan de Amsterdamsche Bank.

Grootendeels hangt ons eigen geluk en dat der onzen af van de wijze, waarop wij met ons geld omspringen. Zij, die niet geleerd heeft op de dubbeltjes te passen, zal onvermijdelijk de oorzaak zijn van den langzamen achteruitgang

van haar gezin. Van alle rampen, die een huishouden kunnen treffen, is de ergste: het maken van schuld. Wie te veel uitgeeft, zal spoedig te weinig hebben. Deze waarheid wordt ons aanschouwelijk voorgesteld door de huishoudelijke overpeinzing van Micawber in David Copperfield: 'Jaarlijksch inkomen twintig pond; jaarlijksche uitgaven twintig pond min zes stuivers, resultaat - *geluk*. Jaarlijksch inkomen twintig pond; jaarlijksche uitgaven: twintig pond plus zes stuivers, resultaat - *ellende*. De bloesem is verwelkt, het blad verdord, de god des daags daalt neder over het akelig tooneel en - kortom, gij ligt voor altijd omver.'

Het volgende is een bewijs hoe de tegenwoordige koningin van Engeland als jong meisje reeds den zedelijken moed wist te waardeeren, die ligt opgesloten in de woorden: 'Ik kan het niet betalen.'

Drina, zooals men haar thuis noemde (haar naam was Alexandrina) hield er veel van met hare halve zuster en beider gouvernante, inkoopen te gaan doen, en het drietal ging dikwerf, evenals zoovele andere dames, naar de fraaie magazijnen in het West-end. Op zekeren dag traden zij een juwelierswinkel binnen, maar zij moesten eenige oogenblikken wachten, daar de bediende juist bezig was aan een andere jonge dame gouden kettingen te laten zien. Eindelijk was haar keus gevestigd, maar bij het vernemen van den prijs, verried haar gelaat groote teleurstelling.

'Dat is te veel,' zeide zij. 'Zulk een hoogen prijs kan ik niet betalen,' en zij stelde zich met een minder kostbaren ketting tevreden.

Drina en hare gezellinnen waren getuige geweest van dit tooneeltje, en niet zoodra was de jonge dame vertrokken, of de prinses vroeg aan den juwelier of hij haar kende.

'Zeer goed,' luidde het antwoord. 'Zij is een van onze vaste klanten.'

‘Laat haar dan terstond den ketting bezorgen, die haar zoo beviel,’ zeide de prinses; ‘ik zal hem betalen. En laat haar tevens weten dat prinses Alexandrina haar verzoekt dien aan te nemen, als bewijs van waardeering harer zelfbeheersching, toen zij de verzoeking weerstond iets te koopen, wat zij zich niet veroorloven mocht.’

In den regel valt het vrouwen gemakkelijker zich iets te ontzeggen dan mannen en kunnen zij beter dat: ‘Ik kan het niet betalen,’ over de lippen brengen, maar er zijn uitzonderingen, zooals menige man en vader tot zijne schade moet ondervinden. De statistiek heeft overtuigend bewezen dat vrouwen langer leven dan mannen. Wat bewijst dit? - Dat lage japonnen, hooge hakken en zware slepen niet nadeelig zijn, maar dat het betalen er van ons vermoordt.

De volgende anekdote moge een lesje zijn voor zulke dames, wier hoeden dikwerf meer kosten dan zij betalen kunnen.

Twaalf jaar had een aardig Geldersch meisje denzelfden hoed gedragen, toen eenige jonge dames van het dorp op den inval kwamen haar een nieuwen te geven. Zij vroegen haar wat zij het liefst hebben zou, een zijden of een strooien.

‘Nou,’ zei Maartje, ‘k geleuf dà 'k maor 'n strooien hoed vatte zal; dan hèt de koei der nog 'n hapken aon, á 'k 'm afgedraoge heb.’

Napoleon gaf eens aan Josephine *carte blanche* op het punt van hoeden, en kwam tot de ervaring dat zij er zes en dertig per maand noodig had. Zulk een onbeteugelde ijdelheid brengt vrouwen van alle rangen en standen in het ongeluk.

Een zuinige huismoeder maakt bij den aanvang van het jaar een staat op van hetgeen zij uit te geven heeft. Zóóveel voor liefdadigheid, zóóveel voor kleeding, zóóveel voor mondbehoefte, huur en belasting, zóóveel voor uitspanning, en zoo voort. Het boekhouden is een breidel voor alle ver-

kwisting. Het doet ons zien ‘waar wij zijn’; hoever ons inkomen zal strekken, en op welke uitgaven wij bezuinigen kunnen, als bezuiniging noodig mocht blijken.

Boekhouden is een uitstekende gewoonte, die ieder kind zich eigen moest maken, zoodra het zijn eerste weekgeld ontvangt. De neiging, vele vrouwen eigen, om maar geld uit te geven, heeft maar al te dikwijls haar grond daarin, dat zij vóór haar huwelijk bijna over niets te beschikken hadden en haar dus alle gelegenheid ontbrak de waarde er van te leeren kennen.

Wij koopen dikwerf iets, wat eigenlijk boven onze krachten gaat, alleen omdat wij het op dat oogenblik kunnen betalen; hadden wij van te voren een raming gemaakt van onze inkomsten en uitgaven, dan zouden wij geweten hebben dat het geld voor andere doeleinden gebruikt moest worden.

‘Wanneer gij moet rondkomen met een beperkt inkomen,’ zegt Sydney Smith, ‘en de lust bekruipt u het een of ander te koopen, doe uzelf dan deze twee vragen: “*Heb ik het werkelijk noodig?*” en “*Kan ik er buiten?*” Als gij die vragen eerlijk beantwoordt, zal deze gewoonte uw inkomen verdubbelen.’

De huisvrouw, die leeft van hetgeen zij heeft, is rijk; maar zij, die maar uitgeeft, rekenende op geld, dat nog komen moet, is arm. ‘Reken nooit op geld, dat ge nog niet in den zak hebt,’ was een der stelregels van den ouden Rothschild.

Een voorzichtige vrouw geeft niet alles uit, wat zij verteren kan, maar legt iets weg voor den kwaden dag. Ieder moet voor zichzelf weten hoever hij gaan mag. De een kan duizend gulden uitgeven zonder een verkwister te zijn, de ander zal op een kwartje moeten zien.

Hoe komt het toch dat de een zooveel meer doen kan

met duizend gulden dan de ander? - Omdat de eerste zich de moeite geeft te *rekenen*. Daarin is niets verachtelijks gelegen. Integendeel - spaarzaamheid behoedt ons voor laagheden, waartoe armoede en verval zoo dikwerf leiden. Men kan gerust aannemen dat de zoogenaamde 'royaliteit' in kleinigheden het ware weldoen in den weg staat. En dan zijn betrekkingen en vrienden verplicht te rekenen voor hen, die er zelf te lui voor zijn.

'Zuinigheid is goed,' zegt William Penn, 'mits gepaard aan vrijgevigheid. De eerste belet het verkwisten van geld; de tweede doet ons dat geld aanwenden ten behoeve van armen en ongelukkigen. De eerste zonder de laatste kweekt hebzucht; de laatste zonder de eerste verkwisting.'

Iemand hing onlangs voor een predikant een tafereel op van de diepste ellende, waarvan hij zeide getuige geweest te zijn, en eindigde met de woorden: 'Het greep mij ontzaglijk aan.'

'Dat strekte u tot eer,' antwoordde de predikant; 'maar hebt ge wel in uw zak gegrepen?'

Een verstandige vrouw is voorzichtig in haar weldoen, maar zij is steeds gereed tot helpen, waar hare ondersteuning inderdaad noodig is.

De tegenwoordige tijd kenmerkt zich door een treurig jacht maken op vertoon en zoogenaamd 'fatsoen ophouden'; vandaar dat menig vermogend man zijn gezin in bekrompen omstandigheden achterlaat en het aantal 'behoefte dames' schromelijk toeneemt. Jongelieden durven niet meer te trouwen op een inkomen, dat eertijds meer dan voldoende werd geoordeeld en hun gedwongen celibaat leidt weer tot andere maatschappelijke kwalen. Liever dan zich te verzetten tegen de dwingelandij van het fatsoen en het 'Qu'en dira'-t-on?' is menige vrouw de gewillige slavin van een verkeerden trots, die haar duur te staan komt.

Winkelbezoek is voor vele dames een groot genot, zooals vaders en echtgenooten maar àl te goed weten; maar ook sommige heeren der schepping hebben dergelijke liefhebberijen. Zoo hoorde ik van een gehuwd man, die trouw alle verkooping bezocht en er gebruikt huisraad kocht, tot zijne woning opgevuld was met allerlei ouderwetsche en nuttelooze dingen, die hij ‘koopjes’ noemde. Op zekeren dag zond zijne vrouw buiten zijn weten een gedeelte van den rommel, dat zij niet meer wist te bergen, naar een auctie. Maar verbeeldt u haar schrik toen, op den avond van den verkoopdag, een besteller haar het grootste gedeelte weer thuis bezorgde. Haar man was in het verkooplokaal gekomen, en had, zonder zijn eigen huisraad te herkennen, er nog wat meer geld voor gegeven dan de eerste maal.

In den regel is de vrouw meer belust op koopjes dan de man, maar bovenstaande anekdote toont aan hoe deze liefhebberij ook bij den laatste een ware hartstocht worden kan. Wat wij een ‘koopje’ noemen, is doorgaans goedkoop, omdat het van mindere kwaliteit is; en hoe goedkoop ook, het is altijd nog veel te duur, als ge het niet bepaald noodig hebt.

‘Maar vrouw,’ zeide een zeker echtgenoot, hoogst ontstemd, ‘wij hadden dat haardkleed immers niet noodig! Hoe dikwijls heb ik u al gezegd dat gij iets niet koopen moet, alleen omdat het goedkoop is.’

‘Beste man,’ antwoordde zij, als iemand, die zeker weet gelijk te hebben, ‘het *was* niet goedkoop.’

Onbewust was deze vrouw de waarheid meer nabij dan zij dacht, want wanneer dergelijke artikelen voor een prikje te koop zijn, dan is dit doorgaans ten koste der ongelukkigen - meestal vrouwen - die ze vervaardigden. Hoe weinig bedenken de meeste dames, die zooveel mogelijk

afdingen, hoeveel arbeid en inspanning, en geduld en slapeloze nachten een harer ongelukkige zusters wellicht offeren moest om die ‘koopjes’ zoo fraai te krijgen, en ze dan uit gebrek voor een spotprijs moest afstaan!

Een waarlijk achtenswaardig man, de groote Hertog van Wellington, had er een afkeer van zijn voordeel te doen met de verlegenheid van anderen. Eens ried men dezen ‘waren edelman’ een hofstede te koopen, die aan zijn landgoed grensde, en dus een groote aanwinst voor hem zou zijn. Hij stemde toe en de koop werd voltrokken. Zijn rentmeester wenschte hem geluk met het koopje; de eigenaar was namelijk om geld verlegen, zoo deelde hij den Hertog mede, en was wel gedwongen zijn goed tot elken prijs van de hand te doen.

‘Wat bedoelt gij?’ vroeg de Hertog barsch.

‘Het goed was op dertien duizend gulden geschat,’ was het antwoord, ‘en wij kregen het na eenige moeite voor negen duizend.’

‘Zoo, zoo,’ zeide Wellington, ‘dan zult gij me verplichten de ontbrekende vier duizend gulden onmiddellijk te gaan brengen, en mij nooit weer van “koopjes” te spreken.’

Natuurlijk kost het een zekere mate van zelfbeheersching om in geldzaken strikt eerlijk te zijn, maar die eerlijkheid werkt zegenend op allen, die haar ondervinden. Uwe naaister leeft misschien van de hand in den tand, en door haar niet dadelijk uwe schuld te voldoen, brengt gij haar mogelijk in groote verlegenheid.

Te veel voor iets te betalen is al even verkeerd als te weinig. Hebt gij een goedgevulde beurs, dan is het zeker het gemakkelijkst te geven, wat men u vraagt; - maar gij benadeelt zulken, die niet zoo ruim bedeed zijn, en zonder eenige noodzaak doet gij den marktprijs der artikelen stijgen.

Wie reeds vroeg een afkeer hebben van schulden maken en geld leenen, zijn op den goeden weg om rijk te worden. Zuinigheid en overleg brengen u menigen gulden in de kas, en voorkomen veel verdriet.

‘Gij moest mij niet zulk een slechte maat geven,’ zeide een juffrouw tot een kruidenier, bij wien zij een onbetaalde rekening had.

‘En gij moest mij niet zoo lang op mijn geld laten wachten,’ was het antwoord.

Hoofdstuk XVIII.

De vrouw in betrekking tot de algemeene gezondheid.

In de hand der vrouw - en der vrouw alleen - liggen gezondheid en ziekte van haar gezin.

FLORENCE NIGHTINGALE.

Wilden onze vrouwen, moeders en dochters maar leeren hoe de gezondheid te bewaren en te bevorderen, hoe spoedig zouden wij de dokters kunnen missen! Gezondheidsleer moest op alle scholen onderwezen worden.

Dr. RICHARDSON.

Onder de vele en gewichtige zorgen, die een goede huisvrouw vrijwillig op zich neemt, bekleedt die voor de gezondheid een eerste plaats. Zij heeft voortdurend te waken voor versche lucht, voor goed en gezond voedsel, voor doelmatige spijsbereiding, voor gezonde en geschikte kleeding, voor zindelijkheid, en zoo voort; en soms nog voor verstandige ziekenverpleging en het weren van besmetting. De kindermeid heeft feitelijk de gezondheid der haar toevertrouwde kleinen in hare hand, en de keukenmeid kan beter ziekten voorkomen dan de dokter.

‘In den strijd tegen ziekte,’ zegt een bekend geneesheer,

‘is niets van zoo groot belang als de ijverige medewerking eener verstandige huisvrouw. Van de vrouw verwachten wij zindelijkheid en luchtverversching, en de behartiging van alles, wat nadeeligen invloed voorkomen kan. Een slordige vrouw brengt rampen over haar gezin; maar zindelijke huismoeders hebben, zelfs zonder naar eenig wetenschappelijk systeem te werken, reeds menige hevige en gevaarlijke epidemie voorkomen.’

Onze vrouwen moeten op allerlei zaken acht geven ten beste van hen, die onder haar invloed staan. Zoo moeten zij streng toezien op dagelijksche wasschingen, want deze zijn onmisbaar voor ieder, die gezond wil blijven. En toch zijn er nog zoo weinigen doordrongen van de noodzakelijkheid van een dagelijksch bad, terwijl het zoozeer te wenschen ware dat niemand het er buiten kon stellen.

Ook op het gebied der matigheid bij het gebruik van spijs en drank hebben vrouwen machtigen invloed. Hare kinderen moeten zij leeren langzaam te eten en hen aan een dieet gewennen dat meer uit plantaardig dan uit dierlijk voedsel bestaat.

Voorts moeten zij een voorbeeld geven in het vroegopstaan. Het is tegenwoordig een soort van mode om pleegzuster te worden en een interessant costuum te dragen, maar het is veel beter de menschen gezond te *houden* dan ze gezond te *maken*, en een goede vrouw en moeder is daartoe beter in de gelegenheid dan ieder ander.

Welke vakken men overigens nog in de zoogenaamde ‘hoogere opvoeding der vrouw’ wil opnemen, een eerste plaats komt daarin ongetwijfeld toe aan de gezondheidsleer. Wat baat een jong moedertje de kennis van de moderne talen, als haar kindje sterft ten gevolge van ondoelmatige kleeding of verkeerd voedsel, waardoor helaas jaarlijks zooveel kleinen worden weggerukt! Wat baten haar

wiskunde en geschiedenis, als zij haar gestel ondermijnt heeft door te groote inspanning, of typhouse koortsen haar aan het ziekbed kluisteren, omdat zij het gevaar niet kende van een slecht gesloten riool. Het is voor een vrouw van onberekenbaar nut te leeren hoe zij zichzelf en anderen gezond kan houden.

Zoo kunnen zij eveneens heilzamen invloed uitoefenen bij het bezoeken der armen, en hen de eerste beginselen inprenten niet alleen van zedelijk, maar ook van lichamelijk welzijn.

‘Den werkenden stand,’ zeide een onlangs overleden geleerde, ‘kan men eigenlijk alleen van nut zijn door persoonlijken omgang - namelijk door die lieden op te zoeken in hunne woningen en hen daar opmerkzaam te maken op alles, wat de gezondheid hunner gezinnen bevorderen kan. Vriendelijke raad, met oordeel en kieschheid op de plaats zelf gegeven, zal een dieper en duurzamer indruk maken dan volksvoorlezingen of bergen van tractaatjes; en niet zelden zal, wat men de moeder duidelijk maakt, voor altijd gegrift zijn in het geheugen der dochter. Het armenbezoek, aldus opgevat, kan een ware weldaad voor het volk worden.’

Ofschoon vrouwen bij uitnemendheid waken moesten voor de algemeene gezondheid, verwaarloozden velen dezen plicht zóó schromelijk, dat zij zelfs niet eens voor haar eigen persoon zorg dragen. Als wij het peil der volmaakte gezondheid op 100 stellen, dan vrees ik dat weinig vrouwen (en mannen evenmin) 80 of 90 zullen halen; de meesten zullen het slechts tot 75 brengen, en maar al te veel niet hooger komen dan 50 of 60. Kortom, de gezondheid der vrouwen uit de hoogste klassen der maatschappij, is zonder twijfel *beneden pari*. De lampen, die zulk een helder licht rondom zich hadden kunnen verspreiden, zijn half neergedraaid, en geven slechts een zwak schijnsel!

Sommige mannen kennen maar al te goed de ellende, veroorzaakt door de ‘zwakke gezondheid’ hunner vrouwen, en langzamerhand worden zij er ongevoelig voor en ontvluchten hun ongezellig en ongeregeld tehuis, waar hen een klagende vrouw wacht, geheel vervuld van hare verschillende kwalen. Zelfs verflauwen zij in de vervulling hunner dagelijksche beroepsbezigheden, wanneer de toestand hunner vrouw haar zóó prikkelbaar, zenuwachtig en ongeschikt voor hare huiselijke plichten maakt, dat hun ten slotte bij een maximum van kosten een minimum van genot ten deel valt.

‘Niets ter wereld,’ zegt de Zweedsche schrijfster Emilia Flygare-Carlén, ‘draagt zooveel bij tot het ware huwelijksgeluk als het gelijkmatig en vroolijk humeur der echtgenoote, en bovenal hare ongestoorde gezondheid. Want van alle onaangenaamheden voor gehuwde mannen is ziekelijkheid der vrouw naar ziel of lichaam een der hardste beproevingen. Niemand kan, het is waar, verlangen dat een gehuwde vrouw meer dan andere menschen altijd gezond, vroolijk en steeds even aangenaam van humeur zal zijn. Maar als zij er slechts *zoo uitziet* en nauwlettend zorgt dat de huiselijke gezelligheid niet in het minst geschokt of getroffen wordt, dan is alles goed.... Deel uwe vreugde en wat u aangenaams wedervaart mede, maar houd uwe smart, uwe twijfelmoedigheid, uwe neerslachtigheid en ziekelijkheid achter slot en grendel.’

Daar een getrouwde vrouw onmogelijk hare plichten kan vervullen, als zij niet gezond is, moet ieder jong meisje, dat over trouwen denkt, de meest mogelijke zorg dragen voor hare gezondheid, en ter wille van haar toekomstigen man en kinderen niets verzuimen, wat haar gezond en krachtig maken kan.

Sommige gehuwde vrouwen lijden de hevigste pijnen, om-

dat zij vóór haar huwelijk geheel onbekend waren met natuurwetten, die zij onbewust met voeten traden. En wanneer dan haar eersteling geboren is, staan daarenboven menige jonge moeder de handen geheel verkeerd.

Als de huismoeder overdreven bezorgd en prikkelbaar is, dan worden de kinderen dof, neerslachtig en kregelig; de man raakt uit zijn humeur, en vermeerdert de algemeene onbehaaglijkheid door zijn gebrom en zoekt zijn heil buitenshuis, waardoor hij de zorgen zijner vrouw nog vergroot; terwijl de dienstboden, die behoorlijk toezicht missen en voor al hun gezwoeg slechts snauwen en grauwen tot dank krijgen, spoedig weerbarstig worden. Een brommige huisvrouw is een ware vloek voor hare geheele omgeving, maar evenals de meeste kwalen spruiten ook kwade luim en knorrigheid uit het lichaam voort. Zij zijn evengoed ziekteverschijnselen als hoofdpijn en zenuwachtigheid, die er zoo dikwijls mede gepaard gaan; en als regel kan men aannemen dat zij veroorzaakt worden door overspanning, door een al te eentonig leven, door onvoldoende spijsvertering, slechte voeding, zorgen, gestoorde nachtrust, gebrek aan frissche lucht of dergelijke invloeden, die ongunstig op het gestel werken.

Vele vrouwen offeren zich geheel op voor hare gezinnen, en verwaarloozen zichzelf, zoowel uitwendig als inwendig, meenende aldus haren plicht te doen; maar zij zullen spoedig hare droevige dwaling inzien, als zij bemerken, waartoe haar onverstandig zelfvergeten leidt. Het is de plicht van iedere vrouw er ter wille van haar man zoolang mogelijk goed uit te zien, en dit kan zij slechts door zorg voor hare gezondheid te dragen.

Ik heb eens van een Fransche jonge dame gelezen, die aan het hof verkeerde, toen dit nog in zijn vroolijksten tijd was. Zij gebruikte poudre-de-riz noch blanketsel, noch een van al de hulpmiddelen, door andere dames dier dagen zoo

vlijtig aangewend om hare schoonheid te verhoogen. Nu was het de gewoonte der koningin bij wijze van grap een der dames iets te laten voordoen, wat al de anderen dan moesten nabootsen. Op zekeren avond kwam de beurt aan onze schoone.

‘Mag ik dan om water en zeep en een handdoek verzoeken?’ vroeg zij; en daar begon zij in tegenwoordigheid van de koningin en het geheele hof haar gezicht te wasschen.

Natuurlijk moesten de andere dames volgen, en men kan zich voorstellen hoe allertreurigst sommigen van de proef afkwamen.

Hoe bewaren we het best onze gezondheid?

De Franschman antwoordt:

Un fond de belle humeur, un repos limité,
Et surtout la sobriété.

Inderdaad, de beste en goedkoopste geneesheeren zijn Dr. Rust, Dr. Matigheid en Dr. Vroolijkheid, maar zij worden door de dames veel te weinig geraadpleegd. Hoe dikwijls blijft een vrouw hardnekkig aan den gang, hetzij met naaien, sjouwen, kinderen verzorgen, poetsen, boenen, koken en braden of wat ook, lang nadat haar gloeiend hoofd, hare pijnlijke leden en vermoeide oogen haar reeds ernstig waarschuwd dat het hoog tijd was om rust te nemen.

Een andere huismoeder zegt dat het haar onverschillig is wat zij eet, en dat alles goed genoeg voor haar is. Zoo slikt zij het eten maar in, om des te eerder weer aan het werk te kunnen gaan.

‘Pas op,’ zegt Dr. Matigheid hoofdschuddend. ‘Op die wijze raakt uwe spijsvertering in de war.’

Dr. Vroolijkheid schrijft beweging in de open lucht voor; gepaste verandering en verstrooiing, in zooverre de arbeid (die natuurlijk ook in het programma opgenomen is) die

veroorlooft; een opgewekte omgeving en nu en dan eenig onschuldig vermaak.

‘Ziekelijke moeders - sukkelende kinderen,’ zegt het spreekwoord; en men beweert dat velen onzer moeders uit den eersten en tweeden stand heden ten dage zwak of ziekelijk zijn, doordat zij in hare meisjesjaren te veel studeerden om later in ‘opvoeding’ niet achter te staan bij hare vriendinnen.

Helaas, alle mogelijke academische graden kunnen het gemis aan gezondheid niet vergoeden. Er zijn meisjes, die dagelijks tien à twaalf uren over hare boeken gebogen zitten, en het gevolg er van is een misvormde ruggegraat, zoo niet een misvormde geest. Niet wat wij eten, maar wat wij verteren, versterkt ons lichaam. Niet wat wij lezen, maar wat wij onthouden, versterkt onzen geest. Koeien geven evenveel melk of zij tien- of eenmaal gemolken worden, en kinderen leeren niet meer, al sluit men ze heele dagen in de leerkamer. Zoo legt men de geestelijke ontwikkeling der vrouw hinderpalen in den weg, wanneer men hare lichamelijke ontwikkeling belemmert.

Het is bewezen dat de eerstgeborenen veelal sterven of althans zwakke kinderen blijven; zij boeten voor de onwetendheid hunner moeders, die niet geleerd hadden hoe een kindje te voeden, te kleeden en te verzorgen, een onwetendheid even schuldig en onvergeeflijk, als noodlottig in de gevolgen. Als u een menschelijk wezentje is toevertrouwd, dat in zijn broos omhulsel door uwe zorgeloosheid of onkunde voor zijn gansche leven rampzalig kan gemaakt worden, zichzelf en anderen tot last, besef dan uwe ontzaglijke verantwoordelijkheid, verzamel de noodige kennis en leg er u met uwe gansche ziel op toe een goede moeder voor uw dierbaar kind te zijn. De roeping eener moeder is de ernstigste ter wereld, en toch wordt zij door de meeste vrou-

wen aanvaard zonder de minste voorbereiding en zonder eenig begrip van de plichten en verantwoordelijkheid, die zij met zich brengt. Wilden vele moeders maar begrijpen dat een groot gedeelte van de lastige gebreken harer kleinen, zijn oorsprong heeft in verkeerde lichamelijke behandeling! Frissche lucht en gezond voedsel, geregelde gewoonten en een vroolijke omgeving zullen menig prikkelbaar humeurtje verzachten, menige uitbarsting van drift voorkomen en menigen doffen blik verhelderen.

Wij zijn onszelf niet meer, wanneer de beleedigde natuur den geest dwingt te lijden met het lichaam. En als dit reeds bij volwassenen het geval is, hoeveel eer dan bij kinderen. Niet zelden zijn zij ondeugend, omdat zij zich onwel gevoelen, en traag in het leeren, omdat zij de kracht missen zich in te spannen.

Wat wij voor verregaande ondeugendheid houden is misschien niets dan ziekelijkheid, of dofheid, of stoornis der hersenen.

Sommige kinderen kunnen plotseling in woedende drift ontsteken. Nu kan drift of stijfhoofdigheid veroorzaakt worden door een tijdelijken aandrang van bloed naar de hersenen. Straft men dus een kind door het klappen te geven, dan verergert men de zaak slechts.

Over de heilzaamheid van lichamelijke tucht loopen de meeningen zeer uiteen. Salomo zeide reeds: 'Spaart de roede niet', en 'Wie zijn zoon liefheeft, kastijdt hem', terwijl een wijsgeer uit de zestiende eeuw, Montaigne, waarschuwt: 'Van de plak heb ik nooit andere uitwerking bespeurd, dan dat zij de kinderen laf of slap maakt, of ook geveinsd en stijfhoofdig.' De beroemde Duitsche opvoedkundige, Pétalozzi, had tot stelregel: 'Eén klap op zijn tijd werkt meer uit dan honderd zedepreeken', terwijl Dr. Allebé, onze hedendaagsche gids bij de lichamelijke en zedelijke opvoeding van

het jeugdige kind zegt: ‘Jonge kinderen te slaan, *kleinen*, die nog niet recht weten wat zij misdaan hebben, is noodeloos en wreed. Oudere kinderen aan het lichaam te kastijden is een uiterst en bijna hopeloos middel, welks toepassing nooit van de moeders gevergd kan worden.’

Zeker hangt veel van het kind zelf af; er zijn kinderen, die met zachtheid niet te regeeren zijn, maar ook andere, die door lichamelijke tuchting letterlijk onhandelbaar worden.

Ik heb een baboe gekend, die telkens, wanneer een der aan haar toevertrouwde kleinen zich driftig maakte, hem een glas water voorhield met de woorden: ‘Drink eens, liefje.’ In hare soort was zij een uitstekend zielkundige, die begreep dat plotselinge uitbarstingen van drift niet altijd behandeld moeten worden als zedelijke overtredingen.

Ziel en lichaam zijn nauw verwant. Duizend teedere vezelen verbinden ze aan elkaar. Het jonge meisje, dat door een kleine wandeling zich vermoeid gevoelt, dat laat ter ruste gaat en laat opstaat, dat op alle uren van den dag lekkernijen snoept, al haar best doet er ‘interessant’ uit te zien (een jonge dames-ideaal, dat gelukkig uit de mode gaat) met een tenger figuurtje en smal, bleek gezichtje, zulk een meisje wordt een vrouw, geheel ontbloot van die lichamelijke kracht, waarmede de adeldom der menschelijke ziel op het innigst verwant is. Goddank, hoe nadeelig vele gebruiken der samenleving ook nog werken, het is nu voor vrouwen en meisjes mode om gezond te zijn. Zij behoeven zich niet meer te schamen over een kostelijken eetlust; zij mogen zeggen dat zij van verre wandelingen houden en bekennen rondweg dat zij spieren hebben en die gaarne oefenen.

Een vrouw kan zich niet nuttiger maken dan door zorg te dragen voor hare eigene gezondheid en die van anderen. Want ‘ziekelijkheid is een monster, dat verslindt wat het aan jeugd en leven bemachtigen kan.... Het is een bleek,

klagend, ontastbaar spooksel, vol zelfzucht, ongevoelig voor liefalligheid of grootheid, en zijne slachtoffers tot een kwelling makende voor hunne omgeving door ze te bezielen met kleingeestigheid, ontevredenheid en neerslachtigheid.'

Hoofdstuk XIX.

Ook de ongehuwde vrouw kan gelukkig zijn.

Wij hebben een doel, lieve zusters, een groot doel vóór ons, wij hebben een levenstaak te vervullen op aarde, wie wij ook zijn en waar wij ons ook bewegen, welke onze omgeving ook zij, wij hebben een leven van liefde te leiden - een liefde, waaraan geen vrouwenleven arm kan zijn, als haar hart er rijk aan is.

ELISE VAN CALCAR.

Men kan het huwelijk een uitnemende instelling vinden, en toch zijne redenen hebben om ongetrouwd te blijven. Onder het hoofdkussen, waarop Washington Irving den laatsten adem uitblies, vond men een haarlok en een miniatuurportret. Wie durft beweren dat een man of een vrouw moet huwen, die zulke schatten uit het verleden bewaart en niet vergeten kan wat 'had kunnen zijn.' Velen hebben nooit hun tweede ik gevonden of wel de omstandigheden stonden hunne vereeniging in den weg. En is het niet veel beter een eenzaam leven te leiden dan een huwelijk te sluiten zonder liefde? Anderen weder deden vrijwillig afstand van alle huwelijksgeluk ter wille eener goede

zaak of uit liefde voor een vader, moeder, broeder of zuster. In zulke gevallen is de ongehuwde staat achtenswaardig en eervol.

Daar het aantal vrouwen in ons land dat der mannen met duizenden overtreft, kan iedere vrouw onmogelijk trouwen. Zijn nu daarom al die ongehuwde vrouwen overtollig? - Zeker niet. Er is overvloed van overtollige vrouwen en van overtollige mannen ook, maar men behoeft ze niet altijd onder de ongehuwden te zoeken. Overtollig zijn alleen zulken, die zich aan ijdel vermaak en ziekelijke phantasie overgeven, en blind zijn voor de algemeene werkzaamheid van hare medemenschen; - die zóó beginselloos zijn dat iedere man haar welkom is als echtgenoot, hetzij hij een tachtigjarige, een idioot of een losbol is, mits zijn inkomen haar maar voldoet; - en die, eenmaal aangeland in de veilige have des huwelijks, waar zij zich omringd zien van de bewijzen der zorgende vlijt hunner echtgenooten, in zelfzucht opgaan en haar geheele verdere leven wijden aan ijdelheid en vermaak.

De ware vrouw, die rijk is aan innerlijke waarde, zal ook als echtgenoot en moeder uitmunten. Geef het meisje slechts een opvoeding, die haar in staat zal stellen, hetzij gehuwd of ongehuwd, hare zelfstandigheid te handhaven. Dan zal zij der maatschappij ten zegen zijn, en noch als vrouw en moeder, noch als oude-jongejuffrouw zal zij ooit 'overtollig' worden.

Hoeveel meisjes beschouwen het huwelijk als hare bestemming, zonder ooit te denken aan de plichten, die het met zich brengt; en de vrouw, die er niet in slaagt haar man en kinderen gelukkig te maken, had veel beter gemist kunnen worden dan zij, die ongehuwd blijft. Niet zelden drijven gehuwde vrouwen den spot met hare ongehuwde zusteren, maar deze mogen zich wel eens afvragen, of het

niet beter is uitgelachen te worden als oude-jongejuffrouw, dan het lachen verleerd te hebben als getrouwde vrouw.

Zeker is het een droevig schouwspel, hoe een vrouw al de zachtheid, de fijngevoeligheid en liefvalligheid, die het kenmerk harer sekse zijn, verloochent om op te gaan in onvrouwelijke hardheid; maar godlof, dit beeld is niet de type der geheele klasse. Verre van dien. Er zijn tal van ongehuwde vrouwen, die, schoon hare jeugd achter haar ligt, toch nog die schoonheid behielden, welke niet verdwijnt met de rozen der wangen en den glans der oogen. Daar zijn er, wier blijmoedigheid en helder verstand, wier onvermoeide hulpvaardigheid en onverstoorbare opgeruimdheid haar algemeen bemind maken.

Wie kent ze niet en wie heeft ze niet lief, die vrouwen met hare vriendelijke gezichten, hare zachte stemmen en hare warme harten, en wie zal haar spottend een ‘oude vrijster’ betitelen! Wie kan zijne hoogachting onthouden aan een zelfstandige, flinke vrouw, die aan het hoofd staat eener school of een uitgebreide handelszaak bestuurt? Veel goeds en schoons wordt juist door ongehuwde vrouwen tot stand gebracht. Zij maken er geen ophef van, meestal zelfs weet de linkerhand niet wat de rechter doet; want vrouwen brengen, veel meer dan mannen, de les in praktijk, die Dickens gaf aan de leerlingen eener Amerikaansche school: ‘Jongens, doe zooveel goed als ge kunt, maar maak er geen leven over.’

Hoeveel edele namen van ongehuwde vrouwen komen ons, al peinzende, in het geheugen! Hanna More, Florence Nightingale, Amalia Sieveking, Sara Martin en Octavia Hill, welke laatste, door honderden harer zusters nagevolgd, licht en vrede brengt aan millioenen van rampzaligen in Londen en andere groote steden.

Wie kent ze niet, de ‘oude-jongejuffrouwen’, die zonneschijn brengen, waar zij binnentreden?

‘Tantetje’ is gezien en geliefd bij al hare neefjes en nichtjes, want zichzelf vergetende, denkt zij slechts om het geluk van anderen. Haar ongehuwde staat heeft haar niet verbitterd; integendeel, wie met haar in aanraking komt, ondervindt den weldadigen invloed van haar opgeruimd gemoed en degelijk verstand. Moet zulk een leven - gelijk vele ongehuwde vrouwen het leiden - niet schoon genoemd worden!

Op uit uw armstoel, naar het stroodak in de verte!
Der armen Heiland roept in guren winternacht.
Op uit uw blij gezin naar 't eenzaam huis der smarte:
Van wie daar weenen 't leed verzacht.

Voort van de plek der rust in 't kampperk van het leven,
Daal willig, moet het zijn, ook van de plek der eer;
Verlaat uw rozenhof voor donkre olijvendreven,
Neem op uw kruis en volg den Heer.

Ga, waar uw werk u roept en volgzaam laat u leiden,
Omknél uw reisstaf, buig uw schoudren onder 't kruis.
Groet die gij liefhebt, want uw wegen zullen scheiden,
Bereid uw hart, bereid uw huis....

DE GÉNESTET.

Het leven van menige ongehuwde vrouw is slechts ongelukkig, omdat zij geen levensdoel vond; want eerst dan voelt zij zich nuttig, en heeft zij iets, waaraan zij zich met hare gansche ziel kan wijden. Dan geeft zij zich aan de kunst of aan een goede zaak, en schenkt haar hart niet aan een enkelen, maar aan de gansche menschheid. Dan waagt zij zich in de schuilhoeken der ellende, zoekt wat verloren is en spaart geld noch goed, waar zij dit in het belang harer medemenschen kan offeren.

Arbeid is den mensch noodig, en de ongehuwde vrouw

niet het minst. De ongehuwde staat moge een 'kwaad' zijn, bedenk wat Jean Paul van het kwade zegt: 'het kwade is als de nachtmerrie; zoodra ge begint u te roeren, is zij verdwenen.'

Zeker is het niet altijd gemakkelijk het werk te vinden, dat wij het liefst verrichten, maar dat werk is ook niet altijd het beste voor ons. Wie arbeid verlangt, welken ook, behoeft niet met de handen over elkaar te zitten. De ons aangewezen taak moeten wij voor lief nemen en haar met ijver verrichten; dat is beter dan te smachten naar een werkring, die toch buiten ons bereik ligt en die misschien ook nog boven onze krachten zou gaan.

Bij het slot van 'Kavanagh' zegt Longfellow dat miss Amelia Hawkins ongehuwd bleef, 'ofschoon zij een aanleg had voor het huwelijk, die bijna geniaal was.' Ik heb het geluk gehad verscheidene tevredene en nuttige oude-jongejuffrouwen te kennen, op wie dezelfde woorden van toepassing zouden zijn geweest. Haar leven was gewijd aan onderwijs, ziekenverpleging, armenbezoek, of in het algemeen aan moederlijk liefde-betoon, hetzij aan bedroefde kinderen of menschen. Waarlijk, ik geloof dat de vrouwen, die zich in haar ongehuwden staat het nuttigst maken, in den regel ook de beste echtgenooten en moeders zouden geweest zijn, als het lot dit over haar beschikt had. De liefde speelt een rol in het leven van iedere vrouw, en leidt zij al niet steeds tot huwelijksgeluk, toch verguldt zij alles, wat zij met hare tooverstaf aanraakt. Die zich het meest aan anderen wijden zijn zij, die beminden en verloren, die liefhadden zonder hope, of die uit vrijen wil afstand deden van het voorwerp harer liefde.

In zulke vrouwenlevens komt een tijd van bitter lijden, van tastbare duisternis; maar daarna volgt de 'opstanding' van het hart en daarmee een leven van zelfverloochening.

Iedere vrouw, die dit ernstig wil, kan zich nuttig maken, hetzij op het gebied der huishouding, der philanthropie of der kunst. Het komt er maar op aan niet op te gaan in zichzelf, maar zich te vergeten voor anderen. Getrouwd of ongetrouwd, warme liefde woont in het hart van iedere vrouw, en die liefde maakt de eenzame vrouw tot een toevlucht voor allen, die lijden, en geeft hare hand kracht om gevallenen op te heffen.

Zij handelt echter verkeerd wanneer zij zich als een sloof laat gebruiken, op wier schouders al het lastige en vervelende werk mag geladen worden, dat een ander liefst van zich afschuift. Zij moet haar eigen werkkring kiezen en daaraan al hare krachten wijden.

Onbaatzuchtigheid, vroolijkheid, tact en kieschheid zijn de ‘bekoorlijkheden’ eener oude-jongejuffrouw. Gij kunt u geen denkbeeld maken van de groote waarde van *vriendelijkheid*. Vriendelijkheid heeft de eigenaardige eigenschap van weder te keeren tot de persoon, van wie zij uitging, en betoont gij ze iemand, zij wordt u met interest teruggeschonken.

Nu en dan ontmoet men een oude-jongejuffrouw, die ieder mishaagt, doordat zij haar uiterlijk en hare kleeding verwaarloost en vergeet dat zij, evengoed als een gehuwde vrouw, verplicht is bevallig en vriendelijk te zijn. Natuurlijk spreekt ieder met afkeer van haar en wordt zij beschouwd als een maatschappelijk uitwas. Een vrouw met een harde stem, met ruwe, onvrouwelijke manieren, die in kleeding en gedragingen zooveel mogelijk een man nabootst, zal nooit dien liefelijken, machtigen invloed verkrijgen, die een der heerlijkste voorrechten der vrouw is, en welke de oude-jongejuffrouw evengoed kan uitoefenen als hare getrouwde zusters.

Dezer dagen kwam mij een brief in handen van een gewezen abonnée der ‘Hollandsche Lelie’, waarin ‘een ge-

lukkige jonge vrouw' de redactrice dankte voor: 'een goeden man en een prettig thuis,' en duidelijk aantoonde wat men doen moet om geen onaangename, kribbige oude vrijster te worden. Hij luidde als volgt:

'Lieve redactrice, toen ik mij op de "Hollandsche Lelie" abonneerde, was ik vijf en twintig jaar, en had nog nooit een huwelijksaanzoek ontvangen. Daar men mij altijd had voorgehouden dat een vrouw moet trouwen, kunt gij begrijpen hoe somber en onvoldaan ik mij gevoelde, maar de hoofdartikelen, novellen en vooral de "correspondentie" in de "Hollandsche Lelie", leerden mij spoedig mijne dwaling inzien, en ik trachtte mijn leven te wijden aan het geluk van anderen. Ik hervatte mijne studiën, die ik schandelijk verwaarloosd had, en slaagde voor een paar examens, die mij een plaats bezorgden aan een school. Moest ik dan een oude vrijster worden, zoo zeide ik tot mijzelf, dan wilde ik ten minste er niet tegen morren en trachten anderen gelukkig te maken. Gij kunt niet beseffen hoe uw blad mij steunde en sterkte in dat besluit. Reeds had ik de gedachte aan een huwelijk geheel uit mijn hoofd gezet, toen ik verrast werd door een aanzoek van iemand, die verre boven mij stond. Hij zeide mij later dat hij zich het eerst tot mij had aangetrokken gevoeld door de vroolijke, tevreden uitdrukking van mijn gelaat en door mijn streven anderen nuttig te zijn. Zoo ziet gij, lieve redactrice, dat ik alle reden heb uw blad dankbaar te zijn, want zonder uwe goede lessen zou ik waarschijnlijk nooit een hoogere levensopvatting gekend, en er nooit naar gestreefd hebben geluk om mij heen te verspreiden; zoodat ik mijne knorrige trekken zou hebben behouden en met mijn alledaagsch gezicht zeker spoedig een onbehaaglijke, zure oude-vrijster zou geworden zijn. Ontvang den oprechten dank van

Een gelukkige jonge vrouw.'

Ziehier twee typen van oude-jongejuffrouwen. De eerste is de eenzame geheel voor zichzelf levende vrouw, die op kamers woont of welke men op reis aantreft. Zij heeft in hare jeugd de gewone beschaafde opvoeding genoten, maar sedert lang geeft zij niets meer om kunst of letteren. Misschien stelt zij eenig belang in politiek, maar dan zijn hare denkbeelden daarover eenzijdig en vinnig, en tegenspraak duldt zij niet. Voor haar geen aangenamer onderwerp van gesprek dan de gebreken harer kennissen. De beste plaats in de zitkamer, het lekkerste, wat de tafel oplevert, zijn het doel van haar streven; en iedere poging om haar van deze voorrechten te berooven, waarop zij het volste recht meent te hebben, wordt beschouwd als een grievende verongelijking. Zij zit er warmpjes in, maar wee de hospita of den besteller, die een cent meer rekent dan haar of hem toekomt. Op reis windt zij zich op, omdat hare koffie koud is; maar heerlijke natuurtooneelen laten haar koel, ofschoon zij ze alle gaat zien, omdat zulks nu eenmaal mode is. Zij heeft bloedverwanten, over wie zij nu en dan eens spreekt, doch aan wie zij slechts een matige belangstelling schijnt in te boezemen, en die haar op zekeren afstand houden.

Arm, liefdeloos, onaantrekkelijk schepsel! Onwillekeurig gevoelt men een innig medelijden met haar en een oppervlakkig beoordeelaar zal zeggen: 'Dat komt van het ongehuwde leven.'

Maar is dat werkelijk zoo? - Er zijn nog andere oude-jongejuffrouwen.

Zie deze vrouw, die de lente des levens reeds achter zich heeft. Op haar zacht gelaat strijden liefvalligheid en weemoed om den voorrang. Iemand heeft eens gezegd dat het menschelijk gelaat òf een belofte bevat òf een geschiedenis. Het hare bevat een geschiedenis. Op het kalme voorhoofd, in het ernstig oog ligt een aandoenlijke uitdrukking, die ons

toeroept: 'Ik leed, maar ik overwon.' Dat gelaat heeft altijd een glimlach gereed om de blijde jeugd te begroeten of een deelnemenden blik in antwoord op een beschroomde bekentenis. Niemand ziet er tevergeefs naar op om hulp of troost.

Ja, er zijn oude-jongejuffrouwen en oude-jongejuffrouwen. Daar zijn er, gevaarlijk en vals als stekende brandnetels, en daar zijn er 'wier stem zachter klinkt dan het geluid van vallende rozenbladeren in het gras.' De eersten haten hare gehuwde zusters en stoken twist tusschen haar en hare mannen. Zij vertellen halve waarheden, giftiger dan heele leugens. 'Och, hebt gij dat nog niet gehoord? Nu, *ik* wil de zegsvrouw niet zijn.' Zij doen al dit kwaad minder uit boosaardigheid, dan wel omdat haar gezichtskring zoo nauw, haar gedachtengang zoo bekrompen is. Nooit streefden zij naar hooger doel; zij leefden slechts in zichzelf verdiept. - De laatsten daarentegen zijn overal gewild. Mogelijk hebben zij zich niet aan een bijzondere taak gewijd, maar zij passen in elken kring en versterken de liefdebanden. Zij spreken niet te veel, maar wat zij zeggen is altijd vol goedheid. Zij brengen anderen op hun dreef en zetten linksche, verlegen menschen op hun gemak. Zij zijn vriendelijk, handig en hulpvaardig, en bij ziekte of voorkomende ongelegenheden flink in haar handelen. Haar blik is een gebed, en zij zijn innig godvruchtig, maar zij loopen niet met tractaatjes rond, noch spreken zij veel over den godsdienst. En als zij een ongedurig, rusteloos jong meisje ontmoeten, zeggen zij soms: 'Lieve, lang geleden was ik juist als gij, en ik dacht dat de menschen er waren om mij gelukkig te maken. Maar nu heb ik geleerd dat ik er ben om de menschen gelukkig te maken. Wij kunnen onze wenschen altijd niet vervuld krijgen, en wij moeten niet altijd over onszelf denken en ons geluk zoeken - dan komt het vanzelf tot ons.'

Hoofdstuk XX.

De vrouw als ziekenverpleegster.

Bij ziekten en kwalen kan de vrouw niet genoeg gewaardeerd worden.
EURIPIDES.

Zoo er iets is waarvoor de vrouw een onmiskenbaren aanleg bezit, dan is het zeker de ziekenverpleging. Maar zonder behoorlijke leiding zal juist deze aangeboren gave haar voeren tot handelingen, die indruischen tegen alle wetenschap en ervaring. De eischen aan verpleegsters gesteld worden jaarlijks hooger, en hoe groot de natuurlijke aanleg eener vrouw ook zijn moge, zij wordt niet bekwaam geacht als ‘pleegzuster van beroep’ op te treden, eer zij de opleiding genoten heeft, die haar het diploma doet verwerven. Dat velen dwalen, die meenen geschiktheid voor ziekenverpleging te hebben, blijkt uit het groote aantal, dat terugtreedt zoodra haar proeftijd verstreken is.

Een goede ziekenverpleegster te mogen heeten beteekent in den vollen zin des woords: een alleszins beschaafde vrouw te zijn. Zij is geduldig, volhardend, zacht, bedaard, moedig en opgeruimd; zij vergeet zichzelf en is op ieder oogenblik van den dag en den nacht tot helpen bereid. Beslistheid, helder oor-

deel, tact en gezond verstand zijn eveneens vereischten, en zulken, die van alles de lichtzijde weten te zien, hebben altijd de voorkeur. Een goed gezicht, een scherp gehoor, sterke zenuwen en een ongestoorde gezondheid zijn natuurlijk onmisbaar.

Toen ik eens met een dame van veel ervaring sprak over ziekenverpleging en pleegzusters, gaf zij als hare meening te kennen dat, van hoeveel belang gezondheid, bekwaamheid en handigheid ook mogen zijn, het toch nog meer op het *karakter* der verpleegster aankomt. Zij zeide dat een ‘zuster’ een uitmuntende ziekenoppasster wezen kan, die de tevredenheid der dokters wekt en al hare plichten onberispelijk vervult, terwijl zij toch die wonderbare aantrekkelijkheid mist, welke ontstaat door oprechtheid van gemoed, door liefelijke ingetogenheid, in één woord, door die vrouwelijke waardigheid, welke men in zulk een vrouw zoo gaarne ziet.

Zij, die de ontzaglijke verantwoording, welke de verpleging van zieken met zich brengt, op zich neemt zonder daarvan diep doordrongen te zijn, geeft blijk van een onverschilligheid of ongevoeligheid, dien arbeid onwaardig. Als wij - menschelijkerwijze gesproken - bedenken hoe dikwijls in de ziekenhuizen de beslissing over leven of dood geheel afhangt van de oplettendheid, den ijver, de bekwaamheid en de zorgvuldigheid der verpleegster, dan vraagt men zich verbaasd af hoe menige vrouw zulk een zware taak op zich durft nemen zonder er roeping voor te gevoelen.

Maar wat noemt gij roeping, zal men zeggen.

Men heeft roeping voor een zaak, wanneer men de twee volgende vragen bevestigend kan beantwoorden: ‘Gevoel ik innerlijken aandrang tot dat werk?’ en ‘Ben ik er toe in staat?’

Vele goede vrouwen hebben een machtigen aandrang in

zich gevoeld om zich aan ziekenverpleging te wijden, zonder dat zij er nochtans toe in staat waren. Gezondheid, familiebanden of andere omstandigheden verboden haar dien drang te gehoorzamen en wezen haar een anderen levensweg. Maar wanneer de neiging bestaat en niets het meisje verhindert die te volgen, dan is de *roeping* daar en de loopbaan aangewezen.

Van welken stand de nieuwelinge ook zij, in het eerste jaar van hare opleiding moet zij allerlei onaangenaam, ruw, dikwijls zelfs walgelijk werk doen; en hoe eer zij inziet wat ziekenverpleging is, en hoe eer hare blanke handjes gewoon zijn aan het zoogenaamde ‘huiswerk’, des te beter. De dienst eischt veel tijd, zoodat er in sommige ziekenhuizen nauwelijks gelegenheid gegeven wordt rustig te eten of beweging in de open lucht te nemen.

Ik heb eens een pleegzuster hooren zeggen dat zij in het groote ziekenhuis, waar zij hare opleiding ontving, dikwijls zóó ‘beu’ was van het reinigen van vuile patienten, die opgenomen werden, of van het schoonmaken van allerlei voorwerpen, bij de verpleging benoodigd, dat zij op een stoel neerviel en in tranen uitbarstte. Maar zeker is haar arbeid duizendmaal heiliger dan hetgeen de fraaie dames verrichten, die zich aan schandelijke ledigheid overgeven, leven van het werk en het zweet van anderen en blind zijn voor hare plichten.

Ik ken een ouden, ongetrouwden dokter, die beweert dat de eenige vrouw, welke waard is ten huwelijk gevraagd te worden, een pleegzuster is; en inderdaad, al de hoedanigheden, die een goede huisvrouw vormen, worden ook gevorderd in de ziekenverpleegster, als daar zijn: zelfverloochening, orde, netheid, voorzorg, tegenwoordigheid van geest en redzaamheid. De schoonste huiselijke deugden hebben juist de grootste waarde in de ziekenzaal. Alle huis-

houdelijke kennis komt er te pas; en als een nieuweling in haar vroeger leven weinig ervaring van dien aard heeft opgedaan, kan zij niet te spoedig deze leemte in hare opvoeding aanvullen.

Een achtelooze verpleegster kan den dood veroorzaken van den haar toevertrouwd en zieke, als zij hem de voorgeschreven medicijn of opwekking niet op den juiste tijd toedient. In ernstige gevallen moet zij zelfs de orders van den geneesheer opschrijven, opdat zij niets vergete; en zal deze haar volkomen kunnen vertrouwen, dan moet hij zeker zijn van hare onkreukbare waarheidsliefde en stiptheid.

Het spijt mij te moeten zeggen dat ik pleegzusters gekend heb, wier zindelijkheid veel te wenschen overliet. Maar een dergelijke achteloosheid, zelfs in kleinigheden, heeft altijd noodlottige gevolgen, brengt het beroep in minachting en vermindert deszelfs nuttigen invloed. Vooral moet de pleegzuster zorgen dat de spijzen met de uiterste zindelijkheid voorgediend worden.

Anderen weder gevoelen niet met den lijder mede, doen hem beseffen dat hij in hare macht is, en hinderen hem door een scherpe manier van spreken, een ruwe aanraking of een voortdurende stugheid. Zijn een zachte stem en schoenen, die niet kraken, reeds aangenaam bij iedere vrouw, hoeveel eer bij een ziekenverpleegster! Zij moet een fluweelen stem en een stalen wil hebben. Toch mag zij niet fluisteren, noch op gedempten toon spreken. Een zachte, maar natuurlijke stem is alle kranken het aangenaamst.

Het verplegen der armen in hunne huizen is zeker het zwaarste deel van de taak eener pleegzuster, en van allen arbeid, die ooit werd ondernomen in het belang der lijdende menschheid, zeker niet de minst nuttige. De betrekkingen en vrienden van den arme zijn gewillig genoeg om hem in ziekte bij te staan, maar zij hebben den tijd niet; en had-

den zij dien al, dan nog zou hunne onkunde hunne diensten zoogoed als nutteloos maken. Breekt er in het stulpje van een daglooner een ernstige ziekte uit, dan is alles in verwarring en men weet geen raad; - maar zie, daar klopt de pleegzuster aan de deur en het is of een engel binnentreedt.

Wie zulk een vrouw op zijn weg ontmoet, rustig voortschrijdende door de drukke straten naar het huis, waar hare hulp wordt vereischt, gekleed in het donkere gewaad harer instelling, zal zich wellicht verwonderd afvragen hoe een levenslustig jong meisje vrijwillig afstand kon doen van alle genoegens, die het leven biedt. Maar haar loon ligt in den dankbaren blik van den arme, in wiens woning zij zonneschijn brengt en waar haar sombere kleedij schoon gevonden wordt.

Niet slechts heeft zij te zorgen voor de persoonlijke behoeften van den zieke, maar als er geen andere hulp bij de hand is, moet zij ook de kachel aanmaken en het vertrek in orde brengen. Het volgende uittreksel uit het dagboek eener pleegzuster geeft eenig denkbeeld van den omvang harer taak.

‘Verleden jaar overleed een oud man van twee en tachtig jaar, na wekenlang met de trouwste zorg door ons verpleegd te zijn geweest. Van zijn vroeger leven weet ik niets. Waarschijnlijk had hij in al die jaren wel eenigen voorspoed en zonneschijn gekend, gelijk wij allen die op ons levenspad ontmoeten; maar, hoe het zij, op het einde van zijn leven was hij arm, krank en verlaten. Om de eene of andere reden was hij het mikpunt geworden van de plagerijen der dartele straatjeugd. Zooals jongens zijn - zij wierpen hun slachtoffer allerlei scheldnamen naar het hoofd en bombardeerden zijn huis met steenen, zoodat hij zich genoodzaakt zag zijne luiken te sluiten en in zijn kamertje te blijven. Hier

lag hij in voortdurende duisternis alleen en hulpeloos op een leger van oude zakken.

Bij ons eerste bezoek duurde het langen tijd, eer wij toegang tot het huis konden verkrijgen, daar er niemand was om ons de deur te openen. Eindelijk vroegen wij aan een buurjongen om over den muur te klimmen en ons binnen te laten. In het eerst konden wij niets onderscheiden; de kamer was in diepe duisternis gehuld. De zieke echter kon ons in de open deur zeer goed zien en gaf zijne blijdschap te kennen, dat er eindelijk een menschelijk wezen naar hem kwam omzien.

Wij staken een kaars aan en zagen dat wij ons in een klein, volgepropt vertrekje bevonden. In een hoek zat de oude man op zijn leger. Ons eerste werk was het vuur aan te leggen, en terwijl het water warm werd, brachten wij het bed zoo goed mogelijk in orde, waaraan zoowel lakens als dekens ontbraken. Daarop veegden wij de kamer aan, haalden een emmer vol asch uit de kachel, wieschen den zieke, verbonden zijne wonden, gaven hem een lekkeren kop thee en een boterham, en lieten hem alleen, zooals hij zeide: “volmaakt gelukkig!” Zoo kwamen wij iederen morgen, en wieschen den kranke, schudden zijn bed, veegden de kamer als het noodig was, maakten de kachel aan en kookten eten voor hem.’

Welk een volslagen onwetendheid er nog onder het volk bestaat omtrent den aard eener ziekte en de middelen om die te genezen, blijkt uit het verslag over een oude vrouw, die nog steeds op de lijst der verpleegden voorkomt. ‘Aan waterzucht lijdende, verbeeldde zij zich dat een liggende houding doodelijk voor haar zijn zou. Dus zat zij ongeveer negen maanden lang op den rand van haar bed en rustte zoo goed zij kon, leunende tegen het hoofdeneinde. Toen wij haar wilden wasschen, verweerde zij zich heftig, “want,”

zeide zij, “tweeërlei water bij mekaar!..... hoe kan dat goed afloopen!” Wij hadden heel wat met haar te stellen, eer zij handelbaar werd.’

Talrijk zijn de brieven, die de zusters ontvangen, om haar dank te betuigen voor bewezen diensten. Een daarvan laten wij hier volgen, geschreven door een arme vrouw, die met werken den kost verdienen moest.

‘Lieve juffrouw, wat ben ik blij dat u komen kunt om mijn kleinen jongen op te passen! Nu kan ik weer met een gerust hart naar de fabriek gaan, want ik weet dat het hem aan niets zal ontbreken. Ik kan u niet zeggen hoe dankbaar ik u ben; maar dit weet ik, dat God u beloonen zal voor al de vriendelijkheid, die u mijn kinderen betoond hebt. Nooit zal ik vergeten hoe trouw u ze oppaste, toen ze met hun vieren ziek lagen aan de koorts. Dat wordt nu al vijftien maanden. Werd ik morgen aan den dag zelf ziek, ik zou niemand anders willen hebben. Door weer en wind kwam u naar mijn kleintjes toe. God zegene u!

Steeds verblijve ik uwe altijd dankbare

Vrouw Gerritsen.’

Vele vrouwen van ondervinding zijn van oordeel dat, zal de verpleging in de gezinnen der armen van wezenlijk nut zijn, deze in handen zijn moet van beschaafde vrouwen. Waar een pleegzuster binnentreedt, moeten tegelijkertijd orde en zindelijkheid intocht houden. Zij moet de woningen der arme zieken, als het ware, hervormen en herscheppen. Maar dit kan alleen tot stand gebracht worden door iemand, die den tact heeft het vertrouwen van den patient te winnen, een vrouw met fijner gevoel begaafd dan het gewone soort van ziekenverpleegsters.

Een vrouw met een ‘kwaad’ been, die onlijdelijke pijnen geleden had door de verkeerde behandeling van een gehuurde

ziekenoppasster, zeide na de eerste bezoeken van de pleegzuster: ‘Och, wat hebt u mijne kamer prettig veranderd, en wat hebt u mij zelf goedgeдаан! Den eersten nacht, toen u hier waart, wist ik niet waar ik was, zoo goed voelde ik mij, nadat ik zoovele nachten radeloos van de pijn was geweest. En wat de kamer betreft - o, wat zal ik mijn best doen die zoo te houden, als ik weer op de been ben.’

Tal van dames, die de verpleging volstrekt niet als een middel van bestaan behoeven aan te grijpen, ziet men thans optreden als pleegzusters. En waarlijk, elke vrouw, van welken stand of rang ook, zou er wèl bij varen als zij een maand of zes - of zelfs maar drie - zich aan de ziekenverpleging wijdde. Zoowel binnen- als buitenshuis zou zij zich daardoor oneindig nuttiger kunnen maken. De tegenwoordige opvoeding der meisjes wordt niet als voltooid beschouwd, wanneer zij niet een weinig op de hoogte is van muziek, teekenen en andere zaken, maar wij zijn van oordeel dat een reeks van lessen in de ziekenverpleging een veel nuttiger en schooner ‘voltooing’ zijn zoude.

Daarenboven - de ouders weten nooit of hunne dochters niet wellicht eenmaal zelf haar brood zullen moeten verdienen; welk een rustige gedachte zou het voor hen zijn haar bekwaam te weten voor een beroep, dat tegenwoordig zoo gezien is. 't Is waar, de meisjes zullen in de ziekenhuizen veel zien, veel te weten komen, wat haar anders verborgen zou blijven, maar door die gedachte mogen de ouders zich niet laten afschrikken. Is het niet beter die wetenschap op te doen bij de vervulling van een ernstigen, heiligen plicht, dan bij vertrouwelijke gesprekken met luchthartige vriendinnen, die de nieuwsgierigheid weten te bevredigen? Na een zekeren leeftijd is onwetendheid geen onschuld meer, en de vrouw, die in een ziekenhuis de vreeselijke gevolgen

leert kennen van de zonde en van het spotten met de wetten der gezondheid, zal al den ernst gevoelen van de plichten, die zij bij haar huwelijk op zich neemt en die nauwgezet en waardig vervullen.

Een uitstekend heelkundige van mijne kennis vertelde mij onlangs het volgende:

‘Toen ik nog in het hospitaal dienst deed, trof ik eens in een klein kamertje een nieuwelinge aan, die bitter stond te schreien. Ik vroeg haar of zij zich wellicht overwerkt had, - of zij heimwee gevoelde, - of iets haar zenuwachtig gemaakt had. “Neen, neen,” snikte zij, “maar ik had nooit gedacht dat ik als pleegzuster kwade beenen zou moeten aanraken.” - Geen vrouw moest een taak op zich nemen zonder er de geheele uitgestrektheid van te kennen.’

In vele meisjeshoofdjes leeft een voorstelling van het ambt van verpleegster, die meer poëtisch dan practisch is. Ziekenoppassing is niet enkel Eau-de-Cologne, bloemen, zachte slepende kleederen en dankbare patienten. De zieken zijn dikwerf juist kleine kinderen: ongeduldig, onredelijk en prikkelbaar. Een ‘zuster’ van ervaring verhaalt het volgende in haar dagboek, ten bewijze welke kleinigheden een zieke kunnen hinderen en kwellen.

‘Eens - ik was nog zeer jong - waakte ik bij een lieve zuster, die ernstig krank was. Denkende dat zij sliep, ging ik een paar brieven zitten schrijven. Op eens hoor ik een wanhopig gekreun.

‘Wat is er?’ vroeg ik verschrikt.

‘O Marie,’ antwoordde zij, ‘het gekras van je pen maakt mij radeloos.’

Een mijner vrienden vertelde mij dat hij, herstellende van een zware koorts, eens bijna krankzinnig was geworden, alleen doordat zijne verpleegster voor zijn bed zat te naaien. De regelmatig terugkeerende beweging van de naald en het

schuiven van den draad door de stof waren een foltering voor zijne overgevoelige zenuwen geweest.

Vóór een meisje ziekenverpleegster wordt, moest zij zich rekenschap geven wat ziekenverpleging eigenlijk is en zich afvragen of zij den gevorderden aanleg wel bezit. Het best zal zij zich op de hoogte der zaak kunnen stellen door de volgende wenken te lezen, genomen uit een boekje over de eischen, aan nieuwelingen gesteld. Wie lust gevoelt zich aan te melden als aspirant-pleegzuster kan ze niet te ernstig overwegen.

Men leest er: ‘Wij hebben beschaafde vrouwen noodig, die komen met het vaste voornemen hare taak getrouw te vervullen, alle affectatie en romaneske grillen hebben afgelegd en toch niet ontbloot zijn van een zekere geestdrift voor haar werk. Hoe meer huishoudelijke kennis zij medebrengen, des te beter. Zij moeten bereid zijn tot iedere opoffering, tot allerlei onaangenaam werk, zonder een zuur gezicht te trekken. Zij moeten haar invloed doen gevoelen, zonder dien ooit op te dringen, en die invloed moet voortspruiten uit hare daden, niet uit hare woorden alleen. Wij vragen in de eerste plaats niet alleen *goede* vrouwen, maar vooral beschaafde vrouwen met een uitstekende gezondheid, een vasten wil, een ontwikkelden geest, een practisch verstand; geschikt om te leeren, gewillig om te gehoorzamen. En wanneer de tijd gekomen is, bekwaam om te regelen en te besturen met een helder besef van hare hoge verplichtingen, in goede verstandhouding zoowel met hare meerderen als met hare minderen; vol zielenadel en grootheid van geest en doordrongen van de gedachte dat haar leven haar geschonken is om anderen nuttig te zijn.’

De bekende Engelsche ziekenverpleegster bij uitnemendheid, Florence Nightingale, gaf de volgende voorschriften omtrent de plichten eener pleegzuster. Zij moet zijn:

1. Rein van hart, zóó rein, dat zelfs de verdierlijkste mensch zich geen ongepaste scherts in hare tegenwoordigheid zal durven veroorloven.
2. Sober en matig.
3. Zóó eerlijk, dat zij nooit de geringste belooning of omkooprij van de patienten of hunne betrekkingen zal dulden.
4. Strikt waarheidlievend.
5. Volkomen betrouwbaar.
6. Nauwgezet en ordelijk in de hoogste mate.
7. Bedaard en toch vlug; vlug, maar zonder drukte; bescheiden en nederig.
8. Vol goeden moed, waarmede zij ook den zieke moet bezielen.
9. Zindelijk tot in het overdrevene.
10. Zichzelf vergetend, maar steeds aan hare patienten denkend.
11. Vriendelijk, zonder ooit aandoening op te wekken.

Zoo ziet men dat niet iedere vrouw geroepen is voor het heilig ambt van pleegzuster.

‘Vaak staat mij als heerlijk ideaal een tijd voor oogen,’ zegt Geertruida Carelsen in hare Hospitaalfantazie, ‘waarin een doorlopende gezondheid voor de beschaafde maatschappij een overwonnen standpunt zijn zal. Ook dan zal er zeker nog lijden genoeg overblijven. Ook dan zal in elk geval te zijner tijd de dood dáár zijn, voor pleegzusters een gemeenzame bekende, wiens verschijning haar wel ernstig stemt en soms geweldig aandoet, maar geen schrik meer aanjaagt. Zij kennen hem in zijne verschillende karakters: woest en kalm, zacht en wreed, als een redder en bevrijder, of wel als een verbreker van de liefelijkste banden en vernietiger van de schoonste vooruitzichten. Zwijgend, met een stille hand de laatste diensten verleende, of wel de laatste woorden opvangend en zoo goed zij het kunnen, beantwoordend, -

staan zij bij menig sterfbed, waar, soms met volle bewustheid en somtijds in waarschijnlijk bewustelooze stuiptrekkingen; somtijds vredig of hoopvol, soms gekweld door gewetensbezwaren; al of niet afscheid nemende en wenschen achterlatende; al of niet voor zichzelf een toekomst verwachtende; na een lang of kort, edel of minder edel leven, - een mensch den laatsten adem uitblaast! Treffend oogenblik, altijd en overal!

Of ik ooit iemand zou aanraden pleegzuster te worden? - Tot op zekere hoogte hangt dit natuurlijk af van de persoon. Een aantal vrouwen zijn er zonder twijfel ongeschikt voor;..... maar ik zou het volstrekt geen dwaas gebruik achten, als in den regel elk volwassen meisje een paar jaren in een hospitaal doorbracht. Men ondervindt er veel wat naderhand te pas kan komen..... Men leert de kunst aan van niet bang te zijn de handen vuil te maken, en ze nochtans schoon te houden. Voor sommigen zoude ik het zelfs als een verjongingskuur aanraden. Menigeen, die hare krachten te gering of te hoog schatte, kan ze hier leeren meten en met opgewektheid oefenen. Over veel wat aan hen, die buiten staan onoverkomelijk toeschijnt, wordt men heengeholpen door het eigenaardig karakter, waarin men als pleegzuster optreedt. Ons dun katoenen kleed heeft in velen deele iets gemeen met een ijzeren harnas.’-

Hoofdstuk XXI.

Het meisje in den huiselijken kring.

O heb ze lief, die God u heeft gegeven,
Zoolang u God met hen vereent!
Het uur zal slaan, het uur zal zeker komen,
Dat ge aan hun groeve treurt en weent.

FREILIGRATH.

Zich in huis aangenaam en nuttig bezig te houden, dat is inderdaad een kleine studie; nochtans heeft hij, die zulks verstaat en van zijn huis zijne wereld weet te maken, het beste deel gekozen.

NICOLAÏ.

Onlangs hoorde ik een gesprek tusschen twee meisjes, die voor een open venster zaten.

‘Weet ge,’ zeide de eene, ‘wie ik denk, Ida, dat die knappe jongelui zijn? Het zijn zeker studenten, of assistenten in het ziekenhuis, of zoo iets.’

‘Ja, dat denk ik ook..... Wil ik u eens wat zeggen? Ik voel zulk een roeping om ziekenverpleegster te worden.’

‘Hoe toevallig! Daar heb ik ook zoo'n lust in.’

Ziedaar welke beweegredenen sommige jonge meisjes doen besluiten zich aan ziekenverpleging te wijden. Dikwerf geen

andere dan het verlangen den vervelenden sleur van het dagelijksch leven te verwisselen tegen een meer ‘interessanten’ werkkring. Het is immers veel heldhafter een ‘pleegzuster’ te zijn dan een doodgewone zuster tehuis, en wat is er voor groots of verhevens in een goede dochter te wezen!

En toch moesten wij nooit buitenshuis naar een taak omzien, zoolang wij binnenshuis plichten te vervullen hebben. Tracht vóór alles een goede dochter en een liefhebbende zuster te zijn. Een vriendelijk woord, een glimlach, acht ze toch niet gering! ‘Waarom zou men ook in huis niet heusch en verplichtend jegens elkaar zijn?’ vraagt Fanny Fern. ‘Hoe zoet klinken die kleine woordjes: ik dank u, ge zijt wel goed! - dubbel, ja, driedubbel zoet klinken zij van de lippen dergenen die wij liefhebben, vooral wanneer een van liefde stralende blik die vergezelt.’

‘Ik mag gevild worden,’ zeide eens een jong meisje, ‘als ik van alles niet meer verstand heb dan mijne moeder.’

Niet alle meisjes zullen zich zóó onbevangen uitdrukken over hare eigene meerderheid, maar de meesten zijn er misschien even vast van overtuigd. Gebrek aan onderworpenheid, ja, zelfs driest verzet zijn maar al te gewoon onder onze meisjes.

Iedere vrouw, die een deel uitmaakt van een huiselijken kring, heeft daar hare taak: de taak vriendelijk hulp te verleen en opbeurende, dienende liefde te betoonen, zoowel bij de kleine moeilijkheden en teleurstellingen van het dagelijksch leven, als bij de groote zorgen en bittere zielesmartten, die voor niemand uitblijven. Offer nu en dan eens een genoeg op, omdat uwe moeder anders alleen zou zitten, of omdat uw vader des avonds graag wat muziek hoort. Vergeet nooit hoeveel ge uw vader verplicht zijt, die den ganschen dag met zorgende liefde bezig is om in uwe behoeften te voor-

zien, niet zelden met een vermoeid hoofd en een gemoed vol zorgen. O, maak zijn tehuis liefelijk en vredig voor hem!

Toen indertijd de mare door het land ging dat er een prinses geboren was in plaats van een prins, was de algemeene uitroep: 'Maar een meisje!' Waar het een koninklijke geboorte geldt, waarbij de belangen van het rijk zwaarder wegen dan die van het familieleven, is zulk een gevoel van teleurstelling begrijpelijk. Waar echter geen buitengewone omstandigheden in het spel zijn, daar achten wij het voor een gezin oneindig wenschelijker dat de eerstgeborene een dochter is. Hoe dikwijls zien wij dat de oudste dochter een ware hulp voor hare ouders is, de goede engel van het huis. 'Maar een meisje!' Zelden of nooit is deze uitdrukking te billijken.

Menig meisje is verdrietig, omdat zij niet onder vreemden gaan en geld verdienen kan; maar zij vergeet dat zij als zuster of dochter goud waard kan zijn en zich zóó nuttig kan maken dat hare diensten onbetaalbaar zijn. Gij kunt het inkomen uwer familie met geen cent vermeerderen, maar wèl kunt gij u een uur lang bezighouden met 'kleine zus,' die tanden krijgt; - wèl kunt ge uw driejarig broertje helpen, dat volstrekt 'visschertje' spelen wil en maar niet weet hoe aan een draad en een kromgebogen speld te komen; - wèl kunt ge Mietje, de oude keukenmeid, wat uit de hand nemen, of op de bel passen, terwijl Kaatje, de binnenmeid, even hare zieke moeder gaat bezoeken. Gij kunt uzelf zoo aardig kleeden, en er zoo vroolijk en vriendelijk uitzien, dat ge het oog uwer moeder kunt doen stralen, zoo dikwerf het op uw jong, lief gezichtje rust. Wanneer uw vader voor zaken op reis is, kunt ge hem een brief schrijven, vol van allerlei nieuwtjes, die ge hem zoo aardig kunt mededeelen, dat uw brief een ware verkwikking voor hem zijn zal. Gij kunt geduldig luisteren naar een lang, vervelend verhaal,

dat uwe grootmoeder u doet en dat ge al honderdmaal gehoord hebt; en bij de 'pointe' kunt ge in lachen uitbarsten en dan de oude vrouw gelukkig maken door een hartelijken nachtzoen.

De drie dochters van een Indische dame zouden haar, voordat zij op reis ging, ieder een bewijs harer liefde geven. De eerste bracht haar een marmeren plaat, waarin haar naam gegrift was; de tweede bood haar een krans van welriekende bloemen aan. Maar de derde zeide: 'Moeder, ik breng u marmer noch bloemen, maar ik schenk u mijn geheele hart. Uw naam is er in geschreven; uwe gedachtenis wordt er in eere gehouden, en het zal u volgen, waar gij gaat.'

Ziedaar het schoonste geschenk, dat een dochter aan hare ouders geven kan. Al verdient zij geen cent, zij vergoedt ruimschoots al de zorgen en uitgaven, aan haar ten koste gelegd, wanneer zij moeder's zorgenlast verlicht, of door een zacht woord en een vriendelijken blik bedarende olie giet op de onstuimige golven van vader's ontstemd gemoed. Een vroolijke lach, een opgeruimd gemoed en hartelijke genegenheid zijn de zoetste belooningen voor een liefhebbend vader. 'De lach uit een meisjesmond,' zegt De Quincey, 'is en was het liefelijkste geluid ter wereld,' en menige vader zal mij toestemmen dat dit heerlijke, alle somberheid verjagende geluid hem meer waard is dan goud of zilver.

Hoe zou Sir Thomas Moore zijn verdriet en zijne beproevingen hebben kunnen dragen zonder zijne edele dochter Margaret Roper? - Nadat hij onthoofd was, en zijn hoofd op London Bridge was tentoongesteld, wist zij het machtig te worden, en bewaarde het haar leven lang. En toen zij stierf, nam zij het in hare armen en liet het met zich begraven.

Een jonge dame, de dochter van een dorpsgeestelijke, was zóó getroffen door de lezing van *Corinne* en *Delphine*

van Madame De Staël, dat zij zich, toen het haar eindelijk gelukt was deze dame te ontmoeten, aan hare voeten wierp met de hartstochtelijke bede haar te mogen volgen als secretaris of iets dergelijks.

Vriendelijk, maar beslist, bracht de barones haar het onverstandige van haar verzoek onder het oog.

‘Misschien denkt gij,’ zeide zij, ‘dat het een benijdenswaardig lot is Europa te doorreizen en alles te zien wat schoon en belangrijk is, maar waarlijk, er gaat niets boven huiselijk geluk. Geen roem kan het gemis er aan vergoeden. Gij hebt een vader, een tehuis, ik ben ouderloos, en uit mijn huis verdreven, moet ik zwerven en trekken. Wees tevreden met uw lot; als gij het mijne kendet, gij zoudt niet willen ruilen.’

De jonge dame ging naar huis, geheel genezen van hare romaneske dwaasheden, en werd een vlijtig, huiselijk meisje, dat een nuttig leven leidde.-

Wilden onze meisjes begrijpen dat haar eerste plicht is haar huiselijk leven te vervroolijken, wij zouden geen herhaling behoeven te vreezen van den comisch-tragischen uitroep, die voor eenigen tijd in een humoristisch blad voorkwam: ‘De wereld is ledig, mijne pop is met zemelen gevuld, en ik wil in een klooster gaan!’

Hoe prettig zij het thuis ook heeft en hoe nuttig zij er zich kan maken, toch gelooft menig meisje dat het overal beter is dan in haar ouderlijk huis; dus zoekt zij plaatsing in een winkel, op een postkantoor of elders en verdient juist genoeg om in hare vrije uren rond te loopen als ‘onafhankelijke dame.’ Zoo zijn er in onze groote steden duizenden van meisjes, wier grootste genoegen is langs de straat te dreutelen; en iedere stuiver, dien zij verdienen, wordt besteed aan kleeding of snoeperij. Wee den man, die zulk een vrouw krijgt!

Vaders zijn er doorgaans veel minder op uit hunne dochters aan den man te brengen dan de moeders, en zij schijnen in den aanwinst van een schoonzoon geen voldoende vergoeding te zien.

‘Mijn jongen,’ zeide een diep bedroefde vader tot den bruigom zijner dochter, ‘het is een ernstige zaak in het huis van een ouden man te komen en hem te berooven van zijne eenige dochter, de vreugde en den steun zijns ouderdoms. Maar ik geef u mijn zegen en wensch u geluk, en.....’

‘Neen, ik ontroof haar u niet, mijnheer!’ viel de jonge man hem diep geroerd in de rede, ‘wij blijven te zamen bij u.’-

Ook als zusters kunnen jonge meisjes onbeschrijfelijk veel goeddoen. De kleine broertjes en zusjes zijn met haar veel vrijer dan met oudere menschen en dit geeft haar veel meer invloed dan zelfs de moeders hebben. Ook op grootere broers kunnen zij heilzaam werken en hen door woord en daad achting inboezemen voor de vrouw. O, behoor niet tot zulken, die geen tijd hebben zich met hare broers te onderhouden, nooit voor hen zingen of spelen en karig zijn op ieder hartelijk woord, op iedere vriendelijke daad, in haar eigen omgeving, maar plotseling opleven, en zich allerliefst en bekoorlijk voordoen zoodra vreemde heeren binnentreden. Jonge mannen staan aan velerlei verleiding bloot. De liefde voor een zuster, op wie zij trotsch zijn, staat als een goede genius tusschen hen en het kwade. Komaan, leg dat boeiende boek ter zijde en speel een quatre-mains met uw oudsten broeder. Sluit uwe schrijfportefeuille een poosje en maak straks dien prettigen brief aan uwe vriendin af, als uw vijfjarig broertje u vraagt om dat flauwe spelletje met hem te doen, dat hij zoo heerlijk vindt. Hij wordt dagelijks ouder en dit zijn de gulden jaren, waarin gij zijne ziel aan de uwe kunt

verbinden met gouden koorden, die nooit meer kunnen verbroken worden.-

Maar al te dikwijls is de band, die broeders en zusters verbindt, zeer los.

‘En je gaat zoo trouwen?’ vroeg een cynisch jongmensch.

‘Ja, en al heel gauw.’

‘Natuurlijk met een engel?’

‘O neen, ik heb vier zusters.’-

In het algemeen nemen broeders de liefde hunner zusters aan als iets, wat vanzelf spreekt, en breken zich het hoofd niet om hare zorgen door wederkeerige hartelijkheid te vergoeden. Maar meisjes gaan ook somtijds onverstandig te werk. In plaats van zich tot de slavinnen harer broeders te verlagen, moeten zij er zich liever op toeleggen het huiselijk leven aantrekkelijk te maken met inachtneming der eigenaardigheden harer broeders; dan kunnen zij er op rekenen dat deze hunne avonden spoedig geheel tehuis zullen doorbrengen, te meer, wanneer de zuster verloofd is en haar broeder nooit doet gevoelen dat hij ‘te veel’ is. Gemakkelijk is dit niet, maar de meisjes bedenken over het algemeen te weinig hoeveel zij voor hare broeders kunnen zijn, en hoe zij daardoor het geheele gezin gelukkiger en gezelliger kunnen maken.

Hoofdstuk XXII.

Praat wat minder en zeg wat meer.

Zwijg, of zeg iets wat beter is dan zwijgen.

PYTHAGORAS.

De vrouwen laten zich zoo gaarne met rozen vergelijken; mochten zij toch bedenken dat de *klaprozen* het minst in aanzien zijn.

ZICKERT.

Iemand, die dwaas genoeg was geweest met zijne vrouw te redetwisten, ontmoette, toen hij eindelijk het veld had geruimd, zijn zoontje, dat pas aan de Hollandsche taal begonnen was.

‘Pa,’ vroeg het ventje, ‘welk soort van rededeel is “vrouw”?’

‘Zij is in 't geheel geen rededeel,’ antwoordde de vader bitter. ‘Zij is de heele rede.’

Als dat waar is, dan mag in een boek voor vrouwen wel een woordje over het ‘praten’ gezegd worden, maar wat ik ga zeggen, moet niet aan onvriendelijke bedoelingen worden toegeschreven.

‘Wij hinderen u immers niet met ons gebabbel?’ vroeg

onlangs een dame aan een oud heer, die met haar en hare vriendinnen in dezelfde coupé zat.

‘Neen, mevrouw,’ luidde het naïeve antwoord. ‘Ik ben bijna veertig jaar getrouwd.’

Jammer voor mijzelf, ben ik nog niet de helft van dien tijd gehuwd, maar toch begrijp ik dien ouden heer volkomen.

Ziehier wat Generaal Gordon in zijne ‘Overdenkingen in Palestina’ zegt over de tong en voornamelijk over de vrouwentong.

‘De tong is glad, slangachtig - en het is zonderling, maar toch een feit, dat die der vrouw veel radder is dan die des mans. Zij is haar wapen. Eva at het eerst en sedert dien tijd is de tong het sterke punt der vrouw geweest. Wanneer zij welsprekend is, welk een genot naar haar te luisteren! In dat opzicht is zij het zout der aarde.’

Een der benijdenswaardigste eigenschappen der vrouw is de gave om met bloedverwanten, vrienden of gasten een degelijk en levendig gesprek gaande te houden. Een vrouw, die goed spreekt en zich gemakkelijk met hare uiteenlopende gasten weet te onderhouden, is een weldaad voor de maatschappij. Alle vrouwen hebben er een zekeren aanleg voor. Allen spreken veel; dat zij niet allen *goed* spreken, ligt aan hare opvoeding. Zij zijn niet genoeg ontwikkeld om allerlei onderwerpen te kunnen behandelen en zij missen die vlugge, heldere, algemeene bevattelijkheid, die een eerste vereischte is om in een gemengd gezelschap het gesprek levendig te houden. Op deze gave moet bij de opvoeding van meisjes wel degelijk gelet worden.

Wij hoorden onlangs van eenige jonge dames, die een krans hebben opgericht, waar zij de nieuwsbladen voorlezen, om zich op de hoogte te stellen van de voornaamste gebeurtenissen zoowel binnen- als buitenslands, en daarover van gedachten te wisselen. Het denkbeeld is niet kwaad. Het

meerendeel onzer jonge dames verkeert in een zalige onwetendheid omtrent de gebeurtenissen, die hare vaders en hare volwassen broers zoo gretig naar de nieuwsbladen doen grijpen. Wat zou het haar goeddoen, als haar geestelijke gezichtskring er door werd uitgebreid en zij er meer onderwerpen van gesprek door kregen. En zeker zouden zij oneindig aangenamer gezelschap zijn voor de leden der andere sekse, die nu op diners en bals dikwijls geen raad meer weten, als zij uitgepraat zijn over het weer, den laatsten roman of de laatste opera.

Voor al aan tafel moesten meisjes een aangenaam discours leeren voeren. Dat is het uur, waarop allen bijeenkomen, niet alleen de huisgenooten, maar ook dikwerf goede vrienden, en een aangenaam gesprek is dan evenzeer behoefte als voedsel. Maar wat is nu gewoonte op de meeste onzer scholen? Of er heerscht een gedwongen stilzwijgen, of de arme leerlingen zijn verplicht zich in een vreemde taal uit te drukken, en in plaats van een vloeiende gedachtenwisseling hoort men hortend en stootend eenige alledaagsche volzinnetjes voor den dag brengen zonder eenige scherts of speling van vernuft.

Een onzer tijdschriften loofde onlangs een prijs uit voor de opgave van het aardigste onderwerp van gesprek, dat door een meisje kan worden opgeworpen, als een vreemdeling haar naar tafel geleidt. Natuurlijk was een praatje over het weer uitgesloten, en de opmerking, die een mijner kennissen gewoonlijk maakt, als hij volstrekt niet meer weet wat te zeggen, zou den prijs ook wel niet hebben weggedragen. Hij vraagt dan heel vertrouwelijk aan zijne dame: ‘Ik geef er niet om of ik leelijk ben, u wel?’

De ziel van ieder gesprek is sympathie. Men moet niet spreken voor eigen genoegen, maar voor het genoegen van hen, die luisteren. Liever dan den toon aan te geven in een

gezelschap, moet gij dien weten over te nemen. Zijt gij een ontwikkeld meisje, dan zal dit in meerdere of mindere mate blijken bij ieder onderwerp, dat behandeld wordt; en zoo niet, dan is het maar het beste dat ge wat medekeuvelt over de onderwerpen, door anderen op het tapijt gebracht.

De grootste vijanden van een degelijk gesprek zijn zij, die zwijgen, en zij, die maar voortrammelen.

Er zijn redenaars, die langen tijd aaneen spreken, en toch nog te spoedig ophouden naar den zin hunner hoorders. Wij kennen dames van even langen adem, die echter hoegenaamd geen rekening houden met de wenschen harer toehoorders. De pure tonggymnastiek schijnt haar zulk een lichamelijk genot te geven, dat zij er maar niet mede kunnen ophouden. Van den hak op den tak springend - babbelend over zichzelf, hare kinderen, hare boeien, hare burens - kakelen zij maar voort, te pas of ten onpas, met dikwerf onaangename stem en zonder eenig begrip, wat eigenlijk een goed discours is.

Arme schepsels! Val hen niet hard, want zij zijn aangetast door 'Babbelkoorts', of 'Praathonger', waarvan Plutarchus zegt: 'Sommige gebreken zijn belachelijk, andere weerzinwekkend en andere weder gevaarlijk, maar kakelzucht vereenigt deze eigenschappen alle drie in zich. Wij minachten verraders, die, terwille eener groote belooning of wel door foltering gedwongen, een hun toevertrouwd geheim openbaren; maar de babbelaar vertelt ze over zonder eenige noodzaak. De dronkaard raaskalt, opgewonden door den drank, maar de snapper snapt altijd en overal, - op de markt en in den schouwburg, - wandelend en zittend, - dag en nacht. Moet hij een zieke oppassen - hij is erger dan de kwaal zelf. Met u varende, is hij hinderlijker dan de zeeziekte; u prijzende, is hij u onaangenamer dan degeen, die u laakt. En het ergst van alles is dat zijne ziekte zoogoed als ongeneeslijk is.

Hij zou kunnen genezen door goeden raad, maar daar hij altijd praat en nooit luistert, hoort hij dien niet.'

Er zijn oogenblikken, wanneer men *niets* zeggen mag; oogenblikken, wanneer men *iets* zeggen mag; maar nooit mag men *alles* zeggen. Alleen gekken zeggen alles, wat zij denken. Ledige vaten klinken het meest.

Gewen u slechts eerst te denken en dan pas te spreken; dan zult gij minder praten en meer zeggen, en uw gesprek zal belangrijk in degelijkheid winnen. Als een snelschrijver eens, achter een gordijn verborgen, kon opteekenen wat er op één dameskransje verhandeld werd en het den volgenden morgen in de bladen liet verschijnen, hoe zouden de snapstertjes zich schamen! En de waarheid zou blijken van de regelen van Pope:

Words are like leaves; and where they most abound
Much fruit of sense beneath is rarely found.

Als wij menschen nooit bij elkander kwamen, dan wanneer wij iets te zeggen hadden, en uiteengingen, zoodra wij onze aangename of belangrijke onderwerpen hadden afgehandeld, hoe genoeglijk, maar ach, hoe kort, zouden onze gezellige bijeenkomsten zijn!

Deze ideale toestand moge al nimmer bereikt worden, wij zouden er toch toe kunnen naderen, als de vrouwen er slechts krachtig toe wilden medewerken. Een groot man heeft in een zijner werken gezegd: 'Nog nooit in mijn leven heb ik veel achtereen gepraat, zonder iets te zeggen, waarvan ik later spijt had.' Wilden sommige dames deze waarschuwing toch ter harte nemen!

Zonder kwade bedoeling sticht de babbelaarster dikwerf meer onheil, dan de lasteraarster met opzet. Men kan niet lang doorpraten, al is het volstrekt niet kwaad gemeend, zonder iemand te benadeelen. Maar in plaats van ons te be-

palen tot zaken en denkbeelden, waarvan de bespreking over het algemeen geheel schuldeloos is, gaan wij allicht over tot personen, en maken opmerkingen, die niet altijd even welwillend of strikt waar zijn. Het is bijna onmogelijk voor praatzieke menschen om niet tot kwaadsprekerij te vervallen. Zij, die zich gaarne bezighouden met de gebreken van hunne naasten - deugden blijven doorgaans onvermeld - moeten niet vergeten dat hij, die kaatst, den bal verwachten moet, en dat zij, die ons kwaad van anderen vertellen, straks ook ons bij anderen zwart maken. Het is zoo gemakkelijk een kwaad gerucht te verbreiden.

Onlangs is het in een onzer kleine steden gebeurd, dat een vrouw in een winkel eenvoudig verzocht om een bezem met een stevigen, dikken steel; en zie, weldra deed het verhaal de rondte dat zij gewoon was haar man te slaan!

Let op uwe woorden, zoowel als op uwe daden, en bedenk dat kwaad *spreken* even verkeerd is als kwaad *doen*. Het ongesproken woord is uw slaaf; het gesproken woord is uw meester.

Hanna Moore had er slag van wandelende nieuwsbladen op hunne plaats te zetten. Wanneer men haar iets ten nadeele van een derde kwam vertellen, zeide zij: 'Kom, laten we hem dan dadelijk eens gaan vragen of het waar is.'

De uitwerking dezer woorden was dikwijls tragisch-comisch. De aanbrengrer onthutste, stamelde eenige uitvluchten of verzocht zijn verhaal als niet gedaan te beschouwen.

Maar de goede dame was onvermurwbaar, en zij noodzaakte den lasteraar met haar naar den belasterde toe te gaan en een grondig onderzoek in te stellen. Natuurlijk waagde niemand het ten tweeden male een kwaad gerucht aan Hanna Moore over te brengen.-

Een praatzieke Fransche dame toonde eens aan een bezoeker haar geheele huis en kwam eindelijk in de schilderijenzaal, waar ook de familieportretten hingen.

‘Die officier dáár in uniform was mijn over-overgrootvader,’ zeide zij, - ‘hij was dapper als een leeuw, maar had veel tegenspoed; want hij was nooit in een gevecht, of hij moest er een arm of een been bij laten.’

Toen voegde zij er trotsch bij: ‘Hij nam aan vier en twintig gevechten deel.’

Het spreekt vanzelf dat de spreekster niet wilde beweren van iemand af te stammen, die vier en twintig armen en beenen had, doch zij sloeg maar door, zonder na te denken bij wat zij zeide, en zoo doen duizenden met haar.

Deze lichtvaardigheid in het spreken, vele menschen eigen, moet een zekeren monnik voor den geest gezweefd hebben, toen hem een boer verzocht hem een psalm te leeren. De monnik koos den negen en dertigsten psalm, beginnende met de woorden:

‘Ik zei: nu zal ik letten op mijn paân,
Om met mijn tong niet te overtreên.’

‘Laat mij die twee regels eerst maar goed in mijn hoofd hebben,’ zeide de boer. ‘Als ik ze ken en heb leeren betrachten, kom ik terug.’

Maar hij kwam nooit terug. Waarschijnlijk was het hem niet gelukt naar deze regelen te leven.-

Ieder kent het verhaal van de dame, die aan Filippo Neri, den stichter van de orde der Oratoristen, kwam biechten dat zij zich aan kwaadsprekerij had schuldig gemaakt.

‘Vervalt gij dikwijls in dit kwaad?’ vroeg hij haar.

‘Ja, zeer dikwijls,’ antwoordde zij boetvaardig.

‘Mijn kind,’ zeide Filippo, ‘uwe zonde is groot; maar God's lankmoedigheid is nog grooter. Doe nu wat ik u zeg. Ga naar het naaste marktplein en koop een pas geslacht, nog ongeplukt kuiken; ga dan nog een eindweegs voort, en pluk onder het loopen het diertje de veeren uit. Zijt ge daarmee klaar, kom dan weer bij mij.’

De zondares deed wat haar bevolen was en kwam na eenigen tijd terug, begeerig de bedoeling te vernemen van deze zonderlinge opdracht.

‘Het eerste gedeelte van mijn voorschrift hebt gij trouw opgevolgd,’ zeide Filippo, ‘volvoer nu ook het tweede, en gij zult genezen zijn. Keer op uwe schreden terug, en raap één voor één al de veeren op, die gij hebt laten vallen.’

‘Maar,’ antwoordde zij, ‘ik wierp ze achteloos weg. De wind heeft ze naar alle kanten verspreid.’

‘Wel, mijn kind,’ hernam Filippo, ‘zoo gaat het met uwe woorden ook. Als vederen op den wind worden zij overal heengedragen. Roep ze terug, als ge kunt!.... Ga heen, en zondig niet meer.’-

Zie toe, *van wien* gij spreekt en *hoe*
En *waar* en *in wat zin*;
Is eens het woord ter lippen uit,
Het keert er nooit weer in.

Er zijn menschen, die er zich dwaselijk op beroemen ‘altijd te zeggen wat zij denken.’ En dikwerf zijn wij dan in verzoeking te antwoorden: ‘Dat mocht ge wel laten, want bedenk eens hoe licht men van gedachten verandert. Wat gij voor waarheid houdt in een oogenblik van opgewondenheid of als gij aan het “doorslaan” zijt, komt u straks, als ge weer thuis zijt, in een geheel ander licht voor.’

‘Denk alles wat gij zegt, maar zeg niet alles, wat gij denkt,’ waarschuwt Claudius.

Een jong letterzetter, die bezig was kopij te zetten, stuitte op de zinsnede: ‘....sprak een uur lang geen enkel woord,’ waaraan het eerste woord ontbrak, daar het papier te dicht langs den kant was afgesneden. Hij ging er mede naar den meesterknecht.

‘Wat zal ik daar invoegen?’ vroeg hij, terwijl de ander las.

‘Natuurlijk “*hij*”,’ was het antwoord. ‘Of dacht ge dat zoo iets van een “*zij*” gezegd kon worden!’

Ten allen tijde heeft men zich vroolijk gemaakt over de praatzucht der vrouwen. Wat wordt haar niet verweten! - Dat zij giftige tongen hebben, dat zij twistziek zijn, geen tegenspraak kunnen dulden, dat het hare redeneeringen aan gezond verstand ontbreekt, ja, zelfs heeft men beweerd dat er in den hemel geen vrouwen worden toegelaten, op grond van de regelen in de Heilige Schrift, die zeggen: dat er in den hemel diepe stilte heerschte.

‘Men heeft zich wel eens, en terecht, beklaagd,’ zegt Biedermann, ‘dat in groote, gemengde gezelschappen de mannen zich, zoodra het maar eenigszins met de welvoegelijkheid strookt, van de vrouwen afzonderen en met elkaar zich onderhouden. Ik wil hiervoor geen verontschuldiging zoeken; een zekere gemakzucht, een zeker gebrek aan beschaving bij de mannen, die het gemakkelijker vinden over de gewone beroepszaken te spreken en ongehinderd met elkander door te slaan, dan zich de moeite te geven om andere gesprekken op minder vrijen toon te voeren, is er dikwerf oorzaak van. Maar meestal ligt de schuld aan de andere zijde. Als de man, die in het gezellig verkeer opwekking en verfrissching van den geest zoekt, bij de vrouw of het meisje, dat hij aanspreekt, geen gedachten vindt, maar enkel *woorden*; wanneer hij alle snaren vruchteloos aanroert, op allerlei wijze het gesprek wendt, en beproeft om maar een eigen oordeel, een uiting van eigen, natuurlijk gevoel uit te lokken; maar in stede daarvan nooit iets verneemt dan het ijdel geklap van geleerde phrasen; - of wel met een bedeesd zwijgen wordt beantwoord, of een gedwongen, geesteloos glimlachje krijgt: kan men het hem dan ten kwade duiden, dat hij ten laatste, vermoeid, uit verveling zich afwendt en een uitlokkender gesprek opzoekt?’

Te veel spreken is een algemeener kwaal dan te weinig, en wij voor ons gelooven dat door beide seksen evenveel met de tong gezondigd wordt. Vanzelf spreken vrouwen meer dan mannen, want het gezellig onderhoud komt grootendeels voor hare rekening, en de wensch, zich in gezelschap aangenaam voor te doen, brengt haar dikwerf in verzoeking te veel te zeggen. Slechts weinig vrouwen - en mannen evenmin - zijn als graaf Moltke, die, hoewel hij zeven talen kan spreken, ook in alle zeven zwijgen kan.

Nochtans - stilzwijgendheid kan in sommige gevallen een even groote fout zijn als babbelsucht, en, zooals Franklin zegt: ieder schuldig zwijgen zal ons evenzeer toegerekend worden als ieder ijdel woord. Evenals men zich bemind kan maken door wat men zegt, kan men haat wekken door een hardnekkig, gemelijk zwijgen.

‘In de veelheid der woorden ontbreekt de overtreding niet: maar die zijne lippen weerhoudt is kloek en verstandig,’ zegt Salomo. ‘Maar wij moeten niet vergeten wat volgt: De tong des rechtvaardigen is uitgelezen zilver..... De lippen des rechtvaardigen voeden er velen.’

Wij zijn verplicht ons deel bij te dragen in ieder gesprek tot nut en vermaak der samenleving; maar wij moeten wijselijk zwijgen, wanneer wij niets verstandigs te zeggen hebben. Laten wij ons de kunst eigen maken van veel te zeggen met weinig woorden, en ons met zooveel afschuw onthouden van de onaangename hebbelijkheid om met langdradige welbespraaktheid nietigheden mede te deelen, als ware het een maatschappelijke ondeugd.

‘Wij waardeeren meer,’ zegt Lord Beaconsfield, ‘de karige woorden van een zwijger, dan den onafgebroken woordenstroom van een onvermoeiden prater.’ De eerste praat minder, maar zegt meer.

Toen St. Francis de Sales, de beroemde advokaat (later

priester) Parijs bezocht, kwamen vele vrouwen tot hem om raad. Op zekeren dag was hij letterlijk door haar omringd, en allen spraken tegelijk.

‘Mesdames,’ riep hij uit, ‘gaarne wil ik al uwe vragen beantwoorden, maar beantwoordt er eerst een van mij. Wat moet men doen in een vergadering, waar ieder spreekt en niemand luistert?’

Het moge een gastvrouw aangenaam zijn, als op hare feesten ieder aan het woord is en niemand luistert, wijl zij dit voor een bewijs houden kan dat niemand zich verveelt, maar er zijn ook menschen, die daarvan minder gediend zijn.

Ieder kent het verhaal van de dame, die op een concert, toen plotseling alle muziekinstrumenten zwegen, met schelle stem, zoodat het in de verste hoeken der zaal hoorbaar was, tot hare buurvrouw zeide: ‘Ik bak ze met boter.’

Zonder twijfel was dit een belangrijke mededeeling, en onschuldig genoeg om door iedereen gehoord te worden, maar de spreekster had toch moeten bedenken dat er een tijd is, wanneer men zwijgen moet.

Een zekere oude Fransche markies had op dit punt een tamelijk krasse opvatting. Zijne ernstige en dikwijls herhaalde waarschuwing in zake het huwelijk kwam voornamelijk hierop neer: ‘Trouw een mooie vrouw, als gij wilt, en een rijke, als gij kunt; maar trouw in ieder geval een vrouw, die de kunst van luisteren verstaat.’

Is er in de gansche rij van Shakespeare's vrouwen een meer aantrekkelijke figuur dan die der bekoorlijke Venetiaansche, die Othello's hart wist te winnen door de groote belangstelling, waarmede zij luisterde? Velen der meest gevierde vrouwen bezaten schoonheid, rang noch rijkdom; maar zij veroverden de harten harer vrienden door hare beminnelijke wijze van luisteren.

Door al te grooten ijver vervalt menige vrouw of moeder

tot de verkeerde gewoonte van vitten. Goedmoedige, sloffige luidjes ergeren zich niet aan de gebreken van anderen, noch aan het ontduiken, verwaarloozen of het geheel verzuimen der dagelijksche plichten. Een zorgvuldige huisvrouw echter, geheel doordrongen van de noodzakelijkheid eener stipte plichtsvervulling, zoowel in kleinigheden als in zaken van gewicht, merkt onwillekeurig vele tekortkomingen op in het gedrag van haar man, hare kinderen en hare dienstboden, en in haar onophoudelijk streven om den een te beteugelen, den ander voort te drijven of de gevolgen der gedachteloosheid van een derde te verhelpen, wordt de gewoonte van vitten dagelijks sterker in haar. Laat zij liever trachten hare ziel in lijdzaamheid te bezitten. Beter de kleine vergrijpen in de keuken door de vingers te zien, dan dat de dienst in uw huis in kwaad gerucht komt; beter een weinig toegevend voor uwe kinderen te zijn, dan te maken dat zij u ontloopen, wat natuurlijk gebeuren zal, wanneer gij altijd iets op hen hebt aan te merken; beter geduld te hebben met de kleine gebreken van uw man, dan er hem toe te brengen zijn geluk buitenshuis te zoeken, misschien zelfs in het huis eener andere vrouw.

Hiermede wil ik volstrekt niet zeggen dat elke berisping af te keuren is, men moet wel degelijk aan kinderen en dienstboden het goede voorhouden; maar men dient dit te doen op een menschkundige wijze, zoodat men nimmer verbittering wekt. De gulden middenweg is ook hier aan te bevelen.

Hoofdstuk XXIII.

Damesbrieven.

Het is geen overdrijving, als wij beweren dat in onze dagen een groot gedeelte van ons levensgeluk berust op de pen van onzen naaste.

SIMEON SOBERSIDES.

Er is wel eens beweerd dat men, om een vloeienden, pittigen en helderen schrijftrant te leeren kennen, den brievenbesteller maar heeft aan te houden, en hem al de brieven te ontnemen, welker adres door een vrouwenhand geschreven is. Wij vreezen echter dat in dezen tijd van stoom de kunst van correspondeeren, evenals die van converseeren, langzamerhand verdwijnt. Zeker worden er meer brieven geschreven dan ooit te voren, maar zij worden 'afgeroffeld', zonder dat de schrijfster zich de moeite geeft er iets lezenswaardigs in te zetten. Wanneer de verschillende leden van een huisgezin door omstandigheden gescheiden zijn, dan kunnen telegrammen of briefkaarten den liefdeband niet versterken, zooals een geregelde briefwisseling dat kan.

When first engaged
 She used to write
 On monogram paper
 Of creamy white.

But since we're married -
 It's rather hard -
 She says all she wants
 On a thin post-card.

Waar zijn de ouderwetsche sierlijke, zorgvuldige en bevallige brieven van voorheen? die brieven, welke iets van de persoonlijkheid des schrijvers in zich hadden, en waard waren herlezen te worden, ook nadat de hand, die ze schreef, tot stof was vergaan?

Vele vrouwen hebben de gewoonte een brief eerst te schrijven en dien daarna te overdenken, maar wilden zij deze volgorde omkeeren, dan zou de helft dezer brieven nooit geschreven worden, of ten minste veel beter uitvallen. Sommigen schrijven ook slechts uit behoefte aan bezigheid; zooals de Française, die aan haar man schreef:

Je vous écris parce que je n'ai rien à faire;
 Je finis parce que je n'ai rien à dire.

Een brief, uit pure verveling geschreven, zal waarschijnlijk niet heel onderhoudend zijn; daartoe moeten wij ons in de eerste plaats afvragen wat de persoon, aan wien wij schrijven, het liefst vernemen zal.

Als men een brief ontvangt, verneemt men gaarne eenige nieuwtjes, en geen flauw praatje over hetgeen men zelf bij een vorige gelegenheid heeft gemeld. Is er iets, wat ons meer ontstemt, dan een brief als de volgende: 'Hoe prettig voor je dat je zuster bij je is. Het was zeker wel een verrassing voor je, toen zij op eens vóór je stond? Je bent zeker wel blij dat de schoonmaakdrukke nu achter den rug is. Je

hebt groot gelijk dat je zoo en zoo gehandeld hebt, en het valt je zeker mee dat, ' - en zoo voort.

Natuurlijk mag men doen weten dat men een en ander vernomen heeft en er instemming mede betuigen, maar hieruit mag nooit de inhoud van een geheelen brief bestaan.

Wie onzer heeft niet wel eens gezucht over een brief, die voor een antwoord op den onzen moest doorgaan, maar geen enkel punt, door ons aangeroerd, beantwoordde, ja, ternauwernood melding maakte van de ontvangst, en met ergerlijke leukheid geen enkel woord repte van de zaak, die ons het naast aan het hart lag. Het zou een ware weldaad zijn voor de vrienden van sommige dames, als zij in hare brieven iets van de kortheid overnamen van zeker jong meisje, dat een huwelijksaanzoek aldus beantwoordde:

Den Weledelgeboren Heer A.

Ja.

Marie B.

De kunst om in een korten brief alles klaar en duidelijk mede te deelen, wat wij te zeggen hebben, is goud waard. Vooral in zaken zijn slordige brieven onbruikbaar en men vindt er toch maar al te veel, die slecht gesteld en haastig geschreven zijn, vol kladden en doorhalingen.

Toen de briefport nog hooger was, zorgden de menschen ten minste dat hunne brieven de vracht waard waren. Brieven als die van de dames Wolff en Deken, van Eugénie De Guénin en mevrouw De Sévigné werden niet 'afgeroffeld,' noch door de schrijfsters als van ondergeschikt belang beschouwd; zij droegen blijk van de meeste zorg.

Uwe beste brieven zijn die, waarin gij op ongedwongen, prettigen toon babbelt over uzelf en uwe betrekkingen. Een bekend dichter onzer dagen verlangde van zijne vrienden,

dat zij hem zouden schrijven wat hen maar het eerst inviel. ‘Wat ge ziet, wat ge hoort, wat ge leest, wat ge bewondert, wat u hindert; nietigheden, dwaasheden, nonsens, ja, vul zelfs een klein hoekje met een vroolijken lach.’

De bekoring, die uitgaat van de brieven der gidsen op dit gebied, schuilt in hun talent om een stuk van zichzelf te geven in hunne brieven. Als onze brieven niet iets van onze eigenaardige persoonlijkheid weergeven, dan zijn zij voor een ander zonder eenige waarde.

Men moet ook niet al te veel over zichzelf uitweiden, maar de jonge dame, die uit Indië een brief schreef, eindigende met het volgend postscriptum: ‘Uit mijne onderteekening ziet gij dat ik getrouwd ben,’ maakte het toch wel wat heel erg.

Dit naschrift leverde overigens een sterk bewijs voor de bewering, dat het zwaartepunt van een vrouwenbrief in het postscriptum ligt.

Een andere dame ging met haar man bij zijn vertrek de weddenschap aan, dat haar eerste brief zonder postscriptum zijn zou. Zij was zeker van de overwinning. De brief was geschreven en onderteekend, maar op het punt hem te verzenden, kon zij de verzoeking niet weerstaan hem weder te openen en er een postscriptum aan toe te voegen: ‘Gij ziet nu dat ik een brief geschreven heb zonder postscriptum,’ waarop zij nog een P.P.S. liet volgen: ‘Wie heeft nu de weddenschap gewonnen - gij of ik?’

Schrijft men naar de ingeving van het hart en naar de stemming van het oogenblik, dan is het moeilijk altijd vroolijke brieven te schrijven; maar het is allesbehalve vriendelijk anderen lastig te vallen met bezwaren en verdrietelijkheden, die mogelijk reeds voorbij zullen zijn, als de brief zijne bestemming bereikt. Laat in uwe brieven steeds een kalme opgewektheid heerschen, en schrijf nooit, als gij in een mismoedige, verdrietige bui zijt.

Een brief onbeantwoord te laten is al even erg als te vergeten een boek of een parapluie terug te zenden, die men geleend heeft. Hoe langer men het uitstelt, des te minder komt men er toe. Hoeveel vriendschapsbetrekkingen zijn verbroken, hoeveel liefdebanden verscheurd, doordat men in zijne gemakzucht het briefschrijven als een last beschouwde en er zich onder allerlei voorwendsels aan onttrok.

Men beantwoordt een brief het gemakkelijkst terstond na de ontvangst; maar dit ziet alleen op gewone brieven. Wij hebben ook wel eens zeer moeilijke epistels op te stellen, en die moeten wij niet verzenden vóór wij er ‘een nachtje op geslapen’ hebben. Brieven zijn als woorden; herroepen kunnen wij ze niet.

Een neef van mij had een brief aan een jonge dame geschreven, waarin hij haar ten huwelijk vroeg. Maar toen hij het gewichtige document in een bus gestoken had, poogde hij het met een stokje weer uit de gleuf te werken. Al zijne moeite was echter vruchteloos en onze rampzalige vriend bleef rondom de brievenbus dwalen, opnieuw gekweld door al de bezwaren tegen den gehuwden staat, welke hij eerst had weggeredeneerd. Gelukkig voor beide partijen wees de dame het verleidelijk aanzoek van de hand.

Dames, denkt na eer gij een brief schrijft, waarin gij een huwelijksaanzoek afwijst of aanneemt! Laat de zon ondergaan niet alleen eer gij toornig spreekt, maar ook eer gij toornig schrijft. Brieven kunnen den beroofde troosten, den zondaar op het rechte pad terugleiden, de vreugde van den gelukkige verhoogen en den zieke verkwikken. O, begrepen de vrouwen toch meer welk een invloed, welk een macht zij kunnen uitoefenen door hare brieven, hoeveel meer zorg zouden zij er aan besteden! Welk een schat is moeder's brief voor den kleinen schooljongen, die zoo naar huis verlangt! Hoe gelukkig is de man en vader met de brieven van vrouw

en dochter, als hij ver van huis moet zwerven! Sommigen onzer bewaren nog een liefelijke herinnering aan den tijd, toen onze minnebrieven waren als ‘een zoet gesprek van ziel tot ziel.’ Wij willen volstrekt niet beslissen, of een meisje al of niet brieven mag wisselen met een man, met wien zij nog niet verloofd is; maar wij willen haar toch ernstig waarschuwen tegen een onbezonnen geheime briefwisseling met iemand, die door hare ouders en goede vrienden met reden gewantrouwd wordt.-

De ‘*Maandelijksche Zeemansbrieven*’ van mejuffrouw Weston, een Engelsche dame, worden gretig gelezen door al de soldaten der marine en door een groot gedeelte der matrozen op de handelsvloot. De aanleiding tot haar werk is bekend. Zij had een vriendelijk schrijven gericht aan een soldaat aan boord van een transportschip. Deze liet het een matroos lezen, die zeide er alles voor te willen geven om ook zulk een brief te krijgen. De soldaat meldde dit aan mejuffrouw Weston met verzoek ook eens aan zijn vriend te schrijven, en dit bracht haar het eerst op de gedachte, dat zij veel nut zou kunnen stichten door brieven te schrijven aan eenzame schepelingen, die ver van huis rondzwalken.

‘Ik heb het land aan brievenschrijven - ik weet nooit wat ik zeggen moet,’ - is de gewone uitroep van het tegenwoordig geslacht. In niets is de beschaafde vrouw zoozeer te herkennen als in hare brieven. Het schrift moet zoo fraai mogelijk zijn. Schrijft gij slordig, dan zijt ge hoogst onbeleefd, want gij laadt daardoor den schijn op u, alsof gij elk gekrabbel goed genoeg vindt voor hem, aan wien gij schrijft, en het u onverschillig is of hij zich moeite moet geven om het te ontcijferen.

Als een vrouw geen ander postscriptum aan haar brief weet toe te voegen, schrijft zij er wel eens onder: ‘Excuseer mijn haastig schrift en slechte pen.’ Maar met zulk een

onbehoorlijken spoed moest men nooit schrijven en pennen zijn goedkoop genoeg.

Wie heeft niet dikwerf zijne oogen moe getuurd op een brief, waarin een goed vriend ons zijne mededeelingen te raden gaf?

En dan de onderteekening! Waarom daarvan een sierlijke hiëroglief te maken, waarvan niemand den sleutel kan vinden dan de schrijver zelf en eenige ingewijden. ‘Karakteristiek,’ beweert ge? Maar wat bewijst dat gekrabbel dan? Zeker niet dat de schrijver de netheid liefheeft, noch dat hij zich veel om anderen bekommert.

Men moet ronde, duidelijke letters maken, ofschoon het volstrekt niet noodig is zóó groot te schrijven, dat iedere regel maar een paar woorden bevat. Het geeft een gevoel van teleurstelling aan hen, die verlangen het een en ander van u te hooren, als zij zien dat zooveel ‘kostbare ruimte’ aldus vermorst wordt.

Weet gij niet juist hoe een woord geschreven moet worden, gebruik dan een woordenboek, en vermijd alle afkortingen. Schrijf jaartal en datum voluit en gebruik geen platte uitdrukkingen, maar schrijf duidelijke en zuivere Hollandsche taal, en zet uwe bedoeling helder uiteen. Veel menschen geven zich den tijd niet de noodige leesteevens te plaatsen; maar zij vergeten dat de beteekenis van een zin daardoor geheel gewijzigd of verdraaid kan worden.

Hoofdstuk XXIV.

De geestelijke vorming der vrouw.

De invloed van romans op het zedelijk leven is onberekenbaar.
ENK.

Hooge geestontwikkeling stelt de vrouw in staat om hare roeping als gade, moeder en huisvrouw in al hare beteekenis te begrijpen en na te komen, en in de vervulling daarvan haar lust en haar rust te vinden.
STEINECKE.

Onwillekeurig gevoelt men een zeker medelijden met jonge meisjes, die het vooruitzicht op een partijtje of ander pretje noodig hebben, om vroolijk te zijn. Welke waarde heeft het leven voor iemand, die aanhoudend een dergelijke kunstmatige opwindning behoeft om zich niet te vervelen. In ieders leven komen dagen van zorg of krankheid of van gedwongen afzondering; zorg u te ontwikkelen en u een voorraad te verwerven van gedachten en kennis, die u alsdan tot troost en tijdkorting kan strekken. Zorg dat gij nog aantrekkelijk zijn zult, ook nadat de schoonheid uwer jeugd verdwenen zal zijn, en wees overtuigd dat

het beste middel om dit doel te bereiken is veel en met oordeel te lezen.

Wel is waar bestaat er geen ongeschikter uitspanning dan lezen, wanneer gij u bepaalt tot de verderfelijke voortbrengselen eener ongezonde letterkunde; maar dank zij de lofwaardige pogingen van vele uitgevers kan men zich thans voor weinig geld lectuur verschaffen, die, om er niets beters van te zeggen, hoogst onschuldig en tevens onderhoudend is. Het is niet zoozeer de vraag *wat* gij leest als wel *hoe* gij leest. Een meisje, dat achting voor zichzelf heeft, verdiept zich nooit in zulke boeken, welker gezochtheid slechts is toe te schrijven aan de verderfelijkheid van den inhoud. ‘Er kunnen slechts drie hoofdogmerken worden uitgedacht,’ zegt J. Van der Hoeven, ‘waarmede wij een boek lezen moeten; het is òf om onzen smaak te vormen, òf om onze kennis te vermeerderen, òf om ons oordeel te scherpen en onze denkkraft te versterken, en al deze verschillende oogmerken vloeien ineen: het is om te vorderen in onze ontwikkeling en volmaking.’ En elders: ‘Er is een nauw verband tusschen onzen omgang met boeken en met menschen, tusschen ons lezen en ons verkeer met anderen. In de keuze van onze lectuur en van onzen omgang drukt zich veelal ons eigenaardig karakter duidelijk uit.’

Men heeft bij de keuze van boeken zoowel als v an vrienden slechts dezen éénen regel te volgen: ‘kies de besten.’ Ieder meisje, iedere vrouw moest tot gewoonte hebben een uitstekend boek door en door te leeren kennen. Als zij er tien minuten per dag voor overheeft, zal zij vijf of zes degelijke boeken in haar hoofd hebben, eer er een jaar verlopen is. Er bestaat geen verontschuldiging meer voor het lezen van prullen, nu standaardwerken zoo goedkoop zijn. Tracht zelf een kleine boekerij van degelijke werken bijeen te krijgen; zoowel in uw eigen als in anderer

schatting zult gij er door rijzen. En vul schrift op schrift met de schoonste en treffendste regelen, die gij niet gaarne weder vergeten zoudt. Lees en denk, dat wil zeggen: lees weinig en denk veel. Lees in uw ledigen tijd en denk na onder uwe bezigheden.

In een van Lord Macaulay's brieven aan een aardig nichtje zegt hij: 'Kindlief, gij zult ervaren dat boeken meer waard zijn dan alle taartjes, en koekjes, en poppen der wereld. Bood iemand mij een koningskroon met paleizen en tuinen, met lekkernijen en koetsen, met fraaie kleederen en honderd bedienden, op voorwaarde dat ik geen oog meer in eenig boek zou slaan, geloof mij, ik zou al die schatten weigeren. Liever een arme man op een zolderkamertje met overvloed van boeken, dan een vorst, die zich zulk geestelijk genot ontzeggen moet.'

Wij vreezen wel dat heel veel kleine meisjes 'taartjes, koekjes en poppen' de voorkeur zullen geven boven boeken, en dat heel veel groote meisjes niets zoozeer beminnen als 'fraaie kleederen'; toch kunnen alle jonge menschen zich een zekeren smaak eigen maken in onderhoudende lectuur. Zelfs zoogenaamde 'zware' lectuur is op den duur niet zoo 'taai', als zij aanvankelijk schijnt. Als een meisje zich met ijver zet aan de lezing van een degelijk boek, zal zij eindigen met er smaak in te krijgen.

Een bekend schrijver vertelde ons onlangs van een jonge dame, die hem gevraagd had haar een boek te leenen.

'Ik gaf haar Carlyle's *Sartor Resartus*,' zeide hij, 'en was niet weinig benieuwd wat zij er van zeggen zou. Toen zij mij het boek terugbracht, vertelde zij mij dat zij er bij de eerste lezing niets van begrepen had. Toen las zij het een tweeden keer, en reeds werd het haar duidelijker, en bij een derde lezing bracht het boek haar in verrukking. - Dit was ware zelfopvoeding.'

Armoede noch drukke bezigheden behoeven een meisje te beletten zichzelf te ontwikkelen. Aan de hoogeschool voor vrouwen te Vassar in Noord-Amerika heeft een kordaat jong meisje het bewijs geleverd dat zelfs de meest onbemiddelde jonge vrouw hare opvoeding aan een universiteit kan bekostigen. Dadelijk na hare aankomst plaatste zij de volgende bekendmaking voor haar raam:

‘Handschoenen worden hier netjes versteld voor	10 cents.
Ontbijt wordt thuis bezorgd voor	10 cents.
Het haar wordt eenmaal daags netjes opgemaakt voor	25 cents per week.
Een bed wordt opgemaakt voor	10 cents per week.’

Het New-York'sche Morgenblad verklaart dat zij, sedert zij te Vassar woont, nog steeds genoeg heeft verdiend om zichzelf te onderhouden en tevens de collegegelden te voldoen.

De lezing van een goeden roman kan zeer leerzaam zijn, en het is dikwijls een gezonde ontspanning zichzelf een tijdlang geheel te kunnen vergeten door zich te verdiepen in de lotgevallen van denkbeeldige personen; maar het is daarentegen onbetwistbaar dat opwindende lectuur verslapt, vooral wanneer de bedorven smaak steeds sterker prikkels vraagt.

Men heeft deze eeuw ‘de lezende eeuw’ geheeten, maar men zou beter doen haar ‘de pratende eeuw’ te noemen. Er zou heel wat minder gebabbeld worden, als men de boeken las, die waard zijn gelezen te worden. Een Engelsch geleerde raadt met klem het onderwijs in de wiskunde aan voor ‘vluchtige knapen’, dat wil zeggen voor zulke jongens, wier gedachten zich nooit rustig bij iets kunnen bepalen, maar voortdurend van den hak op den tak springen. En als jongens leren moeten hunne aandacht op één punt te vestigen, voor meisjes is dit nog noodzakelijker. Nu couranten en tijdschriften de boeken meer en meer verdringen, loopen wij allen min of meer gevaar ‘vluchtig’ te worden. Velen vinden zelfs een dagbladartikel te lang en vergenoegen zich,

evenals de musschen, met kruimeltjes en brokjes. Versmaadt men aldus het voedende brood der zuivere letterkunde voor de zemelen en het kaf, dat zoogenaamde ‘lichte lectuur’ biedt, dan moet er een geestelijke verslapping volgen, die vurige belangstelling en degelijke studie onmogelijk maakt.

Het leven is kort en het aantal couranten, tijdschriften en boeken, die ons dagelijks worden aangeboden, zijn vele; laten wij dus de beste uitkiezen, en de overige onverbiddelijk ter zijde leggen.

‘Weet gij wel, meisjes,’ vraagt een bekend opvoedkundige van onzen tijd, ‘dat gij, terwijl gij een onbeduidend tijdschrift leest, het degelijke ongeopend weer weg zult moeten zenden? En dat wat gij heden verzuimt, morgen niet kan ingehaald worden? Waarom staat gij te babbelen met uwe keukenmeid of stalknecht, terwijl gij u met vorsten en vorstinnen onderhouden kunt?’

‘Lees het uitstekende dikwijls,’ zegt Ehrenberg. ‘Daar vindt men altijd iets nieuws; nieuw onderricht, nieuwe schoonheden, nieuwe opwekking en bezieling des gemoeds, als men maar met verstand weet te lezen.’

Voorlezen is een edeler uitspanning dan voor zichzelf lezen, omdat er meer personen van kunnen genieten. Jammer dat die kunst zoo uit de mode gaat. Velen onzer hedendaagsche meisjes kennen het genot niet, anderen op die wijze genoeg te geven, hetzij omdat zij er te gemakzuchtig toe zijn, hetzij dat zij zich nooit toegelegd hebben op een aangename en heldere voordracht.

Ik heb een huisvader gekend, die twee jaren achtereen ziek was, onbekwaam zich zonder hulp te bewegen. Zijn humeur was onbeschrijfelijk prikkelbaar. Zijne vrouw kon helaas zingen noch spelen, maar zij las uitstekend voor, zóó ongedwongen, alsof zij zat te praten, en menig pijnlijk uur wist zij op die wijze voor haar man te verzachten.

Het voorlezen en opzeggen van gedichten is een talent, dat ieder jeugdig meisje moest aankweken; want het verleent aan de vrouw op elken leeftijd een groote aantrekkelijkheid. Ongelukkig zijn er vele vrouwen en dochters, die overal schitteren, behalve daar, waar men het meest recht heeft van hare talenten te genieten.

‘Wel, oude jongen!’ zeide onlangs een heer tot zijn vriend, ‘ge zijt dus eindelijk getrouwd? Laat mij u gelukwenschen, want ik hoor dat gij een uitstekend begaafde vrouw hebt.’

‘Dat heb ik,’ luidde het antwoord, ‘begaafd is zij zeker. Ik zeg u, zij is volmaakt tehuis in de literatuur; tehuis in muziek; tehuis in kunst; tehuis in allerlei wetenschappen - kortom tehuis in alles, behalve.....’

‘Nu, behalve.....?’

‘Behalve in haar tehuis.’

Een meisje moest dezelfde vakken beoefenen als een jongen, maar niet tot op dezelfde hoogte. In elken stand der maatschappij moet de vrouw ongeveer hetzelfde weten als haar echtgenoot, ofschoon dan ook minder grondig. Wat zij leert, moet zij goed leeren, al bepaalt zij zich dan ook slechts tot de beginselen. Hare kennis van een taal of een wetenschap zal reeds groot genoeg zijn, als die haar slechts in staat stelt het werk van haar man te begrijpen.

Misschien werpt men mij tegen dat een meisje ook om haar zelfswil moet studeeren, en niet alleen ter wille van een man, die mogelijk nooit zal komen opdagen. Dit is waar, maar ouders doen een meisje groot onrecht, als zij haar zulk een halve opvoeding geven, dat haar man en hare zonen later met minachting op haar neer moeten zien. Als onze meisjes alleen worden grootgebracht om te kunnen dienen tot versiering onzer salons, zullen zij al heel weinig invloed ten goede kunnen uitoefenen op hare echtgenooten.

Een mij bekend gezin bestaat uit drie zoons en twee doch-

ters. De zoons zijn buitengewoon begaafd, schrander en ontwikkeld. De meisjes hebben, naar ik oordeelen kan, even goede vermogens. Zij hebben veel smaak, zijn vriendelijk en beminnelijk, maar hare gedachten bewegen zich steeds in beperkten kring. Zij lezen zelden en dan nog slechts flauwe romannetjes; zij zijn niet in staat een verstandig gesprek op prijs te stellen, en zijn volmaakt onverschillig voor de groote vragen van den dag.

Ik kon mij maar niet begrijpen hoe het toch kwam dat de zonen en de dochters uit dit gezin zoozeer van elkaar verschilden, tot de moeder, een bijzonder knappe huishoudster, mij het raadsel oploste.

‘Ik begrijp niets van die meisjes van den tegenwoordigen tijd,’ zeide zij. ‘Het zal mij benieuwen wat voor huisvrouwen en moeders daaruit zullen groeien. Den tijd, dien zij aan het huishouden moesten wijden, geven zij aan hare boeken. Zij leeren Fransch, Engelsch en Duitsch in plaats van brood te bakken en overhemden en boorden voor haar vader en broers te stikken. Nu, al zeg ik het zelf, ik heb mijne dochters vrij wat beter opgevoed. Als ik een van beiden met een boek in handen zag, heb ik ze onmiddellijk aan het naaien gezet. Nooit heb ik haar toegestaan den tijd met lezen te verknoeien.’

‘En hiermede hebt gij haar groot onrecht gedaan, mijn waarde vriendin,’ dacht ik. ‘Gij mocht haar leeren huishouden, maar gij mocht haar niet verbieden te lezen. Het is uwe schuld, als uwe dochters, wanneer zij ontwikkelde mannen krijgen, langzamerhand allen invloed op hen verliezen zullen, en in geen enkel opzicht ware “kameraden” voor hen zullen zijn. *U* zullen zij het moeten wijten wanneer hare kinderen, opgroeiende, op hunne moeder zullen neerzien. Voor de rust van uw hart hoop ik dat gij nooit zult begrijpen hoeveel kwaad gij hebt gesticht.’

Gelukkig is de ouderwetsche opvatting, dat een goed onderwezen vrouw noodwendig onvrouwelijk moet worden, zo goed als geheel verdwenen. Men is tot het inzicht gekomen dat onder al de eigenaardige, vrouwelijke bekoorlijkheden, aan onwetendheid geen plaats meer mag worden ingeruimd, en dat een wetenschappelijke ontwikkeling haar slechts ten goede komen kan. Immers daardoor alleen kan zij voor haar echtgenoot een ware vriendin zijn, en voor hare kinderen een steun bij hunne studiën, een gidse voor hunnen smaak; terwijl de ongehuwde vrouw zich in hare kennis een schild heeft verworven tegen armoede of geringschatting. ‘Men heeft geleerde vrouwen belachelijk gemaakt,’ zegt Göthe, ‘zelfs de welonderwezene niet willen dulden, waarschijnlijk omdat men het voor onhoeffelijk hield, zooveel onkundige mannen te laten beschamen.’

Nochtans - hoewel wij erkennen dat zoowel de genoegens der samenleving als de vooruitgang op elk gebied bevorderd worden door de ontwikkeling der vrouw, willen wij geenszins beweren dat alleen langs wetenschappelijken weg bruikbare en verstandige vrouwen gevormd worden. Daarenboven is er één eigenschap, die geen enkele ontwikkelde vrouw ontbreken mag, of zij wordt ondraaglijk, voor ieder die met haar in aanraking komt; het is deze: de bescheidenheid.

‘Misleid u niet, ook de man schat de geestesontwikkeling der vrouw hoog,’ zegt Necker-Saussure. ‘Alleen zij, die er zich op verheft, mishaaft,’ en Sydney Smith maakt de aardige vergelijking: ‘Als de kous blauw is, moet de rok lang zijn.’

In één opzicht zullen degelijke, ernstige mannen ten minste geheel medegaan met den Duitschen wijsgeer Kant. Hij was gaarne in gezelschap en dan was het aardig op te merken welke vrouwen hij zijne bijzondere oplettendheid schonk.

Hij nam niet de minste notitie van de zoogenaamde geleerde vrouwen, maar wendde zich meest tot zulken, die blijk gaven van gezond verstand, eenvoud, opgeruimdheid en ervarenheid in het huishouden. Hij schijnt van dezelfde meening geweest te zijn als een schrijver van den jongsten tijd, die beweert dat een vrouw niet behoorlijk opgevoed is ‘als zij niet in staat is een huishouden naar den eisch te besturen.’ En hij voegt er bij: ‘Ziet gij een man 's avonds om negen uur de sociëteit verlaten en met vluggen tred naar huis gaan, dan kunt ge er van op aan dat hij een bijzonder ontwikkelde vrouw heeft.’

Een onnadenkend, zelfzuchtig, bits, gemelijk, verwaand en aanmatigend jong meisje kan op school alle prijzen behalen, uitmunten in muziek en de wereld omreizen, maar beschaafd is zij niet. Het eenvoudigste buitenmeisje met een goede gezondheid, een helder hoofd, en een liefhebbend, onzelfzuchtig, geduldig gemoed, is honderdmaal beschaafder dan zulk een kostschool dame, die het met hare moeder niet vinden kan, overhoop ligt met hare broeders en zusters, en veel te veel weet om met andere jonge meisjes te kunnen omgaan. Ware beschaving sluit ook die van het gemoed in.

Gezondheid is de grond, verstand de stam, en zielenadel de bladeren, knoppen en bloesems van den boom der ware ontwikkeling; zonder vorming van het hart is de overigens volledigste opvoeding slechts een boom met koude, naakte takken.

Hoofdstuk XXV.

Mag de vrouw dapper zijn?

De vrouwen heeten het zwakkere geslacht, en terecht, als men aan lichaamsbouw en spierkracht denkt. Maar in zielskracht, geduld, moed en volharding is de zwakke vrouw boven den man verheven.
?

Een bijzonder heftige spreekster, die op een vergadering ter bevordering van de rechten der vrouw het woord voerde, vroeg, terwijl hare lange armen als molenwieken rondzwaaiden: ‘Indien alle vrouwen van dit land opstonden en in duizendtallen ter stembus trokken, wat ter wereld zou haar kunnen tegenhouden?’

In de oogenblikkelijke stilte, die op deze ontboezeming volgde, hoorde men een zachte stem zeggen: ‘*Een muis*,’ een spotternij, destijds volkomen *ad rem*.

In den ouden tijd en in de middeleeuwen schijnen de vrouwen zeer dapper geweest te zijn, getuige de vele verhalen, daaromtrent tot ons gekomen, maar omstreeks honderd jaar geleden werd het mode teer en vreesachtig te zijn. De dames verbeeldden zich destijds dat een vertoon van angst haar belangwekkend en aantrekkelijk maakte, en dus vielen zij

flauw, als zij een spin of een muis zagen loopen, en gilden bij de ontmoeting met een vreedzame koe. Tegenwoordig echter begint men in te zien dat moed even bewonderenswaardig is in een vrouw als in een man, en het is verre van ons een meisje te bewonderen, dat geheel van haar stuk geraakt bij plotselingen schrik of dreigend gevaar.

Het meisje naar ons hart is vol zelfvertrouwen, zonder in het minst uitdagend te zijn, maar gewapend met een kalmen moed in staat om voor zichzelf zorg te dragen.

Een Indische dame vertelde mij onlangs dat zij hare dochter op veertienjarigen leeftijd naar Holland had moeten zenden om hare opvoeding te voltooien.

‘Waart ge niet bezorgd, mevrouw,’ vroeg iemand uit het gezelschap, ‘zulk een jong meisje zoo geheel aan haar lot over te moeten laten?’

‘Neen, volstrekt niet,’ was het antwoord. ‘Elize is in staat voor zichzelf te zorgen. Ik kan altijd gerust over haar zijn.’

Mark Twain verhaalt ons van jonge dames, die door dik en dun vliegen, zoodra zij maar een hond hooren blaffen. Wandelt één harer op zulk een oogenblik met een heer, dan zal zij zich aan zijn arm vastklemmen en hem smeeken haar zoo spoedig mogelijk uit het bereik van zoo'n vreeselijk dier te brengen. Geloof echter niet dat zulk een dwaze angst een meisje aantrekkelijker maakt, zelfs niet in de oogen van hem, bij wien zij hulp zoekt.

Men noemt vrouwen ‘het zwakke geslacht,’ maar kon men wel ooit onjuister benaming uitdenken? Zeker was er al heel weinig ‘zwakheid’ in het gedrag der geestelijke zuster, van wie de Nieuwsbladen voor eenigen tijd het volgende meldden: ‘Voor het front van de Fransche troepen, die de hoofdstad van Tonkin bezet hielden, vereerde de opperbevelhebber het kruis van het Legioen van eer aan een geestelijke

zuster, Moeder Marie Thérèse, Overste der zusters van liefdadigheid in dat rijk. De troepen waren op het plein der stad in een vierkant opgesteld, rondom een verhevenheid, waarop de opperbevelhebber zich met zijn staf bevond. De adjudant, die werd uitgezonden om de zuster te halen, vond haar bij een soldaat, wiens been werd afgezet. Zij weigerde diens bed te verlaten, vóór de operatie geheel was afgelopen; daarna volgde zij den officier naar het plein, waar de opperbevelhebber haar in persoon ontving en haar naar de verhevenheid geleidde onder het geestdriftig gejuich der soldaten.

Hierna sprak hij haar onder een plechtige stilte aldus aan: ‘Moeder Marie Thérèse, toen gij twintig jaar oud waart, werdt gij door een kanonskogel gewond, terwijl gij op het slagveld van Balaklava een der gekwetsten bijstondt. In 1859 wierp het schot van een mitrailleuse u terneder, terwijl ge uw plicht deedt in het heetst van het strijdgewoel op het slagveld van Magenta. Sedert dien tijd zijt ge naar Syrië getogen, naar China en naar Mexico; en zoo gij niet gewond werdt, was dit geenszins omdat gij u niet blootsteldet aan kanon- of geweervuur, aan sabel of lans. In 1870 vond men u te Reischaffen met sabelhouwen overdekt te midden van doode kurassiers. En aan al die heldendaden hebt gij deze week de kroon opgezet door een der moedigste bedrijven, waarvan de geschiedenis gewaagt. Een granaat viel midden in de ambulance, aan uwe zorgen toevertrouwd. Zij spatte niet terstond uiteen, maar dit kon ieder oogenblik gebeuren om opnieuw jammer te zaaien onder de ongelukkige gekwetsten. Maar *Gij* naamt het projectiel in uwe armen, en glimlachtet de gewonden geruststellend toe, wier blikken u volgden, vol angst over uw lot. Tachtig meter ver droegt gij de granaat. Toen gij haar nederlegdet, zaagt gij dat hij ging uiteenbarsten. Gij wierpt u ter aarde en de ontploffing

volgde. Men vond u bedekt met bloed, maar gij stondt glimlachend op, volgens uwe gewoonte zeggende: “O, het is niets.” En nauwelijks van uwe wonden hersteld, zijt gij naar het hospitaal teruggekeerd, vanwaar wij u moesten laten halen.’

Gedurende deze lofrede hield de goede zuster den blik neergeslagen, de oogen gevestigd op het crucifix aan hare zijde. De bevelhebber verzocht haar te knielen, waarop hij zijn zwaard trok en driemaal daarmede haren schouder aanraakte. Toen hechtte hij het kruis van het Legioen van eer op haar ordekleed vast, en sprak met van aandoening trillende stem: ‘In naam van het Fransche volk, in naam van het Fransche leger versier ik u met het heldenkruis. Niemand heeft er meer aanspraak op dan gij door het betoonen van waren moed en door uw leven van zelfverloochening, gewijd aan het welzijn uws naasten en in den dienst van uw vaderland. - Soldaten, presenteert het geweer!’

De troepen salueerden, de trommels roffelden, de trompetten schetterden, de lucht was vol van toejuichingen, vol gejubel.

Het gelaat met een gloeienden bloes overdekt, stond Marie Thérèse op en vroeg zacht: ‘Is de plechtigheid afgelopen?’

‘Ja,’ antwoordde de bevelhebber.

‘Nu,’ zeide zij, ‘dan ga ik maar weer gauw naar mijne zieke soldaten in het hospitaal.’

En een donderend gejuich deed haar uitgeleide.

Toch worden er ook dagelijks door vrouwen blijken van moed gegeven, die hun weg niet alle naar de nieuwsbladen vinden. Verscheidene voorbeelden van dien aard kwamen mij ter ooren, waarvan ik er hier een laat volgen.

‘Help, help!’ gilde een opgewonden menigte, die zich nog eenige oogenblikken van te voren rustig door de straten van San Diëgo, een stad in Californië, bewogen had.

Wat was de oorzaak van deze algemeene ontsteltenis? - Een kudde wilde runderen werd door de stad gedreven. Zooals bekend is, zijn deze dieren niet te vertrouwen. Een klein kind speelde aan den weg, niet ver van de plaats, waar de kudde voorbijtrok, toen plotseling een der stieren - een reusachtig beest met groote hoorns, - op het arme ventje toeliep. Wat het gevaar verhoogde, was dat de drijver zóó dronken was, dat hij bij een poging om het woedende dier te keeren, van zijn paard viel. Vandaar dat gegil en geroep der toeschouwers.

Het kind scheen onherroepelijk verloren. Juist op dat oogenblik sloeg een dame den hoek der straat om, en overzag terstond het gevaar. Zonder zich een seconde te bedenken, sprong zij in den ledigen zadel, haalde den stier in en kon hem nog juist haar shawl over den kop werpen, eer hij tijd had het kind op zijne hoorns te nemen. Toen bukte zij zich zonder af te stijgen naar het kind, trok het bij zich op het paard en bracht het in veiligheid.

Een daverend gejuich uit honderden kelen volgde op deze schitterende daad, waardoor Miss Lawrence - dit was haar naam - niet alleen bewijs gaf van heldhaftigheid, maar ook van een bekwaamheid in de rijkunst, als waarop weinigen zich kunnen beroemen.

Zich bloot te stellen aan besmetting en andere onzichtbare gevaren schijnt minder dapper dan het hoofd te bieden aan een regen van kogels; maar dat vele vrouwen dagelijks grooter gevaar trotseeren, dan dat, waaraan de soldaten op een slagveld blootstaan, bewijst ons de sterfte onder de pleegzusters. Een bekend statisticus heeft bevonden dat in de vijftien grootste hospitalen der wereld de sterfte onder de pleegzusters het gewone sterftecijfer der vrouwelijke bevolking in Londen met veertig percent overtreft, en naar aanleiding van deze opgave roept Professor Erichsen uit: 'Weet gij

wat dat zeggen wil - een sterfte van veertig percent? - Het wil zeggen dat van iedere honderd, in de laatste jaren overleden pleegzusters er nog veertig in leven konden zijn, als zij een minder gevaarlijke loopbaan hadden gekozen. Een sterfte van veertig percent is tienmaal groter dan die, welke ooit op het slagveld door het vijandelijk vuur werd aangericht. Zij is een gevolg van de leefwijze, die deze vrouwen vrijwillig volgen, en dit blijkt uit het feit dat vijftig percent (juist de helft) der overledenen bezwijken aan besmettelijke ziekten, koortsen, en zoo voort, opgedaan bij de vervulling harer plichten. Voeg bij dit sterven ten gevolge van typheuze koortsen, pokken en zoo voort, nog het nadeel aan lijf en leden toegebracht of de ondermijning van alle levenskracht ten gevolge van bloedvergiftiging, onvoldoende nachtrust, overspanning van spieren en zenuwen, neerdrukkende invloeden, gemis aan versche lucht, gebrek aan afwisseling en honderd nadeelen meer.'

Mogelijk school er eenige schertsende overdrijving in zijne woorden, maar generaal Gordon verklaarde toch dat al het gevaar en de angst, door hem ondervonden, niet in vergelijking kwamen met hetgeen een pleegzuster moet verduren, die een lastigen patient te verzorgen heeft.

Volgens Rochefoucauld bestaat de ware moed daarin, dat men ongezien volvoert, wat men voor het oog der gansche wereld had kunnen verrichten. Is dit waar, dan is de dapperheid van menige vrouw van de edelste soort, want niet op straat, maar in den stillen huiselijken kring wordt deze ten toon gespreid.

'Moedig wagen en moedig verdragen is,' volgens een ander, 'even heldhaftig, en is dit het geval, dan mag men gerust vele vrouwen 'dapper' noemen. Wij vergeten zoo dikwerf dat het veel moeilijker is moedig te *dulden*, dan moedig te *handelen*, en wij mogen de eerste deugd niet

geringschatten, alleen omdat zij bij uitnemendheid door ‘het zwakke geslacht’ beoefend wordt.

In den regel gelooft men dat bij een paniek - bij voorbeeld een schouwburgbrand of een schipbreuk - de vrouwen het ergst ontstellen en het eerst van haar stuk geraken. Wij trekken dit echter ernstig in twijfel. Een Franschman, die verscheidene schipbreuken had bijgewoond, verklaarde mij dat dikwijls de lafhartigheid der mannen de vrouwen angstig maakt en haar aan het gillen brengt, wat natuurlijk den toestand niet verbetert. Eenige rustige woorden door een bedaard man tot de vrouwen gesproken, zullen haar steeds hare kalmte terugschenken. Wanneer men slechts in zulke hachelijke oogenblikken zich beter wist te beheerschen, dan zou de kans op redding zeker vertienvoudigen. Meestal zijn juist de roekeloze, wanhopige pogingen, in eigen belang aangewend om het gevaar te ontsnappen, voor velen de oorzaak van een noodlottigen dood.

In het verhaal van een schipbreuk in 1825 vermeldt men het moedige en waardige gedrag van twee dames bij die ontzettende ramp. Toen de vrouwen, die zich allen in haar angst bijeengedrongen hadden, hoorden dat er geen hoop meer was en dat de dood snel en zeker naderde, knielde een der bovengenoemde dames neder, en hare handen samenvouwende, bad zij overluid: ‘Zoo kom dan, Heer Jezus!’ en dadelijk daarop bood zij aan eenige troostwoorden uit den Bijbel voor te lezen.

Hare zuster, even kalm en koelbloedig als zij, sloeg nu den zes en veertigsten psalm op, die door andere werd gevolgd, en door beiden met afwisselend gebed werd voorgelezen.-

Hoevele vrouwen en meisjes zijn er levend verbrand, doordat zij hare tegenwoordigheid van geest verloren, toen zij door het vuur aangetast werden!

Wat zoudt *gij* doen, schoone lezeressen, als ge uzelf eensklaps in vlam zaagt staan?

‘Ik zou uit alle macht aan de bel trekken,’ antwoordt mij een jonge dame, die gewoon is bij elke gelegenheid hare meid te schellen.

‘Ik zou gauw water halen,’ zegt een tweede, en een derde meent dat het verstandigst zijn zou zich in een kleedje of een deken te rollen.

Wat *gij* te doen hebt is dit. Verliest geen tijd met hulp te roepen, maar hebt den moed u onmiddellijk op den grond te werpen, en u heen en weer te rollen. Op die manier kunt *gij* zelf het vuur veel beter dooven dan iemand anders dat kan, terwijl *gij* overeind blijft staan. Steekt maar eens een opgerold papiertje aan, en *gij* zult zien dat het veel sneller brandt, dan wanneer *gij* het laat liggen. Zoo zullen uwe kleeren ook spoediger branden, wanneer *gij* rechtop staat, dan wanneer *gij* op den grond ligt.

Het volgende ware verhaal geeft een voorbeeld van moed en tegenwoordigheid van geest door een jong meisje aan den dag gelegd.

Reeds in een neteldoeksch avondjaponnetje gekleed, wilde zij nog een boek krijgen van de hoogste plank van een boekenrekje, dat boven een latafel hing. Zij plaatste haar blaker op den verst verwijderden hoek van die latafel en klom op een stoel, om zoo het boek te kunnen bereiken. Eensklaps vatte haar kleedje vuur. Zij zag dat de kamer op eens helder verlicht was, en schrikte hevig toen zij bemerkte zelf dat licht te verspreiden.

De meeste meisjes van haar leeftijd zouden gillend de kamer uit- en de trap afgevlogen zijn, om hulp te verkrijgen. Had zij dit gedaan, hoogstwaarschijnlijk zou zij levend verbrand zijn. Maar haar moed en zelfbeheersching deden haar een beter middel aan de hand. Zij sprong naar beneden en wierp

zich onmiddellijk plat op den grond. Dadelijk voelde zij den vreeselijken gloed der vlammen, die reeds haar hals en gelaat schroeiden, verminderen. Later vertelde zij dat zij naar het haardkleed had willen loopen om zich daarin te wikkelen, maar zelfs daartoe ontbrak haar de tijd, want zij stond reeds geheel in lichtelaaie vlam. Toch verloor zij geen oogenblik hare tegenwoordigheid van geest en liep niet naar de bel; maar zij rolde zich voortdurend heen en weer, telkens op den kant, waar zij de vlam zag uitslaan, tot die geheel was uitgedoofd.

Dit alles gebeurde in zoo korten tijd, dat, hoewel het neteldoeksche kleedje geheel verbrand was, de witte rok, die zij er onder droeg, nauwelijks was geschroeid. Dit verhaal bewijst alweer dat ‘moed behoedt.’ -

In de dagen onzer grootmoeders werden de genoegens bezongen van een leven in het hoekje van den haard; maar in onzen tijd geven de vrouwen en meisjes de voorkeur aan uitspanningen buitenshuis en lichaamsbeweging in de open lucht. Natuurlijk zijn er nog hier en daar zoogenaamde ‘delicate’ Hollandsche dames te vinden, die bang zijn voor een ferme wandeling en een regenbui, maar zij gaan uit de mode en beginnen tot de uitzonderingen te behooren. Tegenwoordig kunnen vrouwen te paard over een heg springen; zij verstaan tennis- en croquet spel; visschen en jagen, of zoo zij al zelf niet schieten, draven zij toch met hare jachtgenooten over heide en akkers. Dat is een stap in de gewenschte richting. De lust tot uitspanning en lichaams oefeningen in de open lucht, welker genot dikwerf nog door het gewaagde er van verhoogd wordt, zal de Hollandsche vrouw kloek en onversaagd maken.

Men zegt wel eens: ‘Mannen moeten werken en vrouwen moeten weenen,’ maar in onzen bedrijvigen, moeilijken tijd valt in vele standen het een zoowel als het ander alleen de

vrouw ten deel. Alles dus wat haar kan sterken voor den zwaren strijd des levens, is aanbevelingswaardig.

Niemand zal wel ontkennen dat vrouwen evenzeer behoefte hebben aan zedelijken moed als mannen. Inderdaad, zonder dien moed is geen waardig vrouwenkarakter denkbaar. Het eischt moed om waar te zijn in spreken en handelen.

De vrouw, die niet durft bekennen dat zij geene kostbare toiletten kan betalen, zal zich tot allerlei uitvluchten laten verleiden en aldus *liegen* met woord of daad. De moed zijner overtuiging te hebben, waarlijk zichzelf te durven zijn, ‘neen’ te kunnen zeggen, als de verzoeking lokt, dit alles is niet gemakkelijk, maar meisjes en vrouwen moeten er zich evenzeer op toeleegen als mannen.

Gelooft mij, meisjes, als gij de kracht verkrijgt om in sommige levensomstandigheden ‘neen’ te zeggen, dan zult gij u op meer waarachtigen moed kunnen beroemen dan er noodig is om een cavalerie-charge mede te maken. In den strijd des levens is daar evenveel behoefte aan den waren moed der edele vrouw als aan mannendapperheid.

Ziedaar ons antwoord op de vraag: ‘Mogen vrouwen dapper zijn?’

Hoofdstuk XXVI.

De vermaken der vrouw.

De herinnering, die een vermaak achterlaat, is de proef van zijn gehalte.

JEAN PAUL.

De evangelist Johannes, zoo verhaalt ons Cassianus, vermaakte zich op zekeren dag met een tamme patrijs.

‘Hoe is het mogelijk,’ zeide een jager, ‘dat een man als gij zijn tijd zoo kan verbeuzelen!’

‘Waarom hebt gij uw boog niet gespannen?’ vroeg de evangelist.

‘Wel,’ hernam de jager, ‘als ik dat deed, zou hij zijne spankracht verliezen en spoedig geheel onbruikbaar zijn.’

‘Verwonder u dan ook niet,’ zeide de apostel, ‘dat ik mijn ingespannen geestesarbeid nu en dan een oogenblik afwissel met een onschuldig tijdverdrijf, opdat ik mij daarna met te meer ijver in godsdienstige overpeinzingen zal kunnen verdiepen.’

Geen verstandig mensch zal zich verwonderen dat ook

de ernstigste en zedigste vrouw somtijds aan eenige uitspanning behoefte gevoelt. Daarom willen wij een hoofdstuk aan dat onderwerp wijden, opdat zij, die de vorige hoofdstukken lazen over den arbeid der vrouw, het boek niet onvoldaan zullen ter zijde leggen met de woorden: 'Enkel plichten en geen vermaak, neen, hoor, dat kan voor niemand goed zijn.'

'Het vermaak is voor de vrouw, wat de zon is voor de bloem,' zegt Beauchêne. 'Zij krijgt er kleur en schoonheid door. Maar zoodra het de gestelde maat te boven gaat, verkwijnt ze er onder.'

Volgens een oud godgeleerde kan men den ganschen godsdienst in een enkel gebod samenvatten: '*Dien God en wees vroolijk.*'

Maar het is niet mogelijk vroolijk te zijn, als de boog altijd gespannen is, en wij nooit eenige verstrooiing hebben.

Weinigen onzer genieten het schoone leven naar waarde. Weinigen onzer waardeeren den onberekenbaren zegen van gezondheid, kracht en tijd. Toch is het wel degelijk onze plicht, zoo gelukkig te zijn als wij kunnen. Zij dwalen die vroolijkheid zonde noemen.

Er zijn vrouwen, die altijd nog een donkere plek zien in den heldersten zonneschijn. Zij moesten bedenken dat het even verkeerd is een kruis op te zoeken, als zich er aan te willen onttrekken, wanneer het ons opgelegd wordt.

Ieder onzer kent jonge dames, die zingen noch spelen, lezen noch rijden, schaatsrijden noch kaatsen - kortom, die nergens plezier in hebben. Gelukkig begint dit soort van vrouwen schaarsch te worden; maar dit neemt niet weg, dat de eene vrouw veel spoediger voldaan is over een vermaak dan de ander. De minst eischenden zijn dezulken die haar dag het nuttigst besteden. Zij, wier eenige bezigheid bestaat in het najagen van allerlei vermaken, zij ken-

nen geen gezonde vroolijkheid. In hare zelfzucht zijn zij zichzelf te veel, en hebben nergens plezier in.

Ofschoon uitspanning voor ieder mensch een behoefte is, zoo is er niets, wat den geest en het lichaam meer afmat, dan een onafgebroken reeks van vermaken. ‘Het is waarlijk geen wonder,’ zegt Carlyle, ‘dat de beklagenswaardige vrouwen van de groote wereld zich aan de bedwelming van opium overgeven en avonturen zoeken. Veeleer moet men zich verbazen dat deze toongeefsters der beschaving niet op een goeden dag, getroffen door het hopelooze van haar toestand, gelijktijdig besluiten er een eind aan te maken, en aan de wereld het schouwspel bieden van gravinnen en baronessen, bengelend aan hare kousebanden, aldus op de eenvoudigste en goedkoopste wijze verlost van haar ‘ennui.’

‘Ennui,’ die vreeselijke matheid, door geen slaap te overwinnen, is het natuurlijk gevolg van een levenswijs aan louter vermaak gewijd, en is even ondraaglijk als de doodende eentonigheid van een geheel vreugdeloos bestaan. Neen, om waarlijk gelukkig te kunnen zijn moet men aan een matigen arbeid gematigde uitspanning paren, en het vermaak steeds door den arbeid laten voorafgaan. Zonder arbeid is ontspanning geen ontspanning meer, zooals het woord ons zelf aanduidt. Zal het vermaak ons verfrisschen en opmonteren kunnen, dan moeten wij eerst vermoeid zijn geweest.

Evenals zooveel andere goede zaken, werden eertijds de uitspanningen in de open lucht alleen door mannen genoten; maar tegenwoordig zijn de vrouwen verstandig genoeg er ook aan deel te nemen, daar zij eindelijk tot de ontdekking gekomen zijn dat een goede eetlust, een vaste slaap en sterke zenuwen alleen veroverd kunnen worden door lichaamsbeweging in de open lucht. Ja, zelfs zijn er nu weer jonge

meisjes, die in een tegenovergesteld uiterste vervallen en te veel beweging nemen.

Wij zullen hier geen opsomming geven van al de lichaamsbewegingen in de open lucht, die de gezondheid bevorderen, mits met mate genoten. Een wandeling moet men liefst in gezelschap doen, opdat men zich niet in gedachten verdiepen zal. Roeien en gymnastiseeren, mits onder het oog van een ervaren meester, kunnen heilzaam werken op het figuur en de gezondheid. Jagen en paardrijden zijn kostbare genoegens, maar het wielrijden wordt door verscheidene doctoren zeer aanbevolen. Sommige dames hebben plezier in schieten; maar waarom zullen zij de harten van arme, onschuldige vogeltjes doorboren, terwijl zij die van de heeren der schepping met één blik kunnen breken? Cricket schijnt ons voor dames een even geschikte uitspanning als lawn-tennis, en is een zeer nuttig spel, daar het lichaam en geest gelijktijdig oefent.

Onder de uitspanningen binnenshuis noemen wij allereerst het dansen; het geeft een gezonde lichaamsbeweging, maar heeft een gevaarlijke zijde, waartegen elk verstandig meisje op hare hoede moet zijn. Het ware namelijk te wenschen dat danspartijen vroeger begonnen en eindigden. Want het is onmogelijk den volgenden morgen verkwikt op te staan en met moed de dagtaak te beginnen, wanneer men den ganschen nacht heeft doorgedanst, terwijl toch het doel van elke uitspanning is ons te bekwamen voor ons werk en niet ons daarvoor ongeschikt te maken.

In een boek, door een geestige vrouw geschreven, las ik onlangs het volgende: ‘Een jonge man, die voornemens is een meisje ten huwelijk te vragen, moet trachten te weten te komen, hoe zij zich gedraagt op den morgen na een bal of een laat feest. Komt zij “frisch als een hoentje” aan het ontbijt, met een opgewekt gezichtje en een goeden eetlust, dan kan hij er op aan dat zij twee, voor een huisvrouw

uitstekende eigenschappen bezit: een sterk gestel en een goed humeur. Is daarentegen aan de ontbijttafel hare plaats ledig en verschijnt zij laat met bleeke wangen en fletse oogen, terwijl zij haar boterham zit te verkruimelen, dan zal hij verstandig doen..... elders naar een vrouw uit te zien.'

Laten jonge meisjes deze waarschuwing ter harte nemen, en op den morgen na een bal eens in den spiegel kijken. Zien zij er bleek en flets uit, dan kunnen zij er van verzekerd wezen dat zij te lang bleven, te zwaar soupeerden, te veel dansten of op de eene of andere manier misbruik maakten van een gezonde uitspanning.

In het belang der menschheid trekken wij te velde tegen de bewering, dat een meisje dagelijks eenige uren moet piano spelen, of zij er al dan niet genoeg in schept.

'Drie dingen,' zeide Mozart, 'zijn onontbeerlijk voor een goed speler,' en daarbij wees hij veelbeteekenend naar zijn hoofd, zijn hart en de toppen zijner vingers, als symbolen van begrip, gevoel en vaardigheid. Hoe kan men dan van een meisje, dat deze eigenschappen mist, veronderstellen dat zij plezier in muziek zal krijgen? Haar zullen de uren, aan muziek gewijd, steeds een kwelling blijven, en voor hare betrekkingen zullen zij een ware beproeving zijn.

'Ja,' zeide Heine reeds, toen hij over de piano schreef, 'de piano is het marteltuig, waarmede de tegenwoordige elegante wereld gefolterd wordt tot straf voor hare gekunsteldheid. Hadden de onschuldigen nu maar niet mede te lijden! (Helaas, mijne naaste burens, twee jonge dames, studeeren op dit oogenblik een schitterende étude voor *twee linkerhanden*!) Deze scherpe, ratelende tonen, zonder eenigen geleidelijken overgang, - dat ziellooze, dwarrelende rumoer, - dat aarts-prozaïsch gerommel en getingel, die piano-manie doodt alle geest en gevoel, en wij worden stomp, ongevoelig en dof. Die algemeene speelwoede, - die triomf-

tochten van allerlei piano-*virtuosi* - zij teekenen onzen tijd en bewijzen niets dan de zegepraal van werktuiglijke krachten over den menschelijken geest. Technische vaardigheid, machinale juistheid, vereenzelviging met het besnaarde speeltuig - in één woord, een tot instrument geworden mensch, ziedaar het hoog verheven en veel geprezen ideaal van onzen tijd!’

‘Neen, hoor,’ zeide onlangs iemand, ‘nooit in mijn leven zal ik er weer bij een dame op aandringen piano te spelen. Eens heb ik er maar al te veel berouw over gehad.’

‘Hoe dat? - Wat gebeurde er dan?’ vroeg een half dozijn nieuwsgierige stemmen.

‘Zij speelde,’ was het antwoord. ‘Nooit zal ik de les vergeten, welke ik dien dag kreeg.’

Vele zoogenaamde amusements worden ons zóó onhandig voorgediend, dat zij allesbehalve vermakelijk zijn. De gewone uitspanning van alledaagsche menschen bepaalt zich hoofdzakelijk tot wat men ‘conversatie’ noemt. Maar hoe stijf en onbelangrijk, hoe zouteloos en geestdoodend is onze conversatie meestal.

Twee heeren, waarvan de een doof was, gingen eens te zamen wandelen.

‘Mooi weer!’ zei de ander.

‘Wat?’ vroeg de doove.

‘Mooi weer!’

‘Wat zegt ge?’

De opmerking moest nog eenige malen herhaald worden, eer de doove man haar begreep.

‘Het is verwonderlijk,’ riep hij uit, ‘hoe weinig een doove mist!’

Een vrouw, die zich de moeite geeft om een gesprek belangrijk te maken, en, zonder zich op den voorgrond te stellen, het gezelschap aangenaam bezighoudt, is een schat voor hare vrienden.

Het reizen in vreemde streken is een uitstekend en tevens leerzaam middel om zich te ontspannen, mits volgens een goed overlegd plan en behoorlijk voorbereid.

Kunnen wij eens gaan ‘uitrusten,’ dan moeten wij onszelf ook niet dwingen allerlei vergezichten, museums en wat dies meer zij te gaan zien, tenzij wij er bepaalden lust toe gevoelen.

Een Engelschman ging eens op reis, zeggende dat hij voornemens was Frankrijk te bezoeken. Te Dover aangekomen, veranderde hij echter van gedachten; en op de Engelsche klippen gezeten, liet hij zijne blikken dwalen naar de Fransche kust aan de overzijde van het kanaal.

‘Wel,’ vroegen zijne vrienden bij zijne terugkomst, ‘hoe vindt gij de Franschen?’

‘Och, juist als vroeger,’ luidde het antwoord. ‘Zij hielden zich nogal op een afstand.’

Hij had er voor bedankt zich tegen zijn zin te vermoeien, juist in een tijd, dien hij geheel had gewijd aan zijn genoegen. De eerste eisch voor een ware vakantie is rust. En dus zag hij van zijn voornemen af, omdat het hem niet meer toelachte.

Alle mannen beweren dat zij nu en dan behoefte hebben aan ontspanning, maar dat zulks ook het geval is met hunne vrouwen, dat komt velen niet in de gedachten. En toch hebben deze er doorgaans veel meer behoefte aan, want de werkkring van een man is meestal vol afwisseling, terwijl die van een huisvrouw eentonig is en zij daarenboven eigenlijk nooit ‘gedaan’ heeft.

In een aflevering van een geneeskundig tijdschrift vonden wij de volgende regelen.

‘Mevrouw N, vier en veertig jaar, moeder van acht kinderen, werd plotseling krankzinnig. Haar man, dien men ondervroeg naar de vermoedelijke oorzaak van hare ziekte, verzekerde dat hij er geen verklaring voor vinden kon.

‘Zij was een zeer huiselijke vrouw,’ vertelde hij, ‘altijd bezig voor de kinderen of de huishouding; zij ging nooit uit, zelfs niet naar de kerk; met de burens bemoeide zij zich niet, kortom, zij was altijd thuis en een van de beste vrouwen en moeders.’

De geneesheer van het krankzinnigengesticht - uit welks jaarboeken dit verslag is overgenomen - zegt, waar hij dit geval bespreekt: ‘Deze echtgenoot, die zijne vrouw zoo hoog waardeerde, had moeilijk de oorzaak van hare krankzinnigheid helderder uiteen kunnen zetten, als hij die volkomen doorgrond had.’

Het is waar dat het altijd moeite kost een vrouw en moeder een tijd van ontspanning te bezorgen; en hoe trouwer zij hare plichten vervult, des te grooter worden de bezwaren. Zij denkt dat niemand hare huishouding zoo goed kan bestieren als zij zelf, en daarin heeft zij gelijk. Zij weet zeker dat niemand voor de kinderen zijn kan, wat zij voor hen is. Ook dit is waar. Toch moet zij vakantie nemen, en na een week van volkomen rust zal zij nog beter huishoudster en trouwer moeder zijn, terwijl door hare afwezigheid de huisgenooten haar dubbel op prijs zullen leeren stellen.

Is zij somtijds prikkelbaar? - Zij is ook zoo moe. Is zij wellicht gedrukt en somber? - Maar zij is uitgeput en overwerkt. Zend haar ergens heen, waar zij slapen kan zonder gestoord te worden door kindergeschrei; waar zij zich aan tafel kan zetten zonder zelf de gerechten te hebben toebereid; waar hare nachten zonder kwellende droomen en hare dagen zonder beslommeringen zijn; waar de onhandigheden der dienstboden haar niet aangaan, en zelfs het gerinkel van scherven haar niet doet ontstellen. Zulk een vakantie zal haar matten blik den ouden glans terugschenken; haar gullen meisjeslach opnieuw door uw huis doen klinken, haar stap de vroegere veerkracht geven en rozen tooveren op hare bleeke

wangen. Het is merkwaardig hoe snel een vrouw opknapt, wanneer haar maar de kleinste gelegenheid daartoe gegeven wordt.

Een zeer geschikte uitspanning is ook de eene of andere liefhebberij, die ons voor eenige dagen aan den sleur van het dagelijksch leven onttrekt, hoe eenvoudig en goedkoop, ja, hoe onbeduidend zij wellicht wezen moge. Al is onze kennis der plantenkunde, scheikunde, geologie of wat dan ook nóg zoo gering, die luttele wetenschappelijke voorbereiding kan iedere gewone wandeling hoogst belangrijk maken.

George Lewes, de bekende schrijver en geleerde, vischte op zekeren dag in een sloot langs den weg. Een glazen kom stond naast hem, en daarin wierp hij telkens zijne ‘vangst.’

Een Iersche daglooner, die hem daarmede bezig zag, vroeg hem spottend of hij zalm vischte. Lewes antwoordde bedaard van ja. De Ier bleef toezien, en toen de geleerde een grooten, zwart-en-geelen water-salamander ophaalde, werd 's mans nieuwsgierigheid nog meer gewekt. Hij sloeg de andere levende wezens gade, die in de kom rondzwommen, en deed allerlei vragen, die welwillend beantwoord werden.

De man bleef op de plek, tot Lewes naar huis ging, en scheidde toen met den uitroep: ‘Och, 't is toch een mooi ding God's schepselen allemaal bij hun waren naam te kennen.’

Zoo is het ook ‘'n mooi ding’ voor een moeder, als zij, terwijl zij met hare kinderen wandelt, God's schepselen alle bij hun waren naam noemen kan. Niets zal hen - de jongens vooral - zooveel eerbied inboezemen als hare kennis van de voorwerpen en levende wezens, die zij vinden in slooten of langs het strand.

De moeder van den wijsgeer Kant had de vaste gewoonte met haar jongen groote wandelingen te maken, en hem te wijzen op de wonderen in de natuur. Dit deed zij op zulk

een lieve, aantrekkelijke wijze, dat deze wandelingen tot de gelukkigste uren zijner jeugd behoorden, en nooit door hem vergeten werden.

Onlangs wandelde ik met mijn zesjarig zoontje langs het strand. Nadat hij met schelpen, zeegras en allerlei andere voorwerpen was komen aandragen, en mij veel meer vragen gedaan had dan ik kon beantwoorden, zeide hij, na mij eenige oogenblikken in stomme verbazing aangestaard te hebben: ‘Zoo'n domoor heb ik nog nooit gezien.’

Niet alleen op dit oogenblik, maar nog menigmaal daarna, heb ik het, als wij wandelden, betreurd niet meer te weten van de natuur - van bloemen, schelpen, boomen, en de gewoonten van vogels, dieren en insecten. Legden wij ons meer toe op de kennis der natuur, dan zou er onder ons meer reinheid van gemoed gevonden worden, en bijgevolg meer helderheid en opgewektheid van geest. Toch moeten wij oppassen dat een dergelijke uitspanning geen wetenschappelijke inspanning worde.

Vele vrouwen hebben er ook volstrekt geen smaak of aanleg voor.

‘Jonge meisjes,’ vraagt een buitenlandsch schrijver, ‘denkt gij er wel eens over hoe gij uw leven doorbrengt? Als gij twee en zeventig jaar oud wordt, hetgeen ik van ganscher harte hoop, dan krijgt gij de volgende verdeeling: Eén uur per dag maakt drie jaar. Dit geeft dus zeven en twintig jaar slapen, zes jaar kleeden, negen jaar eten en negen jaar niets doen en bezoeken afleggen.’

De meeningen over de genoemde soorten van ontspanning loopten zeer uiteen. Wat den slaap betreft, kan men als den besten regel aannemen dat men spoedig moet inslapen, en bij het ontwaken dadelijk moet opstaan. Slapen of waken, geen zweven daartusschen; geen verlangen naar ‘een weinig meer sluimerens, een weinig meer slapens.’ ‘Wanneer men

zich in bed omdraait, is het tijd er zich uit te draaien.’ Dit gezegde, terecht of ten onrechte aan den Hertog van Wellington toegeschreven, is ten minste geheel in zijn geest, en in overstemming met de energie, waardoor hij niet alleen zijn leven wist te verlengen, maar zichzelf tevens tot een groot man maakte.

Over het kleeden hebben wij reeds in een vorig hoofdstuk gesproken.

Gedurende de negen jaar, die wij aan tafel doorbrengen, moeten wij ons nu en dan het spreekwoord eens herinneren, hetwelk zegt dat, ‘wat wij onaangeroerd laten ons meer goeddoet dan wat wij gebruiken.’

Van het nut van visites maken zijn wij nog niet volkomen doordrongen. Zelfs kunnen kwaadsprekendheid en geestelooze gesprekken deze bezigheid verderfelijk op het karakter doen werken.

Hoofdstuk XXVII.

De godsdienst der vrouw.

Mijn kind, sta op!

JEZUS.

Onder de schoonste verhalen, in den bijbel vermeld, behoort dat van de opwekking te Capernaüm. Aldaar woonde een man, genaamd Jairus, een der Oversten van de Synagoge. Hij had slechts een eenig dochttertje van twaalf jaar, en dit meisje was nu ziek geworden, zóó ziek, dat men haar reeds stervende waande.

Haar radelooze vader snelt naar Hem, van wien men verhaalt dat Hij wonderen verricht, valt Hem te voet en smeekt Hem mede te gaan en zijn kind te redden.

Terstond voldoet de Heer aan zijn verzoek. Door een groote menigte omstuwd, volgt Hij den bedroefden vader, want het leven der kleine Galileesche is in Zijne oogen even kostbaar als de zielen van hen, die Hij bezig was het Evangelie te prediken.

Ondanks het rumoer der menigte hoort het waakzaam oor des Meesters de stem van een boodschapper, die de

droeve tijding brengt: ‘Te laat! Uwe dochter is gestorven.’

Maar Jezus, dat hoorende, zegt tot den vader: ‘Vrees niet, geloof alleenlijk.’

Zij komen aan het huis. Gehuurde klagers zijn reeds daar, weeklagende en sombere melodieën spelende, gelijk zulks in Oostersche landen gewoonte is.

Maar de Heer grijpt de hand van het meisje, zeggende: ‘Talitha cumi;’ (mijn kind, sta op).

De Hollandsche vertaling geeft slechts flauw de teederheid en diepte terug van den oorspronkelijken tekst. De uitdrukking: ‘Mijn lievelingslammetje’ zou beter gekozen zijn. En de eigenaardige schoonheid der oorspronkelijke woorden treft ons nog meer, als wij weten dat teedere Syrische moeders ze gebruikten om hare kinderen uit een al te langen slaap te wekken. Het was dus een gemeenzame uitdrukking, behorende tot het intieme huiselijke leven; en met dezen liefelijken uitroep wekte de goede Herder de sluimerende ziel.

Negentien eeuwen zijn verlopen sedert de Zaligmaker deze woorden sprak, maar zij hebben nog dezelfde beteekenis voor ieder thans levend meisje.

‘Talitha cumi.’ ‘Mijn kind, ontwaak; - uit den slaap der traagheid, der lichtzinnigheid, der ijdelheid, der zelfzucht. Sta op, mijn lieveling, en wees dit jaar beter dan het voorgaande.’

Laat zijne stem tot in het binnenste uws harten doordringen en u doen ontwaken uit den slaap der onverschilligheid.-

In de gedenkschriften van een geneesheer vonden wij het volgende: ‘Er bestaat voor mij in de menschelijke natuur geen moeilijker studie dan die van zekere jonge meisjes. Twee van dat soort ontmoette ik dezen zomer zeer dikwijls. In opmerkingsgave, verstand en gevoel deden zij niet onder voor andere jonge dames. Hare opvoeding was kostbaar geweest en niets verried dat het haar

een van beiden aan denkvermogen ontbrak, maar toch!...

Hare moeder was ziek, ja, haar einde scheen zelfs te naderen, en alleraandoenlijkst was de smeeke blik der kranke, waarmede zij hare dochters volgde, smachtend naar eenig bewijs van liefde.

Maar deze hadden alleen oogen voor een nieuwe japon, die zij bezig waren te maken. Zij waren gewoon aan hare liefde, aan hare ziekte, ja, zelfs aan de gedachte van haar dood.

Eens ging ik met haar wandelen in een groot bosch onder een plechtigen sterrenhemel, maar zij zagen geen schoonheid, zij gevoelden niets van het verheven natuurtooneel, dat haar omgaf. Onophoudelijk ratelden zij door over een nieuwe garnering harer hoeden. Het eenige, waarvoor zij gevoel schenen te hebben, waren linten, doffen en strooken.

Ik vergezelde haar naar de kerk, en zong met haar de heerlijke lofzangen, waarin sedert eeuwen de harten van ontelbare geloovigen zich tot God hebben opgeheven. Maar terwijl zij zongen, stieten zij elkaar aan, om elkaar een gitten mantel in de naaste bank te wijzen. Wij dokters, nemen tegenwoordig de temperatuur waar van het menschelijk lichaam, en als die beneden zeker cijfer blijft, dan weten wij dat de dood reeds zijn intocht heeft gehouden in het menschelijk hart. En wanneer ik zulk een laag peil waarneem in de woorden, gedachten en daden van een menschelijk wezen, dan weet ik dat de ziel daarbinnen onherroepelijk koud en dood is.'

Sommige menschen breken zich het hoofd over allerlei godsdienstige vraagstukken, die zij meenen opgelost te moeten hebben, eer zij godsdienstig kunnen worden. Het is echter gemakkelijk te begrijpen welke godsdienst een jong meisje past, want deze moet beginnen en eindigen met een ernstig streven harerzijds om de woorden des Heilands te gehoorzamen: 'Mijn kind, sta op!'

Een meisje, dat Jezus waarlijk liefheeft en tracht Hem na te volgen, doet zulks zonder vertoon; van haar ziet men geen lang, uitgestreken gelaat, maar op haar gezichtje spiegelt zich de vroolijkheid haars harten af. Een meisje moet een meisje blijven, ook al is zij een christin. Zij mag aan elk spel deelnemen en zich vermaken, zo goed als ieder ander. Maar in al haar doen en laten moet de geest van Christus doorstralen.

Zij moet vroolijk en vlijtig wezen, vrij van lichtzinnigheid en zelfzucht. Zij moet een afschuw hebben van alles, wat naar onreinheid zweemt. Zij moet zacht, vriendelijk en edelmoedig zijn. Zij moet de kracht hebben 'neen' te zeggen, als de verzoeking vleit, en er zich niet over schamen. Nooit mag zij spotten met het heilige, maar den spot van anderen beantwoorden met de rustige bekentenis, dat zij haar geloof innig liefheeft.

Nauwgezetheid in de vervulling harer plichten, liefde voor de armen, zelfbeheersching en stipte oprechtheid, ziedaar de kern van den waren godsdienst der vrouw.

Er zijn vrouwen, juist vroom genoeg om geen vermaak in de zonde te scheppen, maar niet genoeg om er gelukkig door te zijn, en haar godsdienst is dikwerf zonder eenig nut, omdat zij dien afscheiden van hare dagelijksche bezigheden en uitspanningen. En toch is de vrouw, die haar godsdienst in gezelschap ter zijde zet even dwaas als iemand, die zijne schoenen uitdoet, als hij een steenachtigen weg opgaat.

'Ik houd niet van die soort van vroomheid,' hoorde ik onlangs een verstandige vrouw zeggen, toen er sprake was van een jong meisje, dat zich zeer verdienstelijk maakte met armen te bezoeken, maar dat door haar slecht humeur een allesbehalve aangename huisgenootte was in haar familiekring. Zij verklaarde 'bekeerd' te zijn, maar hare bloedverwanten merkten er niets van.

Wij vreezen dat vele jongelieden voor den godsdienst terugschrikken door de vele dwaalbegrippen, die maar al te algemeen zijn. Den godsdienst doorgaans vereenzelvigende met gedachten over den dood, oordeelen zij dien ongeschikt voor jongelieden in de kracht des levens. Of wel gelooven zij dat hij alleen bestaat in bidden, kerkgaan of bijbellezen, en zij gevoelen zich voor zulk een leven volkomen ongeschikt. Maar de manieren van de zoogenaamde ‘ware vromen’ behoeft niemand aan te nemen, en de onschuldige vermaken, die het leven vervroolijken, zijn ook den godsdienstigsten mensch geoorloofd.

De ware opvatting van den godsdienst is dat hij ons leven heiligt en veredelt, en geen voortdurende herinnering aan den dood is.

Een der liefkoosde uitdrukkingen van een bekend godvreezend man was: ‘Als mij de genade gegeven wordt om zóó te leven, dat ik doe wat ik doen moet, en dat ik laat, wat ik laten moet, dan behoef ik mij niet te bekommeren over God's genade in mijne stervensure. Die zal dan vanzelf wel komen.’

Zeer waar. Als wij God dienen gedurende ons leven, dan zal Hij ons in de ure des doods niet verzaken.

Welk een zegen voor haar en haar tijd, dat Elizabeth Fry haar godsdienst niet voor haar sterfbed bewaarde. Toen zij zeven en zestig jaar oud was en reeds leed aan de ziekte, die haar ten grave zou sleepen, zeide zij tot een harer dochters: ‘Van mijn zeventiende jaar, toen ik God leerde liefhebben, ben ik nooit ontwaakt, bij ziekte of gezondheid, bij nacht of bij dag, zonder dat mijne eerste gedachte was, hoe ik het best den Heer zou kunnen dienen.’

In waarheid hebben de jeugdigen onder ons nog meer behoefte aan godsdienst dan de ouden, want hunne hartstochten zijn machtiger en kunnen zonder behoorlijken breidel groot onheil aanrichten.

Oude menschen kunnen niet veel kwaad meer stichten, maar een jong, hartstochtelijk man kan een bron van maatschappelijke ellende worden, als hij geene beginselen heeft. Ook komt men nooit gemakkelijker tot God dan in de dagen der jeugd.

‘Bekeert u één dag vóór uw dood,’ zeide Rabbi Eliezar eens.

Zijne discipelen vroegen hem: ‘Hoe kan een mensch den dag van zijn dood weten?’

‘Wendt u dan terstond tot God,’ was het antwoord, ‘want misschien zult gij morgen sterven.’

Zij, die aldus handelen, hebben niets te vreezen, zelfs niet, als zij in de zonnige dagen der jeugd worden opgeroepen om de vallei door te gaan der schaduwen des doods.

Wilden jongelieden wat meer in het wezen van den godsdienst doordringen, in plaats van dien zoo lang mogelijk te ontduiken, dan zouden zij gevoelen welk een schat zij ongebruikt laten.

Had de Romeinsche keizer gelijk, een dag ‘verloren’ te noemen, waarop hij geen goede daad verricht had, hoeveel meer reden hebben zij, om hunne jeugd ‘verloren’ te noemen, die niet eer aan God denken, dan wanneer hunne jeugd en hunne krachten verdwenen zijn, verspild in den dienst der zonde.

Van de apostelen in Gethsemané sprekende, die sliepen, in plaats van met den Meester in het gebed kracht te zoeken tegen de ure der beproeving, zegt een geestelijke onzer dagen: ‘Mijne jeugdige broeders en zusters, de jeugd is de tijd, waarin het leven u zijne schoonste kansen biedt, rijk in zegeningen, als gij wilt, maar een bron van kwellend berouw, wanneer gij den tijd nutteloos verspilt. Uw vredig Gethsemané doorleeft gij thans. Het Gethsemané der smarten kan u nog niet bekend zijn. Hoedt u voor den slaap van

Gethsemané, dat wil zeggen: verspilt de kostbare jaren uwer jeugd niet in ijdel nietsdoen, denkt niet alleen aan eigen genot; weest niet zorgeloos, zoodat de moeilijkheden en plichten des levens u onvoorbereid vinden, als iemand, die uit een diepen slaap ontwaakt, gejaagd, verward, wankelend en onbekwaam tegen de verzoeking te strijden, omdat gij niet tijdig geleerd hebt het goede te doen.'

O, leeft niet onverschillig voort, loom en traag, als ge u niet opgewekt voelt, knorrig, als u iets in den weg komt, driftig, als men uwe drift wekt, lichtzinnig, als de verleiding lokt, liefdeloos, als teederheid uwe plicht is, onverschillig in één woord, voor de vorming van uw gemoed en voor de hooge, heilige taak, op uwe schouders gelegd.

Uit dien noodlottigen slaap wekt u, ook in deze regelen, de stem van den Heer: 'Talitha cumi, mijn kind, sta op!'

